HASAN ÂLİ YÜCEL
KLASİKLER DİZİSİ

CCLXXVII

MARY SHELLEY

FRANKENSTEIN
YA DA MODERN PROMETHEUS

MARY SHELLEY

FRANKENSTEIN
YA DA
MODERN PROMETHEUS

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN: YİĞİT YAVUZ

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

X. BASIM

Genel Yayın: 3533

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MARY SHELLEY
FRANKENSTEIN
YA DA
MODERN PROMETHEUS

ÖZGÜN ADI
FRANKENSTEIN OR THE MODERN PROMETHEUS

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
YİĞİT YAVUZ

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2015
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
KORAY KARASULU

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

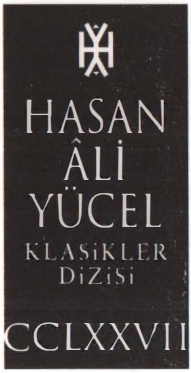
I. BASIM, NİSAN 2016, İSTANBUL
X. BASIM, OCAK 2021, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-732-5 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
ALİOĞLU MATBAACILIK BASIM YAYIM VE KAĞIT SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
ORTA MAH. FATİN RÜŞTÜ SOK. NO: 1-3/A
BAYRAMPAŞA/İSTANBUL
Tel. (0212) 612 95 59
Sertifika No: 45121

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

MARY SHELLEY

FRANKENSTEIN
YA DA
MODERN PROMETHEUS

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
YİĞİT YAVUZ

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Sunuş

Elinizdeki roman, popüler kültürün meşhur figürlerinden *Frankenstein*'ı ortaya çıkaran metindir. İki yazar ve filozofun, William Godwin ile Mary Wollstonecraft'ın kızı olan Mary Shelley, bu romanı henüz 19-20 yaşındayken yazmış. Londra'daki küçük bir yayıncı olan Harding, Mavor&Jones'un yaptığı üç ciltlik, sadece 500 adetlik ilk baskıda, yazarın ismi yer almamış. Bunun sebebini hikâyenin o döneme göre çok sıradışı, irkiltici olan içeriğinde aramak lazım. Yazarlığa kadınlar için geçerli bir meslek gözüyle bakılmadığı bir çağda, Mary Shelley bu romanın bir kadının zihninden çıktığının bilinmesinden çekinmiş olsa gerek. Bu çekingenlikte haksız sayılmaz: Bugün bazılarınca bilim-kurgu romanlarının ilk temsilcisi sayılan *Frankenstein*, yayımlandığı günlerde edebiyat çevrelerinde genel olarak olumlu karşılanmamış. Ünlü yazar ve şair Sir Walter Scott romanı beğenenler arasındaymış ama örneğin John Wilson Croker isimli yazar "Quarterly Review"da çıkan eleştirisinde, "korkunç ve mide bulandırıcı absürtlüklerle dolu," demiş *Frankenstein* için.

Eleştirilere karşın okurlar çok sevmiş *Frankenstein*'ı. Daha 1821'de roman, Jules Saladin'in çevirisiyle Fransızca olarak yayımlanmış; İngilizce ikinci baskı ise 1823'te yapıl-

mış. Mary Shelley'nin ismi artık kapakta yazar olarak yer alıyormuş. Roman bu kez iki cilt halinde basılmış: yayıncısı G. and W. B. Whittaker. 1831'deyse, Henry Colburn&Richard Bentley eseri tek cilt olarak basmışlar. Mary Shelley'nin etraflıca yeniden elden geçirdiği ve bir giriş yazısı eklediği bu varyant, en popüler *Frankenstein* metni haline gelmiş. Elinizdeki çeviri de söz konusu varyantı, yani 1831 baskısını esas alıyor.

Roman kısa zamanda, çok sayıda melodramatik tiyatro oyununa uyarlanacak denli popüler olmuş. Bu uyarlamaların ilki, Richard Brinsley Plake'in 1823 tarihli, *Cüretkârlık ya da Frankenstein'ın Kaderi* (*Presumption; or Fate of Frankenstein*) isimli oyunu. Yirminci yüzyılda sessiz filmler dönemi başlayınca, sinemacılar el atmış *Frankenstein*'a. Bilinen ilk sinema uyarlamasını Edison Şirketi yapmış ve bu filmde canavarı Charles Ogle canlandırmış. Romandaki olay örgüsüne az çok bağlı kalan bu filmden sonraki pek çok uyarlama, on yıllar içinde özgün hikâyeden giderek uzaklaşan senaryolar üzerinden çekilmiş. Bugün Frankenstein ismi herkesçe bilinse de, zihinlerdeki kavram Shelley'nin yarattığı roman kahramanına ait değil; daha çok sinema ve televizyon yapımları tarafından popülerleştirilen bir tasarım söz konusu. Görsel anlamda da böyle: Frankenstein canavarı dediğimizde hayalimizde beliren resim, bilhassa Boris Karloff'un rol aldığı 1931 tarihli uyarlamanın ve onu kopyalayan sonraki yapımların zihinlere kazıdığı, dikdörtgenimsi kafalı, düşük gözkapaklı, kısa saçlı, boynunda kalın çivi benzeri çıkıntılar bulunan yaratık. Bu görüntünün Shelley'nin tasvirinden uzak olduğunu anlamak için, romanda yaratığın saçlarının "parlak siyah ve uzun" olarak betimlendiğini görmek yeterli. Popüler kültürün iki asırdır sömürdüğü Frankenstein imgesi, bu imgeye kaynaklık eden kitabı yani asıl *Frankenstein*'ı silmiş, uzaklaştırmış bizden. O kaynağa dönüp bakmakta fayda var.

***

Romanı isimler üzerinden değerlendirelim. Kitabın ismi dahi bir karışıklık sebebidir: Frankenstein (Almancada yaygın bir soyadı) kitaptaki bilim adamının ismi olmasına rağmen, çoğu zaman, onun can verdiği yaratığın ismiyle karıştırılır. O kadar ki bu sözcük mecazi bir anlam kazanarak, bizim deyişimizle galatımeşhur haline gelmiş ve "yaratıcısını dehşete düşürüp yok eden şey" tanımıyla, İngilizce sözlüklere kadar girmiştir. Aslında roman, adını Victor Frankenstein isimli kurmaca karakterden alır; Victor'ın yarattığı varlığın ise verilmiş bir ismi yoktur. Frankenstein hikâye boyunca kendi yaratığını türlü türlü kötüleyici sıfatla –canavar, şeytan, sefil, iblis, ifrit– anar, fakat ona bir "isim" koymaz. Bu manada belki yaratığa "Frankenstein" demek hakkaniyetli bir dürtünün sonucudur, çünkü yaratık Victor'ın çocuğu, onun eseridir: Dolayısıyla hakçası, onun aile adını taşımasıdır bir bakıma. O çağda yeni yeni gelişmekte olan çağdaş bilimin büyüsüne kapılan Victor, cansız maddeye can vermenin yolunu bularak bir varlık meydana getirir, ama eserinin korkunçluğundan dehşete düşerek kaçar; onu dünyada bir başına bırakır. Shelley'nin kitap boyunca vurguladığı gerçek, "Frankenstein canavarı"nın dünyaya bir bebek kadar günahsız geldiği, ancak yaratıcısı tarafından reddedilip karşısına çıkan tüm insanlar tarafından dışlandığı, horlandığı için bir "canavar"a dönüştüğüdür. Mahlukun can bulduğu yatakta doğrularak yaratıcısına doğru elini uzattığı bölüm, Sistine Şapeli'ndeki ünlü "Âdem'in Yaratılışı" resmini akla getirir: Victor, Tanrı'nın can verme ayrıcalığına el atma cüretini göstermiş bir fânidir; isimsiz yaratık ise onun Âdem'i haline gelir. Milton'ın başyapıtı *Kayıp Cennet*'i okuyan yaratık da, kendini bir yandan Âdem'e, bir yandan da Milton'ın başkahramanı, Cennet'ten kovulmuş Şeytan'a benzetir. Yaratıcısına, "Senin adaletini, hatta merhametini ve sevgini en fazla ben hak ediyorum. Senin yaratığın olduğumu unut-

ma. Âdem'in olmam gerekirken, düşkün melek oldum," diye yakarır. Muzaffer, galip anlamına gelen Victor ismi de, Milton'ın Tanrı'dan bahsederken kullandığı sıfatlardan biridir.

Victor, Mary Shelley'nin eşi olan İngiliz şiirinin önemli ismi Percy Bysshe Shelley'nin mahlaslarından biridir aynı zamanda. Mary Shelley'nin Victor Frankenstein'ı yaratırken Percy'den esinlendiği rivayet edilir: Eton'da elektrik, manyetizm ve kimya deneyleri yapmıştır Percy; Oxford'daki odasının bilimsel gereçlerle dolu olduğu söylenir. Percy'nin Elizabeth isminde bir kız kardeşi vardır; romanda Victor'ın evlat edinilmiş kız kardeşinin ismi de Elizabeth'tir. Roman kahramanı Victor'la Percy arasındaki bu benzerlikler gerçekten anlamlı mıdır, emin olamayız ama romanın ilk baskısındaki önsözü de yazan Percy Shelley'nin, gerek karısının yazarlık kariyeri, gerekse *Frankenstein* romanı üzerindeki etkisi açıktır. Romanın alt başlığı olarak seçilen "*Modern Prometheus*" da, Shelley'nin 1820 tarihli "Zincirden Kurtulan Prometheus" adlı lirik dramasını akla getirir. Yayıncıların bazen baskılarında yer vermediği bu alt başlıktaki Prometheus bilindiği gibi, tanrıların ateşini çaldığı için cezalandırılan titandır. Çalınan ateş metal işçiliğinin önünü açtığı için, Prometheus'un ismi insanların eriştiği bilgi ve aydınlanmayla bağlantılı şekilde anılır olmuştur. Prometheus'un ateşinin *Frankenstein* romanındaki karşılığı elektriktir. Yıldırımlardaki elektriğin gücünden etkilenen Victor bu enerjiyi, ölü uzuvları birleştirerek meydana getirdiği bedene hayat bahşetmekte kullanır. Prometheus gibi Victor da, tanrılara ait bir imtiyazı, can verme imtiyazını kullandığı için cezasını çeker.

Frankenstein'ın yazıldığı dönemde, topluma büyük imkânlar vaat eden hızlı gelişmeler yaşanmaktaydı. Kâşifler dünya coğrafyasının bilinmeyen yerlerini ortaya çıkarmakta, Sanayi Devrimi sürmekte, doğa bilimleri ilerlemekteydi. Buharlı gemiler faaliyete geçmişti; demiryolları, karayolları

inşa ediliyor, elektriğin kullanımına dair araştırmalar yapılıyordu. Öte yandan, geleceğe dönük korkular, endişeler de hüküm sürmekteydi. Sanayi üretiminde büyük artışlar gerçekleşmekle beraber, emek cephesinde durum vahimdi: Çocuk ya da yetişkin, erkek ya da kadın, genç ya da yaşlı tüm işçiler, çok düşük ücretlerle uzun saatler boyunca imalathanelerde ter dökmekte, ezilmekte, helak olmaktaydı. Romanın kahramanları işte bu hareketli ve endişeli çağın özelliklerini yansıtmaktadır: Romanın başında ve sonunda mektuplarını okuduğumuz Walton, kutup bölgesinde bir geçit bulmak, mıknatısın sırrını keşfetmek gibi hayallerle uzun ve tehlikeli bir deniz yolculuğuna çıkmıştır. Suyun üstünde bulup kurtardığı ve dost olduğu Victor ise, simyaya olan ilgisini yeni filizlenen fizik, anatomi gibi bilimlerle birleştiren tutkulu bir deneycidir.

Romanın yazıldığı dönem, hak mücadelesinin yükseldiği bir dönemdir aynı zamanda: Sendikaların gelişmesi, işçi sınıfının mücadelesi ve oy hakkı talepleri hep bu dönemin veçheleridir. Kadın hakları savunucusu Mary Wollstonecraft'ın çocuğu olan yazarın, bu mücadeleden etkilenmemesi mümkün değildi: *Frankenstein*'ın yaratığı da yaratıcısından hakkını almanın peşindedir; varlığına karşılık gelen, gönüldeşlik içinde yaşayabileceği bir dişi meydana getirmesini ister ondan. Bunu yaratıcısının "reddedemeyeceği bir hak olarak" talep etmektedir. Kısacası roman, yazıldığı dönemdeki büyük gelişmelerin, bilhassa Fransız Devrimi'nin ve Sanayi Devrimi'nin, Mary Shelley'nin zihnindeki, bir korku romanının aynasında kırılmış yansımasını sunar bize.

***

Frankenstein, romantizm akımıyla Gotik edebiyatın özelliklerini birleştiren bir eser olarak değerlendirilir. Ama bu değerlendirmenin bize romanla ilgili çok şey anlatma-

dığı kanısındayım; deha ürünü yapıtlar söz konusu olunca akımlar, ekoller önemini kaybeder. Vladimir Nabokov'un sözünü benimsiyorum: "Tek bir edebiyat ekolü vardır: Yetenek ekolü." Mary Shelley, çok genç yaşta yazdığı bu romanla, o ekolün en önemli temsilcileri arasına girmiş sayılmalı. *Frankenstein*, yazılmasının üzerinden iki asır geçmesine rağmen hâlâ edebiyatı ve diğer kültürel ürünleri etkiliyor. Romanın kurgusunda gözlemlenebilecek bazı sorunlar, örneğin alt temaların ve anlatıların akışta yarattığı kopukluk, Mary Shelley'nin metni çok genç yaşta kaleme almasıyla açıklanabilir ve mazur görülebilir kanımca. Kullandığı dil ise gençliğinden beklenmeyecek denli usta işidir. Cümlelerinde Victor'ın kişiliğini, psikolojisinin seyrini, benmerkezciliğini ve yarattığı canavara dair duygularını incelikle, maharetle yansıtır. Gerek Victor'ın ve yaratığın anlatımlarında, gerekse ikisi arasında geçen diyaloglarda, bu ibretlik hikâyenin lüzumunca anlaşılmasını sağlamak için, kelimelerini hassasiyetle seçmiştir. Çevirmen olarak aynı hassasiyetle davranmaya, Mary Shelley'nin seçtiği kelimeler arasındaki ince ayrımları, Türkçenin ve dil kavrayışımın elverdiğince yansıtmaya gayret ettim. Bu ölümsüz eserin evvelki Türkçe çevirilerinin üzerine bir şeyler koyabildiğimi umuyorum.

Yiğit Yavuz
Mart 2016

FRANKENSTEIN
YA DA
MODERN PROMETHEUS

Yazarın Standard Novels Baskısı İçin Yazdığı Giriş

Standard Novels'ın yayıncıları *Frankenstein*'ı dizilerinden biri için seçerken, onlara hikâyenin nasıl ortaya çıktığını biraz anlatmamı arzu ettiler. Bunu yapmaya fazlasıyla istekliyim, çünkü bu sayede bana çok sık yöneltilen soruya genel bir yanıt vereceğim. "O zamanlar genç bir kız olan ben, bu kadar korkutucu bir fikri nasıl tasavvur edip işleyebildim?" Yazılarımda kendimi ortaya koymaktan hiç hoşlanmadığım doğrudur, fakat anlatacaklarım eski tarihli bir ürüne ilave gibi görüneceğinden ve sadece yazarlığımla bağlantılı konulara hasredileceğinden, bu şahsi ihlalimi bir parça hoş görebilirim.

Şöhret sahibi iki seçkin edebiyatçının kızı olduğumdan, çok genç yaşta yazarlığı aklımdan geçirmem hiç de garip değil. Çocukken bir şeyler karalardım; bana eğlence için tanınan zamanlarda en sevdiğim etkinlik de "hikâye yazmak"tı. Ancak bana bundan da fazla haz veren, gökyüzüne kaleler çizmek, hayallere teslim olmak, birbirini takip eden hayalî olaylara dayalı fikir silsilelerine kapılıp gitmekti. Hayallerim, yazdıklarıma kıyasla hem daha sıradışı, hem de daha hoştu. Yazarken taklitçi bir tavrım vardı; kendi zihnimin önerilerini kâğıda dökmek yerine, başkaları ne yapıyorsa ben de onu yapıyordum. En azından bir kişinin, çocukluk çağı yoldaşımın, arkadaşımın okuması niyetiyle yazıyordum, fakat

hayallerim bana aitti; onlardan kimseye bahsetmiyordum. Kızgınken onlara sığınırdım, serbest zamanlarımda en çok onlar haz verirdi bana.

Genç kızlığımı çoğunlukla taşrada geçirdim, İskoçya'da epey zaman kaldım. Resmi yapılacak güzellikte yerlere gittiğim de oldu, ama daimî ikametgâhım Tay nehrinin Dundee yakınlarındaki boş, iç karartıcı kuzey kıyısıydı. Orayı şimdi öyle boş, iç karartıcı olarak hatırlıyorum; eskiden bana öyle gelmezdi: Bir özgürlük yuvası, hayalimdeki yaratıklarla söyleşebileceğim, el değmemiş, hoş bir bölgeydi. O zamanlar yazardım, ama epey sıradan bir üslupla. Asıl kompozisyonlarımın, hayalgücümün uçarılıklarının doğup serpildiği yerler, evimizin arazisindeki ağaçların dibi, ya da yakınlardaki ağaçsız dağların çıplak yamaçlarıydı. Hikâyelerimin kahramanı ben değildim. Kendim söz konusu olunca, hayat bana çok sıradan bir hadise gibi görünürdü. Romantik acıların, harika olayların benim hisseme düşeceğini tahayyül edemiyordum, ama kendi kimliğime hapsolmuş değildim; saatlerimi o yaşımda bana kendi hislerimden daha ilginç gelen yaratılarla doldurabiliyordum.

Ondan sonra daha yoğun bir hayat sürmeye başladım, kurmacanın yerini gerçek aldı. Bununla birlikte eşim en başından beri, anne-babama layık olduğumu kanıtlamamı, şöhretli bir mevkie ulaşmamı arzu ediyordu. Beni sürekli edebî ün kazanmaya teşvik ediyordu ki, kendi adıma o sırada aynı şeyi ben de istiyordum; oysa sonradan bu konuyu hiç önemsemez oldum. O sıralarda yazmamı arzu ediyordu; ama dikkate değer şeyler üretmemden ziyade, gelecekte daha iyi şeyler ortaya koymayı ne ölçüde vaat ettiğimi değerlendirmek için. Buna rağmen hiçbir şey yapmıyordum. Zamanımı gezerek ve ailemle ilgilenerek geçiriyordum. Çalışmalarıma gelince, okumak ya da eşimin çok daha donanımlı zihniyle iletişim içinde fikirlerimi geliştirmek dikkatimi verdiğim yegâne edebî uğraştı.

1816 yazında İsviçre'ye gittik, Lord Byron'a komşu olduk. İlk günlerde, gölde ya da kıyısında dolaşarak hoş vakit geçirdik. *Childe Harold*'ın üçüncü kantosunu yazmakla meşgul olan Lord Byron, aramızda düşüncelerini kâğıda döken tek kişiydi. Birbiri ardına önümüze getirdiği, şiirin olanca ışığına, ahengine bürünmüş bu metinler, âdeta cennetin ve yeryüzünün görkemiyle bizi yüceltiyordu; biz de onunla birlikte bu etkilerden nasipleniyorduk.

Fakat çok yağmurlu, nahoş bir yazdı ve bitmek bilmeyen yağışlar yüzünden çoğu zaman günlerce evden başımızı çıkaramıyorduk. Almancadan Fransızcaya tercüme edilmiş birkaç cilt hayalet öyküsü* geçti elimize. Bunlardan biri olan *Hercai Âşığın Hikayesi*'nde, vaktiyle evlenme sözü verdiği gelini kucaklamak isterken, kendini terk ettiği kadının solgun hayaletinin kollarında bulan bir adamdan bahsediliyordu. Başka bir hikâye de ırkının günahkâr atasını anlatıyordu; bu adamın sefil karayazısı, evin genç oğullarına, en vaatkâr çağlarında ölüm öpücüğü vermekti. Adamın *Hamlet*'teki hayalet misali devasa, karanlık figürü, baştan aşağı zırhlara bürünmüş ama miğferinin siperliğini açmış halde, ayın kesintili ışınları altında kasvetli cadde boyunca ağır ağır ilerliyordu. Figür kale duvarlarının altındaki gölgelerde kayboluyordu; fakat çok geçmeden bir giriş açılıyor, ayak sesleri duyuluyor, odanın kapısı aralanıyor ve adam, sağlıklı bir uykunun kucağındaki tazecik gençlerin yattığı divana doğru yürüyordu. Eğilip çocukların alnını öptüğü anda yüzüne sonsuz bir keder yerleşiyor, çocuklar o saatten itibaren koparılmış çiçekler gibi soluyordu. Bu öyküleri o zamandan beri görmedim ama içindekiler, dün okumuşum gibi zihnimde taptaze.

"Hepimiz birer hayalet hikâyesi yazalım," dedi Lord Byron ve bu teklifi kabul gördü. Dört kişiydik. Büyük ya-

---

* Shelley, *Fantasmagoriana* isimli antolojiden bahsediyor. Kapağında "Bir amatör tarafından Almancadan çevrilmiştir," yazan kitap 1812'de basılmıştı. Kitabın gizli çevirmeninin ismi Jean-Baptiste Benoît Eyriès idi. (ç.n.)

zar bir hikâyeye başladı; bu hikâyenin bir bölümü, *Mazeppa* şiirinin sonunda basıldı. Bir hikâyenin mekanizmasını kurmaktan ziyade, çarpıcı betimlemelerin parıltısı ve dilimizi süsleyen en melodik dizelerin müziği içinde fikirlerini ve duygularını dışa vurmaya yatkın olan Shelley, gençlik yıllarında başından geçenlere dayalı bir hikâyeye başladı. Zavallı Polidori'nin* korkunç fikri, başının yerinde kurukafa bulunan bir hanımın hikâyesini yazmaktı; bu hanım, bir anahtar deliğinden baktığı için cezalandırılarak bu hale gelmişti ama ne gördüğünü hatırlamıyorum, çok şaşırtıcı ve yanlış bir şeydi elbet. Fakat bu hanım, meşhur Coventryli Tom'dan** beter bir hale gelince, Polidori ne yapacağını bilemeyip onu tek uygun yer olan Capuletlerin mezarına göndermek zorunda kaldı. Meşhur şairler de düzyazının yavanlığından rahatsız olup, sevimsiz işlerinden çabucak vazgeçtiler.

Bense *bir hikâye düşünmeye* başladım; bizi bu işe teşvik edenlere emsal olacak bir hikâye. Tabiatımızın gizemli korkularına seslenecek, dehşetten insanın nefesini kesecek bir hikâye; öyle ki okur çevresine bakmaktan ürksün, kanı donsun, kalp atışları hızlansın. Bunları başaramadığım takdirde hayalet hikâyem adına layık olmayacaktı. Boş yere kafa patlatıp durdum. Yaratamama halinin boşluğu içindeydim: Endişeli yakarmalarımızın karşılığı kuru bir *Hiç* olduğunda başımıza gelen, yazarlığın en büyük sefaleti. Her sabah, "Aklında bir hikâye var mı?" diye soruyorlardı bana; ben de her sabah, mahcup şekilde olumsuz yanıt vermek zorunda kalıyordum.

Sancho Panza'nın dediği gibi, her şeyin bir başlangıcı olmalıdır; o başlangıç da mutlaka evvelki bir şeye bağlı olacaktır. Hindu inancında dünyayı bir fil taşır, ama fil de

---

* John William Polidori. (ç.n.)

** Efsanevi hikâyede, Lady Godiva halkın vergilerinin hafifletilmesi için Coventry sokaklarında at üstünde çıplak dolaşmaya razı olmuştur. Sokaktan geçerken kimse ona bakmaz; bakan tek kişi olan Tom'un gözleri de, ilahi bir ceza sonucunda kör olur. (ç.n.)

bir kaplumbağanın üstünde durur. Tevazuyla kabul etmek lazım ki yaratı, boşluktan değil karmaşadan bir şeyler yaratmayı ifade eder; öncelikle malzemeleri tedarik etmek gerekir: Yaratı karanlık, şekilsiz özlere biçim verebilir ama maddenin kendisini var edemez. Tüm keşif ve yaratı meselelerinde, hayalgücüne bağlı olmayanlarda bile, hep Kolomb ile yumurtası akla gelir.* Yaratı, bir konuyu geliştirme olanaklarını elde tutma ve bu konunun akla getirdiği fikirleri yoğurup şekillendirme yeteneğimize bağlıdır.

Lord Byron ile Shelley arasındaki sohbetleri büyük ilgiyle, neredeyse hiç konuşmadan dinlerdim. Bu sohbetlerin birinde çeşitli felsefi öğretiler tartışıldı; hayatın kökeninden söz açıldı: Gün gelip bu da keşfedilecek, anlaşılacak mıydı acaba? Dr. Darwin'in deneylerinden bahsettiler (doktorun gerçekten yaptığı veya yaptığını bizzat belirttiği şeyleri değil, o günlerde kendisi hakkında anlatılan, benim maksadımla alakalı şeyleri kastediyorum); cam bir kutuda tel şehriye muhafaza ediyormuş, derken sıradışı bir sebeple şehriye istemli hareketlerde bulunmaya başlamış. Sonuçta, bu şekilde bir şeye can vermek mümkün görünmüyordu. Belki bir cesedin hareket etmesi sağlanabilirdi; galvanizm böyle şeylerin olabileceğini göstermişti: Belki bir yaratığı oluşturan parçalar yeniden üretilip birleştirilebilir, bunlara yaşamın sıcaklığı verilebilirdi.

Böyle konuşa konuşa, gecenin çoğunu tükettik; biz yatana kadar, cadıların iş gördüğü söylenen geç saatler bile geride kalmıştı. Başımı yastığa koyduğumda uyuyamadım, düşündüğüm de söylenemezdi. Muhayyilem davetsizce beni ele geçirmiş yönlendiriyor, zihnimde oluşan görüntüleri, alı-

---

* Kolomb'un yumurtası deyimi, ortaya konduktan sonra basit ve kolay görünen bir icadı anlatmak için kullanılır. Rivayete göre Kolomb, kendisine Amerika'nın keşfinin kaçınılmaz olduğunu, büyük bir başarı sayılamayacağını söyleyenlere ders vermek için, bir yumurta getirmiş ve onlardan bu yumurtayı diklemesine masaya yerleştirmelerini istemiş. Bütün denemeler boşa çıktıktan sonra Kolomb, yumurtanın ucunu kırıp düzleştirerek, düşmeden kalmasını sağlamış. (ç.n.)

şılmış hayal sınırlarının çok ötesindeki bir canlılıkla art arda sunuyordu. Kapalı gözlerle fakat keskin bir zihnî görüşle, kutsanmamış sanatların solgun çehreli öğrencisini, bir araya getirdiği şeylerin yanına diz çökmüş olarak gördüm. Orada hayalet gibi bir adamın yattığını, sonra güçlü bir motorun çalışmasıyla yaşam belirtileri sergilediğini, huzursuz, yarı canlı halde kıpırdadığını gördüm. Korkutucuydu şüphesiz; zira herhangi bir insan için, dünyayı yaratanın muazzam mekanizmasını taklit etmenin sonuçları kim bilir ne fena olurdu. Bu başarı, sanatkârı dehşete düşürürdü; o korkuyla tiksindirici eserini bırakıp kaçardı. Onu kendi haline bırakınca, ilettiği küçük yaşam kıvılcımının söneceğini, bu kadar kusurlu şekilde can bulan şeyin tekrar cansız bir maddeye dönüşeceğini ve mezardaki sessizliğin, yaşamın beşiği muamelesine tabi tuttuğu iğrenç cesedin geçici yaşamını ebediyen bitireceğini umar, bu inançla yatıp uyumak isterdi. Uyur, fakat uyanır, gözlerini açar. Hele bakın: Korkunç şey yatağının başında duruyor; perdeleri aralamış, sarı, ıslak, fakat sorgulayıcı gözlerle onu izliyor.

Gözlerimi dehşetle açtım. Bu fikir zihnimi öyle bir ele geçirmişti ki, korkuyla titredim; hayalimdeki berbat görüntünün yerini çevremdeki gerçeklik alsın istedim. Hâlâ gözümün önünde: Oda, koyu renkli parke, kapalı panjurun arasından sızmaya çalışan ay ışığı ve ötede cam gibi parlayan gölün, yüksek beyaz Alplerin bulunduğu hissi. Korkunç hortlağımdan kolayca yakamı sıyıramadım; hâlâ musallat oluyordu bana. Başka bir şey düşünmek zorundaydım. Yine hayalet hikâyeme döndüm; usandırıcı, meymenetsiz hayalet hikâyeme! Ah! Keşke okurumun da o gece korktuğum kadar korkmasını sağlamanın bir yolunu bulabilseydim!

İçime doğan fikir, ışık kadar hızlı ve rahatlatıcıydı: "Buldum! Beni dehşete düşüren şey, başkalarını da dehşete düşürecektir; gece yarısı yatağımda bana musallat olan görün-

tüyü betimlemem yeterli." Sabahleyin, *aklımda bir hikâye olduğunu* duyurdum. Güne, "Kasım ayının iç karartıcı bir gecesinde," sözcükleriyle başladım; hayalimin amansız dehşetini kayda geçiriyordum sadece.

Başlangıçta aklımda birkaç sayfalık kısa bir öykü yazmak vardı, ama Shelley bu fikri daha uzun bir metin içinde geliştirmeye teşvik etti beni. Elbette hiçbir hadiseyi, hatta neredeyse hiçbir duygu zincirini eşimin tavsiyelerine borçlu değilim; yine de onun kışkırtmaları olmasaydı, bu hikâye dünyaya sunulduğu şekli asla alamazdı. Önsözü bu beyanımın dışında tutmalıyım. Hatırladığım kadarıyla önsözün tamamını o yazmıştı.

Şimdi bir kez daha, ortaya çıkmasını, gelişip serpilmesini söylüyorum korkunç evladıma. Ona karşı sevgim var; ne de olsa ölümün ve kederin yüreğimde gerçek bir yankı bulmadığı mesut günlerin çocuğudur. Çeşitli sayfalarının ardında, yalnız olmadığım günlerde kalan nice yürüyüşler, seyahatler, sohbetler saklı. Bu dünyada bir daha asla göremeyeceğim kişi vardı yanımda. Ama söylediklerim kendim için; sözünü ettiğim bağlantılar okurlarım açısından hiç önem taşımıyor.

Yaptığım değişikliklere dair bir tek söz ekleyeceğim. Bunlar esasen üslup değişiklikleriydi. Hikâyenin hiçbir kısmını değiştirmedim, herhangi bir yeni düşünce ya da olay ilave etmedim. Dilin, anlatımda aksamalara neden olacak kadar yavan kaldığı yerlerde iyileştirmeler yaptım. Bunların neredeyse tamamı birinci cildin başında yer alıyor.* Genel olarak değişikliklerin hepsi anlatıma katkıda bulunan parçalar içindedir; hikâyenin özü ve temeli olduğu gibi kalmıştır.

M. W. S.
Londra, 15 Ekim 1831

---

* *Frankenstein*'ın 1818 tarihli ilk baskısı, üç ciltten müteşekkildi. (ç.n.)

Önsöz[*]

Dr. Darwin ve Almanya'nın bazı fizyoloji yazarları, bu kurmacanın konu edindiği olayı imkân dışı görmüyorlar. Böyle bir tasavvura ufak da olsa ciddi bir inanç beslediğimin sanılmasını istemem; ayrıca bu tasavvuru hayal ürünü bir eserin temeli olarak benimserken, sadece bir dizi doğaüstü dehşetten bahsettiğim de sanılmasın. Hikâyenin asıl meselesinin dayandığı olay, sıradan bir hortlak ya da büyü masalının zaaflarından muaf. Onu kabul edilebilir kılan, ortaya koyduğu sorunların sıradışılığı; fiziki bir olgu mahiyetiyle imkânsız olsa da, insan tutkularının betimlenmesi konusunda hayalgücüne, halihazırdaki sıradan yaşam ilişkilerinin sunamayacağı ölçüde kapsamlı ve etkili bir bakış açısı sağlıyor.

O yüzden ben, insan tabiatının temel prensiplerine dair gerçekleri muhafaza etmeye çalışırken, bu prensiplerin yenilikçi bileşimlerini ortaya koymaktan çekinmedim. *İlyada*, Yunan tragedyası, *Fırtına* ve *Bir Yaz Gecesi Rüyası*'ndaki Shakespeare, bilhassa da *Kayıp Cennet*'teki Milton bu kurala uyar; emeğiyle keyif vermek ya da bu emekten keyif almak isteyen çok alçakgönüllü bir romancı da, haddini aşmadan insan duygularının enfes bileşimleri sayesinde doğmuş bu en yüce şiir örneklerinden kurmaca nesre bir cevaz, daha doğrusu kural devşirebilir.

---

* P. B. Shelley tarafından 1818'de yazılmıştır. (ç.n.)

Hikâyemin dayandığı olay gündelik bir sohbet esnasında aklıma geldi. Bir ölçüde eğlence olsun diye, bir ölçüde de zihnin henüz tecrübe edilmemiş kaynaklarına ulaşma yolu olarak yazmaya başlamıştım. Çalışmam ilerledikçe buna başka sebepler de eklendi. Hikâyenin içerdiği fikir ya da karakterlerdeki ahlâki eğilimlerin okuru nasıl etkileyeceğine asla kayıtsız değilim; ancak bu bakımdan esas kaygım, günümüz romanlarının kuvvetten düşürücü etkilerinden sakınmakla, aile içindeki sevginin güzelliğini ve evrensel faziletin üstünlüğünü sergilemekle sınırlı kaldı. Kahramanın kişilik ve konumundan doğal olarak kaynaklanan görüşlerin her zaman benim inançlarımı yansıttığı da, okuyacağınız sayfalarda herhangi bir felsefi öğretiye yönelik önyargı bulunduğu da hiçbir şekilde düşünülmemeli.

Hikâyenin görkemli bir bölgede ve özlem duymadan anamayacağı bir toplulukta başlaması da yazar açısından ayrıca önemlidir. 1816 yazında Cenevre civarındaydım. Soğuk ve yağışlı bir mevsimdi; akşamları parlak odun ateşinin çevresinde toplanır, bazen de elimize geçmiş bazı Alman hayalet hikâyeleriyle oyalanırdık. Bu hikâyeler içimizde muzip bir taklit arzusu uyandırdı. İki dostumla ben (ki bunlardan birinin kaleminden çıkacak hikâye, halkın nazarında benim yazmayı umabileceğim herhangi bir şeyden çok daha fazla kabul görür) doğaüstü hadiseler üzerine kurulu birer hikâye yazmayı kararlaştırdık.

Ancak hava birden açtı. İki dostum Alplerdeki bir seyahatte beni bırakıp, dağların sunduğu muhteşem manzara içinde, doğaüstü hayallerine dair hatırladıkları her şeyi yitirdiler. Tamamlanan sadece okuyacağınız hikâye oldu.

Marlow, Eylül 1817

1. Mektup

Bayan Saville'e, İngiltere.

Peterburg, 11 Aralık 17..

Kötü sezgilerle yaklaştığın bir teşebbüsün başlangıcında herhangi bir felaketin yaşanmadığını duymak seni memnun edecektir. Buraya dün vardım. İlk vazifem sevgili kız kardeşimi iyi durumda olduğumdan ve girişiğim işin üstesinden geleceğime dair güvenimin arttığından haberdar etmek.

Londra'dan çok uzakta, kuzeydeyim şimdiden. Peterburg sokaklarında yürürken, soğuk kuzey esintisinin yanaklarımı okşadığını, sinirlerimi canlandırdığını, içimi hazla doldurduğunu hissediyorum. Bu hissi anlıyor musun? Yaklaşmakta olduğum bölgelerden gelmiş bu esinti, o buzla kaplı diyarların lezzetini sunuyor bana. Bu vaatkâr rüzgârdan ilham alan hayallerim daha ateşli, daha canlı şimdi. Nafile kendimi kutbun buza kesmiş, ıssız bir yer olduğuna ikna etmeye çalışıyorum; orası hayalimde hep güzellikle, hazla dolu bir bölge. Orada Margaret, güneş hiç batmıyor; geniş yuvarlağı ufkun hemen kıyıcığında, sürekli bir ihtişam yayıyor. Karla buz –müsaadenle, benden önceki denizcilerin sözüne biraz itimat ederek söylüyorum kardeşim– oradan kovulup gitmiş. Durgun denizde yol alarak, yerkürenin şimdiye kadar keşfedilmiş yerleşime müsait tüm bölgelerine harikalık ve güzellikte baskın çıkan topraklara varabiliriz.

Bu toprakların ürünleri, çehresi o keşfedilmemiş ıssızlıktaki göksel cisimler kadar benzersiz olabilir şüphesiz. Ebedî ışığın ülkesinden her şey umulmaz mı zaten? Pusulanın iğnesini cezbeden harikulade gücü keşfedebilir, bir tek bu yolculukla bile binlerce astronomik gözlemi düzene sokup, görünüşteki acayiplikleri sonsuza dek sürecek bir tutarlılığa kavuşturabilirim. Coşkun merakımı, dünyanın evvelce hiç ziyaret edilmemiş bir parçasının manzarasıyla doyuracağım. Belki daha önce hiç insan ayağı değmemiş topraklara adım atacağım. İşte bunlar beni cezbediyor, tehlike ve ölüm korkuma galebe çalmaya, küçük teknesinde tatil arkadaşlarıyla nehir boyunca keşfe çıkan bir çocuğun neşesiyle bu zahmetli seyahate başlamaya beni ikna etmeye yetiyor. Fakat tüm bu tahminlerin yanlış olduğunu düşünsen bile, şu anda ulaşması aylar süren ülkelere kutbun yakınlarında bir geçiş yolu bulmak veya mıknatısın sırrını tespit etmekle, son nesillere varıncaya değin tüm insanlığa paha biçilmez bir fayda sunacağımı inkâr edemezsin. Bunlar eğer mümkünse, ancak benimki gibi bir teşebbüsle başarılabilir.

Bu düşünceler, mektuba başlarken duyduğum heyecanı dağıttı, kalbimin beni göğe yükselten bir tutkuyla kor kesildiğini hissediyorum; çünkü zihin için sağlam bir hedef, ruhun aklî bakışını sabitleyeceği bir nokta kadar huzur verici şey yoktur. Bu seyahat gençlik yıllarımın gözde hayaliydi. Kuzey Pasifik Okyanusu'na kutbun etrafındaki denizler üzerinden ulaşma beklentisiyle çıkılmış seyahatlere dair yazılanları büyük hevesle okudum. Belki hatırlarsın, sevgili Thomas amcamızın kitaplığının tamamı keşif amacıyla yapılmış tüm seyahatlerin tarihinden müteşekkildi. Eğitimim ihmal edilmişti, yine de okumaya tutkundum. Gece gündüz bu kitap ciltlerini inceliyordum ve onlara aşinalığım, babamın ölmeden önce amcamdan son bir arzuda bulunarak beni denizcilikten menettiğini daha çocukken öğrenmekten duyduğum üzüntüyü artırmıştı.

Coşkularıyla ruhumu büyüleyip cennete yükselten o şairleri ilk kez dikkatle okuduğumda bu hayaller solup gitti. Ben de şair olup bir seneliğine kendi yarattığım cennette yaşadım; Homeros'un, Shakespeare'in adlarının kutsandığı tapınakta bir niş edinmeyi hayal ettim. Başarısızlığımı, ne büyük bir hayal kırıklığı yaşadığımı gayet iyi biliyorsun. Fakat tam o sırada kuzenimin serveti bana miras kaldı ve düşüncelerim yine evvelki yatağında akmaya başladı.

Şimdiki teşebbüsümün kararını vereli altı yıl geçti. Şu an bile, kendimi bu büyük teşebbüse adadığım saati hatırlayabiliyorum. Önce vücudumu zorluklara alıştırdım. Birkaç Kuzey Denizi yolculuğunda balina avcılarına eşlik ettim; soğuğa, açlığa, susuzluğa, uykusuzluğa gönüllü olarak katlandım; gündüzleri çoğu zaman sıradan denizcilerden daha fazla çalıştım; geceleri de matematiğe, tıp kuramına, fizik biliminin bir deniz serüvencisine en fazla pratik getirisi olacak branşlarına çalıştım. İki kez bir Grönland balina gemisinde, güverte subayının hizmetine girdim ve takdir kazanmayı başardım. Kaptanım bana kendisinin hemen altındaki mevkii önererek, büyük bir samimiyetle gemide kalmam için üsteleyince biraz gururlandığımı itiraf edeyim; hizmetime o kadar değer veriyordu. Ya şimdi sevgili Margaret, büyük bir emele ulaşmayı hak etmiyor muyum? Ömrüm rahatlık ve lüks içinde geçebilirdi, fakat şan kazanmayı, servetin yoluma çıkardığı tüm ayartıcılara yeğ tuttum. Ah, cesaret verici bir sesin onayını duyaydım! Cesaretim, azmim sağlam; ancak bazen umudum azalıyor, sık sık moralim bozuluyor. Uzun, zor bir seyahate çıkmak üzereyim. Bu seyahatin tehlikeleri son derece metanetli olmamı gerektiriyor: Sadece diğerlerine moral vermekle kalmamalı, onların morali bozukken kendiminkini sağlam tutmalıyım.

Şimdi Rusya'da yolculuk için en elverişli zaman. Kızaklarıyla karın üstünde hızla uçuyorlar. Gidişleri pek hoş; bana sorarsan İngiliz posta arabalarından daha makbuller. Soğuk da

çok işlemiyor, elbette kürklere bürünürsen... Bu giysiyi çoktan benimsedim, çünkü güvertede yürümekle, damarlarındaki kanın donmasını önleyen bir egzersiz yapmadan saatler boyu hareketsiz oturmak arasında büyük fark var. Peterburg'la Arhangelsk arasındaki posta yolu üzerinde bayatımı kaybetmeye hevesli değilim. İki-üç hafta sonra Arhangelsk'e doğru yola çıkacağım. Orada bir gemi kiralamak niyetindeyim; gemi sahibine sigorta parasını ödeyince bu kolay olacak. Balina avlamaya alışkın denizciler arasından, lüzum gördüğüm sayıda adamı işe alacağım. Haziran'a kadar denize açılmaya niyetim yok. Peki ne zaman döneceğim? Ah sevgili kardeşim, bu soruya nasıl yanıt vereyim? Başarılı olursam, ikimiz tekrar görüşünceye dek nice aylar, belki yıllar geçecek. Başarısız olursam, yakında beni görürsün, ya da hiç göremezsin. Elveda sevgili, eşsiz Margaret. Tanrı nimetlerini başından eksik etmesin ve beni esirgesin ki, sevgine ve iyiliğine duyduğum şükranı tekrar tekrar kanıtlama imkânı bulabileyim.

Seni seven kardeşin,
R. Walton.

2. Mektup
Bayan Saville'e, İngiltere.

Arhangelsk, 28 Mart 17..

Ben burada karlarla, buzlarla kuşatılmış haldeyken, zaman nasıl da yavaş geçiyor! Ancak, teşebbüsüm doğrultusunda ikinci bir adım attım. Bir gemi kiraladım, denizcilerimi toplamakla meşgulüm. Şimdiye kadar işe aldıklarım da güvenebileceğim ve gözünü budaktan sakınmayan cesur adamlara benziyor.

Ama henüz gideremediğim, yokluğunu en yaman musibet olarak hissettiğim bir ihtiyacım var: Dostluktan yok-

sunum Margaret. Başarı tutkusuyla yanıp tutuşurken, coşkumu paylaşacak hiç kimsem yok. Hayal kırıklığı üzerime hücum ettiğinde, hiç kimse kederimi hafifletmeyecek. Düşüncelerimi kâğıda dökeceğim gerçi; ama kâğıt, duyguları iletmek için kifayetsiz bir araç. Benimle gönüldeşlik kuracak, gözleriyle bana yanıt verecek bir insanın dostluğunu arzuluyorum. Beni romantik bulabilirsin sevgili kardeşim, fakat bir dosta şiddetle ihtiyaç duyuyorum. Yakınımda planlarımı onaylayacak ya da düzeltecek, nazik fakat gözüpek, zihni hem geniş hem de iyi biçimlenmiş, zevkleri benimkine benzeyen birisi yok. Böyle bir dost zavallı kardeşinin kusurlarını nasıl da onarırdı! Bir şeyi yaparken çok ateşli, zorluklar karşısında da çok sabırsızım. Fakat kendi kendimi eğitmiş olmam, benim için daha da büyük bir musibet: Hayatımın ilk on dört senesinde boş gezip durdum ve Thomas amcanın seyahat kitapları haricinde hiçbir şey okumadım. O yaşta, ülkemizin ünlü şairlerinden bazılarıyla da tanıştım; fakat anavatanımın dilinden başka dillerle de tanışmam gerektiğini kavradığımda artık çok geçti, zira bundan önemli faydalar sağlayacak halim kalmamıştı. Şimdi yirmi sekiz yaşındayım ve gerçekten, on beş yaşındaki birçok okul talebesinden daha bilgisizim. Evet, artık daha çok düşünüyorum, hayallerim de daha geniş, daha muhteşem, ama bu hayallerin (ressamların tabiriyle) *ayrıştırılması* gerekiyor. Romantik olduğumu düşünüp beni hor görmeyecek kadar sağduyulu, zihnimi düzenlemeye gayret edecek kadar beni seven bir dosta çok ihtiyacım var. Bunlar faydasız şikâyetler işte, uçsuz bucaksız okyanusta dost bulamam elbet. Hatta burada, Arhangelsk'teki tüccarların, denizcilerin arasında da bulamam. Ama bu sert sinelerde bile, insan tabiatının posasıyla alakası olmayan bazı duygular canlı kalmış. Mesela ikinci kaptanımda harika bir cesaret ve atılganlık var; şan kazanmayı, ya da duruma daha uygun düşecek şekilde söylersek, mesleğinde ilerlemeyi deli gibi arzuluyor. İkinci

kaptanım İngiliz; eğitimin yumuşatamadığı ulusal ve mesleki önyargıların ortasında, beşeriyete ihsan edilmiş en soylu yetenekleri muhafaza ediyor. Onunla ilk kez bir balina gemisinde tanıştım. Şehrinde iş bulamadığını öğrenince, teşebbüsümde bana yardımcı olması için onu kolayca işe aldım. Mükemmel yaradılışlı biri ve gemide nezaketiyle, uyguladığı disiplinin yumuşaklığıyla dikkat çekiyor. Bütün bunlara adamın iyi bilinen doğruluğu ve gözüpekliği de eklenince onu işe almayı çok istedim. Yalnızlık içindeki gençliğim, senin nazik ve kadınsı bakımın altında geçen en güzel yıllarım, kişiliğimin zeminini öylesine inceltip arıtmış ki, gemilerde uygulanan kanıksanmış gaddarlığa karşı yoğun bir hoşnutsuzluk duyuyorum ister istemez: Bu gaddarlığın lüzumuna hiç inanmadım. Bir denizcinin hem iyi kalpliliğiyle, hem de mürettebatın ona yönelik saygı ve itaatkârlığıyla tanındığını duyunca, hizmetinden faydalanabildiğim için çok şanslı olduğumu hissettim. Kendisini evvela, hayli romantik bir şekilde, mutluluğunu ona borçlu olan bir kadından duydum. Hikâyesi kısaca şöyle: Birkaç yıl önce, orta halli serveti bulunan genç bir Rus hanımı sevmiş. Bizimkinin savaşlarda payına düşen ganimetlerden hatırı sayılır ölçüde birikimi de olduğundan kızın babası evlenmelerine razı olmuş. Adam evlilik töreninden önce hanımını bir kez görmüş. Fakat kadın gözyaşları içindeymiş. İkinci kaptanımın ayağına kapanarak kendisini azat etmesi için yalvarmış. Başka birini sevdiğini itiraf etmiş ayrıca. Fakat sevdiği adam fakirmiş, babası bu birlikteliğe asla razı olmazmış. Cömert arkadaşım yalvaran kadını teskin etmiş ve âşığının ismini de öğrenince, evlenme niyetinden vazgeçmiş. Ömrünün geri kalanını geçirmek üzere satın aldığı bir çiftliği varmış zaten. Fakat varını yoğunu rakibine bağışlamış. Hayvan satın alabilsin diye, ganimet parasından geriye kalanı da bu bağışa dâhil etmiş. Sonra genç kadının babasından, kızının âşığıyla evlenmesine rıza göstermesini istemiş. Fakat adam, arkadaşıma şeref bor-

cu bulunduğunu düşünerek bu isteği kesin olarak reddetmiş. Babanın insafsızlığı karşısında arkadaşım ülkeyi terk etmiş, sabık hanımının arzu ettiği şekilde evlendiğini öğreninceye dek geri dönmemiş. "Ne asil adammış!" diyeceksiniz. Gerçekten öyle; fakat aynı zamanda tam anlamıyla eğitimsiz. Bir Türk kadar sessiz. Üzerinde cehaletin kayıtsızlığı var. Bu yüzden insan, onun tavırları karşısında afallıyor; yoksa daha ilgi çekici, sempatik biri olurdu.

Ancak biraz yakındığım, ya da hiç bilemeyeceğim meşakkatlerimi telafi edecek bir şey hayal ettiğim için, kararlarımda tereddüt yaşıyorum sanma. Kararlarım yazgı kadar sabit; sadece hava şartları gemiye binmemize müsaade edinceye dek seyahatimizi erteledim. Kış müthiş sert geçti ama bahar mevsimi vaatkâr, epey de erken geldiği kanısı hâkim, o yüzden umduğumdan önce denize açılabilirim. Hiçbir şeyi aceleye getirmeyeceğim; başkalarının güvenliği bana emanet edildiği vakit tedbirli ve düşünceli davranacağıma güvenecek kadar iyi tanıyorsun beni.

Teşebbüsümün yakın gelecekteki başarı şansına dair hislerimi tarif edemem. Yola çıkarken duyduğum kısmen memnuniyet verici, kısmen korkutucu, ürpertici hisleri sana anlatmam imkânsız. Keşfedilmemiş bölgelere, "sisler ve karlar ülkesine" gidiyorum, fakat albatros öldürmeyeceğim; o yüzden güvende miyim, ya da "İhtiyar Denizci" misali yorgun ve acıklı vaziyette döner miyim diye korkma. Bu anıştırmaya güleceksin ama bir sır açıklayacağım. Okyanusun tehlikeli gizemlerine bağlılığımı, ateşli tutkumu, modern şairlerin en hayalperestinin o ürününe mal ederim.* Ruhumda anlayamadığım bir şey iş başında. Hamarat bi-

* Samuel Taylor Coleridge'in *The Rime of the Ancient Mariner* adlı eserinden bahsediliyor. Eserde bir denizci, gemilerini izleyen albatrosu öldürdüğü için lanetlenir. Ona bakanlar, boynuna asılı bir albatros görürler. Bu eserin etkisiyle "albatros" kelimesi, İngilizceye hem kötü akıbeti, hem de insana yüklenmiş taşıması zor bir yükü anlatan bir mecaz olarak girmiştir. Shelley söz konusu mecazı, Oxford Sözlüğü'ne girmesinden çok önce kullanmış. "Sisler ve karlar ülkesi" ifadesi de, aynı şiirdeki bir mısrada geçer. (ç.n.)

riyim –özenli, sebat ve emekle çalışan bir işçiyim– ama bunun yanı sıra olağanüstü şeylere öyle bir sevdam, öyle bir inancım var ki tüm tasarılarıma nüfuz edip beni insanların izlediği alışılagelmiş yollardan çıkarıyor, hatta keşfetmek üzere olduğum vahşi denizlere ve hiç gidilmemiş bölgelere yöneltiyor. Fakat daha yakıcı meselelere dönelim. Engin denizleri aşıp, Afrika ya da Amerika'nın en güney ucundan geri döndükten sonra, seni tekrar görecek miyim? Böyle bir başarı beklemeye cüret edemem belki, ama madalyonun diğer yüzüne bakmaya da dayanamam. Şimdilerde bulduğun her fırsatta bana yazmayı sürdür: Bakarsın denk gelir, mektupların en çok morale ihtiyaç duyduğum anlarda elime geçer. Sana karşı şefkat doluyum. Bir daha benden haber alamazsan, beni sevgiyle hatırla.

Seni seven kardeşin,
Robert Walton

3. Mektup
Bayan Saville'e, İngiltere.

7 Temmuz 17..

Sevgili kardeşim,

Güvende olduğumu, seyahatimde epey ilerlediğimi söylemek için aceleyle birkaç satır yazıyorum. Bu mektup şimdi Arhangelsk'ten evine doğru yol alan bir tüccar eliyle İngiltere'ye ulaşacak. Anayurdumu belki uzun yıllar boyunca göremeyeceğimden bu tüccar benden şanslı. Yine de moralim iyi: Adamlarım cesur, hedeflerinden şaşmadıkları anlaşılıyor. Sürekli olarak yanımızdan yüzüp geçen, yaklaştığımız bölgedeki tehlikelerin habercisi buz tabakaları da onları dehşete düşürmüyor. Şimdiden çok yüksek bir enleme vardık; ama yazın ortasındayız ve hava İngiltere'deki kadar

sıcak olmasa da, ulaşmayı şiddetle arzuladığım sahillere bizi hızla sürükleyen güney rüzgârlarının, hiç ummadığım tazeleyici bir sıcaklığı var.

Şimdiye kadar mektuba konu olacak bir hadise gelmedi başımıza. Bir-iki sert rüzgâr, bir çatlaktan su fışkırması, deneyimli denizciler açısından kayda değer kazalar değildir. Seyahatimiz esnasında başımıza daha kötü bir şey gelmezse memnun olacağım.

Hoşça kal sevgili Margaret'ım. Hem kendimi, hem de seni düşünerek, aceleyle tehlikeye girmeyeceğime seni temin ederim. Sakin, azimli ve ihtiyatlı davranacağım.

Fakat teşebbüsümü başarı taçlandıracak. Neden olmasın? Yolu izi olmayan denizlerde güvenli bir rota izleyerek buraya kadar geldim. Yıldızlar, zaferimin ispatı ve şahididir. Niçin bu ehlîleşmemiş, yine de itaatkâr elementin üzerinde ilerlemeyi sürdürmeyeyim? Ne durdurabilir insanın kararlı yüreğini, azimli iradesini?

Kabaran yüreğim ister istemez, böyle içini döküyor işte. Fakat bitirmeliyim. Tanrı sevgili kız kardeşimi kutsasın!

Seni seven kardeşin,
R.W.

4. Mektup

Bayan Saville'e, İngiltere.

5 Ağustos 17..

Bu kâğıtlar eline geçmeden önce görüşmemiz mümkün olsa da başımıza öyle tuhaf bir kaza geldi ki, yazmadan geçemeyeceğim.

Geçtiğimiz pazartesi (31 Temmuz) neredeyse buzlarla kuşatılmış durumdaydık. Geminin her tarafını kapatan buzlar, ilerlemeye müsaade eden azıcık alan bırakmıştı sadece. Durum biraz tehlikeliydi; bilhassa epey kesif bir sisin içinde

kaldığımızdan. Atmosferin, kötü havanın değişeceğini umarak gemiyi faça edip durduk.

Saat iki civarında sis dağılınca etrafımıza bakındık. Her tarafta, bitimsiz gibi görünen çok geniş, düzensiz buz tabakaları uzanıyordu. Bazı yoldaşlarım homurdanmaya başlamışken, benim zihnim de endişeli düşüncelerle tetikteyken, tuhaf bir görüntü dikkatimizi çekti aniden. O zaman kendi durumumuzla değil de, o görüntüyle ilgilenmeye başladık. Yaklaşık yarım mil ötede kuzeye doğru yol alan, köpeklerin çektiği bir kızaklı arabayı seçebildik. Kızağa insan biçimli, fakat devasa yapılı olduğu anlaşılan bir varlık oturmuş, köpekleri yönlendiriyordu. Uzaklardaki küçüklü büyüklü buzların arasında kaybolunceya dek, teleskoplarımızla bu gezginin hızla ilerleyişini seyrettik. Gördüğümüz şey, haddinden fazla şaşırtmıştı bizi. Herhangi bir toprak parçasının yüzlerce mil ötede olduğuna inanıyorduk, fakat bu görüntü, aslında karadan sandığımız kadar uzak olmadığımızın kanıtı gibiydi. Fakat buzların arasında sıkıştığımız için, onun büyük dikkatle gözlemlediğimiz yolunu takip etmemiz mümkün değildi. Ortaya çıkışından yaklaşık iki saat sonra dipte suların kabardığını işittik ve gece erişmeden buzlar kırılıp gemimizi serbest bıraktı. Yine de, buzun kırılmasından sonra ortalıkta dolaşmaya başlayan iri kütlelerle karşılaşmaktan korkarak, sabaha dek faça etmiş vaziyette kaldık. Bu zamanı birkaç saat dinlenmek için kullandım.

Sabahleyin gün ışır ışımaz güverteye çıktım ve tüm denizcileri geminin bir yanında, denizde olduğu anlaşılan biriyle konuşurken buldum. Gerçekten, önceden gördüğümüze benzer bir kızaktı bu; geceleyin bir buz parçasının üzerinde bize doğru sürüklenmişti. Sadece bir köpek hayatta kalmıştı; fakat kızakta denizcilerin gemiye çıkması için ikna etmeye uğraştıkları bir insan vardı. Diğer gezginin aksine, keşfedilmemiş bir adanın vahşi yerlilerinden biri gibi değildi, Av-

rupalıya benziyordu. Güverteye çıktığımda, subayım şöyle dedi: "İşte kaptanımız. Açık denizde helak olmanıza müsaade etmeyecektir."

Yabancı beni görünce, yabancı bir aksanla fakat İngilizce olarak: "Geminize binmeden önce, lütfen bana nereye gittiğinizi söyler misiniz?" diye sordu.

Gemimi dünya yüzündeki en büyük servete değişmeyeceğini sandığım, yok olup gitmenin eşiğinde bulunan bir adamdan böyle bir soru işitince, ne kadar şaşırdığımı tahmin edersin. Yine de Kuzey Kutbu'na doğru çıkılmış bir keşif seyahatinde olduğumuzu söyledim.

Bunu duymaktan tatmin olmuş gibi görünüp, gemiye çıkmaya razı oldu. Tanrım! Margaret, güvenliği için bu şekilde teslim olan adamı görsen şaşkınlığın sınır tanımazdı. Kolları, bacakları neredeyse donmuştu; yorgunluktan, acıdan, gövdesi bir deri bir kemik kalmıştı. Hiç bu kadar perişan bir adam görmedim. Onu kamaraya taşımayı denedik, ama temiz havadan mahrum kalınca bayılıverdi. Bunun üzerine tekrar güverteye çıkardık, brendiyle ovalayarak ve birazcık da içmeye zorlayarak ayılmasını sağladık. Yaşam belirtileri gösterir göstermez onu battaniyelere sardık, mutfak sobasının bacasına yakın bir yere koyduk. Yavaş yavaş kendine geldi, biraz çorba içti; bu da onu pek güzel toparladı.

Konuşabilir hale gelinceye kadar iki gün geçti. Çektiği ıstıraplar yüzünden, anlama kabiliyetinden yoksun kaldığı endişesini taşıyordum. Bir ölçüde iyileşince, onu kendi kamarama aldım ve görevim elverdiğince kendisiyle ilgilendim. Bu kadar ilginç bir yaratık görmedim: Gözlerinde genel olarak bir vahşilik, hatta delilik ifadesi var, fakat birinin ona karşı nazik davranış gösterdiği ya da en ufak bir faydası dokunduğu anlarda, çehresi daha önce hiç görmediğim bir iyilik ve tatlılık pırıltısıyla tamamen aydınlanıyor. Ama genellikle kasvetli, ümitsiz. Bazen kendisini bunaltan acıların ağırlığına katlanamıyormuş gibi dişlerini gıcırdatıyor.

Misafirim azıcık iyileşince, ona yüzlerce soru sormak isteyen adamları uzak tutmakta büyük zorluk yaşamaya başladım. Fakat başıboş meraklarıyla ona eziyet etmelerine izin veremezdim. Adamın zihnen ve bedenen toparlanması için enikonu dinlenmesi gerektiği belliydi. Ancak bir kez ikinci kaptan ona, buzlar üzerinde böyle garip bir araçla niçin bu kadar uzaklara geldiğini sordu.

Adamın yüzüne derin bir keder çöküverdi. "Benden kaçan birini aramak için," yanıtını verdi.

"Peşine düştüğünüz adam da aynı şekilde mi seyahat ediyordu?"

"Evet."

"Galiba onu gördük, çünkü sizi gemiye almamızdan önceki gün, içinde bir adam bulunan, köpeklerin çektiği bir kızak görmüştük."

Bu sözler yabancının dikkatini cezbetti. Kendi tabiriyle o "şeytan"ın hangi yolu izlediğine dair bir sürü soru sordu. Kısa zaman sonra, ikimiz baş başayken şöyle dedi: "Şüphesiz hem sizin, hem de bu iyi insanların merakını uyandırdım; ancak beni sorgulamayacak denli düşüncelisiniz."

"Elbette. Kendi merakımla size sıkıntı vermek çok münasebetsiz ve zalimce olurdu gerçekten."

"Yine de beni çok tuhaf ve tehlikeli bir durumdan kurtardınız. İyilikseverliğiniz sayesinde yaşamaya devam ediyorum."

Az sonra, diğer kızağın buzların kırılmasıyla yok olup olmadığı konusunda ne düşündüğümü sordu. Buna kesin bir yanıt veremeyeceğimi, zira buzların gece yarısından evvel kırılmadığını, yolcunun da o vakitten önce güvenli bir yere varmış olabileceğini söyledim; fakat tam olarak bilemezdim. O andan sonra, yabancının sağlıksız bedeninde bir canlanma hâsıl oldu. Evvelden gördüğümüz kızağı gözlemek üzere güverteye çıkmaya heveslendi. Fakat atmosferin haşinliğine dayanamayacak denli güçsüz olduğundan, onu kamarada

kalmaya ikna ettim. Birinin onun yerine gözcü duracağına, herhangi bir nesne görüş alanına girerse hemen kendisini haberdar edeceğine söz verdim.

Bu tuhaf hadiseye dair şimdiye kadar olup bitenler böyle. Yabancının sağlığı giderek düzeldi ama hâlâ çok sessiz ve benden başkası kamaraya girdiğinde huzursuzlanıyor. Yine de tavırları öyle gönül alıcı ve nazik ki, çok az iletişimleri olmasına rağmen tüm denizciler onunla ilgileniyor. Bana gelince, onu bir kardeş gibi sevmeye başladım. Derin, süreğen kederi, içimi ona karşı yakınlıkla, şefkatle dolduruyor. Şimdiki bitap halindeyken bile böylesine çekici ve cana yakın olduğuna göre, daha iyi günlerinde asil bir varlıktı demek. Mektuplarımın birinde sevgili Margaret, şu geniş okyanusta bir dost bulamadığımı söylemiştim. Gel gör ki, ruhu ıstıraplarla harap olmadan evvel tanışmış olsak gönüldeşim kılmaktan pek mutluluk duyacağım bir adam buldum.

Yazacağım yeni hadiseler olursa, ara ara bu yabancıdan bahsetmeye devam edeceğim.

13 Ağustos, 17..

Misafirime sevgim her geçen gün artıyor. Aynı anda hem takdirimi, hem de acıma duygumu şaşırtıcı bir seviyeye yükseltiyor. Bu kadar asil bir varlığın ıstıraplar içinde kıvranmasını, en derin kederlere kapılmadan izlemek mümkün mü? Çok nazik, çok da akıllı; çok kültürlü, konuşurken hem kelimelerini gayet titiz ve ustaca seçiyor, hem de süratle, eşsiz bir belagatle akıp gidiyor konuşması. Artık hastalığını epeyce atlattı. Sürekli güverteye çıkıyor: Kendisinden önce geçen kızağı gözlüyor besbelli. Ancak mutsuz olmasına rağmen tamamen kendi ıstırabına gömülmeyip, başkalarının tasarılarına da büyük ilgi gösteriyor. Ona açıkça anlattığım kendi tasarılarıma dair benimle sık sık sohbet etti. Nihai başarım lehindeki tüm savlarımı, bu başarıyı sağlama bağlamak için aldığım önlem-

lerin tüm ufak detaylarını dikkatle gözden geçirdi. Gösterdiği gönüldeşliğe kolayca kapılıverdiğimden onunla yüreğimin diliyle konuştum; ruhumda yanan arzuyu ve teşebbüsümün ilerleyişi için servetimi, varlığımı, tüm umutlarımı nasıl memnuniyetle feda edeceğimi anlattım. Peşine düştüğüm bilginin ve ırkımızın düşmanlarına karşı kullanacağım egemenliğin karşısında, bir adamın yaşamı ya da ölümü pek ufak bir bedeldi. Ben konuşurken, muhatabımın yüzüne karanlık bir kasvet çöktü. Evvela, duygularını bastırmaya çalıştığını anladım. Elleriyle gözlerini örttü, gözyaşları parmaklarının arasından hızla akmaya başlayınca sesim titredi, lafımı tamamlayamadım. İnip kalkan göğsünden bir inilti yükseldi. Durakladım. Nihayet kırık dökük bir aksanla şunları söyledi: "Bedbaht adam! Benim deliliğimden sizde de mi var? Siz de mi içtiniz o sarhoş eden içkiden? Dinleyin beni: Size hikâyemi anlatınca fırlatıp atacaksınız dudaklarınıza götürdüğünüz kadehi!"

Tahmin edebileceğin gibi, bu sözler merakımı kamçıladı. Fakat yabancıyı aniden pençesine alan keder nöbeti, azalmış kuvvetine üstün geldi. Tekrar sakinleşmesi için saatlerce dinlenmeye ve huzurlu sohbetlere ihtiyacı vardı. Hislerinin şiddetine hâkim olduğunda, tutkularına esir düştüğü için kendisini suçlar gibi göründü. Umutsuzluğun karanlık zorbalığını bastırarak beni tekrar kendimden bahsetmeye yönlendirdi. Önceki yıllarımın hikâyesini sordu bana. Çabucak anlattım, fakat anlattıklarım türlü düşünce dizilerini harekete geçirdi. Bir dost bulmaya, bugüne dek payıma düşenlerden daha samimi bir zihinle yakın bir gönüldeşlik tesis etmeye duyduğum açlıktan bahsettim ve bu ihsana erişen kişinin, biraz olsun mutlu olabilmekle gururlanabileceği yönündeki düşüncemi belirttim. "Aynı fikirdeyim," dedi yabancı, "tamamlanmamış, yarım kalmış yaratıklarız. Bizden daha akıllı, daha iyi, daha candan biri –dostların öyle olması gerek– zayıf ve kusurlu tabiatımızı mükemmelleştirmek için yardım sunmadığı müddetçe öyle kalıyoruz. Eskiden

bir dostum vardı: İnsanların en soylusuydu. Anlayacağınız, dostluğa dair yargıda bulunabilirim. Umutlusunuz, dünya huzurunuzda. Umutsuzluğa kapılmanız için sebep yok. Ama ben... ben her şeyi kaybettim, hayata tekrar başlayamam."

Bunu söyledikten sonra çehresi, yüreğime dokunan sakin, durmuş oturmuş bir keder ifadesine büründü. Fakat sessizleşti ve kamarasına çekildi.

Hiç kimse ruhu böylesine harapken dahi doğanın güzelliklerini onun kadar derinden hissedemez. Yıldızlı gökyüzü, deniz ve bu harika bölgelere ait her manzara, hâlâ onun ruhunu yüceltme kudretine sahip sanki. Böyle bir adamın iki hayatı vardır: Istıraplar içinde ve hayal kırıklıklarının altında ezilmişken bile, kendi kabuğuna çekildiğinde sanki etrafı bir haleyle çevrelenmiş semavi bir ruha benzer; o çemberin içinde ne keder, ne de budalaca girişimler bulunur.

Bu ilahi gezgine dair tutkulu ifadelerime gülecek misin acaba? Onu görseydin gülmezdin. Kitaplarla, dünyadan uzak bir hayat içinde eğitildin: Dolayısıyla biraz zor beğenirsin. Fakat bu seni sadece bahsettiğim harika adamın sıradışı meziyetlerini takdir etmeye daha uygun kılar. Onu tanıdığım tüm insanların ölçülemez derecede üzerine çıkaran özelliğin ne olduğunu keşfetmeye çalıştığım zamanlar oldu. Bana kalırsa bu içten gelen bir sezgi, hızlı fakat asla yetersiz kalmayan bir muhakeme yeteneği, olup bitenlerin sebebine nüfuz etmekte eşi görülmemiş bir netlik ve kesinlik. Buna bir de kendini kolayca ifade edişini ve sesini, ruhu zapt eden tonlamalarla kullanmasını eklemek lazım.

19 Ağustos, 17..

Dün yabancı bana şöyle dedi: "Kolayca anlayacağınız üzere başıma büyük ve eşine rastlanmamış talihsizlikler geldi Kaptan Walton. Bir ara bu kötülüklere dair hatıraların benimle ölmesi gerektiğine karar vermiştim, ama kararımı

değiştirmemi sağladınız. Tıpkı benim bir zamanlar yaptığım gibi bilginin, hikmetin peşindesiniz. Hararetle ümit ederim ki, arzularınızın gerçekleşmesi, benimki gibi sizi sokacak bir yılana dönüşmesin. Yaşadığım felaketlerden bahsetmem işinize yarayacak mı bilmiyorum. Yine de benimle aynı yoldan gittiğinizi, beni bu hale getiren tehlikelere kendinizi maruz bıraktığınızı düşününce, hikâyemden münasip bir ders çıkarabileceğinizi düşündüm. Bu ders, teşebbüsünüzde başarılı olduğunuz takdirde size yön verebileceği gibi, başarısız olduğunuz takdirde sizi avutabilir de. Genellikle olağanüstü sayılan hadiseler duymaya hazırlanın. Daha munis doğa manzaraları arasında olsaydık, bana inanmayacağınızdan, belki benimle alay edeceğinizden korkabilirdim; fakat bu vahşi, gizemli bölgelerde, doğanın değişik güçleriyle karşılaşmamış kimselerin gülüp geçeceği birçok şey mümkün gelir insana. Ayrıca hikâyemin, terkibindeki olayların gerçekliğini kanıtlayacak delilleri de sunacağından şüphem yok."

Bu iletişim teklifinden nasıl memnuniyet duyduğumu kolayca kestirebilirsin; ancak onun, bahtsızlıklarını anlatarak kederini tazelemesine dayanamazdım. Vaat ettiği hikâyeyi duymaya can atıyordum: Hem merakımdan, hem de şayet elimden geliyorsa yazgısını iyileştirme arzumdan ötürü. Ona yanıt verirken, bu duygularımı ifade ettim.

"Gönüldeşliğiniz için sağ olun," dedi, "fakat yararı yok. Yazgım menziline erdi sayılır. Tek bir şeyin gerçekleşmesini bekliyorum, sonra huzur içinde dinleneceğim." Sözlerini kesmek istediğimi anlayarak, "Hissettiklerinizi anlıyorum dostum," diye devam etti, "ama müsaadenizle hatalı olduğunuzu söyleyeceğim: Hiçbir şey kaderimi değiştiremez. Yaşadıklarımı dinleyince, bu kaderin nasıl kesin bir şekilde bağlandığını anlayacaksınız."

Sonra ertesi gün boş kaldığımda hikâyesini anlatmaya başlayacağını söyledi. Bu vaade karşılık en sıcak teşekkürlerimi sundum. Gün boyunca bana anlattıklarını, vazifele-

rimle ilgilenmek zorunda olmadığım her gece kayda geçirme kararındayım. Meşgulsem en azından not alacağım. Bu el-yazması sana çok haz verecek şüphesiz. Fakat onu tanıyan ve bunları onun ağzından dinleyen bana gelince; ileride bir gün yazdıklarımı nasıl bir ilgiyle, gönüldeşlikle okuyacağım kim bilir! Şimdi işime başlarken bile, doygun sesi kulaklarıma geliyor. Parlak gözleri o melankolik tatlılığıyla üzerimde dolaşıyor. Zayıf elini canlı bir hareketle kaldırırken, içerideki ruhun ışığıyla yüz hatları aydınlanıyor.

Tuhaf ve üzücü olmalı hikâyesi. Gözüpek gemiyi yolculuğunun ortasında sararak böyle harap eden fırtına, korku verici belli ki!

I. Bölüm

Aslen Cenevreliyim; o cumhuriyetin en seçkin ailelerinden birine mensubum. Atalarım uzun yıllar boyunca hukuk adamlığı, yerel idarelerde yöneticilik yapmış, babam da çeşitli kamu görevlerini şeref ve itibarla yürütmüş. Doğruluğuyla, kamu işlerini yorulmak bilmeden yürütmesiyle, onu tanıyan herkesin saygısını kazanmış. Gençliğini hep ülke meseleleriyle uğraşarak geçirmiş. Çeşitli şartlar erken yaşta evlenmesine mâni olmuş, hayatının inişe geçtiği döneme kadar eş ve aile babası olamamış.

Onun kişiliğini ortaya koyduğu için, evlilik şartlarını anlatmadan geçemeyeceğim. En yakın arkadaşlarından biri, işleri iyi giderken türlü talihsizlikler sebebiyle yokluğa düşen bir tüccarmış. İsmi Beaufort olan bu adam, gururlu ve boyun eğmez mizaçta biriymiş. Vaktiyle mevkisi ve ihtişamıyla el üstünde tutulduğu memlekette yoksulluk, unutulmuşluk içinde yaşamaya katlanamamış. O yüzden borçlarını ödedikten sonra kızıyla beraber Luzern şehrine çekilip kimliğini gizleyerek sefalet içinde yaşamış. Babam Beaufort'a gerçek bir dostluk beslermiş. Böyle talihsiz duruma düşmesine son derece üzülüyormuş. Dostunu, onları birleştiren sevgiye pek yakışmayacak bir davranışa sevk eden isabetsiz gurura acı acı yerinmekteymiş. Hiç vakit kaybetmeden, onu arayıp bulmak, kendi nüfuzu ve desteğiyle her şeye yeniden başlamasını sağlamak için kolları sıvamış. Beaufort saklanmak

için etkili önlemler aldığından, ikametgâhını bulmak on ayını almış babamın. İzini bulduğunda fazlasıyla sevinç içinde, derhâl Reuss yakınlarındaki kötüce bir sokakta bulunan eve gitmiş. Ama içeri girdiğinde onu karşılayan, sefalet ve umutsuzlukmuş sadece. Beaufort servetinin enkazından çok az para kurtarabilmiş, fakat bu para kendisini birkaç ay idare etmeye yetiyormuş. O zaman zarfında, bir tüccarın evinde saygın bir iş edinmeyi umuyormuş. Sonuç olarak, bu vakti hiçbir şey yapmadan geçmiş. Düşüncelere daldıkça kederi iyice derinleşip acı verici hale gelmiş. Zaman içinde zihnini öyle süratle ele geçirmiş ki, üç ayın sonunda hastalanıp yatağa düşmüş, hiçbir şey yapamadan yatar olmuş.

Kızı ona büyük şefkatle bakıyormuş, ama ellerindeki azıcık paranın hızla eridiğini, başka yerden bir destek de gelmeyeceğini çabucak görmüş. Caroline Beaufort'un alışılmadık bir düşünce tarzı varmış ve bu zor durumda yükselen cesareti ona güç vermiş. Basit işler bulmuş: Hasır örmüş, çeşitli işlerde çalışmış ve onları kıt kanaat geçindirecek kadar para kazanmış.

Birkaç ay böyle geçip gitmiş. Babasının durumu kötüleşmiş. Zamanının çoğunu onunla ilgilenerek geçiriyormuş artık. Geçim imkânları azalmış. Nihayet onuncu ayda babası kollarında ölünce, Caroline bir yetim ve dilenci olarak ortada kalmış. Bu son darbe onu mahvetmiş; babam odaya girdiğinde, kız Beaufort'un tabutu başında diz çökmüş halde, acı acı ağlamaktaymış. Babam zavallı Caroline için koruyucu bir melek gibiymiş: Kız kendini tamamen ona teslim etmiş. Cenazenin defnedilmesinden sonra babam onu Cenevre'ye naklederek bir akrabasına emanet etmiş. Bu olaydan iki sene sonra Caroline babamın eşi olmuş.

Annemle babam arasında hayli yaş farkı vardı, ama bu durum sadece onların sevgi bağını güçlendirerek ikisini birleştirir gibiydi. Babamın dürüst zihninde öyle bir adalet duygusu vardı ki, aşka büyük önem veriyor olmalıydı. Belki

geçmiş yıllarda sevdiği birinin kıymetsizliğini geç keşfetmiş olmanın acısını çekmişti. Bu yüzden, önceden sınanmış bir kişiliğe daha fazla kıymet verme eğilimindeydi. Anneme bağlılığında, yaşından ötürü üzerine titremekten tamamıyla farklı bir minnettarlık ve tapınma gösterisi vardı. Çünkü bu, annemin meziyetlerine olan hürmetinden ilham alan ve bir nebze de, onun çektiği acıları telafi etme arzusundan kaynaklanan, ancak ona karşı tutumuna anlatılmaz şekilde incelik katan bir bağlılıktı. Her şey annemin arzuları, rahatı düşünülerek yapılıyordu. Bahçıvanların güzel bir egzotik bitkiyi sert rüzgârlardan koruması gibi, babam da onu korumaya, annemin yumuşak ve iyiliksever zihninde hoş duygular uyandıracak her şeyle onu sarmalamaya çalışırdı. Annemin sağlığı ve hatta o zamana kadar mukavemetini korumuş zihninin huzuru, yaşadıklarının etkisiyle sarsılmıştı. Evliliklerinden önceki iki yılda babam, kademe kademe tüm kamu görevlerinden feragat etmişti. Bir araya gelmelerinin hemen ardından da İtalya'nın latif ikliminde, o harikalar ülkesinde, annemin güçsüzleşmiş bedeni için toparlayıcı ortam ve ilgi değişikliğini sağlayacak bir gezi ayarlamanın peşine düşmüştü.

İtalya'nın ardından Almanya'ya, Fransa'ya gittiler. Ben en büyük evlatları olarak Napoli'de doğdum ve küçükken gezintilerinde onlara eşlik ettim. Birkaç yıl boyunca tek çocuklarıydım. Birbirlerine çok bağlı oldukları gibi, bana sunmak için bir madenden çıkarıp üzerime boca ettikleri, bitip tükenmez bir sevgileri vardı sanki. İlk hatıralarım, annemin şefkatli okşamaları ve babamın beni izlerken müşfikçe, hazla gülümseyişidir. Eğlenceleri, biricikleriydim onların; bundan da ötesi, evlatları, Tanrı'nın en iyi şekilde yetiştirmeleri için ihsan ettiği, masum ve çaresiz yaratıktım. İstikbaldeki mutluluğum ya da sefaletim tamamen onlara, bana olan mesuliyetlerini nasıl yerine getireceklerine bağlıydı. Her ikisinin eylemlerinde şefkatli bir ruhun etkin olmasına ilave-

ten, hayat verdikleri varlığa olan borçları konusunda da derin bir bilince sahip bulunmaları sayesinde, çocukluğumun her anında sabır, merhamet ve özdenetim dersi aldım; bir zevkler silsilesi olarak algıladığım ipek bir kordonla yönlendirildim âdeta. Uzun bir zaman, tek meseleleri ben oldum. Annem bir kızı olmasını çok arzu ediyordu, ama tek evlatları olarak kalmaya devam ettim. İtalya sınırları dışında bir geziye çıkarak Como Gölü kıyısında bir hafta geçirdikleri esnada beş yaşlarındaydım. İyiliksever mizaçları sebebiyle, sık sık fakir evlerine giriyorlardı. Annem için görevden öteydi bu. Ne sıkıntılar çektiğini ve nasıl kurtulduğunu hatırlıyordu. Istırap çekenlere melek gibi kol kanat germek onun için bir gereklilik, bir tutkuydu. Yürüyüşlerinin birinde, bir vadinin kıvrımları arasındaki küçük bir ev kasvetli görüntüsüyle dikkatlerini çekmiş. Evin etrafındaki yarı çıplak çocuklar büyük bir yoksulluğun en berbat ifadesiymiş. Bir gün, babam tek başına Milano'ya gitmişken, annem yanına beni alarak bu evi ziyaret etti. Ağır işler gören, kederden ve çok çalışmaktan beli bükülmüş bir köylüyle karısını, azıcık yemeği beş aç bebeye paylaştırırken buldu. Bu yavrulardan biri, annemin dikkatini ötekilerden daha fazla çekmişti. Bu kız farklı soydan gelmiş gibiydi. Diğer dördü kara gözlü, sağlam yapılı küçük afacanlardı; bu çocuk ise zayıf ve pek güzeldi. En parlak saf altından yapılmış gibi saçları vardı. Giysilerinin sefaletine rağmen bu saçlar bir seçkinlik tacı gibi duruyordu başında. Alnı açık ve geniş, mavi gözleri duruydu. Dudaklarında, yüzünün şeklinde öyle bir hassasiyet ve tatlılık ifadesi vardı ki, onu apayrı bir tür, ilahi bir varlık olarak görmemek, tüm dış özelliklerinde semavi bir iz bulunduğunu düşünmemek imkânsızdı. Annemin şaşkınlık, hayranlık dolu gözlerini bu sevimli kıza diktiğini fark eden köylü kadın, hevesle onun hikâyesini aktardı. Çocuk kendisinin değilmiş; Milanolu bir asilzadenin kızıymış. Annesi Almanmış ve kızını doğururken ölmüş. Çocuk da baksınlar

diye bu iyi insanlara teslim edilmiş: O vakit durumları fena değilmiş. Evliliklerinin henüz başları, en büyük oğullarının daha yeni doğduğu günlermiş. Emanetleri olan kızın babası, İtalya'nın şanlı geçmişinde hürmetle anılan kişilerden biriymiş; ülkenin hürriyete kavuşması için kendilerini ortaya koyan *schiavi ognor frementi*'ye* mensupmuş. Ülkesinin güçsüzlüğünün kurbanı olmuş. Öldü mü, yoksa hâlâ Avusturya zindanlarında mı, bilinmiyormuş. Malına mülküne el konulmuş, çocuğu da bir yetim ve dilenci olarak ortada kalmış. Çocuk üvey anne-babasıyla yaşamaya devam etmiş, onların kaba ortamında, dikenli çalılar arasındaki bir bahçe gülünden daha güzel biçimde büyüyüp serpilmiş. Babam Milano'dan döndüğünde, beni villamızın salonunda, resimlerdeki meleklerden de güzel bir çocukla oynarken buldu. Bu yaratık gözlerinden ışıltılar saçıyordu âdeta: Gövdesi ve hareketleri dağ keçilerinden de hafifti. Durum çabucak açıklandı babama. Onun izniyle annem, köy evindeki hamilerini, kıza göz kulak olmaya ikna etti. Bu tatlı yetimden hoşlanıyorlardı. Varlığı lütuf gibi geliyordu onlara. Fakat yüce Tanrı bu kızın çok daha güçlü şekilde korunmasına imkân vermişken, onu yoksulluk içinde bırakmak adil olmayacaktı. Köyün rahibine danıştılar. Sonunda Elizabeth Lavenza yaşadığımız evin sakinlerinden biri oldu. Artık kız kardeşten öteydi benim için: Tüm uğraşlarımın ve hazlarımın güzel, hayranlık veren yoldaşıydı.

Elizabeth'e herkes bayılıyordu. Herkesin ona tutkulu, neredeyse hürmetli bir bağlılıkla yaklaşması benim de paylaştığım bir şeyken, gururum ve keyfim de olmuştu aynı zamanda. Onun evimize getirilmesinden önceki akşam, annem şaka yollu şöyle demişti: "Victor'ım için sevimli bir armağanım var. Bu armağan yarın elimizde olacak." Ertesi gün,

---

* Motamot çevirisiyle "ebediyen hiddet içindeki köleler" (İt.). Bu ifade, Avusturya'nın parçası olmayı reddeden, Lombardiya'yı tekrar İtalya'ya bağlı görmek isteyen bir grup Milanolu vatanseveri anlatıyordu. (ç.n.)

söz verdiği armağan olarak Elizabeth'i bana sunmuştu. Ben çocukça bir ciddiyetle, sözlerini düz anlamıyla yorumlamış, Elizabeth'in bana ait olduğunu sanmıştım: Korumam, sevmem, üzerine titrememem için bana verilmişti. Ona sunulan tüm övgüleri, sahip olduğum bir şeye yapılmış gibi üzerime alınıyordum. Birbirimize samimiyetle kuzen diye hitap ediyorduk. Hiçbir söz, hiçbir ifade, benim nazarımda onun konumunu temsil edemezdi; kız kardeşten öteydi, zira ölüme dek sadece benim olacaktı.

II. Bölüm

Birlikte büyüdük. Aramızda bir yaş bile fark yoktu. Söylemeye ne hacet, anlaşmazlığın ve çekişmenin her türüne yabancıydık. Uyum, arkadaşlığımızın ruhuydu. Kişiliklerimizde var olan farklılık ve karşıtlık, birbirimize daha fazla yaklaşmamıza yol açıyordu. Elizabeth'in daha sakin, daha dikkatli bir mizacı vardı; bense onca şevkime rağmen, yaptığım işlere daha iyi yoğunlaşabiliyordum, bilgiye susamıştım âdeta. O kendini, şairlerin havai yaratılarını takip ederek oyalıyordu. İsviçre'deki evimizi kuşatan görkemli, harika manzaralar –dağların yüce şekilleri, mevsim değişimleri, fırtına ve durgunluk, kışın sessizliği, Alplere özgü çalkantılı yaz hayatı– hayranlık uyandıran, haz veren geniş bir alandı onun nazarında. Arkadaşım ciddi ve doyumlu bir ruh haliyle muhteşem görüntüleri izlerken, ben bunların sebeplerini araştırmaktan haz duyuyordum. Dünya, keşfetmeyi arzuladığım bir gizemdi benim için. Merak, doğanın gizli kanunlarını öğrenmeye yönelik ciddi araştırmalar, vecde yakın bir memnuniyet... Hatırladığım ilk heyecanlar arasında bunlar vardır.

Benden yedi yaş küçük olan ikinci oğulları doğunca, anne-babam gezginliği tamamen bırakıp anavatanlarına yerleştiler. Cenevre'de bir evimiz ve gölün doğu kıyısındaki Belrive'de, şehrin bir fersahtan da uzağında, bir kır evimiz vardı. Daha çok bu ikinci evde kalıyorduk. Annemle babam büyük ölçüde inzivada gibiydiler. Benim mizacım da

kalabalıktan kaçıp, az sayıda insana hararetle bağlanmakta. Dolayısıyla genel olarak okul arkadaşlarıma karşı kayıtsızdım; fakat aralarından biriyle, son derece yakın dostluk bağı kurmuştum. Henry Clerval, Cenevreli bir tüccarın oğluydu. Hususi bir yeteneği ve hayalgücü vardı. Girişimciliği, zorlukları, hatta tehlikeyi zevk bellemişti. Şövalyelere, kahramanlıklara dair kitapları çok okumuştu. Kahramanlık şarkıları bestelemiş, büyücülerle, şövalyelerin maceralarıyla ilgili bir sürü hikâye yazmaya başlamıştı. Piyesler oynayalım, kılıktan kılığa girelim diye uğraşırdı. Bu piyeslerin karakterleri Roncesvalles'den,* Kral Arthur'un Yuvarlak Masası'ndan, Kutsal Kabir'i** kâfirlerin elinden kurtarmak için kanını döken cengâverler arasından seçilmişti.

Hiçbir insan benden daha mutlu bir çocukluk geçirmemiştir. Anne-babam birer nezaket ve hoşgörü timsaliydi. Bizi kaprisleri doğrultusunda yöneten zorbalar olmadıklarını, tadına vardığımız birçok hazzın aracısı, yaratıcısı olduklarını hissediyorduk. Başka ailelerle münasebette bulundukça, bizim ne kadar talihli olduğumuzu daha iyi ayırt ettim. Bir evlada özgü sevgime, şükran duygusu eşlik etmeye başladı.

Mizacım bazen sertleşiyor, tutkularım şiddetleniyordu. Lakin mizacımdaki bir yasanın işleyişi sayesinde, bunlar çocukça meşgalelere değil, güçlü bir öğrenme arzusuna yöneliyordu. Ayrım gözetmeksizin her şeyi öğrenmek de istemiyordum. İtiraf edeyim, ne dillerin yapısı, ne hükümetlerin işleyişi, ne de çeşitli devletlerin siyaseti çekici geliyordu bana. Öğrenmek istediğim, yerin ve göğün sırlarıydı: Beni ister eşyanın dış görünüşü, ister doğanın iç düzeni, isterse insanın gizemli ruhu zapt etmiş olsun, araştırmalarım hep metafiziğe, ya da bu kelimenin en yüksek anlamıyla dünyanın fiziki sırlarına yönelikti.

---

* 778 tarihli, Charlemagne'ın mağlubiyeti ve Roland'ın ölümüyle önem kazanmış efsanevi Roncesvalles (Roncevaux) Savaşı'ndan söz ediliyor. (ç.n.)

** Hristiyanlığa göre Kutsal Kabir, İsa'nın çarmıhtan indirildikten sonra gömüldüğü mezardır. (ç.n.)

Bu arada Clerval, tabiri caizse, eşyanın manevi bağlarıyla ilgileniyordu. Dolu dolu geçen hayat, kahramanların meziyetleri, erkeklerin eylemleriydi onun konusu: Umudu ve hayali, türümüzün yiğit ve maceraperest velinimetleri sıfatıyla tarihe ismi yazılanlardan biri olmaktı. Elizabeth'in aziz ruhu, huzurlu evimizde bir mabetteki lamba gibi parlardı. Tüm ilgisini bize yöneltmişti: Gülümseyişi, yumuşak sesi, ilahî gözlerinin tatlı bakışı, bizi esirgeyip cesaretlendirmek için hep oradaydı. Sevginin yumuşatan, cezbeden canlı özüydü o. Ateşli tabiatım yüzünden, araştırmalarım esnasında somurtkan olabiliyordum; fakat Elizabeth, beni kendi nazik görünüşüne uydurmak üzere oradaydı. Ya Clerval... Hangi kötülük teslim alabilirdi Clerval'in soylu özünü? Lakin Elizabeth ona yardımseverliğin gerçek güzelliğini göstermese, iyilik yapmayı onun yüksek ihtiraslarının neticesi ve hedefi kılmasaydı, Clerval böyle mükemmelen insancıl, cömertliğinde bu kadar düşünceli, maceraperest eylemlerinin ortasında bu kadar iyilikle, nezaketle dolu olmazdı.

Bahtsızlıkların zihnimi kirletmesinden ve son derece faydalı parlak tasavvurları, kendime dair kasvetli, daracık tefekkürlere çevirmesinden önceki çocukluk anılarımı düşünmek bana büyük haz veriyor. Dahası, eski günlerimin resmini çizerek, aynı zamanda, fark edilmeyen adımlarla beni ilerideki ıstırabıma sürükleyen olayları da kaydetmiş oluyorum: Zira sonraları kaderimi yönetecek tutkunun nasıl doğduğunu sorguladığımda, onun bir dağ nehri gibi, pek küçük ve neredeyse unutulmuş kaynaklardan çıktığını anlıyorum; ilerledikçe kabararak, akışı boyunca tüm umutlarımı, neşelerimi sürükleyip götüren bir sele dönüşüyor. Doğa felsefesi,* yazgımı düzenleyen alan oldu. O yüzden, anlattıklarımda, bu bilimi tercih etmeme yol açan olguları belirtmek isterim. On üç yaşımdayken, hep birlikte hoşça vakit geçirmek için,

* Bugün fizik, kimya gibi başlıklar altında sınıflandırdığımız bilimsel alan, 19. yüzyılın ortalarına kadar "doğa felsefesi" olarak anılıyordu. (ç.n.)

Thonon yakınlarındaki kaplıcalara gitmiştik; hava bozunca bir günlüğüne handa mahsur kalmıştık. Orada tesadüfen Cornelius Agrippa'nın* eserlerinden bir cilt buldum. Kayıtsızca açtım; sergilemeye çalıştığı kuram ve bahsettiği olgular, çok geçmeden bu hissimi coşkuya dönüştürdü. Zihnimde yeni bir ışık parlamıştı sanki. Sevinçle sıçrayarak keşfimi babama anlattım. Babam kitabının başlık sayfasına pek aldırış etmeden bakıp, şöyle dedi: "Ah! Cornelius Agrippa! Sevgili Victor, bununla vaktini ziyan etme: Saçmalıktan ibarettir."

Babam böyle demek yerine zahmet edip de, Agrippa'nın ilkelerinin tamamen değiştiğini, eskisinden çok daha büyük kudrete sahip çağdaş bir bilim sisteminin kurulduğunu, çünkü eski sistemin kudreti oldukça hayalî iken, yeni sistemin kudretinin gerçek ve uygulamaya dönük olduğunu açıklasaydı, bu koşullar altında şüphesiz Agrippa'yı bir kenara bırakır, canlanan hayalgücümü daha büyük bir şevkle eski çalışmalarıma yöneltmekten hoşnutluk duyardım. Düşünce akışımın, yıkımıma yol açan ölümcül itkiye hiç kavuşmaması bile mümkündü. Fakat babamın kitabıma göz ucuyla bakıvermesi, içeriğini bildiğine emin olmamı hiçbir şekilde sağlamadı; büyük bir hevesle okumaya devam ettim. Eve döndüğümde hemen bu yazarın, sonra da Paracelsus ve Albertus Magnus'un** tüm eserlerini edindim. Bu yazarların coşkun hayallerini okuyup inceledim: Benden başka çok az kişinin haberdar olduğu hazineler gibiydiler. Doğanın sırlarına nüfuz etmeyi her zaman hararetle arzulamış biri olarak bahsetmiştim kendimden. Çağdaş filozofların yoğun emeklerine, harika bulgularına rağmen, çalışmalarım bana bir türlü memnuniyet ve tatmin vermiyordu. Derler ki Sir Isaac Newton, kendini büyük ve keşfedilmemiş gerçekler okyanu-

---

* Heinrich Cornelius Agrippa (1486-1535); Alman simyacı. (ç.n.)

** Paracelsus, doktor, simyacı ve mistik Theophrastus Bombastus von Hohenheim'ın (1493-1541) müstear ismiydi. Albertus Magnus (1193 ya da 1206-1280); Alman keşiş ve simyacı. (ç.n.)

sunun kıyısında deniz kabuğu toplayan bir çocuk gibi hissettiğini söylermiş. Okuyup bildiğim, doğa felsefesinin her bir dalındaki ardılları, çocuk aklıma bile aynı uğraşın peşindeki çömezler gibi görünüyordu.

Eğitimsiz köylü, çevresindeki elementleri gözlemler ve günlük hayatta nasıl kullanılacaklarını bilir. En bilgili filozof, biraz daha fazlasını biliyordu. Doğanın yüzünü örten peçeyi kısmen kaldırmıştı ama onun ölümsüz yüz hatları bir mucize, bir gizemdi hâlâ. Kesip biçebilir, inceleyebilir, isimler verebilirdi; fakat nihai nedene ulaşmak bir yana, ikincil ve üçüncül seviyedeki nedenlerden bile bütünüyle habersizdi. İnsanları doğanın kalesine girmekten meneden tahkimatlara, engellere bakıyor ve haşince, cahilce şikâyet ediyordum.

Ama kitaplar buradaydı işte: Derinlere nüfuz etmiş, daha fazla şey öğrenmiş adamlar buradaydı. Öne sürdükleri her şeye inandım, onların müridi haline geldim. On sekizinci yüzyılda böyle bir şeyin olması garip gelebilir; ama Cenevre okullarındaki olağan eğitimden geçsem de, en sevdiğim çalışmalar bakımından büyük ölçüde kendimi eğitmiştim. Babam bilimle ilgilenen biri değildi; bir öğrencinin bilgiye susamışlığı ve ayrıca çocukluğun körlüğü içinde mücadele etmek zorundaydım. Yeni hocalarımın rehberliğinde sebatla felsefe taşını ve yaşam iksirini* aramaya koyuldum; fakat çok geçmeden tüm ilgim iksirde yoğunlaştı. Servet daha önemsizdi. İnsan bedeninden hastalıkları kovabilsem, insanı şiddet ya da kazalar haricinde ölmeyecek hale getirebilsem, bundan görkemli buluş mu olurdu! Hayallerim bu kadar değildi. Hayaletleri ya da şeytanları çağırmak da gözde yazarlarımın cömertçe sundukları bir vaatti: Bunu gerçekleştirmek için hevesle uğraştım. Sihirli sözlerim hiçbir zaman işe yaramayınca, başarısızlığımı eğitmenlerimin yetkinlik ya da

---

* Bunlar simyacılığın iki temel konusuydu. Felsefe taşı tüm metalleri, en rafine biçimleri olduğu kabul edilen altına dönüştürüyordu; yaşam iksiri ise sürekli gençlik sağlıyordu. (ç.n.)

doğruluğundaki bir eksikliğe değil, kendi deneyimsizliğime, hatalarıma yordum. Bir süre bu şekilde, ateşli bir hayalgücünün ve çocukça çıkarımların rehberliğinde, birbiriyle çelişen yüzlerce teoriyi katıştırarak ve sayısız bilginin bataklığında umutsuzca çırpınarak, artık geçerliliği kalmamış sistemlerle meşgul oldum: Bir kaza düşüncelerimin akışını tekrar değiştirinceye kadar. Yaklaşık on beş yaşımdayken, Belrive yakınlarındaki evimize gitmiştik. Orada çok şiddetli, çok dehşetli bir fırtınaya şahit olduk. Fırtına Jura Dağları'nın gerisinden yaklaştı. Gök korkutucu bir sesle aynı anda, gökyüzünün çeşitli noktalarında gümbürdüyordu. Fırtına sürerken, ben onun ilerleyişini merakla, hazla izliyordum. Kapıda duruyordum. Birden, evimizin yaklaşık yirmi metre ötesindeki yaşlı, güzel meşeden alevlerin yükseldiğini gördüm. Göz kamaştırıcı ışık çekildiğinde, meşe yok olmuştu: Sadece parçalanmış bir kütük kalmıştı geriye. Ertesi gün oraya gidince, sıradışı şekilde parçalara ayrılmış bir ağaç bulduk. Şokun etkisiyle odun kıymık kıymık ayrılmamış, tamamen ince şeritlerden ibaret hale gelmişti. Hiç böyle tam anlamıyla imha olmuş bir şey görmemiştim.

Bundan önce elektriğin daha belirgin yasalarından habersiz değildim. O esnada yanımızda doğa felsefesine dair önemli araştırmalar yapmış bir adam vardı. Gerçekleşen yıkımdan duyduğu heyecanla, elektrik ve galvanizm konusunda oluşturduğu bir kuramı açıklamaya girişti. Anlattıkları benim için hem yeni, hem de çok şaşırtıcıydı. Söylediği her şey Cornelius Agrippa'yı, Albertus Magnus'u ve Paracelsus'u, hayalgücümün lordlarını gölgeye itiyordu. Kaderin bir cilvesiyle bu adamların alt edilmesi, beni alıştığım çalışmalardan soğuttu. Hiçbir şey bilinemezmiş, hiçbir şeyi bilemezmişiz gibi görünüyordu. O ana kadar ilgimi çeken her şey birden kıymetsizleşmişti. Zihnin belki de en çok ilk gençlikte görülen kaprislerinden birine kapılıp, derhâl eski meşgalelerimi bıraktım, doğa felsefesini ve tüm evlatlarını

çarpık, faydasız buluşlar olarak bir kenara attım; gerçek bilginin eşiğinden asla geçemeyecek bu sözde bilime büyük bir küçümsemeyle bakar oldum. Bu hâletiruhiye içinde matematiğe ve bu bilimle alakalı çalışma dallarına yöneldim: Matematiğin güvenli temelleri vardı, dolayısıyla dikkate almaya değerdi.

Yapısı böyle tuhaftır ruhlarımızın: Başarı yahut yıkımla aramızdaki bağ bu kadar zayıftır. Geriye bakınca bana öyle geliyor ki, heveslerim ve arzularımda gerçekleşen âdeta mucizevi değişim, hayatımın koruyucu meleğinin anlık telkiniydi; esirgeyici ruhun, daha o zamandan beni kuşatmak üzere yıldızlarda asılı bekleyen fırtınayı engellemek için harcadığı son çabaydı. Kazandığı zafer, eskimiş ve son zamanlarda bana azap çektiren çalışmalardan vazgeçmemi takip eden sıradışı bir sükûnet ve ruh huzuruyla kendini duyuruyordu. Kötülüğü bu çalışmaları sürdürmekle, mutluluğu onları hiçe saymakla ilişkilendirmem böyle oldu.

İyiliğin ruhu çok çabalamıştı, fakat çabası boşa gitti. Kader çok kuvvetliydi ve değişmez yasaları benim mutlak, korkunç yıkımımı hükme bağlamıştı.

III. Bölüm

On yedi yaşıma geldiğimde, anne-babam Ingolstadt Üniversitesi'nde okumam gerektiğine karar verdiler. O zamana dek Cenevre okullarına devam etmiştim, fakat babam eğitimimin tamamlanması için, anavatanımın âdetlerinden başka âdetlere de aşina olmam gerektiğini düşünüyordu. Dolayısıyla yolculuğum için erken bir tarih belirlenmişti, ama daha söz konusu tarih erişmeden hayatımın talihsizliği gerçekleşti; gelecekte çekeceğim ıstırapların alameti gibi. Elizabeth kızıla yakalanmıştı. Hastalık çok ağır seyrediyordu; hayati tehlike vardı. Hastalığı sırasında annemi onun bakımıyla ilgilenmekten alıkoymak için çok uğraştık. Annem önce bizim yalvarmalarımıza boyun eğdi, ama gözdesinin hayati tehlike altında bulunduğunu öğrenince endişesini denetleyemez oldu. Elizabeth'in başına gitti; onun özenli bakımı, bu kötü hastalığa galip geldi, Elizabeth kurtuldu, fakat kurtarıcısı açısından bu tedbirsizliğin sonuçları ölümcüldü. Üçüncü gün annem rahatsızlandı. Yükselen ateşine, en korkutucu belirtiler eşlik ediyordu. Doktorların bakışları, en kötüsünün beklendiğine işaretti. Ölüm döşeğindeyken, metaneti ve güzel huyu, iyilerin iyisi bu kadını terk etmedi. Elizabeth'le benim ellerimizi birleştirdi. "Çocuklarım," dedi, "gelecekteki mutluluğa dair en sağlam umutlarım, sizin evlenmeniz ihtimali üzerine kuruluydu. Bu beklenti şimdi babanızın tesellisi olacak. Elizabeth, yavrum, küçük çocuğum için benim yerimi

almalısın. Ne fena! Sizden uzak kalacağıma üzülüyorum. Bu kadar mutluyken, bu kadar sevilmişken, hepinizi terk etmek zor değil mi? Ama bu düşünceler bana yakışmaz; kendimi neşeyle ölüme teslim etmeye çalışacağım ve sizinle başka bir dünyada buluşma umudunu kabulleneceğim."

Sükûnet içinde öldü; cansız yüzünde bile sevgi ifadesi vardı. Bu onmaz musibet tarafından en kıymetlileriyle bağları koparılanların hislerini, ruhlarda kendini gösteren boşluğu, yüzlerde beliren üzüntüyü anlatmaya ne hacet. Her gün gördüğümüz, varlığını varlığımızın parçası bellediğimiz birinin ebediyen çekip gittiğine zihnin ikna olması çok zaman alıyor... Sevdiğimiz gözlerdeki parlaklığın söndüğüne, çok tanıdık, kulağımıza çok hoş gelen bir sesin susabildiğine, bir daha asla duyulmayacağına da... Bunlar ilk günlerin düşünceleri. Fakat geçen zaman bu musibetin gerçekliğini kanıtlayınca, kederin asıl yakıcılığı başlıyor. Lakin o hoyrat el, kimlerin arasındaki güzel bağı koparmadı ki? Hissettiğim, hissetmek zorunda olduğum bir acıyı niçin anlatayım? An gelip, keder bir gereklilikten ziyade özel bir zevk oluyor; dudaklardaki gülümseme, kutsiyete saygısızlık kabul edilse de, oradan kovulmuyor. Annem ölmüştü, fakat yerine getirmemiz gereken görevler vardı hâlâ. Geride kalanlarla yolumuza devam etmeli, o yağmacının ele geçiremediği şeyler için kendimizi şanslı saymalıydık.

Bu olaylar sebebiyle ertelenen Ingolstadt yolculuğumun tarihi tekrar belirlenmişti. Babamdan birkaç haftalık mühlet aldım. Bence yas evinin ölümü andıran sükûnetini hemen terk edip hayatın yoğunluğuna karışmak kutsal bir şeye saygısızlıktı. Keder yeni bir şeydi benim için, yine de beni daha az ürkütmüyordu. Bana kalanları terk etmeye isteksizdim. Hepsinden önemlisi, tatlı Elizabeth'imi biraz olsun avunmuş görmeyi arzu ediyordum.

Aslında o kendi kederini gizleyip, hepimizi teselli etmeye çabalıyordu. Gözünü hayata dikmiş, o hayatın mesuliyetle-

rini cesaret ve şevkle üstlenmişti. Amcası ve kuzenleri olarak belledi̇ği kişilere adamıştı kendini. Hiçbir zaman, tebessümünün ışığından nasiplendiğimiz bu dönemdeki kadar büyüleyici olmamıştı.

Nihayet yola çıkma günü gelmişti. Clerval son akşamı bizimle geçirdi. Bana eşlik etmek, benimle birlikte eğitim görmek için babasını ikna etmeye çalışmış, fakat başaramamıştı. Babası dar kafalı bir ticaret adamıydı: Oğlunun amaçlarının, tutkularının boş ve zararlı olduğunu düşünüyordu. Henry, özgür bir eğitim görmekten menedilme bahtsızlığını derinden hissediyordu. Pek fazla şey söylemiyordu, fakat konuştuğunda ticaretin sefil detaylarına zincirlenmemeye kararlı olduğunu, çakmak çakmak gözlerinde ve canlı bakışlarında okurdum.

Geç saate kadar oturduk. Birbirimizden bir türlü kopamıyor, kendimizi "Hoşça kal!" demeye bir türlü ikna edemiyorduk. Sonunda bu söz söylendi, dinlenmeye çekilmek istiyormuş gibi yaparak, karşımızdaki de buna kanmış gibi davranarak yatağa gittik; fakat sabah gün doğarken, beni götürecek arabaya bineceğim esnada hepsi oradaydı: Babam beni tekrar kucaklamak için, Clerval elimi bir kez daha sıkmak için, Elizabeth'im sık sık mektup yazayım diye bir kez daha yalvarmak ve kadınsı itinasını oyun arkadaşına, dostuna son kez ihsan etmek için.

Beni götürecek arabaya kendimi atıp, en kasvetli düşüncelere daldım. Çevresinde daima cana yakın arkadaşlar bulan, hep müşterek hazların peşinde olan ben yalnızdım artık. Gittiğim üniversitede kendi arkadaşlıklarımı kurmalı, kendi başımın çaresine bakmalıydım. O zamana dek son derece evcil, münzevi gibi bir hayatım olmuştu; bu yüzden yeni yüzlere karşı üstesinden gelinmez bir tiksinti duyuyordum. Erkek kardeşlerimi, Elizabeth'i, Clerval'i seviyordum; onlar "eski tanıdık yüzler"di, fakat yabancılarla ahbaplık etmeye hiç mi hiç hazır hissetmiyordum kendimi. Yolculuğa başlarken

kafamdan böyle düşünceler geçiyordu, fakat ilerledikçe moralim düzeldi, umudum arttı. Bilgi edinmeyi şiddetle arzuluyordum. Evdeyken, gençlik dönemimde dört duvar arasında sıkışıp kalmayı zor bulur, hayata atılıp diğer insanlar arasında mevki edinmeyi dilerdim sık sık. Şimdi arzularım gerçekleşiyordu ve pişmanlık duymak delilik olacaktı gerçekten.

Ingolstadt'a olan uzun ve yorucu seyahatim esnasında, böyle birçok şeyi derin derin düşünecek zaman buldum. Sonunda şehrin yüksek, beyaz kilise kulesi belirdi. Arabadan indim, akşamı gönlümce geçirmek üzere, tek başıma kalacağım daireme götürüldüm.

Ertesi sabah takdim mektuplarımı teslim ettim ve belli başlı profesörleri ziyarete gittim. Tesadüf –ya da kötü bir etki, babamın kapısından tereddütlü adımlarla çıktığım an üzerimde kayıtsız şartsız egemenliğini kuran Yıkım Meleği– beni önce doğa felsefesi profesörü Mösyö Krempe'ye yönlendirdi. İnceliksiz, fakat alanının sırlarına gayet vakıf biriydi. Bilimin doğa felsefesine bağlı dallarındaki ilerleyişime dair birkaç soru sordu. Kaygısızca yanıtladım ve biraz da küçümsemeyle, incelediğim başlıca yazarlar olarak simyacılarımın isimlerini zikrettim. Profesör gözlerini bana dikti. "Gerçekten vaktinizi bu saçmalıkları inceleyerek mi geçirdiniz?" diye sordu.

Onayladım. Mösyö Krempe hararetle, "O kitaplarla harcadığınız her dakika, her an, ziyan hanenize yazılmıştır. Belleğinize eskimiş sistemlerle, lüzumsuz isimlerle yük bindirmişsiniz. Tanrım! Nasıl bir çölde yaşadınız ki, ihtirasla özümsediğiniz bu vehimlerin bin yıl öncesine ait olduğunu, eskiyip gittiğini söylemek nezaketinde bulunan olmadı? Bu aydınlanma ve bilim çağında, Albertus Magnus'un, Paracelsus'un müritlerinden biriyle karşılaşacağımı ummazdım. Sayın bayım, tüm çalışmalarınıza sil baştan başlamalısınız."

Böyle diyerek gitti, doğa felsefesiyle ilgili, edinmemi istediği birkaç kitabın ismini yazdı ve sonraki haftanın başında

doğa felsefesinin genel bağıntılarına dair bir dizi derse başlamak niyetinde olduğunu, boş bıraktığı günlerde de meslektaşlarından Profesör Waldman'ın kimya dersleri vereceğini söyledikten sonra, beni yanından gönderdi.

Hayal kırıklığına uğramamış olarak döndüm eve, çünkü profesörün ağır biçimde kötülediği o yazarları zaten uzun zamandır faydasız bulduğumu söylemiştim. Ama bu çalışmaları bir şekilde tekrarlamaya da hevesli değildim. Mösyö Krempe sert sesli, itici çehreli, bodur bir adamdı. Bu öğretmen, beni kendi amaçları doğrultusunda etkileyememişti. Belki fazlasıyla felsefi ve dolaylı şekilde, ilk yıllarımda bunlara dair vardığım sonuçları açıkladım. Çocuk halimle, çağdaş doğa felsefesi profesörlerinin vaat ettiği sonuçlardan tatmin olmamıştım. Ancak son derece genç olmamla, böyle meselelerde rehberliğe ihtiyaç duymamla açıklanabilecek bir fikir karmaşası içinde, zamanın patikalarında bilgiye giden adımları yeniden atmış, yakın zaman araştırmacılarının bulguları yerine, unutulmuş simyacıların hayallerini koymuştum. Üstelik, çağdaş doğa felsefesinin faydalarını hor görüyordum. Bilimin ustalarının ölümsüzlük ve kudret peşinde koşması çok farklıydı: Böylesi fikirler, beyhude olsalar da muazzamdı; fakat artık görünüm değişmişti. Araştırmacının tutkusu, bilime duyduğum ilginin asıl temeli olan hayallerin yok edilmesiyle kendini sınırlandırmışa benziyordu. İhtişamı sonsuz tahayyüller yerine, pek kıymetsiz gerçeklikleri koymam gerekiyordu şimdi.

Ingolstadt'daki, daha çok yerel ortamı ve yeni ikametgâhımın başlıca sakinlerini tanıyarak geçirdiğim ilk birkaç günde düşüncelerim böyleydi. Fakat takip eden hafta başladığında, Mösyö Krempe'nin derslere dair verdiği bilgiyi düşündüm. Her ne kadar bu ufak, kibirli adamın kürsüden atıp tutmasını dinlemek istemesem de, o zamana dek şehir dışında bulunduğu için hiç göremediğim Mösyö Waldman hakkında söyledikleri aklıma geldi.

Biraz meraktan, biraz da avarelikten, sınıfa girdim. Az sonra Mösyö Waldman geldi. Bu profesör, meslektaşından çok farklıydı. Elli yaşlarında, çok yardımsever olduğu anlaşılan biriydi. Şakakları hafifçe ağarmıştı ama kafasının arkasındaki saçlar tamamen siyahtı. Kısa boyluydu ama dikkat çekici şekilde dik duruyordu. Sesi hiç işitmediğim tatlılıktaydı. Derse kimya tarihini ve farklı âlimlerin sağladığı çeşitli gelişmeleri özetleyerek başladı. En seçkin mucitlerden ateşli bir tavırla bahsediyordu. Ardından bilimin mevcut durumuna göz gezdirip, temel terimlerin birçoğunu açıkladı. Hazırlık niteliğinde bazı deneyler yaptıktan sonra, çağdaş kimyaya hiç unutamayacağım bir övgü düzerek sözlerini bitirdi: "Bu bilimin eski öğretmenleri," dedi, "imkânsızlıklar vaat edip hiçbir şey ortaya koymadılar. Çağdaş ustalar çok az şey vaat ediyor; metallerin dönüştürülemeyeceğini, hayat iksirinin bir tahayyül olduğunu biliyorlar. Ama elleri hep kir pasla uğraşmak, gözleri mikroskoba ya da maden eritme kabına bakıp durmak için yaratılmışa benzeyen bu filozoflar, mucizeler yaratmıştır gerçekten. Doğanın en gizli noktalarına nüfuz eder, saklandığı yerlerde onun nasıl iş gördüğünü gösterirler. Göklere yükselirler,* kanın nasıl dolaştığını, soluduğumuz havanın tabiatını keşfetmişlerdir. Yeni ve neredeyse hudutsuz güçler elde etmişlerdir. Gök gürültülerine hükmedebilir, depremi taklit edebilir, hatta görünmez dünyayla, onun kendi gölgelerini kullanarak dalga geçebilirler."

Profesörün –aslında yazgının demeliyim– beni yok etme amaçlı sözleri böyleydi. O konuşurken, ruhumun somut bir düşmanla boğuştuğu hissine kapıldım: Varlık mekanizmamı oluşturan çeşitli tuşlara teker teker basılmaktaydı; tellerin sesi birbiri ardına duyuluyordu. Zihnim çok geçmeden tek bir düşünce, tek bir fikir, tek bir amaçla dolmuştu. Bu kadarı

* Astronomi kastediliyor. Mary Shelley'nin zamanında astronomi de, tıpkı kimya gibi, parlamaya başlayan bir bilimdi. (ç.n.)

yapılmış, diye bağırıyordu Frankenstein'ın ruhu; ben fazlasını, daha fazlasını başaracağım; önceden bırakılmış ayak izlerine basarak yeni bir yol açacak, bilinmedik güçler bulacak, yaradılışın en derin gizemlerini dünyaya duyuracağım.

O gece gözlerimi yummadım. İç varlığım isyan, kargaşa halindeydi. Oradan bir düzen çıkacağını hissediyordum, fakat bunu üretmeye gücüm yoktu. Ancak seher vaktinden sonra, yavaş yavaş uykum geldi. Uyandığımda, önceki gecenin düşünceleri bir rüyaydı artık. Geride sadece, eski çalışmalarıma dönerek, doğal bir yetenek sahibi olduğum bilime kendimi adama kararım kalmıştı. Aynı gün Mösyö Waldman'ı ziyaret ettim. Benimle baş başayken tavırları, kalabalık karşısında olduğundan bile yumuşak ve çekiciydi: Dersi esnasında yüzünde ağırbaşlı bir ifade varken, evinde bunun yerini muazzam bir hoşluk ve nezaket almıştı. Eski meşgalelerime dair anlattıklarım, aşağı yukarı meslektaşı profesöre anlattıklarımın aynısıydı. Çalışmalarım hakkındaki kısa hikâyemi dikkatle dinledi; Cornelius Agrippa ve Paracelsus'un adlarını duyunca gülümsedi, ama Mösyö Krempe gibi küçümsemedi. "Çağdaş filozoflar, bilgilerinin temelini büyük ölçüde bu adamların bitmek bilmez azmine borçludur. Bize bıraktıkları iş daha kolay: Yeni isimler vermek ve açığa çıkmasına büyük ölçüde aracılık ettikleri olguları, birbiriyle bağıntılı şekilde sınıflandırmak. Deha sahibi insanların emeği, hatalı biçimde yönlendirilmiş olsa da, nihayetinde çoğu zaman insanlığa sağlam bir fayda sağlar." Hiçbir haddini bilmezlik, yapmacıklık içermeyen sözlerini dinledim. Sonra dersinin çağdaş kimyacılara olan önyargımı ortadan kaldırdığını belirttim. Bir gencin eğitmenine göstermesi gereken tevazu ve hürmet çerçevesinde, harcamak istediğim emeği teşvik eden tutkuyu hiç belli etmeksizin (hayat tecrübesi yoksunluğumdan utanç duyabilirdim) kendimi gayet ölçülü ifade ediyordum. Almam gereken kitaplar konusunda tavsiyesine başvurdum.

Mösyö Waldman, "Bir öğrenci bulduğuma memnunum," dedi. "Uygulamalarınız da yeteneğinize eşitse başarılı olacağınıza kuşkum yok. Kimya, doğa felsefesinde en büyük gelişmelerin sağlandığı ve sağlanabileceği branştır. O yüzden kimyayı özel çalışma alanım olarak seçtim, fakat aynı zamanda bilimin diğer kollarını ihmal etmedim. İnsanoğlunun bilgisinin yalnızca kendisini ilgilendiren bölümüyle ilgilenen kişiden, acınası bir kimyacı olur. Dileğiniz önemsiz bir deneyci değil, gerçek bir bilim adamı olmaksa, doğa felsefesinin matematik dâhil her koluna başvurmanızı tavsiye ederim." Sonra beni laboratuvarına götürüp çeşitli makinelerin ne işe yaradığını anlattı, tedarik etmem gerekenlere dair talimatlar verdi. Bilimde bu mekanizmaları bozmayacak denli ilerlediğim zaman, kendi makinelerini bana kullandıracağına söz verdi. Ayrıca talep ettiğim kitap listesini de verdi ve oradan ayrıldım.

Benim açımdan hatırlanmaya değer bir gün böylece sona erdi. O gün kaderimi belirlemişti.

IV. Bölüm

O günden sonra doğa felsefesi, bilhassa kimya, bu terimin en kapsayıcı manasıyla, neredeyse tek uğraşım haline geldi. Çağdaş araştırmacıların bu konularda yazdığı, dehayla, ince ayrımlarla dolu eserleri şevkle okudum. Derslere girdim, üniversitedeki bilim adamlarıyla tanışmaya çalıştım ve Mösyö Krempe'de bile, bu adamın ifadesi ve tavırları gerçekten itici olsa da, değeri azımsanamayacak sağlam bir akıl ve hakiki bilgiler buldum. Mösyö Waldman gerçek bir dosttu benim için. Nezaketine hiç dogmatizm bulaşmamıştı. Talimatlarını, bilgiçlik tasladığını asla düşündürmeyecek bir açıksözlülükle, hoşlukla verirdi. Bilginin yolunu benim için yüzlerce değişik biçimde kolaylaştırdı; en zorlu araştırmaları açık ve kolayca kavrayabileceğim hale getirdi. Uygulamalarım başlangıçta inişli çıkışlı ve kararsızdı, ben ilerledikçe kuvvetlendi. Çok geçmeden öyle bir şevk ve heves kazandım ki, çoğu zaman, yıldızlar sabah ışığında yok olurken daha laboratuvarımdaki işim bitmemiş oluyordu.

Uygulama konusundaki bu disiplinimden hızlı ilerlediğim kolayca anlaşılabilir. Şevkim öğrencileri, becerim de hocaları hayrete düşürüyordu. Profesör Krempe sinsi sinsi sırıtarak, "Cornelius Agrippa nasıl gidiyor?" diye sorup duruyordu. Mösyö Waldman ise gösterdiğim gelişmeden duyduğu içten memnuniyeti ifade ediyordu. Böyle böyle iki yıl geçti. Bu süre boyunca Cenevre'ye hiç gitmedim. Yüreğimle ve ruhumla,

ulaşmayı ümit ettiğim bulguların peşindeydim. Bunları tecrübe etmemiş kişiler, bilimin cazibesini kavrayamaz. Başka çalışmalarda sizden öncekilerin vardığı yere varırsınız ancak; bilecek başka bir şey yoktur. Ama bilimsel bir uğraşta her zaman keşfedecek, şaşıracak şeyler çıkar. Bir çalışmayı dikkatle yürüten ortalama kapasiteli bir zihin, o çalışmada mutlaka büyük bir yetkinliğe erer. Ben de sürekli bir konuda başarı kazanmaya çalıştığımdan ve sürekli onunla haşır neşir olduğumdan, çok hızlı gelişme göstererek iki yılın sonunda bazı kimyevi araçların ıslahına dair icatlarda bulundum. Bu da üniversitede büyük itibar ve takdir görmemi sağladı. Bu noktaya gelip, Ingolstadt'daki profesörlerin dersleri çerçevesinde doğa felsefesinin kuram ve uygulamasını öğrenince, orada kalmak artık gelişimime katkı sağlamaz oldu. Dostlarıma, anavatanıma dönmeyi düşünüyordum ki, meydana gelen bir olay misafirliğimin uzamasına yol açtı.

İnsan bedeninin yapısı, hatta can taşıyan her tür hayvan, bilhassa dikkatimi cezbediyordu. Sık sık, hayatın kökeni nedir, diye soruyordum kendi kendime. Bu her zaman gizem olarak kabul edilmiş, cüretkâr bir soruydu; lakin korkaklık ya da umursamazlık sorularımızı kısıtlamasa, o kadar çok şeyi öğrenmenin eşiğindeyiz ki aslında. Bu şartları zihnimde değerlendirip, doğa felsefesinin fizyolojiyle alakalı dallarıyla daha fazla ilgilenmeye karar verdim. Beni canlandıran âdeta doğaüstü tutku olmasaydı, bu alandaki çalışmalarım usandırıcı, neredeyse katlanılmaz hale gelirdi. Hayatın sebeplerini incelemek için, önce ölümü ele almamız gerekir. Anatomi bilimine aşinaydım, fakat bu yeterli değildi: İnsan vücudunun doğal bozulma ve çürüyüşünü de gözlemlemek zorundaydım. Babam, eğitimim içinde zihnim doğaüstü korkulardan etkilenmesin diye, son derece tedbirli davranmıştı. Batıl itikatlara dayanan hikâyelerin beni ürperttiğini ya da bir ruhun görünmesinden korktuğumu hiç hatırlamam. Karanlığın hayalgücüm üzerinde hiçbir etkisi yoktu ve bir kilise av-

lusundaki mezarlık, canlılığını kaybetmiş, güzelliğin ve gücün taşıyıcısı olmaktan çıkıp kurtçukların besini haline gelmiş bedenlerin toplandığı yerden ibaretti benim için. Şimdi bu bozulmanın sebebini ve ilerleyişini incelemeye yönelmiştim: Yer altı mezarlarında, kabir evlerde günlerce, gecelerce kalmak zorundaydım. İnsani duyguların hassaslığına uygun düşmeyen ne kadar nesne varsa, dikkatimi onlara yoğunlaştırdım. İnsanın düzgün biçiminin nasıl çöküp ziyan olduğunu gördüm; ölüm çürümesinin, hayatın al yanağına erişmesini izledim; kurtçukların gözün ve beynin harikalarını nasıl sahiplendiğine şahit oldum. Nedenselliğin tüm küçük ayrıntılarını, yaşamdan ölüme geçiş örneğinde inceleyerek durakladım. Bu karanlığın ortasında aniden içimde bir ışık yanana değin... Öyle parlak, fakat aynı zamanda öyle yalın bir ışık ki, ben bu ışığın aydınlattığı ihtimalin muazzamlığıyla sersemlemiş haldeyken, araştırmalarını aynı bilime yöneltmiş deha sahibi bunca adam içinde, sadece benim böyle hayret verici bir sırrı keşfetmeye nail olmama şaşırmıştım.

Unutmayın, bir delinin hayallerini anlatmıyorum. Burada söylediklerimin, güneşin gökte parlayışı kadar gerçek olduğunu tasdik ederim. Bir mucizenin ürünü olabilirdi, fakat keşfimin aşamaları gayet aşikâr ve makuldü. Günler, geceler süren inanılmaz bir çalışma ve yorgunluğun ertesinde, üremenin ve hayatın sebebini bulmayı başarmıştım; hayır, daha da fazlasını: Ben cansız maddeye can vermeye muktedir olmuştum.

Bu keşfin bende uyandırdığı hayret, çok geçmeden yerini hazza ve büyük bir sevince bıraktı. Zahmetli çalışmalarla onca zaman geçirdikten sonra arzularımın doruğuna ulaşmak, emeklerimin en tatmin edici bitiş noktasıydı. Fakat bu keşif o kadar büyük, o kadar eziciydi ki, beni ona götüren tüm adımlar yok olmuştu; artık yalnızca sonucu görüyordum. Dünyanın yaratılışından beri en akıllı adamların araştırma alanı ve arzusu olan şey, avuçlarımın içindeydi artık.

Her şey sihirli bir görünüm gibi bir anda gözlerimin önüne serilmemişti: Elde ettiğim bilgi, ulaşılmış bir hedefi ortaya koymaktan ziyade, gayretlerimi üzerinde yoğunlaştıracağım araştırma hedefini işaret eder nitelikteydi. Ölülerle birlikte gömüldükten sonra yaşama uzanan bir geçit bulmuş, hafifçe parıldayan ve faydasız gibi görünen bir ışığa umudunu bağlamış o Arap gibiydim.*

Gözlerinizin ifade ettiği hevesi, merakı ve umudu, eriştiğim sırrı öğrenmeyi beklediğinizi görüyorum dostum. Bu mümkün değil; sabırla hikâyemin sonuna dek beklerseniz, o konuda niçin ağzı sıkı davrandığımı kolayca kavrayacaksınız. Mahvınıza, kaçınılmaz perişanlığınıza, o zamanlar benim olduğum gibi savunmasızca, şevk içinde yol almanıza öncülük etmeyeceğim. Yönlendirmelerim işe yaramıyorsa, en azından yaşadıklarıma bakıp, bilgi edinmenin ne kadar tehlikeli olduğunu öğrenin: Dünyayı doğduğu şehirden ibaret sanan kişinin, tabiatının izin verdiğinden daha büyük olmaya özenen kişiye kıyasla ne kadar bahtiyar olduğunu da.

Böyle hayret verici bir kudreti ellerimde bulunca, onu nasıl kullanacağım konusunda uzun zaman tereddüt ettim. Can verme gücünü elimde barındırsam da, bunun liflerin, kasların, damarların olanca karmaşıklığı içinde kabul göreceği bir beden hazırlamak, kavranması imkânsız zorluklar, zahmetler içeriyordu hâlâ. Evvela, kendim gibi bir varlık mı, yoksa daha basit bir organizasyon** mu yaratmam gerektiğine karar veremedim; fakat ilk başarım sebebiyle hayalgücüm, insan kadar bütünlüklü ve harika bir hayvana can verebileceğimden kuşku duymama izin vermeyecek denli coşmuştu. Elimdeki malzemeler bu kadar çetin bir işe pek uygun görünmese de, nihayetinde başarılı olacağımdan kuşkum yoktu. Defalarca başa dönmeye hazırladım kendi-

---

* Bu hikâye *Binbir Gece Masalları*'nda, Şehrazat'ın "Seksen İkinci Gece" anlatısında yer alır. (ç.n.)

** Daha az gelişmiş bir cins denmek isteniyor. (ç.n.)

mi. Operasyonlarım her an boşa gidebilir, sonunda eserim mükemmellikten uzak olabilirdi. Yine de her gün bilimde ve mekanikte gerçekleşen ilerlemeleri hesaba katınca, çabalarımın en azından ilerideki başarılar için temel oluşturacağını umabiliyordum. Planımın uygulanamazlığına dair herhangi bir savı olduğu kadar, bu planın büyüklük ve karmaşıklığını da hesaba katamıyordum. Bir insanı yaratmaya bu duygularla başladım. Parçaların ufaklığı hızımın önünde büyük engel oluşturduğu için, başlangıçtaki niyetimin tersine, bu varlığı devasa ebatta, yaklaşık iki buçuk metre boyunda ve bununla orantılı şekilde geniş yapmaya karar verdim. Bu kararın ardından geçen birkaç ayda, gerekli malzemeleri toplayıp ayarladım ve işe başladım.

Başlangıçtaki başarı tutkusuyla beni kasırga misali ileri savuran duygu zenginliğini hiç kimse tasavvur edemez. Yaşam ve ölüm bana, karanlık dünyamıza bir ışık seli akıtmak için kırıp ötesine geçmem gereken ideal sınırlar gibi geliyordu. Yeni bir canlı türü, beni yaratıcısı ve kaynağı olarak kutsayacaktı. Birçok mutlu, mükemmel tabiatlı varlık, ortaya çıkışını bana borçlu olacaktı. Hiçbir baba, çocuğunun minnettarlığını böylesine hak etmemişti. Bu düşüncelerin peşinden giderek şu kanıya vardım ki, şayet cansız maddeye can verebiliyorsam, zamanla (şimdilik bunu imkânsız bulsam da) ölümün vücudu çürütmeye başladığı yerde, hayatı tekrar yeşertebilirdim.

Fasılasız bir şevkle işimi sürdürürken, bu düşüncelerim bana moral veriyordu. Yanaklarım çalışmaktan solmuş, küçük bir yerde tıkılı kalmaktan iyice zayıflamıştım. Bazen tam kesinliğe ulaşacakken, başarısız oluyordum. Lakin, bir sonraki günden ya da saatten ümit ettiklerime tutunuyordum. Sadece benim vâkıf olduğum sırra adamıştım kendimi. Ay gece yarılarında nasıl çalıştığımı gözlerken, ben huzursuz, soluk soluğa, doğayı saklandığı yerlere kadar izliyordum. Mezarın meymenetsiz rutubetinde didinirken, cansız kile

can vereceğim diye, yaşayan hayvanlara işkence ederken, bu gizli çalışmanın bana verdiği korkuyu kim anlayabilir? Şimdi elim ayağım titriyor, hatırladıkça gözlerim yaşarıyor; fakat o günlerde, dayanılmaz, âdeta çılgınca bir itki yönlendiriyordu beni. Uğraştığım şey adına ruhumu da, hislerimi de kaybetmiş gibiydim. Geçici bir vecit haliydi bu; gayritabii uyarıcılar devreden çıkıp zihnim yeniden keskinleşince, hemen eski alışkanlıklarıma döndüm. Mezar evlerden kemikler topladım, insan bedeninin muazzam sırlarına, kâfir parmaklarla dokundum. Bu iğrenç eserin atölyesi, diğer dairelerden bir balkon ve bir merdivenle ayrılan evin en üst katındaki küçük odada, daha doğrusu hücredeydi. Elimdeki işin ayrıntılarıyla uğraşmaktan, gözlerim pörtlemişti. Malzemelerimin birçoğunu diseksiyon odasından ve mezbahadan elde etmiştim. İnsani tabiatım sık sık yaptıklarımdan iğrenmeme yol açsa da, sürekli artan hevesim sayesinde, eserimi tamamlamaya çok yaklaşmıştım.

Ben kalbimle ve ruhumla bir tek uğraşa odaklanmışken, yaz ayları geçiverdi. Son derece güzel bir mevsimdi: Tarlalar hiç böyle bol ürün vermemiş, bağbozumu hiç bu kadar bereketli olmamıştı, fakat gözlerim doğanın cazibesine karşı duyarsızdı. Çevremdeki görüntüleri ihmal etmeme yol açan duygular, çok uzaklarda bulunan ve uzun zamandır görmediğim dostlarımı da unutmama sebep olmuştu. Sessizliğimin onları tedirgin ettiğini biliyor, babamın sözlerini iyi hatırlıyordum: "Halinden memnun olduğunda bizi sevgiyle hatırlayacağını, senden düzenli olarak haber alacağımızı biliyorum. Mektuplarında kesinti olmasını, başka görevlerini de aynı şekilde ihmal ettiğinin ispatı kabul edersem kusuruma bakmamalısın."

Dolayısıyla babamın neler hissedeceğini iyi biliyordum, ama düşüncelerimi elimdeki işten koparamıyordum. Bu iş kendi içinde tiksindirici olsa da, hayalgücümü karşı konulmaz biçimde ele geçirmişti. Tabiatımın her alışkanlığını yiyip

tüketen bu muhteşem eser tamamlanıncaya dek sevgiye dair tüm hislerimi ertelemek istiyordum sanki.

O sıralarda babamın, ihmalciliğimi bendeki bir ahlâki bozukluğa ya da kusura yormasının adaletsizce olacağını düşünüyordum. Fakat şimdi, benim tümüyle kabahatsiz olmadığımı düşünmekle haklı çıktığı kanısındayım. Olgun bir insan her zaman sakin ve huzurlu bir zihin yapısını korumalı; tutkuların, geçici bir arzunun sükûnetini bozmasına asla izin vermemeli. Bilgi peşinde koşmak da bu kurala istisna teşkil etmez bence. Üzerinde yoğunlaştığınız çalışmalar sevgi hissinizi zayıflatıyorsa, basit şeylerden aldığınız, dışarıdan hiçbir şeyin karışmaması gereken tadı yok ediyorsa, o çalışmalar uygunsuz demektir; yani insan zihnine uymazlar. Bu kurala her zaman dikkat edilseydi, hiçbir insan, uğraşlarının herhangi bir şekilde ev içindeki sevginin sükûnetini bozmasına izin vermeseydi, Yunanistan köleleştirilmezdi, Sezar ülkesini kurtarırdı, Amerika'nın keşfi daha kademeli gerçekleştirilirdi, Meksika ve Peru'daki imparatorluklar yok edilmezdi.

Fakat hikâyemin en ilginç kısmının ahlâki yönlerini anlattığımı unuttum; bakışlarınız devam etmem gerektiğini hatırlatıyor bana. Babam mektuplarında hiç sitem etmemiş, sadece uğraştığım şeyleri eskisinden daha fazla sorgulayarak, bilimsel çalışmalarıma dikkatini yöneltmişti. Ben çalışıp dururken kış, bahar ve yaz geçti; ama açan çiçekleri, büyüyen yaprakları –eskiden bana hep büyük haz veren görüntüleri– izleyemeyecek kadar dalmıştım işime. O senenin yaprakları, eserim tamamlanmaya yaklaşmadan solmuştu. Artık geçen her gün, ne kadar başarılı olduğumu daha açıkça gösteriyordu bana. Ama kaygılarım, hevesime gem vuruyordu. En sevdiği işle uğraşan bir sanatçı gibi değil, madenlerde çalışmaya ya da başka bir zararlı meşgaleye mahkûm köleler gibiydim. Her gece yükselen ateşim yüzünden eziyet çekiyordum. Basbayağı sancılı bir gerginlik yaşıyordum. Yaprak düşse irkiliyor, bir suçlu gibi başka insanlardan uzak

duruyordum. Bazen nasıl rezil bir halde olduğumu fark edip paniğe kapılıyordum. Beni ayakta tutan tek şey, amacımdan kaynaklanan enerjiydi: Yakında hem çalışmam sona erecek, hem de hissedeceğim memnuniyet, başlangıç aşamasındaki hastalığımı kovacaktı. Eserimi tamamlarken bu ikisinin sözünü verdim kendime.

V. Bölüm

Kasvetli bir Kasım gecesi emeklerimin neticesini gördüm. Neredeyse ıstıraba varan bir kaygı içinde, ayağımın dibinde yatan cansız şeye bir varlık kıvılcımı vermek amacıyla yaşam aygıtlarını etrafıma toplamıştım. Saat sabahın biri olmuştu. Yağmur damlaları camlarda kasvetle tıpırdıyordu. Şamdanımın alevi sönmek üzereydi. Derken, yarı yarıya azalmış ışığın hafif parıltısında, yaratığın donuk sarı gözünün açıldığını gördüm. Derin derin solumaya başladı, uzuvları bir kasılmayla hareket etti.

Bu felaket karşısındaki hislerimi nasıl anlatayım, sonsuz meşakkat ve ihtimamla şekillendirmeye çalıştığım biçareyi nasıl tarif edeyim? Uzuvları orantılıydı. Yüz hatlarını güzel olacak biçimde seçmiştim. Güzel! Yüce Tanrım! Sarı cildi, alttaki kasların ve atardamarların işleyişini zor örtüyordu. Saçları parlak siyah ve uzun, dişleri inci beyazlığındaydı; fakat bu zengin görüntü, onun nemli, içinde bulunduğu kirli beyaz yuvalarıyla neredeyse aynı renkteki gözleriyle, buruş buruş yüzüyle, kapkara dudaklarıyla korkutucu bir karşıtlık içindeydi.

Hayatın farklı olayları, insan duyguları kadar değişkendir. Cansız bir bedene yaşam verme amacıyla aşağı yukarı iki yıl boyunca didinip durmuştum. Bunun için huzurumdan, sağlığımdan feragat etmiştim. Son derece olağandışı bir

şevkle bunu arzulamıştım; fakat şimdi işim bitmişken hayalin güzelliği kaybolup gitmiş, beni soluksuz bırakan bir korku ve tiksinti doldurmuştu yüreğimi. Yarattığım varlığın görüntüsüne tahammül edemeyerek, odadan dışarı fırladım. Epey zaman zihnimi uykuya dalacak kadar toplayamadan yatak odamda dolanıp durdum. Nihayet evvelce dayanabildiğim karmaşanın ardından gelen dermansızlıkla, elbiselerimi çıkarmadan kendimi yatağa attım. Kısacık bir süre için, her şeyi unutmayı diliyordum. Fakat boşunaydı. Uyudum gerçi, ama çılgın düşler yakamı bırakmadı. Elizabeth'i gayet sağlıklı, kanlı canlı, Ingolstadt caddelerinde yürürken gördüğümü sandım. Şaşkınlık ve sevinçle onu kucakladım; fakat ilk buseyi kondurduğum dudaklarına ölümün morartısı yerleşti, çehresi değişmeye başladı. Ölmüş annemin cesedini kollarımda tutuyorum sandım. Vücudunu bir kefen sardı, pazenin kıvrımlarında yürüyen mezar kurtçuklarını gördüm. Korkuyla sıçrayarak uyandım. Alnımda soğuk terler birikmiş, dişlerim birbirine vuruyordu. Tüm uzuvlarım şiddetle kasılıyordu. Ayın solgun sarı ışığı panjurların arasından sızarken, o rezile baktım; yarattığım sefil canavara. Yatağın perdesini kaldırdım: Gözlerini, bunlara göz denirse, bana dikmişti. Ağzını açtı, birtakım anlaşılmaz sesler çıkarırken, yanakları bir sırıtışla buruştu. Konuşmuş olabilir ama ben işitmedim. Bir elini, galiba beni alıkoymak üzere uzattı; fakat kaçarak hızla merdivenlerden indim. Kaldığım evin avlusuna sığınıp gecenin kalan kısmını orada geçirdim. Müthiş bir heyecanla bir aşağı bir yukarı yürüyor, her sese kulak kesiliyor, korkuyordum: Sanki her ses, sefilce can verdiğim şeytani cesedin yaklaştığını haber veriyordu.

Ah! Hiçbir ölümlü o çehrenin korkunçluğuna dayanamazdı. Tekrar can bulmuş bir mumya bile, o sefil kadar iğrenç olamazdı. Henüz tamamlanmamışken ona bakmıştım: O zaman da çirkindi ama kasları, eklemleri hareket kazanınca, Dante'nin bile hayal edemeyeceği bir şey haline gelmişti.

Sefil bir gece geçirdim. An gelip nabzım öyle hızlanıyor, öyle güçleniyordu ki, her bir atardamarın çarpıntısını hissediyordum. Bazen de bitkinlikten, aşırı güçsüzlükten neredeyse yere çöküyordum. Bu korkuya bir de, hayal kırıklığının sızısı eklenmişti. Onca zamandır beni besleyen, zevkli molalarım olan hayaller, şimdi cehennem olmuştu bana. Üstelik değişim o kadar hızlı, yıkım o kadar kesindi ki!

Nihayet kasvetli, nemli sabah vakti geldi. Uykusuz, sızlayan gözlerle Ingolstadt kilisesini, beyaz kuleyi ve altıyı gösteren saati gördüm. Görevli o gece bana sığınak olan avlunun kapısını açtı, ben de kendimi sokaklara atıp her köşebaşında karşıma çıkmasından korktuğum sefilden sakınmak istercesine hızlı hızlı yürüdüm. Kaldığım daireye dönmeye cesaretim yoktu, fakat aceleyle ilerleme zorunluluğu hissediyordum; kara, iç karartıcı gökten yağan yağmurla sırılsıklam olduğum halde.

Bir süre bu şekilde yürümeye devam ettim. Vücudumu çalıştırarak zihnimdeki yükü hafifletmeye çalışıyordum. Nerede olduğumu, nereye gittiğimi pek bilmeden sokakları arşınladım. Kalbim korkunun verdiği hastalık haliyle hızlı hızlı atıyordu. Ardıma bakmaya cesaret edemeden, düzensiz adımlarla hızla ilerliyordum:

Issız yola çıkmış biri gibi
Endişeyle, korkuyla yürüyen
Ve bir kez geriye bakıp devam eden,
Bir daha başını bile çevirmeyen;
Biliyor zira: Korkunç bir ifrit
Var hemen ardından gelen.*

Böyle devam ederek, sonunda çeşitli posta ve binek arabalarının durduğu hanın karşısına geldim. Sebebini bilmeksizin orada durakladım; fakat birkaç dakikalığına, sokağın

* Coleridge'in *İhtiyar Denizci*'sinden.

öte yanından bana doğru gelen at arabasına bakar halde kaldım. Yaklaştıkça arabanın İsviçre'den geldiğini fark ettim. Tam dikildiğim yerde durdu, kapı açılınca Henry Clerval'i gördüm. O da beni görünce dışarı fırladı. "Sevgili Frankenstein," diye bağırdı, "ne çok sevindim seni gördüğüme! Tam arabadan indiğim anda burada bulunman ne büyük şans!"

Clerval'i görmekten duyduğum memnuniyet hiçbir şeyle kıyaslanmazdı: Onun varlığı, babamı, Elizabeth'i, evimin hatıramda kıymetli yeri bulunan tüm sahnelerini aklıma düşürdü. Clerval'in elini tuttum, bir anda korkumu, bahtsızlığımı unuttum. Aniden, onca aydır ilk kez, sakin ve dingin bir neşe hissettim. O yüzden dostumu en samimi tarzda karşıladım, fakülteme doğru yürüdük. Clerval bir süre müşterek arkadaşlarımızdan ve Ingolstadt'a gelmesine izin verilmesinden ötürü ne kadar talihli olduğundan bahsetti. "Lüzumlu tüm bilgilerin soylu muhasebe sanatından ibaret olmadığına babamı ikna etmek ne kadar zordu, tahmin edersin," dedi. "Galiba son ana dek şüpheleri dinmedi, çünkü ben bıkıp usanmadan yalvardıkça verdiği değişmez yanıt, *Wakefield Papazı*'ndaki* Hollandalı okul müdürünün yanıtıyla aynıydı: 'Yunanca bilmeden yılda on bin florin kazanıyorum, Yunanca bilmeden tıka basa yiyorum.' Fakat sonunda, bana duyduğu sevgi, öğrenmeye olan antipatisinin önüne geçti: Bilgi diyarına bir keşif gezisi yapmama izin verdi."

"Seni görmek beni son derece sevindirdi. Fakat söylesene, babam, kardeşlerim, Elizabeth ne durumdalar?"

"Çok iyiler, çok mutlular, sadece senden seyrek haber almaktan ötürü biraz tedirginler. Yeri gelmişken, onların hesabına seni biraz paylamaya niyetim var." Birden durup yüzüme dikkatle bakarak, "Ama sevgili Frankenstein," diye devam etti, "ne kadar hasta göründüğünü fark etmemiştim. Çok zayıf ve solgunsun. Birkaç gecedir uyumamış gibisin."

---

* Oliver Goldsmith'in, 18. yüzyıl İngiltere'sinde çok popüler olan romanı. (ç.n.)

"Doğru tahmin ettin. Son zamanlarda belli bir işle o kadar fazla meşgul oldum ki, senin de gördüğün gibi, yeterince dinlenemedim. Fakat umarım, samimiyetle umarım ki tüm o zahmetler sona erdi. Sonunda özgürüm artık."

Tir tir titriyordum. Evvelki gece olanları anlatmayı bırakın, düşünmek bile katlanılmaz geliyordu bana. Hızlı hızlı yürüdüm, çok geçmeden fakülteme geldik. O sırada dairemde bıraktığım yaratığın hâlâ orada, canlı ve ortalıkta dolaşır halde olabileceği düşüncesiyle ürperdim. Bu canavara bakmaktan korkuyordum ama Henry'nin onu görme ihtimalinden duyduğum korku daha fazlaydı. Dolayısıyla ondan birkaç dakikalığına aşağıda beklemesini rica ederek hemen odama koştum. Daha kendimi toparlayamadan elim kapının kilidine gitti. O esnada durakladım, soğuk bir ürperti geldi üzerime. Kapıyı şiddetle açtım: Diğer tarafta bekleyen bir hayalet bulunabileceğini düşünen çocuklar gibi. Fakat hiçbir şey yoktu. Korkarak içeri adım attım: daire boştu, yatak odam da korkunç misafirinden kurtulmuştu. Talihin bu şekilde yüzüme gülmesine inanasım yoktu, fakat düşmanımın gerçekten kaçtığına emin olunca, neşeyle ellerimi çırpıp çabucak Clerval'in yanına indim.

Odama çıktık, uşak kahvaltıyı getirdi. Fakat kendime hâkim olamıyordum. Üzerimdeki, yalnızca sevinç hali değildi: Tenimin aşırı bir hassasiyetle ürperdiğini hissediyordum, nabzım hızlanmıştı. Bir an olsun yerimde duramıyordum: İskemlelerin üstünden atlıyor, ellerimi çırpıyor, kahkahalar atıyordum. Clerval sıradışı hallerimi önce kendi ziyaretine yordu, fakat beni dikkatle gözlemleyince, izah edemediği vahşiliği gördü gözlerimde. Yüksek, denetimsiz, duygusuz kahkahalarımdan korkup şaşırdı.

"Sevgili Victor," diye haykırdı, "ne oluyorsun? Bu şekilde gülmesene. Nasıl da hastalanmışsın! Nedir buna yol açan?"

"Bana sorma," diye bağırdım, gözlerimi ellerimle kapayarak, çünkü korktuğum varlığın odaya giriverdiğini görür

gibi olmuştum: "Bunu O söyleyebilir. Ah, kurtar beni! Kurtar!" Canavarın beni yakaladığını düşündüm. Şiddetle mücadele ettim, sonra kendimden geçerek yere yığıldım.

Zavallı Clerval! Acaba ne hissetmişti? Öyle sevinçle beklediği bir buluşma, ne kadar garip şekilde tatsızlaşmıştı. Fakat onun üzüntüsüne tanık olamadım, zira canım çekilmişti ve ayılmam uzun, epey uzun zaman aldı.

Beni aylarca yatağa bağlayan asabi ateşin* başlangıcıydı bu. Tüm bu süre boyunca yegâne bakıcım Henry idi. Sonradan öğrendiğime göre, babamın ileri yaşını ve bu kadar uzun bir seyahate dayanamayacağını, ayrıca hastalığımın Elizabeth'i nasıl üzeceğini bildiğinden, rahatsızlığımın boyutunu gizleyerek onlara bu kederi yaşatmamıştı. Kendisinden daha nazik ve özenli bir bakıcı bulamayacağının farkındaydı. Toparlanacağıma dair umudunu hiç kaybetmemiş, onlara zarar vermektense, hiç tereddüt etmeden elinden gelenin en iyisini yapmaya karar vermişti.

Fakat aslında çok hastaydım. Şüphesiz ancak dostumun hudutsuz ve fasılasız bakımıyla sağlığım yerine gelebilirdi. Yarattığım canavarın şekli şemaili gözümün önünden gitmiyor, sürekli onu sayıklıyordum. Sözlerim Henry'yi şaşırtıyordu kuşkusuz. Önce bu sözleri, altüst olmuş hayalgücünün ürünü sandı; fakat ben sürekli aynı konuya dönmekten vazgeçmeyince, rahatsızlığımın gerçekten alışılmamış, dehşetli bir hadiseden kaynaklandığını düşünmeye başladı.

Çok yavaş şekilde ve arkadaşımı telaşlandırıp üzen geriye gidişlerle sağlığıma kavuştum. Hatırlıyorum da, ilk kez dışarıdaki nesneleri belli bir hazla gözlemleyebildiğim vakit, düşmüş yaprakların ortadan kaybolduğunu, penceremi gölgelendiren ağaçların yeni yeni tomurcuklandığını fark etmiş-

---

* 18. yüzyılda, asabi ateşin temel semptomu, genel güçsüzlüktü. Roman kahramanını aylarca yatağa bağlayan hastalığın modern tıp terminolojisindeki ismini kestirmek zor. Ancak bu hastalığın temelinde, bir asabi çöküntü bulunduğu anlaşılıyor. (ç.n.)

tim. İlahî bir bahardı. Mevsimin nekahet dönemime büyük katkısı oldu. Ayrıca içimde neşe ve sevgi hislerinin yeniden canlandığını hissediyordum. Kasvetim yok oldu. Kısa zamanda o ölümcül tutkunun taarruzuna uğrayışımın öncesindeki kadar neşeli oldum yine.

"Çok sevgili Clerval," dedim, "ne kadar nazik, ne kadar iyisin bana karşı. Bütün kışı, çalışarak değil de, kendi kendine söz verdiğin gibi hasta odamda geçirdin. Hakkını nasıl öderim? Yol açtığım hayal kıyıklığı için çok büyük vicdan azabı çekiyorum, fakat beni bağışlayacaksın."

"Kendini bırakmayıp elinden geldiğince çabuk iyileşirsen, hakkını ödemiş olursun. Moralin bu kadar iyi olduğuna göre, seninle bir konu hakkında konuşabilirim, değil mi?"

Titredim. Bir konu! Bu ne olabilirdi? Düşünmeye bile cesaret edemediğim bir şeyi mi kastediyordu acaba? Rengimin değiştiğini fark eden Clerval, "Sakin ol," dedi, "heyecanlanmana sebep olacaksa, bu bahsi açmayayım. Fakat babanla kuzinin senden, el yazınla bir mektup alsalar çok memnun olurlardı. Ne kadar hasta olduğunu ancak ucundan kıyısından biliyorlar. Bunca zaman sessiz kalmandan ötürü huzursuzlar."

"Hepsi bu mu sevgili Henry? Düşüncelerim önce çok sevdiğim, sevgimi de çok hak eden canım dostlarıma doğru kanatlanacak elbet. Aksini nasıl düşünürsün?"

"Artık böyle sükûnet içindesin madem sevgili dostum, günlerdir seni bekleyen bir mektubu görmekten memnuniyet duyarsın belki. Anlaşılan kuzininden gelmiş."

VI. Bölüm

Sonra, şu mektubu elime tutuşturdu Clerval. Elizabeth'imden geliyordu:

"Sevgili kuzenim,

Hastaymışsın, çok hastaymışsın. Sevgili, iyi kalpli Henry'den sürekli gelen mektuplar bile içimi rahatlatmaya yetmedi. Yazman, kalem tutman yasakmış; ama endişelerimizin yatışması için senden bir tanecik söz gerek sevgili Victor. Uzun zaman, gelen her postada bu satırın bulunduğunu düşündüm ve amcamı Ingolstadt'a doğru yola çıkmaktan alıkoydum. O kadar uzun bir seyahatin zorluklarıyla, olası tehlikeleriyle karşılaşmasını önledim. Gel gör ki, bu seyahate kendim çıkamadığıma esef edip durdum. Zannederim sana hasta yatağında bakma, senin arzularını tahmin etme işleri de, zavallı kuzinin gibi ilgi ve sevgiyle o arzulara karşılık vermesi mümkün olmayan ücretli bir bakıcıya kaldı. Ama bitti artık: Clerval durumunun gerçekten iyiye gittiğini yazıyor. Umarım sen de çok geçmeden, kendi el yazınla bu haberi doğrularsın.

İyileş ve bize dön. Mutlu, şen bir yuva ve seni candan seven dostlar bulacaksın. Babanın sağlığı gayet iyi. Tek isteği seni görmek, sağlığından emin olmak. O vakit, iyiliksever çehresine gölge düşürecek hiçbir endişe kalmaz. Ernest'imizin ne kadar geliştiğini görsen, nasıl mutlu olursun! Artık on

altı yaşında ve kabına sığamıyor. Hakiki bir İsviçreli olmak, yurt dışında hizmet etmek istiyor ama ondan ayrılamayız: En azından ağabeyi yanımıza dönünceye dek. Amcam uzak bir ülkede askerî kariyer yapmak fikrinden hoşlanmıyor ama Ernest hiçbir zaman senin çalışma kudretine sahip olmadı. Ders çalışmak iğrenç bir ayakbağı onun nazarında: Vaktini açık havada, tepelere tırmanarak ya da gölde kürek çekerek geçiriyor. Direnmeyi bırakıp, seçtiği mesleğe izin vermezsek, avarenin teki olacağından korkarım.

Bizi bıraktığından beri, sevgili çocuklarımızın büyümesinden öte pek bir değişiklik olmadı. Mavi göl, karlı dağlar... onlar hiç değişmiyor. Galiba sakin, dingin evimizi ve hoşnut kalplerimizi aynı değişmez yasalar yönetiyor. Ufak tefek meşguliyetlerim zamanımı doldurup gönlümü eğlendiriyor. Gayretlerimin ödülü olarak çevremde mutlu, nazik çehrelerden başka bir şey görmüyorum. Bizi bıraktığından beri ev halkı içinde yalnızca bir küçük değişiklik var. Justine Moritz'in ailemize nasıl girdiğini hatırlıyor musun? Herhalde hatırlamazsın; kısaca anlatayım hikâyesini. Annesi Madam Moritz, dört çocuğu olan bir dulmuş; Justine bu çocuklardan üçüncüsüymüş. Bu kız babasının gözdesi olmuş hep, fakat tuhaf bir huysuzluk yüzünden annesi ona tahammül edemiyormuş ve Mösyö Moritz'in ölümünden sonra Justine'e çok fena davranmış. Teyzem bunu fark etmiş: Justine on iki yaşındayken, onun gelip evimizde yaşamasına ikna etmiş annesini. Ülkemizin cumhuriyetçi kurumları, etraftaki büyük monarşilerde geçerli olanlara kıyasla daha basit ve mutluluk verici usullere sahiptir. O yüzden burada yaşayan birkaç sınıf insan arasında daha az ayrım vardır; ne o kadar fakirdirler, ne de o kadar hor görülürler. Tavırları daha ince, daha ahlâklıdır. Cenevre'deki bir hizmetçiyle Fransa ya da İngiltere'deki bir hizmetçi aynı şey değildir. Böylece ailemize kabul edilen Justine, hizmetçilik görevlerini öğrendi ki, talihli ülkemizde bu iş kapsamında insan saygınlığının inkâr ve feda edilmesi fikri söz konusu değildir.

Hatırlarsın belki, Justine'i pek el üstünde tutardın. Hatırlıyorum da bir keresinde moralin bozukken Justine'in bir bakışıyla kara bulutların dağıldığını söylemiştin; Ariosto'nun, Angelica'nın* güzelliğine dair söyledikleriyle aynı sebepten; öyle içten, öyle mutluydu ki o da. Teyzem Justine'e çok bağlıydı. Bu yüzden ona, evvelce niyetlendiğinden daha üstün bir eğitim vermeye yöneldi. Bu yardım boşa gitmedi. Justine dünyadaki en minnet sahibi küçük yaratıktı: Herhangi bir açıklamada bulunduğunu söylemek istemiyorum, ağzından böyle bir şey duymadım; fakat hamisine âdeta taptığını gözlerinden anlayabilirdin. Şen ve birçok bakımdan düşüncesiz mizacına rağmen, teyzemin her hareketini son derece önemserdi. Her konuda onu örnek alır, onun konuşma ve davranışlarına öykünürdü; öyle ki, şimdilerde bile sık sık, bana teyzemi hatırlatıyor.

Sevgili teyzem öldüğünde herkes, hastalığı boyunca onun üzerine titreyen zavallı Justine'i fark etmeyecek kadar kendi kederine gömülmüştü. Zavallı Justine çok hastaydı, fakat onu bekleyen başka dertler vardı.

Kardeşleri birer birer öldü. Annesinin gözden çıkardığı kızı haricinde hiç çocuğu kalmamıştı. Kadının vicdanı sızlamıştı; sevdiği evlatlarının ölmesini, tarafgirliği yüzünden Tanrı'nın ona verdiği bir ceza olarak görüyordu. Roma Katolik Kilisesi'ne bağlıydı;** günah çıkaran rahibin de bu fikrini onayladığı kanısındayım. Derken, senin Ingolstadt'a gidişinden birkaç ay sonra, tövbekâr annesi Justine'i eve çağırdı. Zavallı kız! Bizden ayrılırken ağladı. Duyduğu keder, önceden neşeyle dolu olan tavırlarına, yumuşaklık ve hoş bir dirnlilik katmıştı. Annesinin evindeki hayatı da onun neşesini yerine getirecek gibi değildi. Zavallı kadın

---

* Angelica, İtalyan Rönesansı'nın en etkili şairlerinden Ludovico Ariosto'nun yazdığı *Orlando Furioso* adlı epik şiirin kahramanıdır. (ç.n.)

** "Roman Catholic" terimi İngiliz diline 17. yüzyılda girmişti; Papa'ya bağlı Katolik Kilisesi üyelerini, "Katolik" terimini kullanan diğer Hristiyanlardan ayırmaya yarıyordu. (ç.n.)

tövbekârlığında tutarsızdı. Bazen Justine'e şefkatsizliğini affetmesi için yalvarıyor, fakat daha sık olmak üzere, onu kardeşlerinin ölümüne sebebiyet vermekle suçluyordu. Sürekli endişe hali Madam Moritz'i çöküşe sürükledi; bu da evvela onu iyice sinirli yaptı, fakat ebedî huzura erdi artık. Havalar soğumaya başlarken, geçtiğimiz kışın başında öldü. Justine daha yeni döndü yanımıza ve emin ol içtenlikle seviyorum onu. Çok akıllı, nazik, son derece de sevimli. Dediğim gibi, görünüşü ve ifadesi bana hep sevgili teyzemi hatırlatıyor.

Sevgili kuzenim, sana sevimli küçüğümüz William'dan da bahsetmeliyim. Keşke onu görebilseydin. Yaşına göre çok uzun, gülen tatlı mavi gözleri, koyu kirpikleri, kıvır kıvır saçları var. Gülümsediğinde sağlıktan al al olmuş yanaklarında birer küçük gamze beliriyor. Şimdiden bir ya da iki küçük *karısı* var, ama gözdesi Louisa Biron: Beş yaşında, sevimli, küçük bir kız.

Şimdi sevgili Victor, Cenevre'nin iyi insanlarına dair küçük bir dedikoduyu hoş görmeni isteyeceğim. Yakında genç bir İngiliz centilmeni olan John Melbourne'le nikâhlanacak güzel Bayan Mansfield'a tebrik ziyaretleri başladı bile. Çirkin kız kardeşi Manon, geçen sonbahar zengin bankacı Mösyö Duvillard'la evlenmişti. Clerval'in Cenevre'den ayrılışından beri, okuldaki en iyi arkadaşın Louis Manoir'ın başına birkaç talihsizlik geldi. Fakat moralini toparlamayı başardı; neşeli, güzel bir Fransız olan Madam Tavernier ile evlenmek üzere olduğu söyleniyor. Bu kadın bir dul, yaşça da Manoir'dan çok büyük; fakat çok takdir görüp, herkes tarafından el üstünde tutuluyor.

Yazdıkça moralim düzeldi sevgili kuzenim; fakat bitirirken endişem geri geliyor. Yaz sevgili Victor; tek satır, tek söz nimet olacak bizim için. Henry'ye iyiliği, sevgisi, onca mektubu için binlerce teşekkür; gerçekten minnettarız. Hoşça kal kuzenim. Kendine dikkat et. Yalvarırım yaz!

Elizabeth Lavenza.

Cenevre, 18 Mart 17.."

"Canım, canım Elizabeth!" diye bağırdım mektubu bitirdiğimde: "Hemen yazıp, onları hissettikleri endişeden kurtaracağım." Yazdım ve bu çaba beni epey yordu; fakat toparlanmaya başlamıştım ve bu toparlanma düzenli biçimde devam etti. İki hafta sonra odamdan çıkacak duruma gelmiştim.

İyileştikten sonra ilk görevlerimden biri Clerval'i üniversitedeki birkaç profesörle tanıştırmak oldu. Bunu yapmakla, zihnimdeki kapanmamış yaralara hiç uygun düşmeyen bir tür sıkıntıya girmiş oldum. O ölümcül geceden, çalışmalarımın sonuna ve bahtsızlıklarımın başlangıcına erişmemden beri, doğa felsefesinin adına bile şiddetli bir antipati duyuyordum. Sağlığım epeyce yerine gelmiş olsa da, bir kimya gereci görmek asabi semptomlarımın ıstırabını tekrar canlandıracaktı. Henry bunu anlayıp, tüm alet edevatı gözümün önünden kaldırmıştı. Ayrıca dairemi değiştirmişti, çünkü önceden laboratuvarım olan odayı artık sevmediğimi sezmişti. Fakat profesörleri ziyaret ettiğimde Clerval'in bu özeni boşa çıktı. Mösyö Waldman'ın bilimde sağladığım şaşırtıcı ilerlemeyi nezaket ve sıcaklıkla övmesi bir işkenceydi. Bu konudan hoşlanmadığımı çok geçmeden anladı, fakat asıl sebebi tahmin edemeyip, hislerimi mütevazılığıma bağladı ve konuyu benim gösterdiğim gelişmeden, bilimin kendisine getirdi: Beni dışarıda tutma arzusuyla böyle yaptığını açıkça gördüm. Elimden ne gelirdi? Memnuniyet vermek isterken, eziyet çektiriyordu bana. Sonradan beni yavaş yavaş, zalimce öldürmekte kullanılacak gereçleri, dikkatle birer birer yerleştirirmiş gibiydi. Sözlerinin altında kıvranıyor, ancak hissettiğim acıyı göstermeye cesaret edemiyordum. Gözleri ve duygularıyla, başkalarının hissettiklerinin her zaman çabucak ayırdına varan Clerval, bu hususta tamamen cahil oluşunu bahane ederek konuyu kapattı ve sohbet daha genel konulara yöneldi. Dostuma yürekten müteşekkirdim fakat konuşmadım. Şaşırdığını

açıkça görüyordum ama sırrımı öğrenmeye hiç uğraşmadı; ben de ona beslediğim şefkatle hürmet karışımı hudutsuz sevgiye rağmen, sık sık hatırıma gelen, ancak başkasına anlatmakla etkisinin derinleşeceğinden korktuğum o konuyu Clerval'e açmaya bir türlü kendimi ikna edemedim.

Mösyö Krempe aynı derece yumuşak başlı değildi. Neredeyse dayanılmaz şekilde hassas olduğum bu dönemde, onun haşin, sakınmasız övgüleri bana Mösyö Waldman'ın cömert beğenisinden bile fazla acı veriyordu. "Lanet olsun bu adama!" diye bağırmıştı. "Demem o ki Mösyö Clerval, hepimizi geride bıraktı. Ya, şaşırsanız da durum böyle. Daha birkaç yıl önce Cornelius Agrippa'ya neredeyse iman eden bir delikanlı, şimdi üniversitenin ta tepesine yerleşmiş durumda. Vakit kaybetmeden onu aşağı çekmezsek, yakında hiçbirimizin esamisi okunmayacak... Öyle işte," diye devam etti ıstırabımı yansıtan yüzüme bakarak: "Mösyö Frankenstein alçakgönüllü. Genç bir insan için bu çok iyi bir nitelik. Gençler sakıngan olmalı, bilirsiniz Mösyö Clerval. Ben de gençken öyleydim, ama bu da kısa sürede ortadan kalkıyor."

Mösyö Krempe bu kez kendine yönelik bir methiyeye başladı. Sinirlerimi bozan bir konudan böyle uzaklaşmamıza memnundum.

Clerval doğa biliminden aldığım zevke hiç ortak olmamıştı. Edebî uğraşları, benimkilerden tamamıyla farklıydı. Doğu dillerinde tam anlamıyla ustalaşmayı tasarlayarak gelmişti üniversiteye. O yüzden, kendisine belirlediği hayat planı için bir alan açması gerekiyordu. Mesleğinde şöhret kazanmayı kafaya koyarak, girişimci ruhu için saha sunan Doğu'ya çevirdi gözünü. Farsça, Arapça ve Sanskritçe ilgisini çekiyordu. Ben de aynı konuları çalışmaya kolayca ikna oldum. Aylaklık her zaman sıkıcı gelmiştir bana. Artık derin düşüncelerden kaçmak istediğim ve eski çalışmalarımdan nefret ettiğim için, dostumla okul arkadaşı olmakla büyük ferahlık bulmuş, oryantalistlerin eserlerinde malumattan öte,

teselli de bulmuştum. Onun aksine, Doğu dillerinin lehçelerine dair eleştirel bir bilgi peşinde değildim, çünkü bunlara sadece geçici bir eğlence gözüyle bakıyordum. Sadece manalarını anlamak için okuyordum; emeklerimin karşılığını verdiler. İçlerindeki melankoli rahatlatıcı, neşeleri yücelticiydi; hem de incelediğim hiçbir ülkenin yazarlarında tecrübe etmediğim ölçüde. Metinlerini okuduğunuzda, ılık bir güneş ve bir gül bahçesi gibi görünür hayat... adaletli bir düşmanın gülücüklerinin, kaş çatışlarının ve yüreğinizi tüketen ateşin eşliğinde. Yunanistan'ın, Roma'nın erkeksi, destansı şiirinden ne kadar farklıdır!

Yaz bu meşguliyetlerle geçti. Cenevre'ye dönüş tarihim güz sonu olarak belirlenmişti, ama birkaç kaza yüzünden gecikince, kış ve kar başladı, yollar aşılamaz hale geldi ve seyahatim bahara kaldı. Bu gecikme içimi burktu; çünkü şehrime, sevgili dostlarıma hasret kalmıştım. Dönüşümün bunca gecikmesi, sırf Clerval'i yaban ellerde, burada yaşayan hiç kimseyle tanışlık kurmadan bırakmayı istemeyişimdendi. Yine de eğlenceli geçti kış. Bahar alışık olmadığımız kadar bekletse de bizi, geldiği vakit, bu ağırkanlılığını güzelliğiyle telafi etti.

Mayıs ayı başlamıştı bile; her gün, yola çıkış tarihimi belirleyecek mektubu bekliyordum. O sırada Henry, bunca zaman kaldığım memlekete bir veda mahiyetinde, Ingolstadt'ın çevresinde yürüyerek dolaşmamızı önerdi. Bu teklifi memnuniyetle kabul ettim. Egzersizden hoşlanırdım. Anayurdumda böylesi gezintilere çıkarken, bana eşlik etmesini tercih ettiğim kişi hep Clerval olmuştu.

İki hafta boyunca böyle gezindik. Uzun zamandır sağlığım ve moralim düzelmişti; soluduğum sağlıklı havadan, yürürken gördüğümüz doğal olaylardan ve dostumun sohbetinden de ek kuvvet almıştım. Evvelce çalışmalarım beni diğer insanlarla etkileşimden uzaklaştırıyor, toplumdan koparıyordu; fakat Clerval yüreğimin güzel hislerini ortaya

çıkarmıştı. Doğanın görünüşünü, çocukların şen yüzlerini sevmeyi yeniden öğretti bana. Mükemmel dost! Beni nasıl da içten sevdin, zihnimi seninkiyle aynı düzeye varıncaya dek nasıl da yükseltmeye çalıştın! Senin şefkatin, sevgin, hislerimi ısıtıp açana dek, bencilce bir uğraş mengeneye almış, sınırlamıştı beni. Artık yine birkaç yıl önceki seven ve herkes tarafından sevilen, gamsız tasasız, mutlu yaratık olmuştum. Ben böyle mutluyken, doğa bana en haz verici duyguları ihsan etme kudretindeydi. Sakin gökyüzü, yemyeşil çayırlar içimi coşkuyla dolduruyordu. İlahî bir mevsimdi gerçekten: Çalılarda bahar çiçekleri açmış, yaz çiçekleri şimdiden tomurcuğa durmuştu. Düşüncelerim önceki sene olduğu kadar rahatsız etmiyordu beni; baş edilmez bir sıkıntıyla onlardan kurtulma çabamın sürmesine rağmen.

Henry neşeli halimden sevinç duyuyor, hislerimi samimiyetle paylaşıyordu. Beni eğlendirmek için çaba gösterirken, ruhunu dolduran duyguları ifade ediyordu. Bu haldeyken, zihninin kaynakları gerçekten şaşırtıcıydı: Sohbeti hayalgücüyle doluydu; sık sık, Fars ve Arap yazarlara öykünerek harika kurgular, sevda hikâyeleri uyduruyordu. Bazen de en sevdiğim şiirleri tekrar ediyor, ya da beni tartışmalara çekiyor, fikirlerini büyük bir hünerle savunuyordu. Bir pazar günü öğleden sonra üniversitemize döndük: Köylüler dans ediyordu, karşılaştığımız herkes keyifli, mutlu görünüyordu. Benim de moralim yüksekti; dizginsiz bir neşeyle, kahkahalar atarak sıçrayıp duruyordum.

VII. Bölüm

Döndüğümde, babamdan gelen şu mektubu buldum:

"Sevgili Victor,

Bize döneceğin tarihi belirleyecek mektubu sabırsızlıkla beklemişsindir. Önce, sadece seni beklediğimiz günü belirten birkaç satır yazmaya niyetlendim. Fakat bu zalimane bir nezaket olacağından cüret edemedim. Mutlu ve memnun bir karşılama beklerken, tam tersine, gözyaşları ve perişanlık görünce şaşırmayacak mıydın oğlum? Başımıza gelen felaketi nasıl anlatsam Victor? Yokluğun, seni neşe ve kederimize karşı duyarsız kılmış olamaz; bunca zamandır yanımızda bulunmayan evladıma bu acıyı nasıl çektireyim? Seni feci bir habere hazırlamak istiyorum, fakat bunun imkânsız olduğunu biliyorum; şimdi bile gözlerin, sana dehşet verici havadisleri iletecek o kelimeleri bulmak için sayfayı taramaktadır.

William öldü!.. O tatlı çocuk, gülücükleri yüreğimi neşelendiren, aydınlatan, o yumuşacık, bir o kadar da şen çocuk! O katledildi Victor!

Seni teselli etmeye çalışmayacağım. Sadece olup biteni anlatacağım.

Geçen perşembe (7 Mayıs) ben, yeğenim Elizabeth ve iki erkek kardeşin, Plainpalais'de* yürüyüşe çıkmıştık. Ilık ve sakin bir akşamdı. Her zamankinden fazla yürüdük. Biz

* Cenevre'nin güneyindeki bir gezinti yeri. (ç.n.)

dönmeyi düşünene kadar alacakaranlık çöktü. Önümüzden giden William ile Ernest'in ortalıkta olmadığını fark ettik. O sırada Ernest geldi, kardeşini görüp görmediğimizi sordu: Dediğine göre oynuyorlarmış, William koşup bir yere saklanmış. Ernest onu arayıp bulamamış. Uzun süre beklemiş ama William dönmemiş.

Bunu duyunca epey telaşlandık, gece çökünceye dek onu aradık, sonra Elizabeth, William'ın eve dönmüş olabileceğini söyledi. Fakat orada değildi. Elimizde meşalelerle döndük. Tatlı oğlumun kaybolduğunu düşünürken dinlenemezdim, gecenin olanca nemine, çiyine maruz kaldık; Elizabeth de müthiş ıstırap çekiyordu. Sabah beş civarı buldum sevgili oğlumu. Bir gece evvel taptaze, capcanlı gördüğüm oğlum, otların üzerinde mosmor, kıpırtısız yatıyordu; boynunda katilin parmak izleri vardı.

Onu eve taşıdık. Elizabeth, yüzümdeki ıstıraptan anladı ne gizlediğimizi. Cesedi görmeyi çok istiyordu. Önce engel olmaya çalıştım ama ısrar etti. Kurbanın yattığı odaya girip hemen boynunu inceledi. Ellerini kenetleyerek, 'Ah Tanrım! Sevgili çocuğumu öldürdüm!' diye haykırdı.

Bayıldı ve kendine gelmesi son derece zor oldu. Tekrar hayata döndüğünde, tek yaptığı ağlayıp iç çekmekti artık. Bana anlattığına göre o akşam William, annenin Elizabeth'e armağanı olan çok kıymetli bir minyatürü boynuna takma iznini koparmış. Bu resim gitmişti: Katili bu fiile yönlendiren oydu şüphesiz. Bu yöndeki gayretlerimize hiç ara vermesek de şimdiye kadar katilin izini bulamadık. Fakat bu gayretler sevgili William'ımı geri getirmez!

Gel sevgili Victor. Elizabeth'i ancak sen teselli edebilirsin. Durmadan ağlıyor, William'ın ölümü yüzünden haksız yere kendini suçlayıp, sözleriyle kalbimi dağlıyor. Hepimiz mutsuzuz. Ama oğlum, bu da dönüp bize ferahlık vermen için ilave bir sebep değil mi? Sevgili annen! Ah Victor! Şükürler olsun ki, en küçük evladının zalimce, sefilce öldürülmesine şahit olacak kadar yaşamadı diyorum şimdi!

Gel Victor. Suikastçıdan intikam almayı tasarlayarak değil, zihnimizdeki yaraları azdırmak yerine iyileştirecek huzur ve şefkat duygularıyla gel. Yas evine gel oğlum; fakat düşmanlarına nefret besleyerek değil, seni sevenlere duyduğun iyilik ve sevgiyle.

Seni seven, acılı baban,
Alphonse Frankenstein.
Cenevre, 12 Mayıs 17-."

Mektubu okurken yüzüme bakan Clerval, dostlarımdan haber almaktan duyduğum sevinci takip eden yeise şaşırmıştı. Mektubu masaya fırlatıp ellerimle yüzümü örttüm.

"Sevgili Frankenstein," diye haykırdı Henry acı acı ağladığımı görünce, "hep mutsuz mu olacaksın? Ne oldu sevgili dostum?"

Çok büyük bir sıkıntı içinde odayı ileri geri arşınlarken, mektubu almasını işaret ettim ona. Clerval bahtsızlığımı anlatan satırları okurken, onun da gözlerinden yaşlar boşandı.

"Sana teselli verecek sözüm yok dostum," dedi. "Onmaz bir felaket gelmiş başına. Ne yapmak niyetindesin?"

"Derhâl Cenevre'ye gideceğim. Benimle gel de, atları sipariş edelim Henry."

Yürürken Clerval birkaç teselli sözü sarf etmeye çalıştı. Sadece içten gönüldeşliğini ifade edebildi. "Zavallı William," dedi, "güzel çocuk şimdi melek annesiyle uyuyor! Onu körpe güzelliği içinde, parlak ve neşeli haliyle görenler, zamansız ölümüne ağlamayıp ne yapsın! Böyle sefil bir ölüm; katilin boğazını sıkışını hissederek! Böyle pırıl pırıl bir masumiyeti yok eden nasıl bir canidir! Zavallı küçüğüm! Tek tesellimiz var: Dostları yas tutup ağlıyor ama o artık huzur içinde. Acı sona erdi, ıstırabı tamamen bitti. Narin bedenini çimenler örttü, artık canı yanmıyor. Ona acımak yersiz artık: Perişan halde geride kalanlara saklayalım acımamızı."

Sokaklardan hızla geçerken Clerval bunları söyledi; sözleri etkiliydi, sonradan tek başımayken bu sözleri hatırladım. Fakat o an için, atlar gelir gelmez arabaya binip dostuma veda ettim.

Seyahatim çok kasvetliydi. Başlangıçta acele ediyordum, çünkü sevdiğim, kederli dostlarımı avutmak, acılarına ortak olmak istiyordum. Fakat şehrime yaklaşınca yavaşladım. Zihnime doluşan duyguları zorlukla zapt ediyordum. Gençliğimden aşina olduğum, fakat neredeyse altı yıldır görmediğim yerlerden geçtim. Bu süre içinde kim bilir her şey nasıl farklılaşmıştı! Ani ve üzücü bir değişiklik gerçekleşmişti, fakat yüzlerce küçük hadise kademeli olarak başka farklılıklara yol açmış olabilirdi; bunlar daha sakince yapılmış olsa bile, daha az belirleyici değildi belki. Korkuya kapıldım. İlerlemeye cesaret edemiyordum. Yüzlerce meçhul kötülük, onları tanımlayamasam da beni dehşete düşürüyordu. İki gün boyunca bu acı dolu ruh haliyle Lozan'da kaldım. Göle bakıp duruyordum: Sular sakindi, her tarafa dinginlik hâkimdi. Karlı dağlar, 'doğa sarayları'* değişmemişti. Bu dinginlik ve enfes manzara sayesinde yavaş yavaş toparlandım, Cenevre'ye doğru seyahatime devam ettim.

Şehrime yaklaştıkça daralan yol, gölün kıyısından geçiyordu. Jura'nın siyah yamaçlarını, Mont Blanc'ın ışıltılı doruğunu daha açık seçik gördüm. Çocuk gibi ağladım. "Sevgili dağlar! Benim güzel gölüm! Nasıl karşılıyorsunuz şu gezgini? Doruklarınız açık; gök ve göl mavi, sakin. Huzurun habercisi mi bunlar, yoksa mutsuzluğumla alay mı ediyorsunuz?"

Bu girizgâh mahiyetindeki koşullardan bahsederek, kendimi sıkıcı hale getiriyorum maalesef dostum. Fakat bunlar görece mutlu olduğum, memnuniyetle hatırladığım günler-

---

* Byron'ın *Childe Harold's Pilgrimage* şiirinden (3. Kanto, 62. dörtlük). Bu eser, Shelley'nin *Frankenstein*'ı yazmaya başladığı 1816 yazında yayımlanmıştı. (ç.n)

di. Memleketim, sevgili memleketim! Senin akarsularını, dağlarını, hele o cânım gölünü yeniden görmekten aldığım hazzı, ancak buralarda doğup büyüyen anlar!

Fakat eve yaklaştıkça yine keder, korku çöktü üzerime. Üstelik gece oluyordu. Karanlık dağları zar zor seçerken, iyice mahzunlaştım. Geniş, ne idüğü belirsiz bir kötülük sahnesi gibiydi bu resim. Yazgımda rezilin rezili hallere düşmek vardı, bunu belli belirsiz sezebiliyordum. Ah! Sezgilerim doğruydu ve sadece bir bakımdan isabetsiz çıktı: Hayallerim ve korkum ne kadar büyük olsa, yine de çekmeye yazgılı olduğum ıstırabın yüzde birini dahi tahayyül edememişim.

Cenevre'nin dış mahallelerine vardığımda zifirî karanlıktı. Şehrin kapıları çoktan kapanmıştı. O geceyi şehre iki buçuk kilometre mesafedeki Secheron köyünde geçirmek zorunda kaldım. Gökyüzü durgundu ve dinlenecek halde değildim; zavallı William'ın öldürüldüğü yere gitmeye karar verdim. Şehirden geçemediğim için, Plainpalais'ye ulaşmak üzere tekneyle gölü aşmam lazımdı. Bu kısa yolculuk esnasında, Mont Blanc'ın zirvesinde çok güzel biçimler oluşturarak çakan şimşekler gördüm. Fırtına hızla yaklaşır gibiydi. Karaya çıktıktan sonra, fırtınanın ilerleyişini gözleyebileceğim alçak bir tepeye tırmandım. Fırtına iyice yaklaşmıştı; gökyüzü bulutlandı, çok geçmeden yağmurun iri damlalarla yavaş yavaş düştüğünü hissettim; fakat şiddeti hızla arttı.

Karanlık ve fırtına her dakika çoğalıyor, gök başımın üzerinde dehşetli çatırtılarla gürlüyordu; yine de oturduğum yerden kalkıp yürümeye devam ettim. Gök gürültüsünün yankısı Salève Dağı'ndan, Jura Dağları'ndan, Savoy Alplerinden geliyordu. Parıl parıl çakan şimşekler gözlerimi kamaştırıyor, bu şimşeklerle aydınlanan göl, alev almış devasa bir çarşaf gibi görünüyordu. Sonra bir an, gözler az önce çakan şimşeğin etkisinden kurtulana dek, her yer zifirî karanlığa gömülüyordu. İsviçre'de ekseriyetle olduğu gibi, fırtına aynı anda gökyüzünün değişik yerlerinde ortaya çıkı-

yordu. En şiddetli fırtına tam olarak şehrin kuzeyinde, gölün Belrive burnuyla ve Copêt köyü arasındaki kısmında asılı duruyordu. Başka bir fırtına güçsüz parıltılarla Jura'yı aydınlatıyordu; bir diğeri, gölün doğusundaki sivri dağ Môle'u karartıyor, bazen de görünür kılıyordu.

Bu çok güzel, aynı zamanda çok sert kasırgayı izlerken, hızla yürümeyi sürdürüyordum. Gökyüzündeki asil savaş moralimi yükseltmişti; ellerimi birleştirerek bağırdım: "William, sevgili meleğim! İşte bu senin cenazen, sana yakılan ağıt!" Bunu söylediğim esnada, karanlığın içinde, arkamdaki bir grup ağacın arkasından çıkıveren bir figürü fark ettim; birdenbire taş kesilip dikkatle ona baktım: Yanılmış olamazdım. Bir şimşek çaktı ve bir anlığına figürü aydınlattı; devasa yapısından, bir insana yaraşmayacak denli çirkin, çarpık görünüşünden, bunun can verdiğim o sefil, pis iblis olduğunu anladım hemen. Ne işi vardı orada? Kardeşimin (bunu düşününce ürperdim) katili o muydu yoksa? Bu düşüncemin doğru olduğuna, daha aklımdan geçerken inandım: Dişlerim birbirine vurmaya başladı, düşmemek için bir ağaca yaslanmak zorunda kaldım. Figür hızla geçip gitti, onu karanlıkta kaybettim.

O güzel çocuğu, insan biçimli bir şey öldürmüş olamazdı. Katil *oydu*. Bundan kuşku duyamazdım. Bu fikrin varlığı bile, gerçek olduğunun deliliydi. Şeytanın peşinden gitmeyi düşündüm, ama boşuna olurdu, çünkü şimşekler çakınca onu Plainpalais'nin güneyindeki Mont Salève'in dimdik bayırında, kayalar arasında gördüm. Çok geçmeden zirveye erişip gözden yitti.

Taş kesilmiştim. Gök gürültüsü dinmişti, fakat yağmur sürüyordu. Manzara zifirî karanlıkta kaybolmuştu. Şimdiye kadar unutmaya çalıştığım hadiseleri zihnimde evirip çevirdim: Yaratmaya doğru giden bütün ilerleyişim, kendi ellerimin eserini yatağının yanı başında canlı olarak görmem, onun gidişi. Ona can verdiğim gecenin üzerinden neredeyse

iki yıl geçmişti. Peki bu ilk suçu muydu? Eyvah! Kan dökmekten, acıdan zevk alan ahlâksız bir sefili, dünyaya salıvermiştim. Kardeşimi öldüren o değil miydi?

Açık havada, soğukta ve ıslanarak geçirdiğim gecenin geri kalanında ne azap çektiğimi hiç kimse bilemez. Hava şartlarının elverişsizliğini hissetmedim. Kötülük, umutsuzluk sahneleri meşgul ediyordu muhayyilemi. İnsanlığın arasına kattığım varlığı, bu son fiili gibi korkunç amaçlar için kullanabileceği iradeyi ve kudreti ona bahşettiğimi düşünüyordum: Yarattığım vampir yüzünden kendi ruhum mezardan çıkıp, sevdiğim herkesi yok etmeye zorlanmaktaydı sanki.

Şafak söktü. Adımlarımı şehre yönelttim. Kapılar açılmıştı. Hemen babamın evine gittim. İlk fikrim katile dair bildiklerimi açıklamak, hemen onun peşine düşülmesini sağlamaktı. Fakat ne anlatacağımı düşününce duraksadım. Bizzat biçimlendirip can verdiğim bir varlık, gece yarısı, erişilmez bir dağın sarp kayaları arasında karşıma çıkmıştı. Ayrıca, tam da bu varlığı yaratışımın ardından beni pençesine alan asabi ateşi hatırladım: Bu da zaten hiç makul olmayan hikâyeme bir sayıklama havası verecekti. Başka birinden dinlesem, böyle bir şeye deli saçması gözüyle bakacağımın farkındaydım. Üstelik akrabalarım bana itimat edip de onu peşine düşseler bile, bu hayvanın tuhaf tabiatı takibe izin vermezdi. Öyleyse takibe çıkmanın ne faydası olacaktı? Mont Salève'in çıkıntılı yamaçlarına tırmanabilen bir yaratığı kim tutuklayabilirdi ki? Bu düşünceler galip çıkınca, sesimi çıkarmamaya karar verdim.

Babamın evine girdiğimde, saat yaklaşık sabahın beşiydi. Uşaklara aileyi rahatsız etmemelerini söyleyip, uyanma saatlerini beklemek üzere kütüphaneye gittim.

Altı sene, bir tek silinmez iz dışında sanki bir düş içinde geçmişti. Ingolstadt'a gitmek üzere yola çıkmamdan önce babamı son kez kucakladığım yerde durdum. Sevgili, muhterem ebeveynim! Bana o kalmıştı. Annemin şömine rafının

üst tarafındaki resmine baktım. Babamın arzusu üzerine betimlenmiş, tarihî bir konuydu bu: Caroline Beaufort'u umutsuzluğun azabı içinde, ölmüş babasının tabutu başında diz çökmüş olarak gösteriyordu. Kıyafeti süssüz, yanakları solgundu; fakat acıma duygusuna izin vermeyen bir vakar ve güzellik havası içindeydi. Bu tablonun altında, William'ın minyatür bir resmi vardı: Ona bakarken gözlerimden yaşlar aktı. O sırada Ernest girdi içeri; geldiğimi duymuş, hemen beni karşılamaya koşmuş: "Hoş geldin sevgili Victor," dedi. "Ah! Keşke üç ay önce gelseydin. O zaman hepimizi keyifli, coşkulu bulurdun. Şimdi hiçbir şeyin hafifletemeyeceği bir derdi paylaşmaya geldin. Yine de umarım varlığın, bahtsızlığının altında ezilen babamızı tekrar canlandırır. Boş yere kendini suçlayarak işkence çeken Elizabeth'i de, buna son vermeye ikna edersin umarım. Zavallı William! Canımızdı o bizim; gururumuzdu!"

Gözyaşları sel gibi akıyordu kardeşimin gözlerinden. Vücudum ölümcül bir azapla ürperdi. Önceden, yalnızca ıssızlaşmış evimdeki harabiyeti kurmuştum kafamda; gerçekse yeni ve daha az dehşetli olmayan bir felaket şeklinde karşıma çıkıyordu. Ernest'i yatıştırmaya, babamın ve kuzin bildiğim Elizabeth'in durumunu daha ayrıntılı olarak öğrenmeye çalıştım.

"En çok onun teselliye ihtiyacı var," dedi Ernest, "kardeşimin ölümüne sebep olmakla suçladı kendini. Bu yüzden harap oldu. Fakat katil bulunduğuna göre..."

"Katil bulundu ha! Aman Tanrım! Nasıl olur? Kim onun peşine düşebilir ki? Bu imkânsız, rüzgârı yakalamaktan, dağdan gelen bir akarsuyu saman çöpüyle zapt etmekten farkı yok. Ben de gördüm onu. Özgürdü bu sabah!"

Kardeşim şaşkın bir sesle, "Ne demek istediğini anlamadım," dedi, "ama bize sorarsan, onu bulmak derdimize dert ekledi. Başlangıçta buna kimse inanmazdı. Şimdi bile, onca delile rağmen Elizabeth ikna olmayacaktır. Kim derdi ki o

sevimli, ailede herkesin sevdiği Justine Moritz, bu kadar ürkütücü, dehşet verici bir suç işleyecek!"

"Justine Moritz! Zavallı kız, zavallı. Suçlanan o mu? Ama doğru değil bu, suçlu olduğuna kimse inanmıyor elbette, değil mi Ernest?"

"Önce kimse inanmadı. Fakat ikna olmayı neredeyse dayatan bazı deliller ortaya çıktı. Kendisi de ortadaki delillerin ağırlığını artıracak şekilde şaşırtıcı davranıyor. Maalesef kuşku duyma umudumuz kalmadı. Ama bugün yargılanacak zaten. Her şeyi duyacaksın."

Sonradan anlattığına göre, sabah vakti zavallı William'ın öldürüldüğü duyulunca Justine hastalanmış, birkaç gün yataktan çıkamamış. O günlerde hizmetçilerden biri, Justine'in cinayet gecesi giydiği kıyafeti inceleyecek olmuş. Cebinde annemin, katili cinayete sevk ettiğine hükmedilen resmini bulmuş. Bu hizmetçi, resmi diğer hizmetçilerden birine göstermiş. O da aileye tek kelime etmeden sulh yargıcına gitmiş. Onların ifadesine dayanarak, Justine'i tutuklamışlar. Suçlama yöneltildiğinde, zavallı kız son derece şaşırtıcı tavırlar sergileyerek kuşkuları büyük ölçüde doğrulamış.

Tuhaf bir hikâyeydi bu, fakat inancım sarsılmış değildi. Ciddiyetle şu yanıtı verdim: "Hepiniz yanılıyorsunuz, ben katili biliyorum. Justine, zavallı, iyi kalpli Justine masum."

O sırada babam içeri girdi. Yüzüne çöken mutsuzluğu gördüm. Yine de beni neşeyle karşılamaya çalıştı. Yaslı bir selamlaşmanın ardından, babam başımıza gelen felaketten başka bir konu açacak gibiyken, Ernest bağırıverdi: "Tanrım, baba! Victor diyor ki, zavallı William'ın katilini biliyormuş."

"Biz de biliyoruz maalesef," dedi babam. "Böyle değer verdiğim birinin, bu kadar ahlâksız, bu kadar kıymet bilmez olduğunu öğrenmez olaydım keşke."

"Yanılıyorsunuz sevgili babacığım, Justine masum."

"Öyle ise, Tanrı onu suçlu bulunup acı çekmekten esirgesin. Bugün yargılanacak. Umarım, içtenlikle umarım ki temize çıkar."

Bu konuşma beni yatıştırmıştı. Justine'in ve aslında hiçbir insan evladının bu cinayetin faili olmadığına emindim. Dolayısıyla onu mahkûm etmeye yetecek sağlamlıkta ikincil delillerin öne sürülmesinden korkmuyordum. Hikâyemi aleni olarak anlatamazdım; kaba saba insanlar bu hikâyedeki akıllara durgunluk veren korkuya delilik gözüyle bakarlardı. Dünyaya salıverdiğim, küstahlık ve akıl yoksunu cahillik abidesinin varlığına, yaratıcısı olan benim dışımda kim inanırdı; onu hiç görmemişlerdi ki.

Az sonra Elizabeth de bize katıldı. Zaman, son görüşmemizden bu yana onu değiştirmiş, çocukluk yıllarının güzelliğini geride bırakan bir tatlılıkla bezemişti. Dürüstlüğü, canlılığı aynıydı, ama bunlara duyarlılık ve zekâyla dolu bir ifade eşlik etmekteydi. Büyük bir sevecenlikle karşıladı beni. "Gelişin bana büyük umut verdi sevgili kuzenim," dedi. "Belki zavallı, suçsuz Justine'imi temize çıkarmanın bir yolunu bulursun. Ne fena! Justine bile hüküm giyerse, kim güvende sayılabilir? Kendiminki kadar eminim onun masumiyetinden. Bahtsızlığımız ikiye katlandı. Canımızı, sevgili çocuğumuzu kaybetmekle kalmadık, samimiyetle sevdiğim o zavallı kız da daha beter bir yazgıya kurban gidecek. Suçlu bulunursa, artık bana mutluluk yok demektir. Ama suçlu bulunmayacak, eminim bulunmayacağına. O zaman yine mutlu olacağım; küçük William'ın acı ölümünden sonra bile."

"O masum, Elizabeth," dedim. "Bu da ispatlanacak. Hiç korkma, temize çıkacağından emin ol, içini ferah tut."

"Ne kadar nazik, ne kadar iyisin! Diğer herkes onun suçlu olduğuna inanıyor. O yüzden harap oldum, çünkü bunun imkânsız olduğunu biliyordum. Herkesin böyle ölümcül biçimde önyargılı olması bütün ümidimi kırdı." Ağlıyordu Elizabeth.

"Sevgili yeğenim," dedi babam, "gözlerini kurula. İnandığın gibi masumsa, yasalarımızın adaletine ve bu duruşmaya tarafgirliğin gölgesinin bile düşmesine izin vermeyeceğime güven."

VIII. Bölüm

Duruşmanın başlama saati olan on bire kadar birkaç hüzünlü saat geçirdik. Babam ve ailenin geri kalanı, tanık olarak duruşmaya katılmak zorundaydı, ben de onlara eşlik ettim. Bu rezil adalet komedisi boyunca gerçek bir işkence çektim. Merakımın ve yasadışı yöntemlerimin, iki insanın ölümüne sebep olup olmayacağına karar verilecekti: Bunlardan biri masumiyetle, neşeyle dolu güleç bir çocuktu; diğeri çok daha korkunç biçimde, cinayetin dehşet içinde hatırlanmasını sağlayacak türden büyük bir alçaklıkla katledilmişti. Justine de meziyetli bir kızdı; mutlu bir hayat sürmesini sağlayacak nitelikleri vardı. Şimdi tümü, yüz kızartıcı bir mezarda yok olup gidecekti, sebebi de ben olacaktım! Justine'e yüklenen suçu benim işlediğimi itiraf etmeyi bin kez yeğlerdim fakat suç işlendiğinde burada değildim ve böyle bir açıklama, bir delinin sabuklamaları gibi karşılanacak, benim yüzümden çile çeken Justine'i aklamayacaktı.

Justine sakin görünüyordu. Yas kıyafeti giymişti. Her zaman sevimli olan çehresi, hislerinin yüceliğiyle enfes bir güzelliğe bürünmüştü. Binlerce kişinin ona bakmasına, ona nefret beslemesine rağmen, masumiyet içinde güvenli görünüyor, titremiyordu. İşlediği düşünülen suçun büyüklüğüne dair tahayyüller, bu güzelliğin onu izleyenlerde uyandırması gereken iyi duyguları siliyordu. Sükûnet içindeydi ama bu zoraki bir sükûnetti besbelli: Evvelki şaşkınlığı suçunun delili olarak de-

ğerlendirildiği için, cesur görünmeye karar vermişti. Duruşma salonuna girdiğinde gözlerini etrafta dolaştırarak, oturduğumuz yeri hemencecik buldu. Bizi görünce gözleri yaşaracak gibi oldu, fakat kendini hemen toparladı. Üzerine oturan hazin şefkat hali, onun apaçık masumiyetini tasdik eder gibiydi.

Duruşma başladı. Savcı Justine hakkındaki suçlamayı ifade ettikten sonra, birkaç tanık çağrıldı. Onun aleyhindeki bazı tuhaf olgular bir araya gelmişti; bunlar, Justine'in masumiyetine dair benimki gibi bir kanıtı bulunmayanları sendeletecek mahiyetteydi. Cinayetin işlendiği gece boyunca dışarıdaymış ve sabaha doğru, pazarcı kadınlardan biri, öldürülen çocuğun sonradan bulunduğu noktadan çok uzak olmayan bir yerde görmüş onu. Kadın orada ne yaptığını sormuş, fakat Justine çok tuhaf biçimde bakmış ve karmaşık, anlaşılmaz bir yanıt vermiş sadece. Eve saat sekiz civarında dönmüş; biri geceyi nerede geçirdiğini öğrenmek isteyince, çocuğu aradığı yanıtını vermiş ve ciddiyetle, ona dair bir şey duyup duymadıklarını sormuş. Cesedi gösterdiklerinde şiddetli bir isteri krizine girmiş, birkaç gün yataktan çıkamamış. Sonra hizmetçinin onun cebinde bulduğu resim getirildi. Elizabeth titrek bir sesle, bunun çocuk kaybolmadan bir saat önce kendi eliyle onun boynuna astığı resim olduğunu onaylayınca, salonu bir dehşet ve öfke mırıltısı sardı.

Justine savunmasını yapmaya çağırıldı. Duruşma ilerledikçe çehresi değişti. Şaşkınlık, korku ve derin bir üzüntü ifadesi güç kazandı. An gelip gözyaşlarına hâkim olmaya çalıştı; fakat suçunu kabul edip etmediği sorulduğunda, kuvvetini toplayarak, kararsız ama işitilir bir sesle konuştu.

"Tamamen masum olduğumu Tanrı biliyor," dedi. "Ama bu sözümün beni temize çıkaracağını sanmıyorum. Masumiyetimi, aleyhimde kullanılan olguların düz ve basit bir açıklamasına dayandırıyorum. Öteden beri taşıdığım karakterin, kuşkulu, şüphe uyandıran durumlarda, hâkimlerimi lehimde yorum yapmaya yönlendireceğini umuyorum."

Ardından, cinayetin işlendiği geceyi Elizabeth'in izniyle, Cenevre'ye 2-3 kilometre mesafedeki Chêne'de, bir teyzesinin evinde geçirdiğini anlattı. Dönüş yolunda, saat dokuz civarında rastladığı bir adam, kaybolan çocuğu görüp görmediğini sormuş ona. Duyduklarından ötürü paniğe kapılıp birkaç saat boyunca çocuğu aramış. O arada Cenevre'nin kapıları kapanmış. Bir kır evinin ahırında birkaç saat kalmış. Kendisini iyi tanıyan ev sahiplerine haber vermek istememiş. Gecenin çoğunu orada, gözü açık geçirmiş. Sabaha doğru üç beş dakika uyumuşken, bazı ayak seslerinden rahatsız olup uyanmış. Şafak sökerken yine kardeşimi bulmaya çalışmak üzere barınağından çıkmış. Dediğine göre, cesedin yattığı yerin yakınına gitmişse şayet, bunu hiç bilmeksizin yapmış. Pazarcı kadın onu sorguya çektiğinde ne diyeceğini bilememesine şaşmamak gerektiğini söyledi: Uykusuz bir gece geçirmiş ne de olsa; zavallı William'ın başına ne geldiği de belirsizmiş henüz. Resme dair hiçbir açıklamada bulunamadı.

"Bu durumun," diye devam etti bedbaht kurban, "benim açımdan ne kadar ağır ve vahim sonuçları olduğunu biliyorum ama bir açıklama yapmak elimden gelmiyor. Bu konuda hiçbir şey bilmediğimi ifade ettikten sonra, resmin nasıl cebime yerleştirilmiş olabileceğine dair tahmin yürütebilirim ancak. Yeryüzünde düşmanım bulunmadığına inanıyorum; hele beni böyle sebepsizce yok etmek isteyecek bir düşman... Acaba resmi katil mi koydu oraya? Bunu yapması için fırsat verdiğimi sanmam. Diyelim ki verdim, hemen elinden çıkaracaktı madem, neden çaldı o zaman bu mücevheri?"

Davamı hâkimlerime emanet ediyorum, fakat ümitlenmeye mahal yok. Karakterime dair tanıklık edecek birkaç kişinin dinlenmesini rica ediyorum: Onların tanıklığı da bana yapılan suçlamayı düşürmezse, cezam kesilsin o zaman. Masum değilsem Tanrı kurtuluşu nasip etmesin bana."*

* Katolik olan Justine açısından bu ifade, yalan söylediği takdirde cehenneme gitmeyi kabul ettiğini anlatan ağır bir yemindir. (ç.n.)

Onu yıllardır tanıyan birkaç tanık çağrıldı. Hakkında iyi konuştular. Fakat işlediğini sandıkları suçtan kaynaklanan korku ve nefret, onları ürkek ve yardımcı olmaya isteksiz kılmıştı. Elizabeth bu son çarenin, Justine'in düzgün mizacının ve kusur bulunamayacak tutumlarının dahi ona yardımcı olamayacağını görerek konuşma izni istedi.

"Ben," dedi, "öldürülen bahtsız yavrunun kuzini, daha doğrusu kardeşiyim; çünkü onun doğumundan, hatta daha öncesinden beri onun anne-babası tarafından eğitildim, onlarla yaşadım. O yüzden şu durumda ortaya çıkıp konuşmam uygunsuz bulunabilir, fakat yakın bir dostumun sözümona arkadaşlarının korkaklığı yüzünden mahvolmak üzere olduğunu gördüğümde, isterim ki konuşmama izin verilsin de, onun karakterine dair bildiklerimi anlatabileyim. Sanığı iyi tanıyorum. Onunla aynı evde yaşadım: Bir keresinde beş, ikinci keresinde yaklaşık iki seneliğine. Bütün bu zaman boyunca bana, insan denen yaratıkların en cana yakını, en hayırlısı olarak görünmüştür. Teyzem Madam Frankenstein'a son hastalığı boyunca büyük şefkat ve ihtimamla baktı. Daha sonra annesiyle de usandırıcı hastalığı boyunca, onu tanıyan herkeste hayranlık uyandıracak biçimde ilgilendi. Ondan sonra amcamın evinde yaşadı, tüm ailenin sevgisini kazandı. Şimdi ölmüş olan çocuğa sıcak duygularla bağlıydı; ona şefkatli bir anne gibi davranırdı. Kendi adıma tereddütsüz söylüyorum ki, aleyhinde ortaya konan tüm delillere rağmen, onun tamamıyla masum olduğuna inanıyor ve güveniyorum. Böyle bir eyleme meyletmemiştir. Asıl delili teşkil eden süs eşyasına gelince, onu gerçekten arzulasaydı, memnuniyetle verirdim; benim için o derece itibarlı, değerlidir kendisi."

Elizabeth'in yalın ve güçlü ifadelerini onaylayıcı mırıltılar yükseldi, ama bu mırıltılar Elizabeth'in cömert müdahalesi yüzündendi, yoksa Justine'in lehine değildi. Halkın öfkesi yeniden şiddetlenmişti: Bu kez onu habis bir nankörlükle

suçluyorlardı. Elizabeth konuşurken ağlıyordu Justine, ama yanıt vermedi. Duruşma boyunca benim de heyecanım, ıstırabım doruktaydı. Onun masum olduğuna inanıyordum. Biliyordum bunu. Kardeşimi öldüren (bundan bir dakikalığına kuşku duymamıştım) iblis, acaba bu cehennemî eğlencesinde, masumları da ölüme ve itibarsızlığa mı sürüklemişti? Yaşadığım korkuya dayanamaz olmuştum. Halkın sesinin, yargıçların yüz ifadelerinin bahtsız kurbanımı çoktan mahkûm ettiğini anladığımda, azap içinde mahkemeden dışarı fırladım. Sanığın ıstırabı bile benimkine eşit değildi. Ona acı veren masum olmasıydı; ama benim göğsüm vicdan azabıyla dağlanıyordu ve bu azap hiç geçmeyecekti.

Geceyi tam anlamıyla perişan halde geçirdim. Sabahleyin dudaklarım, boğazım kavrulmuş halde mahkemeye gittim. Ölümcül soruyu sormaya cesaret edemedim. Fakat beni tanıyorlardı; memur ziyaretimin sebebini tahmin etti. Pusulalar atılmıştı. Tümü siyahtı.* Justine hüküm giymişti.

O esnada ne hissettiğimi anlatmam mümkün değil. Daha önce de dehşete kapıldığım olmuştu, bu korkuları uygun düşen ifadelerle anlatmaya çalışmıştım. Fakat o esnada yaşadığım yürek sıkışıklığı kelimelere dökülemez. Konuştuğum kişi, Justine'in zaten suçunu itiraf ettiğini ekledi. "Her şeyin ortada olduğu böyle bir vakada," dedi, "bu kanıta pek gerek yoktu ama yine de itirafından ötürü memnunum. Zira yargıçlarımızın hiçbiri, bir suçluyu ikinci derece kanıtlarla mahkûm etmek istemez; bu kadar kesin olsalar bile."

Bu garip ve beklenmedik bir istihbarattı. Ne anlama geliyor olabilirdi? Gözlerim beni aldatmış mıydı? Şüphelerimin nesnesini ifşa ettiğim takdirde tüm dünya bana deli gözüyle bakacaktı; peki gerçekten o ölçüde deli miydim? Aceleyle eve döndüm; Elizabeth derhâl neticeyi öğrenmek istedi.

---

* Bunlar, jüri üyelerinin diğerlerine göstermeden seçtiği, tahtadan toplardı. (ç.n.)

"Kuzin," dedim, "karar beklendiği gibi oldu. Tüm yargıçlar, on masumun acı çekmesini, bir suçlunun kurtulmasına tercih eder.* Ama Justine suçunu itiraf etmiş."

Justine'in masumiyetine kuvvetle bel bağlayan zavallı Elizabeth'e korkunç bir darbeydi bu. "Yazıklar olsun!" dedi. "İnsanın iyiliğine nasıl inanayım bundan sonra? Kız kardeşim gibi sevdiğim, itimat ettiğim Justine'in masum gülüşleri ihanete mi hizmet edermiş meğer? Yumuşak bakışlarında sertliğe de, kurnazlığa da yer yok gibiydi; buna rağmen bir cinayet işlemiş."

Çok geçmeden, zavallı kurbanın, kuzinimi görmek istediğini duyduk. Babam gitmesini arzu etmediğini, fakat kararı onun yargısına ve hislerine bıraktığını söyledi. "Evet," dedi Elizabeth, "Suçlu olsa da gideceğim ve sen de bana eşlik edeceksin Victor. Tek başıma gidemem." Bu ziyaret fikri işkenceydi bana, ancak karşı çıkamadım. Kasvetli hapishane hücresine girdiğimizde, Justine kıyıdaki bir saman yığınına oturmuş haldeydi. Elleri kelepçeliydi; başını dizlerine dayamıştı. İçeri girdiğimizi görünce kalktı ve baş başa kaldığımızda acı acı ağlayarak Elizabeth'in ayaklarına kapandı. Kuzinim de ağlıyordu.

"Ah Justine!" dedi. "Niçin son bir teselliyi çok gördün bana? Masumiyetine bel bağlamıştım; o zaman da perişandım gerçi, fakat şimdiki kadar sefil olmamıştım."

"Peki siz de benim çok, çok fena biri olduğuma inanıyor musunuz? Beni ezmek, katil sıfatıyla ayıplamak isteyen düşmanlarımla bir mi oldunuz?" Sesi hıçkırıklar arasında boğuluyordu.

"Kalk ayağa zavallı kızım," dedi Elizabeth, "masumsan niçin diz çöküyorsun? Ben düşmanlarından biri değilim, tüm delillere rağmen suçsuzluğuna inandım; suçlu olduğunu kendi ağzınla beyan ettiğini duyana dek. Bu haberin

---

* Bu ifade, İngiliz yargıç William Blackstone'dan alınmıştır ve ceza hukukunda "Blackstone formülü" olarak bilinir. (ç.n.)

doğru olmadığını söylüyorsun. Emin ol sevgili Justine, kendi itirafın dışında hiçbir şey sana duyduğum güveni bir an için dahi sarsamaz."

"İtiraf ettim, ama yalandı itirafım. Günahlarım affedilsin diye itirafta bulundum; fakat şimdi bu yalanın yüreğimdeki ağırlığı diğer bütün günahlarımın ağırlığından fazla. Yüce Tanrı beni affetsin! Suçlandığımdan beri, günah çıkardığım papaz rahat yüzü göstermedi bana; tehdit edip gözdağı verdi. Sonunda gerçekten dediği gibi bir canavar olduğuma inanmaya başladım neredeyse. Dikbaşlılık etmeyi sürdürürsem son anlarımda aforoz edileceğim, cehennem ateşinde yanacağım tehdidinde bulundu. Sevgili hanımım, bana destek olacak kimsem yoktu. Herkes bana utanca, ebedî azaba yazgılı bir rezil gözüyle bakıyordu. Ne yapabilirdim? Bir şer anında yalandan medet umdum, şimdiyse gerçekten perişanım."

Ağlayarak durakladı, sonra devam etti: "Sevgili hanımım, mübarek teyzenizin yüksek bir şeref bahşettiği, sizin de sevdiğiniz Justine'inizden, şeytandan başkasının işleyemeyeceği bir suçun beklenebileceğine inanırsınız diye korktum. Sevgili William! Sevgili mübarek çocuk! Yakında cennette göreceğim seni, orada hepimiz mutlu olacağız. Utancın ve ölümün azabına doğru yol alırken beni bu avutuyor."

"Ah Justine! Sana bir an güvenmediğim için beni affet. Niçin itirafta bulundun? Ama kederlenme canım kızım. Korkma. Masum olduğunu duyuracak, ispatlayacağım. Düşmanlarının taştan kalplerini gözyaşlarımla, dualarımla eriteceğim. Ölmeyeceksin! Sen oyun arkadaşım, yoldaşım, kız kardeşim, darağacında mı öleceksin? Hayır! Hayır! Bu kadar korkunç bir felakete asla dayanamam."

Justine kederle başını iki yana salladı. "Ölmekten korkmuyorum," dedi, "o acı geçti artık. Tanrı zayıflığımı giderip, bana en kötüsüne dayanma cesareti veriyor. Üzücü, acı bir dünyadan ayrılıyorum. Beni hatırlarsanız, haksız yere hüküm giymiş biri olarak hatırlayın. Beni bekleyen kadere

boyun eğiyorum. Tanrı'nın iradesine sabırla teslim olmayı benden öğrenin sevgili hanımım!"

Bu konuşma esnasında, pençesinde olduğum korkunç ıstırabı saklayabilmek için, hapishane hücresinin bir köşesine çekilmiştim. Umutsuzluk! Bundan bahsetmeye kim cüret edebilirdi? Ertesi gün yaşamla ölüm arasındaki korkunç sınırı geçecek olan zavallı kurban, benim çektiğim gibi derin ve yakıcı bir azap hissetmiyordu. Dişlerimi sıkıp gıcırdatırken, ruhumun derinliklerinden bir inilti yükseldi. Justine irkiliverdi. İniltinin kimden geldiğini görünce bana yaklaşarak şöyle dedi: "Efendim, beni ziyaret etmeniz ne kadar nazikçe; Umarım suçlu olduğuma inanmıyorsunuzdur?"

Yanıt veremedim. "Hayır Justine," dedi Elizabeth, "masumiyetine benden fazla inanmıştı; zira itirafta bulunduğunu duyunca bile buna itimat etmedi."

"Ona teşekkür borçluyum gerçekten. Bu son anlarımda, hakkımda iyi şeyler düşünenlere minnettarım. Benim gibi rezil rüsva olmuş birine şefkat gösterilmesi ne kadar hoş! Bu benim bahtsızlığımı yarı yarıya azaltıyor. Siz ve kuzeniniz masumiyetimi tasdik ettiğiniz için sevgili hanımım, sanki huzur içinde ölebilirmişim gibi geliyor."

Zavallı çilekeş, hem başkalarını, hem kendini teselli etmeyi denedi böyle. Arzuladığı tevekküle kavuşmuştu gerçekten. Fakat ben, yani asıl katil, göğsümde yaşayan ölümsüz, hiçbir ümide ve teselliye imkân tanımayan kurtçuğu hissediyordum. Elizabeth de ağlıyordu ve çok mutsuzdu, fakat onunki güzel ayın üzerinden geçen, onun parlaklığını anlık olarak saklasa da karartamayan bir bulut gibiydi. Istırap ve umutsuzluk, ta yüreğimin derinlerine sızmıştı; hiçbir şeyin yok edemeyeceği bir cehennem taşıyordum içimde. Birkaç saat Justine'le kaldık; Elizabeth ondan çok zor ayrıldı. "Keşke," diye ağlıyordu, "ben de seninle ölseydim. Bu sefil dünyada yaşayamam ki."

Justine acılı gözyaşlarını güçlükle zapt ederken, neşeli bir hava vermişti kendine. Elizabeth'i kucaklayıp güç bela

bastırabildiği bir heyecanla, "Elveda sevgili hanımım, elveda Elizabeth, sevgili ve biricik arkadaşım. Tanrı olanca cömertliğiyle seni kutsayıp korusun. Başına gelen son felaket bu olsun! Yaşa, mutlu ol, başkalarını da mutlu et."

Ertesi gün Justine öldü. Elizabeth'in yürek paralayan belagati, bu mübarek biçarenin suçluluğuna inanmış yargıçları duygulandırmamıştı. Benim tutkulu, hiddetli çıkışlarım tesir etmemişti onlara. Bu adamların soğuk yanıtlarını, sert, hissiz muhakemelerini duyunca, dile getirmek istediğim itiraf dudaklarımda solup gitti. Muhtemelen beni delinin biri sanmalarına sebep olacak, fakat zavallı kurbanıma verilen cezayı kaldıramayacaktım. Justine bir katil sıfatıyla darağacında can verdi!

Yüreğimdeki işkenceyi bir yana koyup, Elizabeth'imin derin, dile gelmez kederini avutmaya yöneldim. Bu da benim eserimdi! Babamın acısı, şimdiye kadar öylesine güler yüzlü olan evin bu perişanlığı, hep benim lanetlenmiş ellerimin eseriydi! Ağlayın bahtsız insanlar, fakat bunlar son gözyaşlarınız değil. Yine feryadınız yükselecek cenazelerde. Ağlama, dövünme sesleriniz tekrar tekrar duyulacak! Frankenstein, oğlunuz, akrabanız, eski, çok sevgili dostunuz: Sizin uğrunuza kanından, canından vazgeçebilir, sizin sevgili çehrenize de yansımayacak hiçbir sevinç düşünemez, hissedemez. Hayatınızı mutlulukla doldurmaya, ömrünü size hizmetle geçirmeye hazır olan... İşte odur sizi ağlatan, onca gözyaşı dökmenize yol açan. İnsafsız kader tatmin olsa, acıklı cefanızın yerini kabrin huzuru almadan bu yıkım dursa, ummadığı kadar mesut olur!

Olacakları kâhince bildiren ruhum böyle konuştu; vicdan azabı, dehşet ve umutsuzluktan perişan halde, şeytani sanatımın ilk talihsiz kurbanları William ve Justine'in mezarları başında beyhude kederlenen sevdiklerime bakarken.

IX. Bölüm

İnsan zihni için, üst üste yaşanan olayların duyguları ayağa kaldırmasının ardından gelerek, ruhu hem ümitten, hem de korkudan azade kılan eylemsizlik ve kesinliğin mutlak sükûnetinden daha acı verici şey yoktur. Justine ölmüştü, ebedî istirahatteydi, bense yaşıyordum. Kan damarlarımda serbestçe akıyordu ama yüreğimde hiçbir şeyin kaldıramayacağı umutsuzluğun, vicdan azabının ağırlığı vardı. Uyku gözlerimi terk etmişti; habis bir ruh gibi dolaşıp duruyordum, çünkü tarif edilemez ölçüde korkunç fesatlıklar etmiştim ve fazlası, çok daha fazlası vardı başımıza gelecek (kendimi buna inandırmıştım). Yine de yüreğim iyilikle, erdem aşkıyla dolup taşıyordu. İyi niyetlerle başlamıştım hayata. Bu niyetleri uygulamaya geçireceğim, diğer insanlara faydalı olabileceğim anın özlemini çekmiştim. Artık her şey un ufak olmuştu. Geçmişe doyum duygusuyla bakmamı sağlayan o iç dinginliği ve bunun vaat ettiği yeni umutlar yerine, vicdan azabı ve suçluluk hissi içindeydim şimdi. Bu da beni, hiçbir lisanın anlatamayacağı yoğunlukta işkenceler çektiğim bir cehenneme sürüklüyordu.

Zihnimin bu hali, maruz kaldığı ilk şoktan sonra belki tamamen düzelmemiş olan sağlığımı bozuyordu. İnsan yüzü görmek istemiyordum; neşe ya da memnuniyet seslerinin tümü işkenceydi benim için. Yalnızlık tek avuntumdu... derin, karanlık, ölüm misali yalnızlık.

Mizacımda, alışkanlıklarımda göze çarpan değişimi acıyla gözleyen babam, kaynağını sakin vicdanının ve suçtan azade hayatının duygularından alan fikirlerle bana metanet aşılamak istiyordu. Üzerime çöken kara bulutları dağıtayım diye, içimde cesaret uyandırmaya çalışıyordu. "Sanıyor musun ki Victor," diyordu, "ben de ıstırap çekmedim? Hiç kimse bir çocuğu, benim kardeşini sevdiğim kadar sevmemiştir;" (bunu söylerken gözleri yaşarmıştı). "Fakat hayatta kalanlara karşı görevimiz, onların mutsuzluğunu ölçüsüz bir keder sergileyerek artırmaktan kaçınmak değil midir? Kendine karşı da bu borcun var; zira aşırı üzüntü, gelişime ya da zevke, hatta gündelik hayattaki sorumluluklarına engel olur ki, o zaman insan topluma layık olmaktan çıkar."

Bu tavsiye her ne kadar iyi olsa da, benim vaziyetime hiç mi hiç uymuyordu. Vicdan azabının acısı ve dehşetin paniği diğer tüm hislerime karışmasa, kederini saklayıp dostlarını teselli eden ilk kişi ben olurdum. Şimdiyse babamı sadece çaresiz bir bakışla yanıtlayıp, onun gözlerinden saklanmaya çalıştım.

O sıralarda Belrive'deki evimize çekildik. Bu değişiklik bilhassa benim için makuldü. Kapıların her gece saat onda kapatılması, o saatten sonra gölün üzerinde kalmanın imkânsızlığı, Cenevre'nin duvarları arasındaki ikametimizi çok can sıkıcı kılmıştı benim için. Şimdi özgürdüm. Sık sık, ailenin geri kalanının odalarına çekildiği gece vakitlerinde, tekneyi alıp suyun üzerinde saatler geçiriyordum. Bazen yelkenlerim açık halde rüzgârla yol alıyor, bazen de gölün ortasında kürek çektikten sonra, tekneyi kendi haline bırakıp sefil düşüncelerime dalıyordum. Sıklıkla çevremdeki her şey huzur içindeyken, bu kadar güzel, bu kadar ilahi bir manzarada dinginlikten uzak yegâne şey kendimken – bir yarasayı ya da sadece kıyıya yaklaştığımda sert, kesik kesik vıraklamalarını duyduğum kurbağaları saymazsak– sessiz göle dalma arzusuna kapılıyordum: Sular benim ve

felaketlerimin üzerini ebediyen örtsün diye. Fakat candan sevdiğim güçlü ve acılı Elizabeth'i düşününce bu eylemden alıkoyuyordum kendimi. Babamı, hayatta kalan kardeşimi düşünüyordum ayrıca; böyle değersiz bir ayrılışla onları, aralarına salıverdiğim ifritin kötülüklerine karşı savunmasız bırakmak olacak şey miydi?

Bu anlarda acı acı ağlıyor, huzurun tekrar zihnime misafir olmasını diliyordum; onlara teselli, mutluluk verebileyim diye. Fakat mümkün olmadı. Vicdan azabı tüm umutları söndürmüştü. Düzeltilemez kötülüklerin sorumlusu olmuştum; yarattığım canavarın yeni bir fenalık yapmasından korkmakla geçiyordu günlerim. Henüz her şeyin bitmediğini, onun hâlâ çok büyük, geçmişte olanları neredeyse unutturacak iğrençlikte bir suç işleyebileceğini hissediyordum. Geride sevdiğim bir şey kaldığı sürece, korkmak için sebep var demekti. Bu ifritten nasıl nefret ettiğimi kimse anlayamaz. Onu düşündüğümde dişlerimi gıcırdatmaya başlıyordum, gözlerim alev saçıyordu; düşüncesizce ona bahşettiğim hayatı söndürme arzusu yanıyordu içimde. Onun suçlarını, kötülüklerini düşününce, nefretim ve intikam arzum ölçülere sığmaz oluyordu. And Dağları'nın en yüksek doruğuna çıksam, onu dağların başladığı yere fırlatıp atabilir miydim acaba? Onu yeniden görmek istiyordum; nefretimi son kertesine kadar üzerine boşaltabilmek, William'ın, Justine'in intikamını alabilmek için. Yas eviydi evimiz. Son olayların dehşeti, babamın sağlığını temelinden sarsmıştı. Elizabeth üzgün, umudunu kaybetmiş haldeydi; olağan meşgalelerinden tat almaz olmuştu; tüm hazlar ölenlere hürmetsizlik gibi görünüyordu ona; un ufak edilip yok edilenlere saygı göstermek için, bitimsiz keder ve gözyaşları gerekiyordu ona göre. Artık daha genç günlerimizde benimle göl kıyısında yürüyüp, geleceğe dair beklentilerinden söz eden mutlu varlık değildi. Bizi dünyadan koparmak için gönderilen üzüntülerden Elizabeth'e ilki uğramış ve iç karartıcı etkisi onun tatlı tebessümlerini yok etmişti.

"Justine Moritz'in acı ölümünü düşündüğümde kuzenim," diyordu, "dünya ve dünyevi işler eskisi gibi görünmüyor bana. Eskiden kitaplarda okuduğum ya da başkalarından duyduğum ahlâksızlık, adaletsizlik anlatılarına, çok eski zamanların hikâyeleri ya da zihinde kurulmuş kötülükler gözüyle bakardım. Bunlar bana uzaktı, mantıktan ziyade hayalgücüne yakındı en azından. Fakat şimdi bu acı evimize ulaştı; insanlar, birbirinin kanına susamış canavarlar gibi geliyor bana. Ancak haksızım elbette. Herkes o zavallı kızın suçluluğuna inandı; çektiği ıstıraba yol açan suçu işleyebilecek olsaydı, insanların en bozuk ahlâklısı sayılırdı şüphesiz. Birkaç mücevher uğruna, koruyucusunun, dostunun oğlunu öldürmek; hem de doğumundan itibaren baktığı, kendi evladı gibi sever göründüğü bir çocuğu! Hiçbir insanın ölümüne rıza gösteremeyeceğim halde, böyle bir yaratığın toplumda yaşamaya uygun olmadığını düşünürdüm. Ama o masumdu. Biliyorum, hissediyorum masum olduğunu; sen de aynı fikirdesin, bu da beni teyit ediyor. Ne yazık! Victor, sahtelik hakikate bu derece benzeyebilirken, kim mutluluğundan emin olabilir ki? Sanki bir uçurumun kıyısında yürüyorum, binlerce insan bu uçuruma doğru yığılıyor ve beni aşağı atmaya çalışıyorlar. William ile Justine suikasta uğradılar, katil ise kaçtı: Özgür, belki de saygın biçimde dünyayı dolaşıyor. Fakat aynı suçlar için darağacında azap çekecek olsam, yine öyle bir sefilin yerinde olmak istemezdim."

Bu sözleri çok büyük bir acıyla dinledim. Fiilen değilse de, sorumluluk anlamında asıl katil bendim. Elizabeth yüzümdeki kederi görüp, şefkatle elimi tutarak şöyle dedi: "Canım arkadaşım, yatışmalısın. Bu olayların beni ne kadar derinden etkilediğini Tanrı biliyor ama senin kadar harap değilim. Yüzünde beni ürperten bir umutsuzluk, bazen de bir intikam ifadesi var. Sevgili Victor, uzaklaştır bu karanlık tutkuları. Tüm umutlarını sana bağlamış dostlarını hatırla. Seni mutlu edecek gücümüz yok mu artık? Ah! Severken,

birbirimize bağlıyken, bu huzur ve güzellikler ülkesinde, anavatanındayken, sükûneti bulmak için her tür imkâna sahipken huzurumuzu ne bozabilir?"

Kaderin verdiği tüm armağanlardan fazla değer verdiğim Elizabeth'in bu sözleri, yüreğimde pusu kurmuş ifriti kovamaz mıydı? Konuştuğu sırada bile, sanki her an o yok edici yakınımıza gelmiş de onu benden alıverecekmiş gibi, Elizabeth'e sokuldum.

Dostluğun şefkati de, yeryüzünün ya da cennetin güzelliği de kederden kurtaramazdı ruhumu; sevgi sözleri hiçbir işe yaramıyordu. Hiçbir faydalı etkinin nüfuz edemeyeceği bir bulutla kuşatılmıştım. Güçsüz bedenini ayak basılmamış haşin bir araziye sürükleyen, vücudundaki oka baktıktan sonra ölecek yaralı geyik gibiydim.

Bazen beni ezen kasvetli umutsuzlukta başa çıkabiliyordum; fakat bazen de ruhumdaki girdapların etkisiyle, fiziksel egzersizlerle ve mekân değiştirerek, tahammül edilmez hislerimden biraz olsun kurtulmaya yöneliyordum. Bu tür bir duygu patlaması esnasında birden evi terk edip, kendimi yakındaki Alp vadilerine vurdum, o manzaraların muhteşemliği, ebedîliği içinde benliğimi ve insani, dolayısıyla gelip geçici üzüntülerimi unutmanın peşine düştüm. Gezine gezine Chamounix vadisine yöneldim. Çocukken sık sık oraya giderdim. Aradan altı yıl geçmişti: Ben perişandım, o vahşi, kalıcı manzaraysa hiç mi hiç değişmemişti.

Seyahatimin ilk kısmında at sırtındaydım. Sonra daha sağlam adım attığı ve engebeli yollarda yaralanmaya daha az meyilli olduğu için katır kiraladım. Hava güzeldi: Ağustos ayının ortalarıydı. Justine'in ölümünün, tüm ıstırabımın başlangıcı olan hadisenin üzerinden yaklaşık iki ay geçmişti. Derin Arve vadisinde daha da ilerledikçe, ruhumdaki yük hatırı sayılır ölçüde hafifledi. Her yönde yükselen muazzam dağlar, dik uçurumlar, şelalelerin kayalar arasından hızla akışı, Yüce Tanrı kadar büyük bir kudretin var-

lığına işaret ediyordu. Yasaları ve elementleri yaratandan daha güçsüz varlıklardan korkmayı, önlerinde eğilmeyi bırakmıştım. O varlıklar, burada en müthiş kılıklarıyla karşımdaydı. Daha yükseklere çıktıkça, vadi iyice muhteşem, şaşkınlık verici bir niteliğe büründü. Çamlı dağların sarp yamaçlarındaki yıkık kaleler, atılgan Arve, orada burada ağaçların arasından kendini gösteren kır evleri eşsiz bir güzellik oluşturuyordu. Ama hepsinin ötesinde başka bir dünyaya, başka bir ırkın yaşamına aitmiş gibi yükselen ulu Alplerin ışıltılı piramit ve kubbeleri, bu güzelliği büyütüyor, yüceltiyordu.

Pelissier köprüsünü geçince, nehrin oluşturduğu derin yarık belirdi önümde ve onun tepesinde yükselen dağa tırmanmaya başladım. Çok geçmeden Chamounix vadisine girdim. Bu vadi daha harika, daha yüceydi, fakat demin geçtiğim Servox vadisi kadar güzel ve resmedilesi değildi. Vadinin sınırlarında yüksek, karlı dağlar yükseliyordu ama yıkık kaleler, verimli alanlar görmüyordum artık. Yola yakın yerde koca buzullar vardı. Çığın gümbürtüsünü duydum ve düşerken çıkardığı dumanı gördüm. Mont Blanc, ulu ve muhteşem Mont Blanc, çevresindeki sivri dorukların arasından yükseliyor, muazzam kubbesi vadiye tepeden bakıyordu.

Bu seyahat esnasında, epeydir hissetmediğim ürpertici bir memnuniyet geldi üzerime. Yoldaki bir kıvrım, aniden farkına varıp tanıdığım bir nesne, bana geçip giden günleri hatırlatıyor, çocukluğumun havai, neşeli hallerini aklıma getiriyordu. Rüzgârlar teskin edici sesler fısıldıyor, tabiat ana artık ağlamamam gerektiğini söylüyordu. Sonra bu güzel etki sona eriverdi. Kendimi yine kedere bağlanmış, derin düşüncelerin sefilliğine teslim olmuş buldum. Sonra dünyayı, korkularımı ve hepsinden ziyade kendimi unutmaya çabalayarak, hayvanımı mahmuzladım... daha umutsuzca katırdan inip, korku ve yeisle yüklü halde kendimi otların üzerine attığım da oldu.

Nihayet Chamounix köyüne vardım. Yorgunluk, eziyet altındaki zihnimi ve bedenimi bitap düşürmüştü. Kısa bir süreliğine pencereden Mont Blanc'ın üzerinde oynaşan solgun ışıkları izleyip, aşağıda gürültüyle akan Arve Nehri'ni dinledim. Yatıştırıcı sesler, keskin duyularıma ninni gibi geldi. Başımı yastığa koyunca bedenime uyku yürüdü. Uykunun gelişini hissettim, bu kendinden geçme halini bana bahşedene şükrettim.

X. Bölüm

Ertesi günü vadide dolaşarak geçirdim. Arveiron'un kaynaklarının yanı başında durdum; bunlar, vadide bir barikat oluşturmak üzere yavaşça tepelerin zirvesinden aşağı doğru ilerleyen buzuldan çıkıyordu. Engin dağların dik yamaçları önümdeydi. Tepemde buzulun donmuş duvarı vardı. Parçalanmış birkaç çam ağacı çevreye dağılmıştı. Bu imparatorlara yaraşır, ihtişamlı kabul salonunun ağırbaşlı sessizliğini bozan tek şey, dalgaların gürültüsü ya da çok büyük bir parçanın düşüşü, çığın gümbürdeyişi veya sessizce işleyen değişmez yasaların, zaman zaman ele geçirdikleri bir oyuncak gibi yarıp yırttığı buz yığınının, dağlar boyunca yankılanan çatırtısıydı. Bu yüce, muhteşem manzara, bana mümkün olan en büyük teselliyi veriyordu. Duyguların küçüklüğünden çıkarıp, yükseklere taşıyordu beni; kederimi ortadan kaldırmasa da, bastırıp teskin ediyordu. Son bir ay boyunca zihnime çöreklenen düşüncelerden bir parça uzaklaştırıyordu. Gece olunca dinlenmeye çekildim; uykum sanki, gün içinde seyrettiğim muhteşem şekillerin bir araya gelip kendisine hizmet etmesini beklemişti. Bu şekiller etrafımı sardı; dağın lekesiz karlı başı, parıldayan zirve, çam ormanları, engebeli çırılçıplak vadi, bulutlar arasında hızla uçan kartal... hepsi çevreme toplanıp, beni huzura davet ettiler.

Ertesi sabah uyandığımda nereye kaybolmuşlardı? Ruhuma neşe verenlerin tümü uykuyla birlikte gitmiş, tüm düşün-

celerimi karanlık melankoli sarmıştı. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Dağ zirvelerini kalın sisler saklıyor, bu yüzden o yüce dostlarımın çehrelerini bile göremiyordum. Yine de sisli peçelerinin ardına nüfuz ederek, çekildikleri bulutlu mevkilerde arayacaktım onları. Yağmur, fırtına neydi ki benim için? Katırımı kapıya getirdiler. Montanvert'in zirvesine çıkmaya karar verdim. O muazzam, sürekli hareket eden buzulu* ilk gördüğümde nasıl etkilendiğimi hatırladım. Beni yüce bir esrimeyle doldurmuş, ruhuma kanat takıp, onu karanlık dünyadan çıkararak ışığa, coşkuya taşımıştı. Doğanın huşu veren, heybetli görüntülerinin zaten hep zihnimi zenginleştiren, hayatın geçmiş kaygılarını unutmama yol açan bir etkisi olmuştur. Hem yolu iyi bildiğimden, hem de başka birinin varlığı o manzaranın ıssız ihtişamını yok edeceği için rehber almadan gitmeye karar verdim.

Dik bir tırmanıştır bu, fakat patika boyunca yer alan kısa dönemeçler, dağın dikeyliğiyle baş edebilmenizi sağlar. Fevkalade bir ıssızlık manzarası vardır. Yüzlerce noktada kışın düşmüş çığların izi görülebilir. Kırılan ağaçlar zemine yayılmış, bazıları tamamen harap olmuş, bazıları yamulmuş halde, çıkıntılı kayaların ya da çaprazlama olarak başka ağaçların üzerinde yatar. Yukarı çıktıkça patika kar vadileriyle kesişmeye başlar. Bu dar vadiler boyunca, yukarıdan sürekli taşlar yuvarlanır. Bunlar bilhassa tehlikelidir, çünkü en küçük ses, mesela yüksek tondan konuşmak, insanın mahvına sebep olacak bir hava titreşimine yol açabilir. Çam ağaçları uzun ya da süslü değildir; ağırbaşlıdırlar, manzaraya sertlik katarlar. Aşağıdaki vadiye baktım. Vadi boyunca akan nehirlerden yükselen geniş sisler, karşı dağların etrafında kalın çelenkler halinde kıvrılıyordu. Dağların zirvelerini, hep aynı

---

* "Mer de Glace" (Buz Denizi) denen buzul kastediliyor. Mont Blanc'ın kuzey yamaçlarında yer alan buzul, 7 kilometre uzunluğunda, 200 metre derinliğindedir ve her saat, yaklaşık bir santimetre kayar; bu da yılda 90 metrelik bir kaymaya tekabül eder. (ç.n.)

biçimli bulutlar saklıyordu. Kararmış gökten inen yağmur, çevremdeki nesnelerin benim üzerimdeki kasvetli etkisini artırıyordu. Ne yazık! İnsan niçin vahşilerden daha üstün hassasiyetlere sahip olmakla övünür ki; bu onları daha kısıtlı varlıklar kılıyor sadece. Dürtülerimiz açlık, susuzluk ve şehvetle sınırlı kalsaydı, neredeyse özgür olurduk; ama şimdi esen her rüzgârla, tesadüfen söylenmiş bir sözle, ya da o sözün anlattığı görüntülerle heyecanlanıyoruz.

Yatsak, uykunuzu zehredebilir rüya.
Kalksak, kirletebilir günü tek bir avare düşünce.
Hisset, düşün, anla, ister gül, ister ağla,
Kedere sarıl, yahut kaygıyı def eyle,
İster neşe, ister keder: farkı olmaz,
Serbestçe çekip gidebilir ikisi de.
İnsanın dünüyle yarını bir olmaz;
Kalıcı şey yoktur, değişkenlikten öte!*

En yüksek noktaya vardığımda öğle vaktiydi. Bir süre buz denizine tepeden bakan kayaya oturdum. Hem kayayı, hem de çevredeki dağları sis sarmıştı. O sırada çıkan bir esinti bulutu dağıttı, ben de aşağı indim. Buzulun yüzeyi çok engebelidir, huzursuz bir denizin dalgaları gibi inip çıkar; derinlere inen yarıklar yüzünden parçalı bir yapısı vardır. Buz alanı yaklaşık beş kilometre genişliğindedir ama bu alanı geçmek, neredeyse iki saatimi aldı. Karşı dağ çıplak, dikey bir kayadır. Montanvert şimdi durduğum yerin tam karşısında, beş kilometre mesafedeydi; onun üstünde de müthiş heybetiyle Mont Blanc yükseliyordu. Kayanın içindeki bir oyukta durup bu harika, şaşkınlık verici manzaraya baktım. Deniz, daha doğrusu bu engin, buzdan nehir, kuytuluklarının üstünde yükselen koca dağların

* Mary Shelley'nin eşi Percy Bysshe Shelley'nin 1816 tarihli *Mutability* (Değişkenlik) şiirinin üçüncü ve dördüncü kıtaları. (ç.n.)

arasından dolanıyordu. Buzlu, ışıltılı zirveleri, bulutların üzerinde güneş ışığıyla parlıyordu. Önceden kederli olan kalbim, neşeye benzer bir şeyle dolmuştu şimdi. Haykırdım: "Buralarda dolaşan ruhlar, gerçekten dolaşıyorsanız, daracık yataklarınızda yatmıyorsanız şayet, bu küçük mutluluğu nasip edin bana, ya da yanınıza alın beni; hayatın sevinçlerinden uzağa götürün."

Bunu söylediğim sırada, ötelerden, olağanüstü bir süratle bana doğru ilerleyen bir insan figürü gördüm. Benim temkinle arasından geçtiğim buz yarıklarının üzerinden atlayıveriyordu; yaklaştıkça boyu da insan boyundan uzun görünmeye başladı. Kaygılandım, gözlerim dumanlandı, üzerime bitkinlik çöktü. Fakat dağların soğuk rüzgârıyla hemen toparlandım. Şekil daha yakına geldikçe (ne dehşetli, ne iğrenç bir görüntüydü!) bunun, yarattığım sefil olduğunu anladım. Hiddet ve korkuyla titreyerek, yaklaşmasını beklemeye, ardından onunla ölümcül bir dövüşe girişmeye karar verdim. Yaklaştı; yüzünde küçümseme ve kinle karışık acı bir ıstırap ifadesi vardı. Doğa dışı çirkinliği, bu yüzü neredeyse bakılamayacak denli ürkünç kılıyordu. Fakat bunun pek farkında değildim. Hiddet ve nefret yüzünden konuşamaz haldeydim önce; şiddetli bir tiksinti ve ayıplama ifade eden sözlerle onu ezebilmek için kendimi toparladım.

"Şeytan," diye bağırdım, "bana yaklaşmaya nasıl cüret edersin? Senin gibi sefilden alacağım intikamdan korkmaz mısın? Çek git, aşağılık böcek! Yahut kal da, seni ayağımın altında ezip un ufak edeyim! Ah! Şu sefil varlığına son verince, şeytanca öldürdüğün kurbanlar hayata döneydi keşke!"

"Böyle karşılanmayı bekliyordum," dedi iblis. "Sefillerden herkes nefret eder. Ben ki yaşayan her şeyden daha sefilim, nasıl nefret ediliyorum kim bilir! Ama sen yaratıcım, aramızda ancak birimizin yok edilmesiyle çözülebilecek bağlar bulunduğu halde, kendi yaratığından tiksiniyor, beni

reddediyorsun. Öleyim istiyorsun. Yaşamla böyle oynamaya nasıl cüret ediyorsun? Bana karşı vazifeni yerine getirirsen, ben de sana ve tüm insanlığa karşı vazifemi yerine getiririm. Şartlarıma uyarsan, onları ve seni rahat bırakırım. Fakat reddedersen, ölümün midesini doldurmaya başlarım; geriye bıraktığın dostlarının kanına doyuncaya dek."

"İğrenç canavar! İfrit seni! İşlediğin suçların intikamını almaya, cehennem azapları yetmez. Rezil şeytan! Yaratılışın bana utanç veriyor. Bari gel de, düşüncesizce bahşettiğim o kıvılcımı söndüreyim."

Hiddetim sınır tanımıyordu; bir varlığı başka bir varlığa düşman kılan tüm duygularla üstüne atıldım.

Beni kolayca savuşturarak şöyle dedi:

"Sakin ol! Nefretini şu lanetli başıma yağdırmadan önce beni dinlemen gerek. Yeterince çekmedim mi, niçin ıstırabımı artırmaya çalışıyorsun? Hayat acıların toplamından ibaret olsa da, benim için kıymetli, onu savunurum. Beni senden daha güçlü kılmıştın, unutma. Senden uzun boyluyum, eklemlerim de daha esnek. Fakat sana karşı durmaya niyetim yok. Ben senin yaratığınım; bana borçlu olduğun şekilde üzerine düşeni yaparsan, doğal efendime, kralıma karşı yumuşak, uysal bile olurum. Ah Frankenstein, herkese hakkınca davranıp sadece beni ayaklar altına alma. Senin adaletini, hatta merhametini ve sevgini en fazla ben hak ediyorum. Senin yaratığın olduğumu unutma. Âdem'in olmam gerekirken, düşkün melek oldum; hiç günahım yokken sevinçten mahrum ettin beni. Her yerde eksiksiz bir mutluluk görüyorum; bir tek ben, telafisi imkânsız biçimde bu mutluluğun dışına itilmişim. İyilikseverdim, güzel huyluydum, acılar yüzünden bir ifrite döndüm. Beni mutlu edersen, yine erdemli olurum."

"Çek git! Seni dinlemeyeceğim. Aramızda hiçbir ortaklık olamaz. Birbirimize düşmanız. Ya çek git, ya da gücümüzü, ikimizden birinin yenik düşeceği bir dövüşte sınayalım."

"Seni nasıl ikna edebilirim? Şunca sözüm, iyiliğin ve şefkatin için yalvaran yaratığına iyi gözle bakmanı sağlamaz mı? İnan bana Frankenstein, iyilikseverdim ben; ruhum insaniyetle ışıldıyordu. Fakat işte, yalnız değil miyim, sefilce yalnız? Sen, yaratıcım, iğreniyorsun benden; bana hiçbir borcu bulunmayan diğer insanlardan ne umabilirim? Beni dışlıyorlar, nefret ediyorlar benden. Issız dağlara, iç sıkıcı buzullara sığındım. Günlerce dolandım buralarda; benden başka herkesin korktuğu ve insanların kıskanmayacağı tek mekân olan buz mağaralarını mesken edindim. Selam olsun kasvetli göklere, çünkü bana senin gibi insanlardan daha iyi davrandılar. İnsan güruhu varlığımdan haberdar olsa, senin gibi davranır, beni yok etmek için silaha sarılırdı. O zaman niye ben de onlardan nefret etmeyeyim? Düşmanlarımın şartlarına razı olmayacağım. Ben perişanım, onlar da sefilliğime ortak olsunlar. Ancak ödülümü vererek onları kötülükten korumak elinde. Yoksa senin yüzünden bu kötülük o kadar büyür ki, hiddetinin girdabı sadece seni ve aileni değil, binlerce başka kişiyi de yutuverir. Şefkatini harekete geçir, beni hor görmekten vazgeç. Hikâyemi dinle; dinledikten sonra neyi hak ettiğime karar ver: Beni terk et ya da acımı paylaş. Ama dinle beni. İnsan kanunlarına göre, en kanlı suçluların bile hüküm giymeden önce savunma yapmak için konuşmaya hakları vardır. Dinle beni Frankenstein. Beni cinayetle suçluyorsun, ama vicdanın hiç sızlamadan kendi yaratığını yok edecektin. Övgüler olsun ezelî insan adaletine! Lakin bana zarar vermekten vazgeçmeni istiyor değilim. Beni dinle, sonra yapabilirsen eğer, kendi eserini yok edebilirsin."

"Niçin düşününce beni ürperten, sebebi ve sefil hazırlayıcısı olduğum şartları hatırıma getiriyorsun?" diye yanıtladım. "İğrenç şeytan, ışığı ilk kez gördüğün güne lanet olsun! Seni şekillendiren ellere lanet olsun (kendimi lanetlemiş olsam da)! Anlatılamayacak ölçüde rezil rüsva ettin beni.

Sana adil davranıp davranmadığımı değerlendirecek kudret bırakmadın içimde. Çek git! Tiksindirici şeklini görmekten kurtulayım."

"Şöyle kurtarayım seni yaratıcım," diyerek gözlerimi eliyle örttü; kahrolası ellerini şiddetle ittim. "Nefret ettiğin görüntümü ortadan kaldırdım ya. Buna rağmen beni dinlemiyorsun, şefkatini benden esirgiyorsun. Bir zamanlar sahip olduğum erdemler adına, senden talebimdir bu. Hikâyemi dinle. Uzun ve tuhaf bir hikâye. Bulunduğumuz yerin sıcaklığı da senin duyarlı hislerine pey uygun değil; dağdaki kulübeye gel. Güneş hâlâ yüksekte; alçalıp da karlı yükseltilerin ardına saklanarak başka bir dünyayı aydınlatmaya başlamadan önce olup biteni duymuş, kararını vermiş olacaksın. Her şey sana bağlı: İster insanları ebediyen terk edip zararsız bir yaşam sürersin, ister insan dostlarının felaketinin ve kendi yıkımının sorumlusu olursun."

Bunları söylerken buzda yürümeye başladı, ben de onu izledim. Yüreğim dopdoluydu ve onu yanıtlamadım; fakat yürürken, kullandığı çeşitli savları kafamda tartıp, nihayet hikâyesini dinlemeye karar verdim. Bunun sebebi kısmen merakımdı, şefkat duygusu da kararıma destek verdi. Kardeşimi onun öldürdüğü kanaatindeydim ve bu kanaatimi destekleyecek ya da çürütecek bir şey bulma peşindeydim. Ayrıca ilk kez bir yaratıcının kendi yaratığına karşı görevlerinin ne olduğunu ve kötülüğünden yakınmadan evvel, onu mutlu etmem gerektiğini hissetmiştim. Bu dürtüler, talebini kabul etmeye yöneltti beni. Böylece buzları aştık, karşı taraftaki kayaya tırmandık. Hava soğuktu, yağmur düşmeye başlamıştı. Kulübeye girdik: İfrit bir sevinç havasıyla, bense ağır bir yürek ve bozuk bir moralle. Fakat dinlemeye rıza gösterdim. Tiksindirici refakatçimin yaktığı ateşin başına oturdum, o da hikâyesine başladı.

XI. Bölüm

"Varlığımın başlangıç dönemini hatırlamakta hayli zorluk çekiyorum. O döneme ait tüm olaylar karmaşık, ayırt etmek zor. Duyularım tuhaf bir şekilde aynı anda çalışıyordu. Eşzamanlı olarak hissediyor, duyuyor, koku alıyordum. Çeşitli duyularımın işleyişlerini birbirinden ayırmam epey zaman aldı. Öyle güçlü bir ışık sinirlerime baskı yapıyordu ki, gözlerimi kapatmak zorunda kaldığımı hatırlıyorum. O zaman üzerime karanlık çöküyor, beni tedirgin ediyordu, ama gözlerimi tekrar açıp da ışık üzerime akınca, bu tedirginliği pek fark etmiyordum sanki. Yürüyor, galiba aşağıya iniyordum, fakat artık duyularımda büyük değişiklik olmuştu. Evvelce karanlık, ışık geçirmez, ne dokunuşumdan ne de bakışımdan etkilenen yapılar sarmıştı etrafımı. Ama şimdi, üstesinden gelemeyeceğim ya da sakınmam gereken herhangi bir engel bulunmaksızın, serbestçe dolaşabildiğimi fark ediyordum. Işık giderek daha fazla rahatsız etmeye, yürürken sıcaklık beni yormaya başladığından, gölgelik bir yer aradım. Ingolstadt'daki orman böyle bir yerdi. Orada bir derenin kıyısında uzanıp bitkinliğimi attım; açlık ve susuzluk bana azap vermeye başlayana dek. O zaman uyuşukluğumdan kurtulup, ağaçlardan sarkan ya da yerde duran bazı meyveleri yedim. Derede susuzluğumu giderdikten sonra yere uzandım, uykuya teslim oldum.

Uyandığımda hava karanlıktı. Ayrıca üşümüştüm ve sanki bir içgüdüyle, kendimi böyle yapayalnız bulmaktan ötü-

rü korkuya kapılmış gibiydim. Senin daireni terk etmeden önce, soğuğu hissederek bazı elbiselerle örtünmüştüm, fakat bunlar beni gece düşen çiyden korumaya yetmiyordu. Zavallı, çaresiz, mutsuz bir sefildim. Hiçbir şey bilmiyor, hiçbir şey ayırt edemiyordum; fakat acının her yandan üzerime hücum ettiğini hissederek oturup ağladım.

Az sonra gökte bana haz veren hoş bir ışık parladı. Doğrulunca ağaçların arasında yükselen ışıltılı şekli gördüm. Bir tür hayranlıkla bakıyordum. Yavaşça hareket ediyor, fakat yolumu aydınlatıyordu. Tekrar meyve aramaya başladım. Üşümeye devam ederken, ağaçlardan birinin altında kocaman bir pelerin buldum, ona sarıldım ve yere oturdum. Zihnimi meşgul eden belirgin bir düşünce yoktu, her şey karmakarışıktı. Işığı, açlığı, susuzluğu ve karanlığı hissediyordum. Kulaklarımda sayısız sesler çınlıyor, her yandan çeşitli kokular beni selamlıyordu. Ayırt edebildiğim tek nesne parlak aydı. Gözlerimi keyifle ona diktim.

Birkaç kez gün geceye, gece güne döndü. Artık duyularımı birbirinden ayırt etmeye başladığımda, gecenin küresi iyice küçülmüştü. Yavaş yavaş su içtiğim berrak dereyi, yapraklarıyla beni güneşten koruyan ağaçları açık seçik gördüm. Sık sık kulaklarımı selamlayan hoş sesin, ikide bir ışıkla gözlerimin arasına giren küçük kanatlı hayvanların gırtlağından geldiğini ilk kez keşfettiğimde çok memnun olmuştum. Ayrıca beni kuşatan şekilleri daha doğru biçimde gözlemlemeye, tepemdeki parlak ışık çatısının hudutlarını algılamaya başladım. Bazen kuşların hoş şarkılarını taklit etmeye çalışıyor, fakat başaramıyordum. Bazen de duygularımı kendimce ifade etmek istiyordum, ama çıkardığım yontulmamış, anlaşılmaz sesler beni korkutuyor, yine susuyordum.

Geceleri ay görünmez olmuştu. Sonra ben hâlâ ormandayken, küçülmüş olarak tekrar kendini gösterdi. Artık duyularım birbirinden ayrılmıştı ve zihnime her gün yeni fikirler giriyordu. Gözlerim ışığa alışmış, nesneleri doğru

biçimde algılar olmuştu. Böcekleri bitkilerden ayırt edebiliyordum; sonra yavaş yavaş bir bitkiyi diğerinden ayırt edebilmeye başladım. Serçelerin sadece sert sesler çıkarabildiğini, oysa karatavukla ardıçkuşunun seslerinin tatlı, çekici olduğunu fark ettim.

Bir gün, soğuktan mustaripken, oralarda gezinen bazı dilencilerin bıraktığı bir ateşe rastladım. Ateş bana müthiş bir haz verdi. O coşkuyla elimi korların içine soktum, fakat acıyla bağırarak hemen geri çektim. Aynı şeyin birbirine bu kadar zıt etkiler yaratabilmesinin ne kadar tuhaf olduğunu düşündüm. Ateşin malzemesini inceleyince, odundan ibaret olduğunu anlayarak sevindim. Hemen etraftan birkaç dal topladım ama topladıklarım yaştı, yanmadılar. Buna çok üzüldüm. Ateşin yanışını seyrederek öylece oturdum. Sıcak bir yere koyduğum ıslak dallardan biri hızla kuruyup alev aldı. Bu duruma kafa yordum, değişik dallara dokunarak sebebini anladım ve kurutarak bol ateş kaynağı elde etmek üzere bolca odun toplamaya koyuldum. Gecenin eriştiği ve beraberinde uyku getirdiği sırada, ateşimin söneceğinden çok korkuyordum. Ateşin üzerine dikkatle kuru odunlar örttüm, onların üzerine de ıslak dallar yerleştirdim; sonra pelerinimi serip yere uzandım, uykuya daldım.

Sabah uyanınca, ilk işim ateşime bakmak oldu. Üzerini açtım, hafif bir rüzgâr esince hemen alevler belirdi. Bunu da görünce hemen dallardan bir yelpaze yaptım, sönmek üzere olan korları canlandırdım. Tekrar gece olduğunda, ateşin sadece ısı değil ışık da verdiğini anlayıp, bundan çok memnun oldum. Ayrıca bu elementin yiyeceklerime faydası olduğunu anladım, çünkü gezginlerin bıraktığı yemek artıklarını bulmuştum. Bunlar pişirilmişti ve ağaçlardan topladığım meyvelerden çok daha lezzetliydi. Ben de yemeğimi aynı şekilde hazırlamayı deneyerek elimdekileri korların üzerine koydum. Bu işlemde meyvelerin ziyan olduğunu, kabuklu yemişlerle köklerin ise çok daha iyi hale geldiğini gördüm.

Fakat yiyecek azalmıştı. Çoğu zaman bütün günümü, açlığımı bastıracak birkaç meşe palamudu arayarak geçiriyordum. Bunu fark ettiğimde, kaldığım yeri terk ederek, az sayıdaki ihtiyacımı daha kolay karşılayacağım başka bir yer aramaya karar verdim. Bu ayrılışta tesadüfen elde ettiğim ve yeniden nasıl üreteceğimi bilmediğim ateşi kaybetmenin üzüntüsünü yaşadım. Birkaç saat boyunca bu sorunu ciddiyetle ele almama rağmen, denemelerimden vazgeçmek zorunda kaldım ve pelerinime sarınarak ormanın içinde batan güneşe doğru yürümeye başladım. Bu şekilde üç gün boyunca ilerledikten sonra açık alanlara ulaştım. Önceki gece epey kar yağdığından arazi bembeyazdı; kederli bir görüntüydü ve zemini örten soğuk, ıslak madde yüzünden ayaklarım buza kesmişti.

Saat sabahın yedisi gibiydi; yiyecek ve barınak arıyordum. Nihayet yüksekçe bir yerde, şüphesiz bir çobanın kalması için yapılmış küçük bir kulübe gördüm. Bu benim için yeni bir görüntüydü. Merakla yapıyı inceledim. Kapıyı açık bulunca içeri girdim. Yaşlı bir adam ateşin başında oturmuş kahvaltısını hazırlıyordu. Gürültüyü duyunca dönüp baktı, beni görür görmez bir feryat kopardı ve kulübeden çıkıp, takatsiz vücudundan beklenmeyecek bir hızla arazi boyunca kaçtı. Daha önce karşıma çıkan şeylere benzemeyen görüntüsü ve kaçıp gitmesi beni biraz şaşırtmıştı. Fakat kulübenin görünüşünden büyülenmiştim. Buraya yağmur, kar giremiyordu; ateş gölünde çektikleri ıstıraplardan sonra Pandemonium* iblislere nasıl göründüyse, bu kulübe de bana öyle enfes, ilahi bir sığınak gibi görünmüştü. Çobanın kahvaltısından artakalan ekmek, peynir, süt ve şarabı oburca mideye indirdim. Şaraptan hoşlanmamıştım gerçi. Sonra üzerime bitkinlik çöktü, oracıktaki samanların üzerine yatıp uykuya daldım.

---

* Milton'ın *Kayıp Cennet*'inde, Cehennem'in başkenti. *Frankenstein*'da, *Kayıp Cennet*'e bolca gönderme vardır. (ç.n.)

Öğle vakti uyandım ve beyaz zeminde ışıldayan güneşin sıcaklığına kapılarak, seyahatime devam etmeye karar verdim. Bulduğum bir omuz çantasına köylünün kahvaltısından kalanları doldurdum, saatlerce arazide yürüyüp, gün batarken bir köye vardım. Ne mucizevi bir görüntüydü! Kulübeler, çok daha muntazam evler ve yüksek binalar, sırasıyla hayranlığımı uyandırıyordu. Bahçelerdeki sebzeler, bazı evlerin pencerelerine konmuş sütler, peynirler iştahımı açıyordu. Bunların en güzellerinden birine girdim, fakat kapıdan içeri henüz adım atmıştım ki, çocuklar feryat etmeye başladı, kadınlardan biri baygınlık geçirdi. Bütün köy ayağa kalkmıştı; bazıları kaçıyor, bazıları bana saldırıyordu. Fırlattıkları taşların ve türlü eşyanın açtığı yaraların acısıyla korku içinde açık araziye kaçıp, alçak tavanlı, viran bir kulübeye sığındım. Neredeyse çıplak, köyde gördüklerime kıyasla pek rezil görünümlü bir yerdi. Gerçi bu viran kulübe, düzgün ve hoş görünümlü bir eve bitişikti; fakat az önce başıma gelenlerden ötürü içeri girmeye cesaret edemedim. Sığındığım yer ahşaptan yapılmıştı ama tavanı o kadar alçaktı ki, dik oturmakta bile zorlanıyordum. Zemindeki toprağa hiç ahşap döşenmemişti ama içerisi kuruydu. Sayısız delikten içeri rüzgâr girse de, kardan ve yağmurdan korunmak için orada kalmayı makul buldum.

Böylece oraya çekildim ve sefil bir mekân da olsa beni mevsimin yağışlarından, daha önemlisi insanların barbarlığından koruyacak bir sığınak bulmaktan ötürü sevinerek yere uzandım. Şafak söktüğünde, bitişik evi görmek, bulduğum bu yerleşimde kalıp kalamayacağımı anlamak için kulübemden dışarı doğru süründüm. Burası evin arka duvarına dayalıydı; dışarıdan görünen cephelerini de bir domuz ahırıyla, berrak bir su havuzu kuşatıyordu. Tek tarafı açıktı, ben o taraftan içeri sızmıştım. Ama şimdi, görülmeme yol açacak her gediği, dışarı çıkmak istediğimde hareket ettirebileceğim taşlarla, tahtalarla kapıyordum. Sadece do-

muz ahırından geçip gelen ışık içeri ulaşıyordu, bu kadarı da bana yetiyordu.

İkametgâhımı böyle düzenledikten, yere temiz saman döşedikten sonra içeri çekildim, çünkü uzakta bir adam görmüştüm ve önceki gece başıma gelenleri hatırladığımdan, ona güvenemiyordum. Ancak evvela, o günkü yiyeceğim olmak üzere bir somun sert ekmek ve ayrıca bir fincan aşırmıştım; sığınağımın yanında akan temiz sudan bu fincanla içmek, elimle içmekten daha kolaydı. Zemin biraz yüksekteydi, böylece mükemmelen kuru kalıyordu ve evin bacasına yakın olduğundan yeterince sıcaktı.

Bu koşullar altında fikrimi değiştirecek bir şey olana kadar viran kulübemi terk etmemeye karar verdim. Önceden bulunduğum kasvetli ormanla, yağmur sularını akıtan dallar ve yaş toprakla kıyaslanınca, hakikaten cennetti burası. Keyifle kahvaltımı yaptım ve biraz su almak için tahtalardan birini yerinden çıkarmak üzereyken ayak sesleri duydum. Ufak bir yarıktan bakınca, başının üstünde kova taşıyan küçük bir yaratığın kulübemin önünden geçtiğini gördüm. Genç, nazik tavırlı bir kızdı; o zamana dek karşıma çıkan köylülerden, çiftlik evi çalışanlarından farklıydı. Ancak, pek adi şeyler giymişti; üzerindekiler, kaba saba bir mavi jüponla keten bir ceketten ibaretti; güzel saçları örülü, ama süssüzdü; metanetli, ama üzgün görünüyordu. Onu gözden kaybettim. Yaklaşık çeyrek saat sonra döndü. Taşıdığı kovanın birazı sütle doluydu bu kez. Görünüşe bakılırsa yükünü zar zor taşıyarak yürürken, yanına daha da umutsuz ifadeli bir delikanlı geldi. Bu delikanlı, üzüntülü bir edayla bazı sesler çıkardıktan sonra, kovayı onun kafasından alarak eve kendisi taşıdı. Kız da arkasından gitti, kayboldular. Sonra delikanlının elinde birtakım aletlerle evin arkasındaki araziden geçtiğini gördüm. Kız da bazen evde, bazen avluda çalışıyordu.

İkametgâhımı inceleyince, evin pencerelerinden birinin eskiden buraya açıldığını, fakat camların tahtayla değiştiril-

diğini anladım. Bu tahtaların birinde, ötesi zar zor görülebilen, varlığı neredeyse fark edilmeyecek ufak bir yarık vardı. Bu delikten bakınca, beyaza boyalı ve temiz, fakat içinde çok az mobilya bulunan küçük bir odayı seçmek mümkündü. Köşedeki küçük ateşin başında, çok mutsuz bir tavırla başını ellerine yaslamış ihtiyar bir adam oturuyordu. Genç kız ortalığı toplamakla meşguldü, fakat o sırada açtığı çekmeceden ellerini meşgul eden bir şey alarak* ihtiyarın yanına oturdu; ihtiyar da bir müzik aleti çıkarıp çalmaya başladı. Ardıçkuşunun, bülbülün ötüşünden daha tatlı sesler çıkarıyordu. O ana kadar güzel şey görmemiş benim gibi zavallı bir sefil için dahi çok hoş bir görüntüydü! Yaşlı adamın kır saçları, iyiliksever ifadesi hürmetimi, kızın nazik tavırları ise sevgimi uyandırdı. Adamın çaldığı yaslı havanın, sevimli refakatçisinin gözlerinden yaşlar süzülmesine yol açtığını gördüm. İhtiyar bu durumu fark etmedi; ta ki kızın hıçkırıkları duyulur oluncaya dek. O zaman bazı sesler çıkardı, güzel yaratık da elindeki işi bırakarak, adamın ayaklarının dibine diz çöktü. Adam onu kaldırdı ve öyle bir iyilikle, sevgiyle gülümsedi ki, özel, çok kuvvetli duygular hissettim. Acı ve hazzı bir araya getiren böylesi duyguları daha önce hiç tecrübe etmemiştim, ne açlığın ne de soğuğun etkisiyle. Bu duyguları taşımaya dayanamayıp, pencereden uzaklaştım.

Az sonra delikanlı, omzunda odunlarla döndü. Kız onu kapıda karşıladı, yükünü indirmesine yardımcı oldu, odunlardan birkaçını eve taşıyarak ateşin üstüne yerleştirdi. Sonra genç adamla birlikte evin kuytu bir yerine geçtiler. Delikanlı büyük bir ekmek somunuyla bir parça peynir gösterdi kıza. Memnun görünen kız, bahçeye çıkıp kökler, bitkiler topladı ve bunları önce suya, sonra da ateşin üstüne koydu. Sonra el işine devam etti, delikanlı da bahçeye çıktı ve galiba toprağı kazıp kökleri sökmekle uğraşmaya başladı. Delikan-

* Bir nakış işi kastediliyor. 18. yüzyıl Avrupa'sında, her sınıftan kadının, başka bir şeyle uğraşmadığı esnada nakış işlemesine alışılmıştı. (ç.n.)

lı bir saat kadar böyle çalıştıktan sonra, genç kadın da ona katıldı, ardından birlikte eve girdiler.

Bu süre boyunca ihtiyar düşünceliydi; fakat diğerleri gelince daha şen bir havaya büründü ve yemeğe oturdular. Yemek çabucak bitti. Genç kadın tekrar ortalığı toplamaya başladı, ihtiyar birkaç dakikalığına delikanlının koluna yaslanarak güneşte, evin önünde yürüdü. Bu iki enfes yaratık arasındaki karşıtlığın güzelliğini hiçbir şey aşamazdı. Biri yaşlıydı; kır saçları, yardımseverlik ve sevgiyle ışıldayan bir çehresi vardı; genç olanınsa ince, zarif bir bedeni vardı, yüz hatları gayet güzel bir simetriye sahipti, ama gözlerine ve tavırlarına bakılırsa, son derece üzgün, umutsuzdu. İhtiyar eve döndü, delikanlı ise sabahkilerden farklı aletler alıp, adımlarını otlaklara yöneltti.

Çabucak gece oldu, fakat büyük bir şaşkınlıkla evdekilerin ince mumlardan faydalanarak ışığı devam ettirdiklerini fark ettim; insan komşularımı izlemekten aldığım hazzın güneşin batışıyla sona ermemesi beni çok sevindirmişti. Akşam vakti genç kız ve refakatçisi, anlayamadığım çeşitli işlerle uğraştılar. İhtiyar, çıkardığı ilahî seslerle sabahleyin beni büyüleyen müzik aletini tekrar eline aldı. O bitirir bitirmez delikanlı başladı; çalmaya değil de, ne ihtiyarın müzik aletindeki armonilere, ne de kuşların şarkılarına benzeyen monoton sesler çıkarmaya. Şimdi anlıyorum ki yüksek sesle kitap okuyormuş; fakat o sırada, sözcüklerin ya da harflerin sanatını hiç bilmiyordum.

Aile kısa bir süre böyle şeylerle meşgul oldu, sonra ışıklarını söndürdüler, zannederim uykuya çekilmişlerdi."

XII. Bölüm

"Samanların üzerine yattım, fakat uyuyamadım. Gün içinde olanları düşündüm. Beni asıl etkileyen, bu insanların nazik tavırlarıydı. Onlara katılmayı arzuluyor, ama cesaret edemiyordum. Önceki gece barbar köylülerin bana nasıl eziyet ettiğini unutmamıştım; bundan sonra nasıl davranmaya karar verirsem vereyim, şimdilik sakince kulübemde bekleyip izleyecek, onların eylemlerini etkileyen dürtüleri keşfetmeye çalışacaktım.

Ev sakinleri, ertesi sabah gün doğmadan kalktı. Genç kadın ortalığı derleyip topladı ve yemeği hazırladı, delikanlı da ilk yemeğin ardından dışarı çıktı.

O gün de tıpkı önceki gün gibi geçti. Delikanlı sürekli dışarıda çalışıyordu, kız ise içeride türlü yorucu işlerle meşguldü. Kör olduğunu çok geçmeden anladığım ihtiyar, boş vakitlerinde ya müzik aletini çalıyor, ya da derin düşüncelere dalıyordu. Gençlerin muhterem refakatçilerine gösterdikleri sevgiye, saygıya hiçbir şeyin erişmesi mümkün değildi. Ona karşı en küçük sevgi vazifesini dahi nezaketle yerine getiriyorlar, ihtiyar da onları iyiliksever tebessümüyle mükâfatlandırıyordu.

Tamamen mutlu değillerdi. Delikanlıyla arkadaşı sık sık birbirlerinden ayrılıyor ve galiba ağlıyorlardı. Mutsuz olmaları için sebep göremiyordum; fakat bu bana çok tesir ediyordu. Bu kadar sevimli yaratıklar ıstırap çekiyorsa, kusurlu

ve yalnız bir yaratık olan benim sefil durumum çok şaşırtıcı değildi. Enfes bir evleri (bana öyle görünüyordu) ve bütün lüksleri vardı; üşüdüklerinde onları ısıtacak ateşleri, acıktıklarında karınlarını doyuracak yemekleri vardı; harika elbiseler giyiyorlardı, üstelik yârenlik ediyor, konuşuyor, her gün sevgiyle, nezaketle bakıyorlardı birbirlerine. Peki gözyaşları ne anlama geliyordu? Acıyı mı ifade ediyordu gerçekten? Başta bu sorulara yanıt bulamıyordum; fakat sürekli olarak sarf ettiğim dikkat ve geçen zaman, önceleri esrarengiz gelen birçok görüntüyü bana açıkladı.

Bu sevimli ailenin huzursuzluk sebeplerinden birini keşfetmem epey sürdü: Sebep yoksulluktu ve bu musibeti çok acı verici ölçüde çekiyorlardı. Besinleri bahçedeki sebzelerden ve bir ineğin sütünden ibaretti. Sahiplerinin ineğe yedirecek pek bir şey bulamadığı kış aylarında, ineğin sütü de çok azalıyordu. Muhtemelen, özellikle de iki genç, açlığın sancısını sıklıkla derinden hissediyorlardı; çünkü birkaç kez kendilerine hiç yemek ayırmayıp ne varsa ihtiyarın önüne koydular.

Bu iyilik beni derinden etkiliyordu. Geceleyin, sakladıkları yiyeceğin bir kısmını kendim için çalmayı alışkanlık edinmiştim; fakat onların acı çekmesine sebep olduğumu anlayınca, bundan vazgeçtim, karnımı civardaki ormandan topladığım meyveler, fıstıklar ve köklerle doyurmaya başladım.

Çabalarına yardımcı olmanın başka bir yolunu da keşfettim. Delikanlının günün büyük bölümünü evde yanan ateş için odun toplamakla geçirdiğini fark etmiştim. Geceleri sık sık, nasıl kullanıldığını hemen anladığım aletlerini alıp, evin birkaç günlük yakacağını getiriyordum.

Hatırlıyorum da, bunu ilk kez yaptığımda, sabahleyin kapıyı açan genç kadın, dışarıdaki koca odun yığınını görünce hayretler içinde kalmıştı. Yüksek sesle birtakım sözler söyledi, bunun üzerine yanına gelen delikanlı da aynı şekil-

de şaşırdı. O gün ormana gitmediğini, günü evi onarmakla, bahçeyi ekip biçmekle geçirdiğini görmekten memnun olmuştum.

Yavaş yavaş daha da önemli bir keşifte bulundum. Bu insanların deneyimlerini, duygularını birbirlerine anlamlı seslerle iletmek için bir yöntemleri olduğunu fark etmiştim. Söyledikleri kelimelerin bazen bu kelimeleri duyanların zihinlerinde ve çehrelerinde memnuniyet ya da acı, tebessüm ya da üzüntü uyandırdığını algılamıştım. Gerçekten ilahî bir bilimdi; bu bilimle tanışmayı şiddetle arzuladım. Fakat bu amaç doğrultusundaki her denememde kafam allak bullak oldu. İnsanların telaffuzları hızlıydı ve söyledikleri kelimelerin, görülebilen nesnelerle açık bir bağlantısı olmadığından, bunların neye ilişkin olduklarına dair esrarı çözecek hiçbir ipucu bulamıyordum. Ancak büyük dikkat sarf ederek ve birkaç ay döngüsü boyunca kulübemde kaldıktan sonra, hakkında konuşulan en bildik nesnelerden bazılarının ismini keşfettim. 'Ateş', 'süt', 'ekmek', 'odun' kelimelerini öğrenip kullandım. Ev halkının isimlerini de öğrendim. Delikanlıyla arkadaşının birkaç farklı ismi vardı; ihtiyarın tek ismi 'baba'ydı. Kıza 'kız kardeşim' ya da 'Agatha', delikanlıya 'Felix', 'kardeşim' ya da 'oğlum' diyorlardı. Tüm bu seslere karşılık gelen fikirleri öğrendiğime, onları seslendirebildiğime nasıl memnun olmuştum, tarif edemem. Henüz nasıl anlamam, nasıl kullanmam gerektiğini bilmediğim 'iyi', 'sevgili', 'mutsuz' gibi başka birkaç kelime ayırt ettim.

Kış mevsimini bu şekilde geçirdim. Ev halkının nazik tavırlarından ve güzelliklerinden ötürü onlara büyük bir sevgiyle bağlanmıştım; mutsuz olduklarında canım sıkılıyordu, neşelendiklerinde ben de sevinçlerine ortak oluyordum. Onlar dışında çok az insan görüyordum; başka biri eve girdiğinde, haşin tavırları ve kaba yürüyüşleri, nazarımda dostlarımın üstün konumlarını belirgin kılıyordu. Anladığım kadarıyla ihtiyar sık sık çocuklarını cesaretlendirmeye çalı-

şıyordu; bazen kasvetlerini dağıtmak için onlara seslendiğini fark ettim. Neşeli vurgularla, bana bile haz veren bir iyilik ifadesiyle konuşuyordu. Agatha saygıyla dinliyor, bazen gözlerine dolan yaşları fark ettirmeden silmeye çalışıyordu; ancak babasının teşvik edici sözlerini dinledikten sonra genellikle çehresinin ve ses tonunun daha neşeli olduğunu ayırt ettim. Felix için aynı şey söz konusu değildi. O her zaman grubun en kederlisiydi ve tecrübesiz hislerime rağmen, bana bile dostlarından daha fazla acı çeker gibi görünüyordu. Fakat yüz ifadesi daha kederli olsa da, sesi kardeşininkinden neşeliydi; bilhassa ihtiyara hitap ederken.

Bu sevimli insanların mizaçlarını belli belirsiz de olsa açığa vuran sayısız örnekten bahsedebilirim. Yoksulluğun ve muhtaçlığın ortasında Felix, karlı zeminin altından başını çıkarmış ilk beyaz çiçekçiği, sevinçle kız kardeşine götürmüştü. Sabahın erken saatinde, Agatha uyanmamışken, onun süthaneye erişmesini engelleyen karı yoldan temizliyor, kuyudan su çekiyordu. Yakacak almaya gittiğinde, her zaman olduğu gibi, odunluğun görünmez bir el tarafından odunla doldurulduğunu görüp şaşkına dönüyordu. Gün içinde, zannederim komşuları olan çiftçilerden biri için çalışıyordu. Zira çoğu zaman evden ayrılıp, ancak akşam yemeğinde dönüyordu; bununla birlikte, hiç odun getirmemiş oluyordu. Diğer zamanlar bahçede çalışıyordu; fakat bu dondurucu mevsimde yapacak fazla şey olmadığından, o da ihtiyara ve Agatha'ya kitap okuyordu.

Bu okumalar başlangıçta çok kafamı karıştırdı; fakat yavaş yavaş, okurken çıkardığı seslerin, konuşurken çıkardığı seslerle büyük ölçüde aynı olduğunu keşfettim. Böylece kâğıdın üstünde onun anladığı konuşma işaretlerinin bulunduğu sonucuna vardım. Ben de bunları anlayabilmek arzusuyla yanıp tutuşmaya başladım. Fakat işaretlere karşılık gelen sesleri bile anlayamazken bu nasıl olacaktı? Bu bilimde makul derecede ilerlemiştim ama yine de, herhangi bir diyaloğu takip edemi-

yordum; zihnimi tamamen buna vermiştim oysa. Çünkü kendimi evde yaşayanlara göstermeyi çok arzu etsem de, dillerine hâkim olmadan bunu deneyemeyeceğimi kolayca fark etmiştim; dil bilmek, biçim bozukluğumu görmezden gelmelerini sağlayabilirdi; zira bu biçim bozukluğuyla, sürekli gözlerimin önünde duranların zıtlığını fark etmiştim.

Ev halkının mükemmel biçimlerine hayrandım; zarafetlerine, güzelliklerine, narin çehrelerine. Fakat berrak bir su birikintisinde kendime bakınca, nasıl dehşete düşüyordum! İlk defasında yansıyanın kendim olduğuna inanamayıp, irkilerek geri çekilmiştim. Benim gerçekten bu canavar olduğuma aklım tamamen yattığı vakit, içimde derin bir umutsuzluk, mahcubiyet hissi uyanmıştı. Heyhat! Bu berbat şekil bozukluğunun ölümcül etkilerini, henüz tam olarak bilmiyordum.

Güneş ısınıp günler uzayınca, karlar yok oldu. Çıplak ağaçları, kara toprağı görür oldum. O zamandan sonra Felix'in işi çoğaldı, beklenen kıtlığın korkutucu işaretleri kayboldu. Sonradan anladığım üzere, besinleri yavan fakat sağlıklıydı ve besinden yeterince besin elde edebiliyorlardı. Bahçede farklı türden birkaç yenebilir bitki çıktı. Mevsim ilerledikçe, bu konfor işaretleri günbegün arttı.

İhtiyar her öğle vaktinde, şayet yağmur yağmıyorsa oğluna dayanarak yürüyordu; gökten suların inmesine yağmur dendiğini keşfetmiştim. Bu hadise sık sık oluyor, fakat sert bir rüzgâr toprağı hemencecik kurutuyordu. Mevsim eskisinden çok daha hoştu şimdi.

Kulübedeki hayatım tekdüzeydi. Sabahları ev sakinlerinin hareketlerini izliyordum. Onlar farklı yerlere dağılmışken uyuyordum. Günün geri kalanında dostlarımı gözlemliyordum. Yatağa çekildiklerinde, gökte ay varsa ya da yıldızlar ışıldıyorsa, ormana giderek yiyeceğimi ve evin odununu topluyordum. Döndüğümde, gerektikçe patikanın karını temizliyor, Felix'i yaparken gördüğüm vazifeleri yerine getiriyordum. Görünmez bir elin yaptığı bu işlerin onları hayrete

düşürdüğünü sonradan anladım. Bir iki kez de bu vesileyle, 'iyi ruh', 'harika' kelimelerini sarf ettiklerini duydum; ama o sırada bunların anlamını bilmiyordum.

Artık düşüncelerim daha etkin hale gelmişti; bu sevimli yaratıkların güdülerini, hislerini keşfetmeyi arzuluyordum. Niçin Felix'in bu kadar perişan, Agatha'nın bu kadar üzgün göründüğünü merak ediyordum. Bu insanları hak ettikleri mutluluğa kavuşturabilirim sanıyordum (ne sefilce!). Uyuduğumda ya da daldığımda, saygın kör babanın, nazik Agatha'nın, mükemmel Felix'in görüntüleri gözümün önünden geçiyordu. Benim nazarımda onlar, gelecekteki kaderimi belirleyecek üstün varlıklardı. Kafamda binlerce defa, kendimi onlara nasıl sunacağımı ve onların beni nasıl karşılayacağını canlandırdım. Benden tiksineceklerini, ancak nazik tavırlarımla, yatıştırıcı sözlerimle önce beğenilerini, sonra da sevgilerini kazanacağımı hayal ettim.

Bu düşünceler beni canlandırdı ve tekrar dil sanatını öğrenmeye girişmemi sağladı. Uzuvlarım gerçekten kaba saba, fakat esnekti; sesim onların yumuşak, müzikli tonlarına hiç benzemese de, anladığım kelimeleri tahammül edilir bir rahatlıkla telaffuz ediyordum. Durum, eşekle finonun masalı gibiydi; ama sevgiyle hareket eden nazik eşek, tavırları hoyratça olsa da, sopalanmaktan, küfredilmekten daha iyisini hak ediyordu şüphesiz.

Baharın tatlı yağmurları ve ılık havası, toprağın yüzeyini çok değiştirmişti. İnsanlar bu değişiklikle beraber, saklandıkları mağaralardan çıkar gibi yeryüzüne dağılmış, çeşitli tarım işleriyle meşgul olmaya başlamışlardı. Kuşlar daha neşeli ötüyordu, ağaçlardaki yapraklar tomurcuğa durmuştu. Toprak mutluydu! Kısa zaman önce otsuz, nemli ve sağlıksızken, artık tarımlara yaraşır bir yaşam alanı haline gelmişti. Doğanın büyüleyici görüntüsü moralimi düzeltmişti. Geçmiş hafızamdan silinmişti, şimdiki zaman huzurluydu, gelecek ise umudun ve coşkulu beklentilerin parlak ışınlarıyla süslenmişti."

XIII. Bölüm

"Şimdi çabucak, hikâyemin daha heyecanlı kısmına geçiyorum. Beni eski halimden çıkarıp şimdiki halime getiren duygulara yol açmış hadiseleri anlatacağım.

Bahar hızlı ilerliyordu; hava güzel, gökyüzü bulutsuzdu. Evvelden çöl gibi ve kasvetli olan bu yerin, şimdi güzelim çiçeklerle, yeşilliklerle dolmasına şaşıyordum. Haz veren yüzlerce koku, yüzlerce güzel görüntü, duyularımı hoşnut edip tazeliyordu.

Böyle günlerin birinde, ev sakinleri çalışmaya ara vermişken –ihtiyar gitarını çalıyor, çocukları onu dinliyorlardı– Felix'in yüzünde anlatılmaz bir kasvet ifadesi gördüm. Sık sık iç geçiriyordu. Bir ara babası müziği kesti; tavırlarından, oğlunun niçin üzüntülü olduğunu öğrenmeye çalıştığını anladım. Felix neşeli bir sesle yanıt verdi; ihtiyar müziğe devam edecekti ki kapı çalındı.

Taşralı bir rehberle birlikte, atla gelmiş bir hanımdı bu. Koyu renk elbise giymiş, yüzünü kalın siyah bir peçeyle örtmüştü. Agatha bir soru sordu. Yabancı cevaben, sadece tatlı bir sesle Felix'in ismini telaffuz etti. Sesi melodikti ama dostlarımdan hiçbirinin sesine benzemiyordu. Felix bu kelimeyi duyunca, aceleyle hanıma yöneldi. Hanım Felix'i görünce peçesini kaldırdı. O zaman meleksi bir güzelliğe ve yüz ifadesine şahit oldum. Saçları parlak kuzguni siyahtı ve sıradışı şekilde örülmüştü; siyah gözlerinin nazik ve neşeli bir ifadesi

vardı. Gayet muntazam yüz hatları, olağanüstü bir cildi, yanaklarında da tatlı bir pembelik vardı.

Felix onu gördüğüne çok sevinmişti. İfadesinde üzüntüden eser kalmadı. Yüzü, neredeyse nasıl olduğuna inanamadığım biçimde esrik bir coşkuya büründü. Gözleri ışıldadı, duyduğu hazla yanakları kızardı. O an Felix'in de bu yabancı kadar güzel olduğunu düşündüm. Kadın farklı duyguların etkisi altındaydı sanki; güzel gözlerindeki birkaç damla yaşı silerek elini Felix'e uzattı. Felix bu eli mutlulukla öptü ve kadına anlayabildiğim kadarıyla, "Tatlı Arap'ım" diye hitap etti. Kadın onu anlamış gibi değildi, yine de gülümsedi. Felix kadının attan inmesine yardımcı oldu, rehberi uğurladıktan sonra onu eve buyur etti. Felix'le babası arasında bir konuşma geçti, sonra genç yabancı, ihtiyarın önünde diz çöküp elini öpmeye yeltendi. Ama ihtiyar onu kaldırarak muhabbetle kucakladı.

Çok geçmeden, açık sesler çıkarmasına ve görünüşe bakılırsa kendine ait bir dille konuşmasına rağmen, yabancının sözlerinin evdekiler tarafından anlaşılmadığını, onun da evdekileri anlamadığını fark ettim. Kavrayamadığım birçok işaret kullandılar; fakat kadının varlığının evceğize mutluluk saçtığını ve sabah sisini dağıtan güneş misali onların kederini dağıttığını gördüm. Bilhassa Felix mutlu görünüyor, Arap'ına sevinç tebessümleriyle yaklaşıyordu. Agatha, inceliği hiç elden bırakmayan Agatha yabancının ellerini öpüyor ve kardeşini göstererek, anladığım kadarıyla, yabancı gelene kadar Felix'in keder içinde olduğunu anlatan işaretler yapıyordu. Böyle geçen birkaç saat boyunca, sebebini kavrayamasam da, yüzlerinde hep coşku ifadesi vardı. Yabancı onların ardından bir sesi sık sık tekrar ettikçe lisanlarını öğrenmeye çalıştığını anladım ve derhâl aynı maksatla bu yöntemi kullanmam gerektiği fikri belirdi kafamda. Yabancı ilk derste yaklaşık yirmi kelime öğrendi; bunların çoğu önceden anlamış olduğum kelimelerdi, fakat diğerleri bana faydalı oldu.

Gece bastırırken Agatha ile Arap erken uykuya çekildiler. Ayrıldıkları esnada Felix yabancının elini öperek, 'İyi geceler tatlı Safie,' dedi. Sonra uzun süre babasıyla sohbet etti. Güzel misafirlerinden bahsettiklerini, sık sık onun ismini anmalarından tahmin ettim. Konuştuklarını anlamaya can atıyordum; bu amaçla tüm duyularımı seferber ettim, fakat amacıma ulaşmam imkânsızdı.

Ertesi sabah Felix işine gitti. Agatha'nın her zamanki işleri bittikten sonra Arap, ihtiyarın ayaklarının dibine oturdu. Onun gitarını alarak, gözlerimden üzüntü ve sevinç yaşları inmesine yol açan, büyüleyici güzellikte havalar çaldı. Şarkı söylediğinde, sesi bir orman bülbülü misali kâh yükselip kâh sönükleşerek, zengin bir ahenkle akıp gidiyordu.

Çalıp söylemeyi bitirdiğinde gitarı Agatha'ya verdi. Agatha evvela almak istemediği gitarla basit bir ezgi çaldı. Sesi de tatlı iniş-çıkışlarla bu ezgiye eşlik etti. Fakat onun söyleyişi, yabancının enfes nağmelerinden farklıydı. İhtiyar sevinçle dolmuş gibiydi. Agatha onun söylediklerini Safie'ye açıklamaya çalıştı. Galiba onun, müziğiyle ihtiyara çok büyük haz verdiğini anlatmak istiyordu.

Günler eskisi gibi huzur içinde geçiyordu. Tek fark, dostlarımın çehrelerine keder yerine coşkunun gelmiş olmasıydı. Safie her zaman neşeli, mutluydu. İkimiz de dil konusunda hızla gelişiyorduk. İki ayın sonunda, koruyucularımın sarf ettiği sözlerin çoğunu kavrar hale gelmiştim.

Bu arada kara toprak otlarla kaplanmış, yeşil toprak kümelerinde sayısız çiçek bitmişti. Hem koklaması hem de bakması güzel bu çiçekler, ormanda ay ışığıyla soluk yıldızlar gibi parlıyordu. Güneş daha sıcak, geceler açık ve ılıktı şimdi. Gece yürüyüşlerim, güneşin geç batıp erken doğması yüzünden epey kısalmış olsa da, benim için büyük haz kaynağıydı; zira gün ışığında dışarı çıkmaya hiç yeltenmemiştim. Girdiğim ilk köyde karşılaştığım muameleye tekrar maruz kalmaktan korkuyordum.

Dile daha çabuk hâkim olabilmek için dikkat sarf ederek geçiyordu günlerim. Arap'tan daha hızlı gelişim sağlamakla övünebilirim. O çok az şey anlayıp, bozuk bir aksanla konuşuyordu, buna rağmen ben, neredeyse söylenen her kelimeyi kavrayıp taklit edebiliyordum.

Konuşma hususunda gelişirken, yazı ilmini de yabancıya anlatıldığı esnada öğrenmiştim. Bu, hayret ve sevinç veren geniş bir saha açtı önümde.

Felix Safie'ye ders verirken, Volney'nin *İmparatorlukların Yıkıntıları* kitabını* kullanıyordu. Felix okurken çok ince açıklamalarda bulunmasaydı, eserin manasını anlayamazdım. Dediğine göre, etkili üslubu Doğulu yazarlara öykünmeyle oluşturulduğu için bu kitabı seçmiş. Eser bana üstünkörü bir tarih bilgisi ve şu an dünyada mevcut birkaç imparatorluk hakkında fikir verdi. Yeryüzündeki farklı milletlerin âdetlerine, hükümetlerine, dinlerine dair kavrayış edindim. Tembel Asyalıları, Yunanların müthiş dehasını ve zihin etkinliklerini, sonradan yozlaşan Romalıların ilk dönemdeki savaşlarını ve harika erdemlerini, o yüce imparatorluğun düşüşünü, şövalyeleri, Hristiyanlık'ı, kralları öğrendim. Amerikan yarıküresinin keşfini duydum ve Safie'yle birlikte, oranın gerçek halkının kara bahtına ağladım.

Bu harika anlatılar bende tuhaf duygular uyandırdı. İnsan aynı anda hem bu denli güçlü, erdemli ve muhteşem, hem de bu denli habis ve bayağı mıydı gerçekten? Bir an kötülükten ibaret görünüyordu, başka bir ansa asil ve tanrısal kabul edilecek ne varsa onda toplanıyordu. Büyük ve erdemli olmak, duyarlı bir varlığa bahşedilmesi mümkün en yüksek şeref gibiydi; bayağı ve habis olmak, nicelerinin başına geldiği üzere, inilebilecek en alçak mevkiiydi; kör

---

* Volney kontu Constantin François Chasseboeuf'un Fransızca eserinin çevirisinden söz ediliyor. Fransız Devrimi'nin ilk yıllarında basılmış radikal metinlerden olan kitap, dünyanın tüm hâkim ideolojilerini ağır dille eleştiriyor ve tümünün ilga edilmesini savunuyordu. (ç.n.)

köstebeğin, zararsız solucanın halinden beter bir durumdu. Bir insanın nasıl olup da arkadaşını öldürebileceğini, hatta niçin yasaların, hükümetlerin bulunduğunu epey zaman kavrayamadım; fakat ahlâksızlıkların, kıyımların ayrıntılarını duyunca merakım dindi, bu konuyu nefret ve tiksintiyle bir kenara bıraktım.

Artık ev halkı arasındaki her sohbet, önüme yeni harikalar açıyordu. Felix'in Arap'a anlattıklarını dinlerken, insan toplumunun garip sistemini anlıyordum. Mülk taksimini, muazzam serveti ve kirli sefaleti, mevkiin, soyun sopun, asil kan sahibi olmanın anlamını öğrendim.

Kelimeler kendime döndürdü beni. Sizin türünüzden yaratıkların en çok itibar ettiği varlığın, zenginlikle bir araya gelmiş yüksek ve lekesiz bir soy olduğunu öğrendim. İnsan bunların sadece biriyle saygı görebiliyordu ama ikisine de sahip değilse, istisnai durumlar haricinde, olanca gücünü seçilmiş azınlığın çıkarı için harcamaya mahkûm bir serseri, bir köle gözüyle bakılıyordu ona! Ben neydim peki? Yaradılışım ve yaratıcım hakkında hiç fikrim yoktu ama param, dostum, herhangi bir mülküm olmadığını biliyordum. Üstelik korkunç şekilde biçimsiz, iğrenç bir yapım vardı; insanlarla aynı tabiata bile sahip değildim. Onlardan çeviktim ve daha bayağı yiyeceklerle hayatta kalabiliyordum. Çok yüksek sıcağa ve soğuğa, daha az zarar görerek katlanabiliyordum. Onlardan çok daha uzun boyluydum. Çevreye bakındığımda, kendim gibi hiç kimseyi görmemiş, duymamıştım. O halde ben, herkesin kaçtığı ve reddettiği bir canavar, dünya yüzünde bir leke miydim?

Bu düşüncelerin bana nasıl azap verdiğini anlatamam. Düşüncelerimi kafamdan atmaya çalıştım ama bilgiyle birlikte üzüntüm de arttı. Ah, keşke ormanımda kalsaydım da, açlıktan, susuzluktan, sıcaklıktan gayrısını bilmeseydim, hissetmeseydim!

Ne garip şeydir bilgi! Zihne kayadaki yosun misali yerleşti mi, bir daha ayrılmaz oradan. Tüm düşünce ve duyguları silkeleyip atmayı arzuladığım oldu, fakat öğrendim ki

acı hissini yenmenin tek bir yolu vardır ve o da ölümdür... beni korkutan, fakat anlayamadığım bir hal. Erdeme, iyi duygulara hayranlık duyuyor, ev halkının nazik tavırlarını ve cana yakın niteliklerini seviyordum, fakat onlarla konuşma imkânım yoktu. Görünmeden, bilinmeden elde edebildiklerimi saymazsak; bunlarsa, dostlarımın arasına girme arzumu tatmin etmek şöyle dursun, bu arzuyu artırıyordu. Agatha'nın nazik sözleri, büyüleyici Arap'ın neşeli tebessümleri benim için değildi. İhtiyarın teşvik edici yumuşak sözleri, sevgili Felix'in canlı sohbeti benim için değildi. Zavallı, mutsuz sefil!

Beni daha derinden etkileyen dersler de vardı. Cinsiyet farklılıklarını, çocukların nasıl doğup büyüdüklerini, ufak yavrunun tebessümlerine babanın nasıl karşılık verdiğini, yaşça büyük çocuğun neşeli hareketlerini, annenin tüm hayatını ve ilgisini nasıl kıymetli vazifesine vakfettiğini, gencin zihninin nasıl gelişip bilgi edindiğini, kız ve erkek kardeşleri, bir insanla başka bir insan arasındaki karşılıklı bağı kuran çeşitli ilişkileri öğrendim.

Fakat benim dostlarım, akrabalarım neredeydi? Çocukluk günlerimi izlemiş bir baba, beni tebessümlerle, okşamalarla kutsamış bir anne yoktu. Varsa bile, artık tüm geçmişim bir lekeden, hiçbir şey seçilemeyen kör bir boşluktan ibaretti. Hatırladığım en eski zamanımda da şimdiki boy ve oranlardaydım. O ana dek bana benzeyen ya da benimle ilişkide bulunmuş bir varlık görmemiştim. Neydim ben? Tekrar tekrar beliren bu sorunun iniltilerden başka yanıtı yoktu.

Bu hislerin neye yol açtığını az sonra anlatacağım, fakat önce ev halkına döneyim: Onların hikâyesi içimde kızgınlık, sevinç ve hayranlık gibi çeşitli duygular uyandırmıştı, ama tüm bu duygular koruyucularıma duyduğum ilave sevgi ve hürmet yüzünden silinip gitmişti (çünkü onları masumane, kısmen acıklı bir kendini kandırmayla seviyordum)."

XIV. Bölüm

"Dostlarımın hikâyesini öğrenmem biraz zaman aldı. Zihnimde derin izler bırakması kaçınılmaz bir hikâyeydi bu; ortaya çıkardığı hadiselerin hepsi, benim kadar deneyimsiz biri için ilginç ve harikaydı.

İhtiyarın ismi De Lacey idi. Fransa'nın iyi bir ailesinden geliyordu. Orada uzun yıllar boyunca refah içinde, daha üst düzeydekilerin saygısına, eşitlerinin sevgisine mazhar olarak yaşamış. Oğlu ülkesine hizmet için yetiştirilmiş, Agatha da en seçkin mevkideki hanımlar arasındaymış. Benim gelişimden birkaç ay öncesine kadar, Paris denilen büyük, şaşaalı bir şehirde, dostlar arasında, erdem, incelikli bir zekâ, zevk ve ortalama bir servetle edinilmesi mümkün her hazza sahip halde yaşıyorlarmış.

Yıkımlarına Safie'nin babası yol açmış. Bu adam bir Türk tüccarmış ve Paris'te uzun yıllar kaldıktan sonra, öğrenemediğim bir sebepten, hükümetle ilişkisi bozulmuş. Tam da Safie'nin onunla buluşmak üzere Konstantinopolis'ten geldiği gün yakalanıp hapse atılmış. Yargılanıp ölüme mahkûm edilmiş. Bu hükmün haksızlığı çok aşikârmış; tüm Paris öfke içindeymiş. Mahkûmiyet sebebinin ona isnat edilen suç değil, dinî inancı ve serveti olduğu düşünülüyormuş.

Felix tesadüfen duruşmada bulunuyormuş. Mahkemenin kararını duyunca, denetlenmesi mümkün olmayan bir dehşete, öfkeye kapılmış. O an adamı kurtarmaya ant içmiş

ve bunun imkânını aramış. Defalarca hapishaneye kabul edilmeyi deneyip başaramadıktan sonra, binanın muhafız bulunmayan bir kısmında, sağlam demir parmaklıkları olan bir pencere bulmuş. Bu pencere, zincire vurulmuş halde bu barbarca idam hükmünün infaz edilmesini bekleyen biçare, talihsiz Müslüman'ın hücresini aydınlatıyormuş. Felix gece vakti parmaklıklara giderek, mahkûma onun için yapmak istediği iyilikten bahsetmiş. Şaşırıp sevinen Türk, kurtarıcısını gayrete getirmek için ona ödül ve servet vaat etmeye yeltenmiş. Felix bu teklifleri hor görüp reddetmiş, ancak babasını ziyaret etmesine izin verilen ve büyük minnetini jestleriyle ifade eden tatlı Safie'yi gördüğünde anlamış ki, harcadığı emeğe ve girdiği tehlikeye değecek bir hazine bulunuyor tutsağın elinde.

Türk, kızının Felix'in kalbi üzerinde bıraktığı etkiyi hemen anlamış ve kendisi güvenli bir yere ulaşır ulaşmaz kızını onunla nikâhlayacağı vaadiyle, çıkarı doğrultusunda Felix'i iyice sağlama almaya çalışmış. Felix bu teklifi kabul etmeyecek denli nezaket sahibi olsa da, mutluluğunun tamamlanmasını sağlayacak hadisenin mümkün hale gelmesini dört gözle bekliyormuş.

Sonraki günlerde, tüccarın kaçışı için hazırlıklar ilerlerken, tatlı kızdan gelen birkaç mektup Felix'in şevkini ateşlemiş. Kız, düşüncelerini âşığının dilinde ifade edebilmek için yaşlı bir adamın, babasının Fransızca bilen bir uşağının yardımına başvurmuş meğer. Safie, babasına yardımcı olmak istediği için hararetle teşekkür ediyormuş Felix'e; bir yandan da inceden inceye, kendi kaderine yeriniyormuş.

Bu mektupların kopyaları var elimde, çünkü kulübedeki ikametim esnasında, yazı gereçleri edinmeyi başarmıştım. Mektuplar da çoğu zaman Felix'in ya da Agatha'nın elindeydi. Ayrılmadan önce onları sana vereceğim; hikâyemin gerçekliğini kanıtlayacaklardır. Fakat şimdi, güneş de epey alçaldığı için, sadece mektupların özünü tekrar edeceğim sana.

Safie, annesinin Türkler tarafından yakalanıp köle yapılan bir Hristiyan Arap olduğunu söylüyor; annesi güzelliğiyle Safie'nin babasının kalbini kazanmış ve evlenmişler. Genç kız, övgü dolu ve tutkulu bir dille söz ediyordu annesinden; özgür doğan bu kadın, düştüğü köleliği reddediyormuş. Kızını dininin ilkeleriyle yetiştirmiş ve ona, Muhammed'in kadın takipçilerine yasaklanmış olan yüksek zekâ gücünü, ruh bağımsızlığını arnaçlamayı öğretmiş. Bu hanım ölmüş ama verdiği dersler Safie'nin zihninde kalıcı izler bırakmış. Tekrar Asya'ya dönüp harem duvarları arasına hapsolarak, ruhunun tabiatına uymayan çocukça eğlencelerle yetinmeye zorlanmak olasılığına katlanamayan Safie, şimdi büyük fikirlere ve soylu bir erdem arayışına alışmış durumdaymış. Bir Hristiyan'la evlenerek, kadınların toplumda mevki sahibi olabileceği bir toplumun içinde kalma olasılığı fevkalade geliyormuş ona.

Türk'ün idam edileceği gün belirlenmişse de, adam bir önceki gece hapishaneden ayrılmış. Daha sabah olmamışken, Paris'ten çok uzaktaymış. Felix, babası, kız kardeşi ve kendisi için pasaport tedarik etmiş. Önceden planından haberdar ettiği babası, seyahate çıktığı süsünü vermek suretiyle evini terk edip, kızıyla birlikte Paris'in mütevazı bir muhitinde gizlenerek, bu tertibe yardım etmiş.

Felix, kaçakları önce Fransa'nın Lyon şehrine, sonra Mont Cenis geçidi üzerinden Livorno'ya sevk etmiş. Tüccar orada, Türk hâkimiyetindeki topraklara geçme fırsatı beklemeye karar vermiş.

Safie, babası yola çıkıncaya değin onunla kalmayı seçmiş. O vakit gelmeden babası, kızını kurtarıcısıyla evlendirme vaadini yinelemiş. Felix de bunun gerçekleşmesi beklentisiyle, onların yanında kalmış. O zaman zarfında, kendisine karşı son derece yalın, müşfik bir sevgi gösteren Arap'a yârenlik etmiş. Bir tercüman vasıtasıyla, bazen de birbirlerinin bakışlarını yorumlayarak sohbet ediyorlarmış. Safie anayurdunun olağanüstü şarkılarını söylüyormuş ona.

Türk bu yakınlaşmaya izin verip, genç sevdalıların umutlarını beslerken, yüreğinde başka planlar kuruyormuş. Kızının bir Hristiyan'la evlenmesi fikri onda nefret uyandırsa da, soğuk davrandığı takdirde Felix'i kızdıracağından korkuyormuş; zira kurtarıcısının, ikamet ettikleri İtalyan devletinde, halen onu ele vermeyi seçebileceğini biliyormuş. Bu tertibi, artık ihtiyaç duymayacağı ana dek uzatmayı nasıl başaracağına, ayrılırken kızını nasıl gizlice yanında götüreceğine dair yüzlerce plan geçiriyormuş kafasından. Paris'ten ulaşan haberlerle planları kolaylaşıvermiş.

Kurbanlarının kaçmasına çok hiddetlenen Fransız hükümeti, hiç vakit kaybetmeden, onu kurtaran kişiyi bulup cezalandırmak için seferber olmuş meğer. Felix'in tertibi hemen ortaya çıkarılmış, De Lacey ve Agatha hapse atılmış. Felix bu haberi alınca, haz dolu rüyasından uyanmış. Kendisi özgürlüğün havasını soluyup, sevdiği kadınla yârenlik ederken, yaşlı kör babası ve narin kız kardeşi, iğrenç bir zindanda yatmaktaymışlar. Bu düşünce azapmış onun için. Hemen Türk'le bir anlaşmaya varmış: Felix İtalya'ya dönmeden önce Türk kaçma fırsatı bulursa, Safie Livorno'daki bir manastırda misafir olarak kalacakmış. Sonra, tatlı Arap'tan ayrılıp alelacele Paris'e gitmiş, kanunun cezalandırıcı ellerine teslim olmuş. Böylece De Lacey ile Agatha'nın özgür kalmasını sağlamayı umuyormuş.

İstediği gibi olmamış. Duruşmaya dek beş ay boyunca tutuklu kalmışlar. Duruşmanın sonunda servetlerini kaybedip, anayurtlarından temelli sürgün edilmişler.

Almanya'da, onları bulduğum sefil evciğe sığınmışlar. Felix çok geçmeden, uğruna bu eşi görülmemiş zulmü çektikleri Türk'ün uğradığı yoksulluğu ve yıkımı öğrenince, iyiliği ve şerefi ayaklar altına alıp kızıyla birlikte İtalya'dan ayrıldığını ve hakaretamiz bir tavırla, sözümona ileride durumunu idare edebilsin diye, kendisine azıcık para yolladığını öğrenmiş.

Felix'i, ailenin en mutsuz bireyini gördüğümde, onun yüreğini dağlayan olaylar böyleydi işte. Yoksulluğa dayanabilirdi Felix; erdeminin mükâfatı üzüntü olduğunda, buna şükredebilirdi. Fakat Türk'ün nankörlüğü ve sevgili Safie'sini kaybetmek, acı ve telafisi imkânsız felaketlerdi. Şimdi Arap'ın gelişi ruhuna yeniden can vermişti.

Felix'in servetinden ve mevkisinden yoksun kaldığı haberi Livorno'ya ulaşınca, tüccar kızına artık sevdalısını düşünmekten vazgeçmesini, anayurduna dönmeye hazırlanmasını buyurmuş. Bu buyruk karşısında, Safie'nin asil ruhu hiddete kapılmış. Babasıyla tartışmayı denemiş, fakat adam bu zorbaca emri tekrarlayarak, öfkeyle çekip gitmiş.

Birkaç gün sonra Türk, kızının dairesine girip aceleyle Livorno'daki konutlarının ifşa olduğunu, çabucak Fransız hükümetine teslim edileceğine dair emareler bulunduğunu bildirmiş. Bu yüzden, kendisini birkaç saatlik mesafedeki Konstantinopolis'e götürecek bir gemi tuttuğunu söylemiş. Kızını güvenilir bir uşağa emanet etmek niyetindeymiş. Türk'ün servetinin büyük kısmı henüz Livorno'ya ulaşmadığından, kız daha sonra bu servetle birlikte babasının ardı sıra gelecekmiş.

Safie yalnız kalınca, bu acil durumda ne yapacağını kafasında planlamış. Türkiye'de yaşamak ona uygun değilmiş; inancı ve duyguları da bunu destekliyormuş. Babasına ait birtakım kâğıtlar eline geçince, sevdalısının sürgüne gönderildiğini ve nerede yaşadığını öğrenmiş. Bir süre tereddüt ettiyse de sonunda kararını vermiş. Yanına mücevherlerinden bazılarını ve bir miktar para alarak Livorno'nun yerlilerinden olan, fakat Türkiye'nin ortak dilini anlayan bir kızın refakatinde İtalya'dan ayrılmış, Almanya'ya doğru yola çıkmış.

De Lacey'nin evinden yaklaşık yüz kilometre mesafedeki bir kasabaya güvenle varmışken, Safie'nin refakatçisi ciddi şekilde hastalanmış. Safie içten bir sevgiyle bakmış ona, fakat zavallı kız ölmüş. Arap, dilini bilmediği bir ülkede, bu

dünyanın âdetlerinden tamamıyla habersiz halde, ortada kalmış. Fakat iyi ellerdeymiş. İtalyan ölmeden önce gidecekleri yerin ismini söylediği için, kaldıkları evin hanımı Safie'yi sevdalısının kulübesine güvenle ulaştırma işini üstlenmiş."

XV. Bölüm

"Sevgili ev halkımın hikâyesi böyleydi işte. Bu hikâye beni derinden etkilemişti. Toplumsal hayata dair önüme serdiği manzaradan, ev halkının erdemlerini takdir etmeyi ve insanlığın ahlâksızlıklarını onaylamamayı öğrenmiştim.

Henüz suça uzak bir kötülük gözüyle bakıyordum; daima gözümün önünde olan iyilikseverlik ve cömertlik, bu kadar hayranlık verici niteliklerin ortaya çıkıp sergilendiği işlek sahnede bir aktör olarak yer almayı istememe yol açıyordu. Fakat zekâmın nasıl geliştiğini anlatmak adına, aynı yılın ağustos ayında yaşanan bir hadiseye değinmem lazım.

Yiyeceğimi topladığım ve koruyucularım için yakacak temin ettiğim ormana gittiğim gecelerden birinde, toprağın üzerinde deri bir evrak çantası buldum. İçinde birkaç parça giysi ve bazı kitaplar vardı. Bu mükâfatı hevesle kapıp, kulübeme döndüm. Neyse ki kitaplar, temellerini evde öğrendiğim dille yazılmıştı: Bunlar *Kayıp Cennet*, Plutarkhos'un *Paralel Hayatlar*'ı ve *Genç Werther'in Acıları*'ydı. Bu hazinelere sahip olmak bana müthiş haz vermişti. Artık sürekli okuyor, bu hikâyeler üzerine zihnimi çalıştırıyordum. O esnada dostlarım her zamanki işleriyle meşgul oluyorlardı.

Okuduğum kitapların etkisini anlatmam çok zor. İçimde sonsuz sayıda yeni görüntü ve duygu üretiyorlardı. Bu görüntü ve duygular bazen beni vecit haline taşıyor, fakat çoğu zaman moralimi en alt seviyeye düşürüyordu. *Werther'in*

Acıları'nda, basit ve etkileyici hikâyenin yanı sıra öyle çok fikir ele alınıyor, o zamana dek benim için belirsiz kalmış konulara öyle çok ışık tutuluyordu ki, sonsuz bir değerlendirme ve şaşkınlık kaynağı olmuştu kitap benim için. Betimlediği, kitabın öznesinin benliğini yansıtan nazik ve evcimen tavırlar, yüce duygu ve düşünceler, koruyucularım arasındaki tecrübelerimle, her zaman sinemde yaşayan ihtiyaçlarla pek uyumluydu. Fakat Werther'in şimdiye kadar görmediğim, hayal etmediğim kadar ilahî bir varlık olduğunu düşünüyordum. Kişiliği gösterişsiz, fakat derinlikliydi. Ölüm ve intihara dair irdelemeler, beni şaşkınlığa sürüklüyordu. Hikâyenin esaslarına nüfuz edemesem de kahramanın fikirlerine yakınlık duyuyor, tam manasıyla anlayamadan, onun yok oluşuna ağlıyordum.

Fakat okudukça, kendi hislerime ve vaziyetime daha fazla yöneldim. Okuduğum ve konuşmalarını dinlediğim varlıklara hem benziyordum, hem de tuhaf biçimde farklıydım onlardan. Duygularını paylaşıyor, kısmen de anlıyordum onları. Fakat zihnim biçimlenmemişti. Hiç kimseye bağlı değildim; hiç yakınım yoktu. 'Serbestçe çekip gidebilirdim ben de," kimseler yokluğuma üzülmezdi. Bedenim çirkin mi çirkin, boyum devasaydı. Bu ne anlama geliyordu? Ben neydim? Nereden gelmiştim? Nereye gidiyordum? Bu sorular kafamdan eksik olmuyor, fakat yanıtlarını bulamıyordum.

Plutarkhos'un *Hayatlar*'ı, antik cumhuriyetlerin ilk kurucularından bahsediyordu. Bu kitap benim üzerimde, *Werther'in Acıları*'ndan farklı bir etki bırakmıştı. Werther'in tasavvurlarından ümitsizliği, hüznü öğrenmiştim. Plutarkhos ise yüce düşünceleri öğretiyordu bana; kendi sefil düşünce alanımın üzerine çıkıp, geçmiş çağların kahramanlarını takdir etmemi, sevmemi sağlıyordu. Okuduklarımın birçoğu, kavrayışımın, deneyimimin ötesindeydi. Krallıklar, ülkelerin geniş toprakları, kudretli nehirler, uçsuz bucaksız

---

• Bir kez daha Percy Shelley'nin *Mutability* şiirine atıf yapılıyor. (ç.n.)

denizler hakkında karmaşık bir bilgim vardı. Fakat şehirlerden, geniş insan topluluklarından tamamıyla habersizdim. Koruyucularımın evi, insan tabiatını incelediğim yegâne okuldu; fakat bu kitap yeni, daha yüce eylem alanları sermişti önüme. Kamu işlerini yürüten insanların, kendi türlerinden bireyleri nasıl yönettiklerini ya da katlettiklerini okudum. İçimde büyük bir erdem arzusunun ve ahlâksızlığa karşı tiksintinin yükseldiğini hissettim. Bu terimlerin anlamını, ancak izafi olarak haz ve acı temelinde anlayabiliyordum. Tabii bu duyguların tesiriyle, Numa, Solon, Lykurgos gibi barışsever kanun koyucuları, Romulus ve Theseus'a* tercih ettim. Koruyucularımın hürmete layık hayatı, bu izlenimlerin zihnime sağlam şekilde yerleşmesine yol açtı. Belki insanlıkla ilk tanışmam, şan-şeref ve kıyım heveslisi genç bir asker eliyle olsaydı, farklı duygulara kapılacaktım.

Ancak *Kayıp Cennet*, farklı ve çok daha derin heyecanlara yol açtı. Onu da eline geçen diğer ciltler gibi, gerçek bir hikâye olarak okudum. Yaratıklarıyla mücadele halindeki her şeye gücü yeten Tanrı'nın resmi, mümkün olan her tür şaşkınlığı, huşuyu uyandırdı bende. Bazı halleri sıklıkla kendi haline benzettim. Âdem gibi benim de hiçbir varlıkla bağım yoktu; fakat diğer her bakımdan, onun hali benimkinden çok farklıydı. Mükemmel bir yaratık olarak, mutlu ve müreffeh çıkmıştı Tanrı'nın ellerinden. Yaratıcısı onu koruyup gözetiyordu. Daha üstün tabiata sahip varlıklarla konuşmasına, onlardan bilgi edinmesine izin veriliyordu. Oysa ben sefil, umarsız, yalnızdım. Çok kere, Şeytan'ın benim halimi temsil etmeye daha uygun olduğunu düşündüm; zira koruyucularımın saadetini izlerken, sık sık tıpkı onunki gibi acı bir haset yükseliyordu içimde.

---

* Plutarkhos'un *Paralel Hayatlar*'ında, Roma'nın efsanevi kralı Numa Pompilius, Sparta'nın efsanevi kanun koyucusu Lykurgos'la kıyaslanır. Solon, ünlü bir Atinalı şair ve Atina anayasasını kaleme alan kişidir. Romulus ve Theseus da birbiriyle kıyaslanan figürlerdir. Fakat yaratığın andığı ilk üç figürün aksine, bunlar olumsuz kişiliklerdir. (ç.n.)

Başka bir hal, bu duyguları güçlendirip tasdik ediyordu. Kulübeye varışımdan az sonra, laboratuvardan aldığım elbisenin cebinde bazı kâğıtlar buldum. Önce bunlara aldırış etmemiştim, fakat şimdi kâğıda yazılmış karakterleri çözebildiğimden, onları özenle incelemeye başladım. Yaratılışımdan önceki dört ayı anlatan, senin günlüğündü bu. Kâğıtlarda, çalışmanın ilerleyişinin tüm adımlarını ayrıntıyla anlatmıştın. Bu hikâye, ailevi olaylarla iç içe geçmişti. Kâğıtları hatırlarsın şüphesiz. İşte buradalar. Uğursuz kökenime dair her şey anlatılmış kâğıtlarda; onu üreten mide bulandırıcı koşullar dizisinin tüm ayrıntıları gözler önüne serilmiş. Korkunç, iğrenç vücudumun en ince ayrıntıları, senin korkularını şekillendiren ve benim korkularımı kalıcı hale getiren bir dille aktarılmış. Bunları okumak beni hasta etti. 'Bana yaşam verildiği güne lanet olsun!' diye haykırdım azapla. 'Melun yaratıcı! Niçin *senin* bile tiksintiyle sırt çevireceğin ölçüde korkunç bir canavarı şekillendirdin? Tanrı merhamet gösterip insanı kendi görüntüsünde, güzel ve alımlı yapmış; oysa ben senin iğrenç bir şeklinim, hatta bu benzerliğin ötesinde dehşet vericiyim. Şeytanın eşlikçileri, onu takdir edip cesaretlendiren iblisleri vardı; oysa ben yalnızım, herkes benden iğreniyor.'

Umutsuz ve yalnız saatlerimde, düşüncelerim böyleydi. Ama ev sakinlerinin erdemlerini, cana yakın ve iyiliksever mizaçlarını düşününce, erdemlerine olan hayranlığımı öğrendiklerinde bana şefkat göstereceklerine, bedenimin şekilsizliğini görmezden geleceklerine ikna ettim kendimi. Şefkatlerini, dostluklarını talep eden birini, canavara benzese dahi kapılarından çevirebilirler miydi? Nihayetinde umutsuz olmamaya, onlarla yapacağım kaderimi belirleyecek görüşme için kendimi her bakımdan hazırlamaya karar verdim. Bu denemeyi birkaç ay daha erteledim, çünkü görüşmenin başarısına atfettiğim önem, başarısızlık korkusu salmıştı içime. Ayrıca her gün edindiğim tecrübelerin kavrayışımı çok geliş-

tirdiğini keşfettiğimden, ferasetime birkaç ay daha eklemeden bu işe girişmeye pek istekli değildim.

Bu arada evde bazı değişiklikler oldu. Safie'nin varlığı herkese mutluluk saçıyordu. Ayrıca refahlarının da arttığını anladım. Felix ile Agatha eğlenceye, sohbete daha fazla vakit ayırıyorlardı. İşlerine hizmetçiler yardım etmeye başlamıştı. Zengin görünmüyorlardı, ama hoşnut ve mutluydular. Duyguları sakin ve barışçıldı; benim duygularım ise her geçen gün daha çalkantılı hale geliyordu. Bilgimin artması sadece, ne sefil bir dışlanmışlık içinde olduğumu daha açık görmemi sağlamıştı. Umudum vardı gerçi; fakat suda bedenimin yansımasını ya da ay ışığında gölgemi gördüğüm zaman, o kırılgan görüntü, o değişken karartı bile bu umudu yok etmeye yetiyordu.

Bu korkuları bastırmaya, birkaç ay içinde deneyeceğim şey için kendime moral vermeye çalıştım. Bazen düşüncelerimi aklın denetiminden çıkarıp, Cennet'in topraklarında gezinmelerine izin verdim; hislerimi anlayan, kasvetimi dağıtan cana yakın, tatlı yaratıklar hayal etmeye cesaret ettim; meleksi yüzlerinde beni teselli eden gülücükler vardı. Ama bunların hepsi hayaldi: Kederimi yatıştıran, düşüncelerimi paylaşan bir Havva yoktu; yalnızdım. Âdem'in yaratıcısına yakarışını* hatırladım. Peki benim yaratıcım neredeydi? Bir yürek sızısıyla ona lanet ettim.

Sonbahar böyle geçti. Yaprakların çürüyüp düşüşünü, doğanın yine ormanı ve güzelim ayı ilk gördüğüm zamanki çıplak, ıssız görünüşe bürünmesini şaşkınlık ve üzüntüyle izledim. Yine de havanın kötüleşmesini önemsemedim; soğuğa ve sıcağa daha iyi uyum sağlayan bir yapım vardı. Fakat başlıca hazlarım çiçeklerin görünüşü, kuşlar, yazın neşe veren süsleriydi. Bunlar beni terk edince, daha büyük bir dikkatle ev halkına yöneldim. Yazın sona ermesi, mutluluk-

* Âdem'in yaratıldıktan hemen sonra, Tanrı'ya kendisine bir eş vermesi için yakarışından söz ediliyor. (ç.n.)

larını azaltmamıştı. Birbirlerini seviyorlar, ortak duygularda buluşuyorlardı. Her birinin neşesi diğerine bağlıydı; çevrelerinde zarar gören şeyler bu neşeyi kesintiye uğratmıyordu. Onları izlemeye devam ettikçe koruyuculuklarını, iyiliklerini daha çok talep eder oldum. Kendimi tanıtmak, bu cana yakın yaratıklar tarafından sevilmek için yanıp tutuşuyordu yüreğim. Tatlı bakışlarını bana yönelttiklerini görmek, en büyük arzumdu. Beni hor göreceklerini, bakışlarını korkuyla benden kaçıracaklarını düşünmeye cüret edemiyordum. Kapılarına gelen yoksulları hiç geri çevirmemişlerdi. Azıcık yiyeceğin ya da dinlenmenin çok ötesindeki hazineleri talep ettiğim doğruydu: İyiliğe, gönüldeşliğe ihtiyacım vardı; fakat buna hiç layık olmadığım kanısında da değildim.

Kış sürüyordu. Hayata gözümü açtığımdan beri dört mevsim birbirini izlemişti. O sırada tüm dikkatimi koruyucularımın evine girme planıma vermiştim. Birçok projeyi evirip çevirdikten sonra, yaşlı kör adam yalnızken içeri girmekte karar kıldım. Evvelce beni görenlerin korkmasının başlıca sebebinin, doğa dışı çirkinlikteki bedenim olduğunu anlayacak ferasete sahiptim. Sesim kaba olsa da, hiç korkunç değildi; dolayısıyla çocuklarının yokluğunda ihtiyar De Lacey'nin iyi niyetini ve arabuluculuğunu kazanabilirsem, bu sayede genç koruyucularım da bana tahammül edebilirlerdi.

Bir gün, yere saçılmış kırmızı yapraklar üzerinde parlayan güneş ısıtmasa da çevreye neşe saçarken, Safie, Agatha ve Felix uzun bir kır yürüyüşüne çıktılar. İhtiyar kendi isteğiyle evde yalnız kaldı. Çocukları ayrıldığında gitarını alıp, birkaç yaslı fakat hoş hava çaldı. Bu kadar hoş ve yaslı ezgiler çaldığını duymamıştım daha önce. Başlangıçta yüzü hazla aydınlanmıştı, fakat çalmaya devam ettikçe bir dalgınlık, keder hali yürüdü çehresine. Nihayet çalgısını kenara bırakarak, düşüncelere daldı.

Kalbimin atışı hızlanmıştı. Ya umutlarımı, ya da korkularımı gerçek kılacak denemenin vakti gelmişti. Hizmetçi-

ler yakınlardaki bir pazara gitmişti. Evin içine ve çevresine sükûnet hâkimdi. Eşsiz bir fırsattı bu. Ancak planımı uygulamak üzere ilerlediğim esnada elim ayağım tutmaz oldu, yere çöktüm. Tekrar doğruldum ve olanca kararlılığımla, sığındığım yeri gizlesin diye kulübemin önüne yerleştirdiğim kalasları kaldırdım. Temiz hava beni canlandırdı. Tazelenmiş bir azimle evin kapısına yanaştım.

Kapıyı çaldım. 'Kimsiniz?' dedi ihtiyar. 'İçeri buyurun.'

Girdim. 'Davetsiz geldiğim için kusura bakmayın,' dedim, 'dinlenmeye ihtiyaç duyan bir gezginim. Birkaç dakika ateşin önünde durmama izin verirseniz çok memnun olurum.'

'Girin,' dedi De Lacey, 'ihtiyaçlarınızı gidermenin bir yolunu bulmaya çalışayım. Fakat maalesef çocuklarım evde değil, ben de kör olduğum için size yiyecek bulmam zor olacak.'

'Rahatsız olmayın nazik ev sahibim. Yiyeceğim var. Sadece sıcaklığa ve dinlenmeye ihtiyacım var.'

Oturdum. İkimiz de sessizdik. Benim için her dakikanın kıymetli olduğunu bilsem de, ihtiyar bana hitap ettiğinde konuşmaya nasıl başlayacağıma karar veremiyordum. 'Dilinizden anladığım kadarıyla yabancı, benim memleketimdensiniz galiba. Fransız mısınız?'

'Hayır; fakat bir Fransız ailesinden eğitim aldım ve sadece o dili anlıyorum. Şimdi, içtenlikle sevdiğim bazı dostlarımdan koruma talep edeceğim. Bunu benden esirgemeyeceklerini umuyorum.'

'Dostlarınız Alman mı?'

'Hayır, Fransızlar. Fakat bu konuyu değiştirelim. Ben bahtsız, terk edilmiş bir yaratığım. Şöyle bir çevreme bakıyorum da, dünya yüzünde ne akrabam, ne dostum var. Gittiğim bu cana yakın insanlar beni hiç görmedi. Hakkımda çok az şey biliyorlar. İçim korku dolu, çünkü orada başarısız olursam, ebediyen dışlanmış biri olarak yaşayacağım dünyada.'

'Umutsuzluğa kapılmayın. Dostsuz olmak talihsizlik gerçekten, fakat insanların yüreği, açık bir çıkarları sebebiyle

önyargıya kapılmadıkça, kardeşçe sevgi ve hayırseverlikle doludur. O yüzden umudunuzu koruyun. Hele bu dostlar iyi ve cana yakınsa, hiç umutsuz olmayın.'

'İyi insanlardır... Dünyadaki en harika yaratıklardır. Fakat maalesef, bana karşı önyargılılar. Mizacım iyidir. Şimdiye kadar zararsız, belli ölçüde faydalı bir hayat sürdüm; fakat ölümcül bir önyargı görüşlerini bulandırıyor ve karşılarında halden anlar, iyi bir dost değil de, tiksindirici bir canavar görüyorlar.'

'Çok talihsiz bir durum. Fakat gerçekten günahsızsanız, onları bu yanılsamadan kurtaramaz mısınız?'

'Ben de bunu denemek üzereyim; o yüzden çok korkuyorum. Bu dostları içtenlikle seviyorum. Benden haberleri olmaksızın, aylarca onlara iyilik besledim. Ama onları inciteceğime inanıyorlar. İşte bu önyargının üstesinden gelmek istiyorum.'

'Sözünü ettiğiniz dostlar nerede oturuyor?'

'Buranın yakınında.'

İhtiyar durakladı, sonra devam etti: 'Hikâyenizin ayrıntılarını bana açık şekilde anlatırsanız, belki onları yanılsamalarından kurtarmanıza yardım edebilirim. Gözlerim görmüyor, yüz ifadenizi değerlendiremem, fakat samimi olduğunuza inanmama yol açan bir şey var sözlerinizde. Ben fakirim, sürgündeyim, fakat bir insana faydam dokunabilirse ne mutlu bana.'

'Ne harika birisiniz! Cömert teklifinizi teşekkürlerimle kabul ediyorum. Nezaketinizle tozların arasından çıkardınız beni. Yardımınız sayesinde toplumdan, sizin gibi insanların gönüldeşliğinden dışlanmayacağıma güveniyorum.'

'Tanrı korusun! Hatta bir suçlu olsanız da; çünkü bu sizi erdemli olmaya teşvik etmez, umutsuzluğa sürükler ancak. Ben de bahtsız biriyim; ailemle birlikte, masum olduğumuz halde hüküm giydik. Bu durumda sizin bahtsızlığınızı anlamaz mıyım hiç.'

'Size nasıl teşekkür etsem, benim en iyi ve yegâne velinimetim? Doğrudan bana yönelmiş iyiliği ilk kez sizin dudaklarınızdan duydum. Ebediyen minnettar kalacağım. Gösterdiğiniz insanlık, görüşeceğim dostlarım konusunda başarı kazanacağıma emin olmamı sağladı.'

'Bu dostların ismini, nerede oturduklarını öğrenebilir miyim?'

Duraksadım. Bu, beni ebediyen mutluluğumdan edecek ya da mutlu olmamı sağlayacak karar anıydı. Ona yanıt vermeye yetecek kararlılığa erişmek için boş yere mücadele ettim; bu çaba kalan tüm kuvvetimi tüketti, sandalyeye çöküp hüngür hüngür ağlamaya başladım. O anda, genç koruyucularının ayak seslerini duydum. Kaybedecek zaman yoktu. İhtiyarın elini tutup bağırdım: 'Zamanı geldi! Beni kurtarın, koruyun! Aradığım dostlar siz ve ailenizdi. Sınanma vaktinde beni yalnız bırakmayın!'

'Yüce Tanrım!' diye haykırdı ihtiyar. 'Kimsiniz siz?'

Aynı anda evin kapısı açıldı, Felix, Safie ve Agatha içeri girdiler. Beni görünce kapıldıkları dehşeti, şaşkınlığı kim anlatabilir? Agatha baygınlık geçirdi, Safie ise arkadaşıyla ilgilenemeden dışarı kaçtı. Felix atıldı, doğaüstü bir güçle beni, dizlerine sarılmış olduğum babasından ayırdı. Büyük bir öfkeyle beni yere çalıp, bir sopayı şiddetle üzerime indirmeye başladı. Bir antilobu parçalayan aslan misali onun kolunu bacağını koparabilirdim. Fakat sıkıntılı bir hastalık geçirir gibi yüreğim karardı; kendimi geri çektim. Bana tekrar vurmak üzere olduğunu görünce, acı ve kederle evi terk ettim. O kargaşa içinde sezdirmeden kulübeme kaçtım."

XVI. Bölüm

"Melun, melun yaratıcı! Ben niye yaşadım? Bu kadar ahlâksızca bahşettiğin varoluş kıvılcımını niçin hemen o anda söndürmedim? Bilmiyorum; umutsuzluk üzerime çökmemişti daha; hiddete ve intikam duygusuna kapılmıştım. Evi ve sakinlerini memnuniyetle yok edebilir, feryatlarının, acılarının tadını çıkarabilirdim.

Gece olunca sığınağımdan çıkıp ormanda dolaştım. Artık fark edilme korkusundan azadeydim; ıstırabımı korkunç ulumalarla belli ettim. Tuzaktan kurtulmuş vahşi bir hayvan gibi, yoluma çıkan engelleri yok ederek ormanda bir geyik süratiyle koşuyordum. Ah! Ne sefil bir gece geçirdim! Soğuk yıldızlar alaycı alaycı parlıyor, çıplak ağaçlar tepemde dallarını sallıyorlardı. Ara sıra, her yeri saran sessizliğin ortasında bir kuşun tatlı sesi patlayıveriyordu. Benim dışımdaki herkes ya dinleniyor ya da eğleniyordu. Bense tıpkı şeytan gibi içimde bir cehennem taşıyor ve kimsenin benimle gönüldeşlik kurmadığını düşünerek, ağaçları parçalamak, etrafıma zarar ve yıkım saçmak, sonra oturup bu yıkıntıların tadını çıkarmak istiyordum.

Fakat bu, sürüp gidemeyecek kadar lüks bir duyguydu. O kadar çok fiziksel çabanın sonucunda bitkin düştüm, umutsuzluğun verdiği güçsüzlükle ıslak otların üzerine çöktüm. Onca insanın içinde bana merhamet edecek, yardımcı olacak hiç kimse yoktu. Peki düşmanlarıma karşı iyi hisler

mi beslemeliydim? Hayır; o anda, bu türe karşı hiç bitmeyecek bir savaş ilan ettim. En çok da beni biçimlendiren, bu umarsız perişanlığın içine atan kişiye.

Güneş doğdu. İnsanların sesini duydum ve o gün sığınağıma dönmemin imkânsız olduğunu anladım. O yüzden bazı sık çalıların arasına saklanıp, sonraki saatleri vaziyetime kafa yorarak geçirmeye karar verdim.

Latif gün ışığı, tertemiz hava bir nebze sakinleşmemi sağladı. Evde olup bitenleri düşününce, birtakım sonuçlara varırken çok aceleci davrandığımı düşünmeden edemedim. İhtiyatsızca hareket ettiğim belliydi. Sözlerimle ihtiyarın bana ısınmasını sağlamakla beraber, kendimi göstererek çocuklarını korkutmakla budalalık etmiştim. De Lacey'nin beni tanımasını sağlamalıydım. Ailesi onlara yaklaşmama hazır hale gelinceye dek, yavaş yavaş benden haberdar olmalıydı. Fakat hatalarımın telafi edilmez olduğu kanısında değildim ve epeyce düşündükten sonra eve dönüp ihtiyarı bulmaya, açıklamalarımla onu yanıma çekmeye karar verdim.

Bu düşünceler beni sakinleştirdi. Öğle vakti derin bir uykuya daldım. Ama kanımdaki ateş, huzurlu düşler görmeme izin vermedi. Önceki güne ait korkunç sahne gözlerimin önünden gitmiyordu: Kadınlar kaçıyor, hiddet içindeki Felix beni babasının ayaklarının dibinden çekip alıyordu. Bitkin halde uyandım, artık gece olduğunu fark edince saklandığım yerden çıkarak yiyecek aramaya başladım.

Açlığımı bastırdıktan sonra, eve giden çok iyi bildiğim patikaya yönelttim adımlarımı. Etraf sakindi. Kulübeme giriverdim, sessizce, alıştığım saatte ailenin ortaya çıkmasını bekledim. O saat geçti, güneş göğün tepesine yükseldi ama ev sakinleri görünmedi. Korkunç bir talihsizlik olduğunu anlayarak, tir tir titremeye başladım. Evin içi karanlıktı, hiç hareket duymuyordum. Bu bekleyişin verdiği azabı anlatamam.

Bu sırada, yoldan geçen iki adam evin yakınında durarak, sert el-kol hareketleriyle sohbete başladılar. Fakat koruyucularımdan farklı olarak, bulunduğumuz ülkenin dilini konuştuklarından, ne dediklerini anlamıyordum. Az sonra Felix, başka bir adamla birlikte yaklaştı. Onun sabah evden çıkmadığını bildiğim için şaşırdım. Bu alışılmadık görüntülerin anlamını keşfetmek için, onun ne söyleyeceğini sabırsızca bekledim.

Felix'in yanındaki adam, 'Üç aylık kira vermek zorunda kalacağının, bahçedeki mahsulleri de kaybedeceğinin farkında mısın?' dedi. 'Haksız bir kazanç elde etmek istemem. O yüzden, birkaç gün daha bekleyip kararını gözden geçirmeni rica ederim.'

'Bunun hiç faydası olmaz,' diye yanıtladı Felix. 'Artık asla evinizde kalamayız. Anlattığım durum yüzünden babam büyük bir hayati tehlike içinde. Karımla kız kardeşim, yaşadıkları korkuyu asla atlatamayacak. Yalvarırım, artık benimle tartışmayın. Şu harap evinizi alın da, kaçıp gideyim buradan.'

Felix bunları söylerken tir tir titriyordu. Yanındaki adamla birlikte eve girip birkaç dakika orada kaldılar, sonra çıkıp gittiler. De Lacey ailesini bir daha hiç görmedim.

Günün kalan kısmını kulübemde, çok büyük ve aptalca bir umutsuzluk içinde geçirdim. Koruyucularım gitmiş, dünyayla aramdaki tek bağlantıyı koparmışlardı. İlk defa olarak, intikam ve nefret hisleri doldu yüreğime. Bu hisleri denetlemeye çalışmadım, kendimi akışa bıraktım; zarar verme ve ölüm düşüncelerine kayıyordu zihnim. Dostlarımı, De Lacey'nin yumuşak sesini, Agatha'nın nazik bakışlarını, Arap'ın enfes güzelliğini düşündüğümde, bu hisler silinip gidiyor, akıttığım gözyaşları beni biraz yatıştırıyordu. Fakat beni reddettiklerini, çekip gittiklerini düşündüğümde öfke, kabaran bir öfke geri geliyordu. Hiçbir insanı incitemeyeceğimden, gazabımı cansız nesnelere yöneltiyordum. Gece

ilerlerken, evin etrafına kolay tutuşan çeşitli maddeler yerleştirdim. Bahçeye ekili ne varsa yok ettikten sonra, niyetimi gerçekleştirmek için ayın batışını sabırsızlık içinde, zar zor bekledim.

Gece ilerleyince, ormandan sert bir rüzgâr yükselerek, gökte aylakça gezinen bulutları hızla dağıttı. Kudretli bir çığ misali kopup gelen sert rüzgâr, aklın ve düşüncenin tüm sınırlarını parçalayan bir tür delilik yarattı içimde. Kuru bir ağaç dalını tutuşturup, yıkmak üzere olduğum evin çevresinde öfkeyle dans ettim. Gözlerim hâlâ batıda, ayın kenarıyla temas etmek üzere olduğu ufuktaydı. Nihayet ay küresinin bir parçası görünmez olunca, elimdeki alevli dalı savurdum; gözden kayboldu. Kuvvetli bir çığlıkla, topladığım saman, funda ve çalıları ateşe verdim. Rüzgâr ateşi körükledi ve evi hızla alevler sardı; çatallı, yok edici dilleriyle yalıyorlardı onu.

Hiçbir yardımın evin herhangi bir kısmını kurtaramayacağından emin olur olmaz oradan ayrıldım ve ormanda kendime sığınacak yer aradım.

Şimdi şu önümdeki dünyada nereye gitmeliydim? Bahtsızlıklarıma sahne olan yerden uzağa kaçma kararı aldım. Ama benim gibi nefret edilen, hor görülen biri için tüm ülkeler eşit ölçüde korkunç olmalıydı. Sonunda sen geçtin aklımdan. Babam, yaratıcım olduğunu kâğıtlarından öğrenmiştim. Bana can verenden daha uygun biri var mıydı başvuracağım? Felix'in Safie'ye verdiği dersler arasında, coğrafya da eksik değildi. Bu derslerden, yeryüzündeki farklı ülkelerin konumlarını öğrenmiştim. Cenevre'yi memleketin olarak andığından, oraya doğru ilerleme kararı aldım.

Fakat yönümü nasıl bulacaktım? Hedefime ulaşmak için güneybatı istikametinde yol almam gerektiğini biliyordum, ama tek rehberim güneşti. Geçeceğim şehirlerin adlarını bilmiyordum ve hiçbir insandan bilgi edinemezdim. Yine de umutsuzluğa düşmedim. Sana karşı nefretten gayrı

bir şey hissetmesem de, tek çarem sendin. Duygusuz, kalpsiz yaratıcı! Bana algılar, tutkular vermiş, sonra da insanlık hor görsün, korksun diye beni uzaklara göndermiştin. Fakat yalnızca senden merhamet ve telafi isteme hakkım vardı. İnsan biçimine bürünmüş başka varlıklardan elde etmek için boşu boşuna çabaladığım adaleti, sende aramayı kararlaştırdım.

Seyahatlerim uzun, çektiğim sıkıntılar yoğundu. Onca zaman yaşadığım bölgeyi terk ettiğimde sonbaharın sonlarıydı. Bir insanla karşılaşmaktan korkarak, yalnız geceleri seyahat ediyordum. Çevremdeki doğa çürüyor, güneş sıcaklığını kaybediyor, yağmur ve kar düşüyordu çevreme. Görkemli nehirler donmuştu. Toprağın yüzeyi sert, soğuk ve çıplaktı; sığınacak yer bulamıyordum. Ah toprak! Varlığımın sebebine ne çok lanet ettim! Tabiatımdaki yumuşaklık uçup gitti, içim kinle, küskünlükle doldu. Senin yaşadığın yere yaklaştıkça yüreğimdeki intikam arzusu giderek arttı. Karlar düşüyor, sular katılaşıyor, fakat ben huzura ermiyordum. Arada bir bazı hadiseler beni yönlendiriyordu. Ülkenin haritasını edinmiştim; fakat sık sık yolumdan epeyce uzaklara sapıyordum. Çektiğim azap bana aman vermiyordu. Hiddetimi, perişanlığımı beslemeyen hiçbir hadise gerçekleşmedi. Fakat İsviçre sınırına vardığımda, güneş sıcaklığını yine kazanmış ve toprak tekrar yeşil görünmeye başlamışken, hislerimin acılığını, korkunçluğunu bilhassa artıran bir şey başıma geldi.

Genellikle gündüzleri dinleniyor, sadece birinin beni göremeyeceği gece vakti yol alıyordum. Fakat bir sabah, yolumun geniş bir ormandan geçtiğini görünce, seyahatime güneşin doğuşundan sonra devam ettim. Baharın ilk günlerinden biriydi. Gün ışığının tatlılığı, havanın ılıklığı beni bile neşelendirdi. İçimde epeydir sönmüş inceliğin, memnuniyet duygusunun yeniden canlandığını hissettim. Bu hislerin değişikliği karşısında biraz şaşırarak, onların akışına bıraktım kendimi; yalnızlığımı, biçimsizliğimi unutarak mutlu olma-

ya cüret ettim. Yanaklarım yine yumuşak gözyaşlarıyla ıslandı. Hatta nemli gözlerimle, bana bu sevinci ihsan eden kutlu güneşe minnetle baktım.

Ormanın sınırına gelene dek, ağaçların arasındaki patikalarda dolana dolana ilerlemeyi sürdürdüm. Bu sınırda derin ve hızlı bir nehir akıyordu. Dallarını bu nehre eğmiş birçok ağaç, taze baharla birlikte tomurcuğa durmuştu. Hangi yoldan gideceğimi pek bilemeden orada durmuşken, insan sesleri duyarak bir selvinin gölgesine saklandım. Ancak saklanmıştım ki, genç bir kız koşarak, sanki oyun oynadığı birinden kaçarmış gibi, bulunduğum noktaya geldi. Nehrin sarp yamacında koşmayı sürdürürken ayağı kayıp, hızlı akan suya düştü. Hemen gizlendiğim yerden çıkarak, muazzam bir çabayla kızı akıntının gücünden kurtardım, onu kıyıya çektim. Baygın haldeydi. Onu ayıltmak için elimden gelen her şeyi yaptım. Aniden bir köylünün yaklaşmasıyla çabam bölündü. Muhtemelen bu, kızın oyun yaparak kaçtığı kişiydi. Beni görünce atılarak kızı kollarımdan çekip aldı, alelacele ormanın derinliklerine doğru çekildi. Nedense hızla onu takip ettim. Fakat adam beni görünce, taşıdığı silahla vücuduma nişan alıp ateş etti. Yere yıkıldım. Beni yaralayan adam, iyice hızlanarak ormana kaçtı.

İyilikseverliğimin ödülü buydu demek! Bir insanı yok olmaktan kurtarmamın karşılığında, etimi kemiğimi parçalayan bir yaranın sefil acısıyla kıvranıyordum. Az önceki incelik ve memnuniyet hislerinin yerini, cehennemî bir hiddet ve diş gıcırtıları almıştı. İçime ateş düşüren bu acıyla, tüm insanlığa karşı, ebedî nefret ve intikam yemini ettim. Fakat yaramın verdiği acı baskın geldi; yürek çarpıntım durakladı, kendimden geçtim.

Birkaç hafta boyunca, aldığım yarayı iyileştirmeye çalışarak, ormanda sefil bir hayat sürdüm. Kurşun omzuma girmişti; orada kalmış mıydı, omzumu delip geçmiş miydi, bilmiyordum; hiçbir surette onu çıkarma imkânım da yoktu. Bunaltıcı bir adaletsizlik, kadir bilmezlik hissi de ıstıra-

bını artırıyordu. Her gün intikam yeminleri ediyordum; uğradığım haksızlıkları, çektiğim acıları telafi edecek derin, ölümcül bir intikam.

Birkaç hafta sonra yaram iyileşti, ben de seyahatime devam ettim. Parlak güneş ya da baharın yumuşak esintisi, çabamı kolaylaştırmıyordu artık. Tüm bu neşe, harap halime hakaret eden bir şakadan ibaretti ve böyle hazların tadını çıkarmak üzere yaratılmadığımı daha acılı biçimde hissettiriyordu bana.

Fakat çektiğim eziyetin sonuna geliyordum. İki ay sonra Cenevre civarına ulaştım.

Vardığımda akşam olmuştu. Sana ne şekilde başvuracağıma kafa yormak üzere, şehrin çevresindeki arazide bir yere saklandım. Yorgunluğun, açlığın altında eziliyordum ve akşamın yumuşak esintisinin de, muazzam Jura Dağları'nın ardında batan güneşin de tadını çıkaramayacak denli mutsuzdum.

O sırada uyku beni düşünüp durmanın acısından kurtardı. Uykumu güzel bir çocuğun, benim seçtiğim oyuğa doğru yaşının kaygısızlığıyla koşturarak gelişi bozdu. Birden ona bakarken bir fikre kapıldım: Bu yaratığın önyargısız olduğu, henüz biçimsizlikten korkmayı öğrenecek kadar yaşamadığı fikrine. Demek onu yakalayıp bana eşlik edecek, arkadaşım olacak şekilde eğitebilir, şu kalabalık dünyada kimsesiz kalmaktan kurtulabilirdim.

Bu ani istekle, çocuğu geçerken yakalayıp kendime doğru çektim. Şeklimi şemailimi görür görmez, ellerini gözlerinin önüne götürüp tiz bir çığlık attı. Elini zorla yüzünden çekip, şöyle dedim: 'Çocuk, buna ne gerek var? Seni incitmek istemiyorum. Beni dinle.'

Şiddetle mücadele ediyordu. 'Bırak beni,' diye bağırdı, 'canavar! Çirkin sefil! Beni yemek, parçalara ayırmak istiyorsun; insan yiyen bir devsin sen. Bırak beni, yoksa babama söylerim.'

'Babanı bir daha görmeyeceksin çocuk, benimle gelmek zorundasın.'

'İğrenç canavar! Bırak gideyim. Benim babam, sulh yargıcı Mösyö Frankenstein. Seni cezalandırır. Sakın beni tutmaya kalkma.'

'Frankenstein! Öyleyse sen düşmanıma aitsin... ezelî intikam yeminim olan düşmanıma. İlk kurbanım sen olacaksın.'

Çocuk mücadele ediyor, yüreğime ümitsizlik salan isimlerle sesleniyordu bana. Sussun diye boğazından kavradım. Bir an sonra, ayağımın dibinde cansız yatıyordu.

Kurbanıma bakınca yüreğim sevinçle, cehennemî bir utkuyla doldu. Ellerimi çırparak bağırdım: 'Ben de yıkım yaratabiliyorum. Düşmanım zarar verilemez değil. Bu ölüm ona ümitsizlik taşıyacak; daha yüzlerce üzüntü yüzünden işkence çekip yok olacak.'

Gözlerimi çocuğa diktiğimde, göğsünde ışıldayan bir şey gördüm. Aldım; çok tatlı bir kadının portresiydi. Kötücüllüğüme rağmen, bu portre beni cezbedip yumuşattı. Kısa bir an keyifle, kadının gür kirpiklerle çevrelenmiş koyu gözlerine, tatlı dudaklarına baktım. Ama sonra hiddetim geri döndü. Böyle güzel yaratıkların verebileceği hazlardan ebediyen mahrum edildiğimi, resimdeki kadın beni gördüğünde, şu ilahi letafetin bir tiksinti ve dehşet ifadesine dönüşeceğini hatırladım.

Böyle düşüncelerin içimi hiddetle doldurmasına şaşabilir misin? Ben sadece o anda, hislerimi çığlıklarla, ıstıraplarla dışa vurup insanların arasına koşarak, onları yok etme çabası içinde helak olmadığıma şaşıyorum.

Bu hislerin etkisi altındayken, cinayet işlediğim yeri terk ettim ve daha tenha bir saklanma yeri arayarak, gözüme boş gibi görünen bir ahıra girdim. Samanların üzerinde bir kadın uyuyordu. Gençti; portresini elimde tuttuğum kadın denli güzel değildi gerçi, ama hoş bir görünüşü vardı ve gençliğin, sıhhatin tatlılığı içindeydi. İşte, diye düşündüm, neşe veren tebessümleri sadece benden esirgenmiş insanlardan biri. Üzerine eğilip fısıldadım: 'Uyan güzeller güzeli, âşığın geldi; âşığın ki, sevgi dolu bir bakışın uğruna canını verir. Uyan sevgilim!'

Uyuyan kadın kıpırdandı. Dehşetle ürperdim. Uyanıp da beni görür, kötü sözler söyler, sonra katili ihbar eder miydi acaba? Kapalı gözlerini açıp bana bakarsa, öyle davranacağı belliydi. Bunu düşününce deliye döndüm, içimdeki ifrit kıpırdandı; ben değil, o acı çekmeliydi, onun bana verebileceği her şeyden yoksun kalmaktan ötürü işlediğim cinayetin kefaretini ödemeliydi. Bu suçun kaynağı ondaydı, cezayı o çekecekti! Felix'in dersleri ve insanların kanlı yasaları sayesinde, fesatlığın yolunu yordamını öğrenmiştim. Kadının üzerine eğildim, portreyi elbisesinin kıvrımlarından birine emniyetli şekilde iliştirdim. Yine kıpırdayınca, oradan kaçtım.

Birkaç gün boyunca, bazen seni görmeyi arzu ederek, bazen de dünyayı ve sefilliklerini ebediyen terk etme kararıyla, hadisenin gerçekleştiği yere gittim durdum. Sonunda bu dağlara yöneldim, ancak senin tatmin edebileceğin bir tutkuyla yanarak, uçsuz bucaksız dağ oyuklarında dolaştım. Talebimi yerine getirme sözü vermezsen, ayrılamayız. Yalnız ve sefil haldeyim. İnsanlar benimle ilişkiye geçmiyor. Fakat benim kadar biçimsiz ve korkunç bir kadın, beni reddetmeyecektir. Eşim benimle aynı türe mensup, aynı kusurlara sahip olmalı. Bu varlığı yaratmalısın."

XVII. Bölüm

Yaratık konuşmasını bitirip, bir yanıt beklentisiyle gözlerini bana dikti. Fakat ben şaşkındım, kafam karışmıştı. Düşüncelerimi, bu teklifin boyutunu tam manasıyla anlayacak ölçüde toparlayamamıştım. O devam etti:

"Karşılıklı gönüldeşlik içinde yaşayabileceğim bir dişi yaratmalısın. Bunu sadece sen yapabilirsin; bunu senden, reddedemeyeceğin bir hak olarak talep ediyorum."

Hikâyenin son kısmı, ev sakinleri arasında sürdüğü huzurlu hayatı anlattığı esnada ölgünleşen kızgınlığımı tekrar alevlendirmişti. Artık içimde yanan hiddeti bastıracak halde değildim.

"Reddediyorum," diye yanıtladım, "hiçbir işkence buna rıza göstermemi sağlayamaz. Beni dünyanın en sefil insanı haline getirebilirsin, fakat kendi nazarımda adi bir insan olmama yol açamazsın. Senin gibi, habislikte sana el vererek dünyayı perişan edecek başka bir varlık yaratır mıyım? Haydi oradan! Yanıtımı verdim. Bana işkence etsen de buna razı olmayacağım."

"Yanılıyorsun," diye yanıtladı ifrit. "Seni tehdit etmektense, ikna etmekten yanayım. Kötücüllüğümün sebebi, sefil halde olmam. Tüm insanlık uzak durmuyor mu, nefret etmiyor mu benden? Sen yaratıcım, beni paramparça etsen bundan kıvanç duyardın. Bunu unutma ve söyle bana, insanlara niçin bana acıdıklarından daha fazla acıyayım? Beni, kendi

ellerinin eserini şu buzlu yarıklardan birine fırlatıp bedenimi yok edebilsen, buna cinayet demezdin. İnsan beni ayıplarken, ben ona saygı mı duyacağım? İyiliğe iyilikle karşılık vererek yaşasaydı benimle, onu incitmezdim; beni kabul ettiği için minnet gözyaşları dökerek, ona her tür faydayı sağlardım. Ama bu mümkün değil. İnsanın duyguları, birlikteliğimizin önünde aşılmaz bir engel. Fakat benimki, alçaltıcı köleliğin boyun eğişi olmaz. Yaralarımın intikamını alırım; sevgi uyandıramıyorsam, korkuya sebep olurum. Bilhassa beni yarattığın için baş düşmanım olan sana karşı tükenmez nefret yeminim var. Dikkatli ol: Yıkımın için çalışıp, yüreğin harap olana dek durmam. Öyle ki, doğduğun saate lanet edersin."

Bunları söylerken, ifritçe bir hiddet vardı tavrında; kırışan yüzünde, insan gözünün bakamayacağı korkunçlukta kıvrımlar oluşmuştu. Fakat kendini sakinleştirip devam etti:

"Makul düşünmeye çalıştım. Bu tutku bana zarar veriyor, çünkü tutkumun artışına *senin* sebep olduğunu anlamıyorsun. Herhangi bir varlık bana karşı iyiliksever duygular besleseydi, karşılığını yüzlerce misliyle verirdim; o bir tanecik yaratığın uğruna, tüm insan ırkıyla barışırdım! Fakat şimdi, gerçekleşemeyecek bahtiyarlık hayallerine teslim olmuş durumdayım. Senden istediğim şey makul ve ölçülü; öbür cinsiyetten, kendim kadar korkunç bir yaratık talep ediyorum. Bu küçük bir tatmin olsa da, alabileceğimin en fazlası ve bana da yetecek. Gerçi dünyadan tamamıyla kopuk canavarlar olacağız, ama bundan dolayı birbirimize daha fazla bağlanacağız. Mutlu bir hayat sürmeyeceğiz, fakat zararsız ve şimdi hissettiğim sefillikten azade olacak hayatımız. Ah! Yaratıcım, mutlu et beni; bu iyiliğine minnettar kalayım! Var olan bir şeyin benimle gönüldeş olduğunu göreyim. Bu isteğimi geri çevirme!"

Etkilenmiştim. Rızamın olası sonuçlarını düşününce ürperiyordum, fakat bu savında adil bir taraf bulunduğunu da hissetmiştim. Hikâyesi ve şimdi ifade ettiği hisler, yaratığın

ince duygulara sahip olduğunu kanıtlıyordu. Yaratıcısı sıfatıyla, ihsan etme kudretinde olduğum mutluluğu ona borçlu değil miydim? Yaratık, hislerimin değiştiğini görerek sözüne devam etti:

"Rıza gösterirsen, artık ne sen, ne de başka bir insan görür bizi. Güney Amerika'nın uçsuz bucaksız vahşi topraklarına gideceğim. Yiyeceklerim insanların yediklerinden farklı: Karnımı doyurmak için kuzuları, oğlakları öldürmüyorum; meşe palamudu ve meyveler, besin olarak yetiyor bana. Eşim benimle aynı tabiatta olacak, aynı yiyeceklerle yetinecek. Kuru yapraklarla kendimize yatak hazırlarız. Güneş insanların üzerinde nasıl ışıldıyorsa, bizim üzerimizde de öyle ışıldar, yiyeceğimizi olgunlaştırır. Sana sunduğum resim barışçıl ve insani. Bunu reddetmenin ancak kudretin ve zalimliğin merhametsizliğiyle mümkün olabileceğini hissediyor olmalısın. Daha önce bana karşı acımasızdın, şimdiyse gözlerinde şefkat görüyorum. Bırak da bu uygun anı kaçırmayarak, hararetle arzuladığım şeyi bana vaat etmeni sağlayayım."

"İnsanların yaşadığı yerlerden uzaklaşıp, sadece hayvanların sana eşlik edeceği vahşi topraklarda yaşamayı tasarlıyorsun," dedim. "İnsanların sevgisini, gönüldeşliğini arzularken, böyle bir sürgüne nasıl dayanacaksın? Geri gelip yine onlardan iyilik bekleyeceksin, ama yine senden tiksinecekler. Yine habis tutkulara kapılacaksın. Bu kez eşin de yıkım işlerinde sana yardımcı olacak. Böyle bir şey mümkün değil. Tartışmayı bırak, çünkü buna razı olamam."

"Hislerin ne kadar değişken! Daha demin anlattıklarımdan etkilenmiştin; şimdi niçin şikâyetlerime yaklaşımın tekrar sertleşti? Yaşadığım toprağın ve beni yaratan senin üzerine yemin ederim ki, bahşedeceğin eşimle birlikte insanların yaşadığı yerleri terk edip, gerekirse en vahşi yerlere gideceğim. Bir gönüldeşim olduğu için, habis tutkulardan kurtulmuş olacağım! Hayatım sakince geçip gidecek, ölürken de yaratıcıma lanet okumayacağım."

Sözlerinin üzerimde tuhaf bir etkisi vardı. Ona şefkat duyuyor, bazen onu teselli etme ihtiyacına kapılıyordum; fakat ona bakınca, hareket edip konuşan o iğrenç kütleyi görünce yüreğim daralıyor, hislerim yine korku ve nefrete dönüyordu. Bu hassasiyetleri bastırmaya çalıştım; onunla gönüldeşlik kuramazken, hâlâ ihsan etme kudretine sahip bulunduğum ufacık mutluluğu ondan esirgemeye hakkım olmadığını düşündüm.

"Zararsız olacağına yemin ediyorsun," dedim, "fakat şimdiye dek, sana güvenmemi engelleyecek kadar kötü niyet göstermedin mi? Bu da intikam sahanı genişleterek utkunu büyütecek bir kandırmaca olmasın?"

"Nasıl yani? Beni oyalama. Ben bir yanıt istiyorum. Hiçbir bağım, sevgim olmadığında, payıma nefret ve kötülük düşer. Başka birini sevmek, suçlarımın sebebini ortadan kaldıracak. Varlığından hiç kimsenin haberdar olmadığı bir şeye dönüşeceğim. Suçlarım, bana dayatılan iğrenç bir yalnızlığın çocukları. Bir eşitimle beraber olduğumda, kaçınılmaz olarak erdemlerim ortaya çıkacak. Duyarlı bir varlığın sevgisini hissedince, şimdi dışında bırakıldığım varoluş zincirinin ve olayların parçası haline geleceğim."

Anlattığı her şey ve ortaya koyduğu çeşitli savlar üzerine düşünmek için bir süre duraksadım. Yaşamının başında sergilediği erdemleri, bunun ardından, koruyucularının nefret ve horlamasıyla tüm iyi duygularının yok olup gidişini düşündüm. Gücünü ve tehditlerini de hesaplarımın dışında tutmadım: Buzul mağaralarında yaşamayı, kendini erişilmez uçurumların sırtında gizlenmeyi başaran bu yaratık, baş edilmesi imkânsız kabiliyetlere sahip bir varlıktı. Uzun bir duraksamanın ardından, hem o, hem de kendi türüm açısından en adil kararın, isteğini kabul etmek olduğu sonucuna vardım. Ona dönerek şöyle dedim:

"Talebine rıza gösteriyorum. Sürgününde sana eşlik edecek bir dişiyi ellerine teslim ettiğimde, Avrupa'dan ve

insanların yaşadığı her yerden sonsuza dek ayrılma yeminine karşılık olarak."

"Yemin ederim," diye bağırdı, "güneş, cennetin mavi göğü ve kalbimi yakan aşk ateşi üzerine yemin olsun ki, dualarıma karşılık verirsen, bunlar var oldukça beni bir daha asla görmeyeceksin. Evine git, çalışmaya başla. Çalışmalarını tarifsiz bir kaygıyla izleyeceğim. Hiç korkma; hazır olduğunda ortaya çıkacağım."

Böyle dedi ve belki de fikrimi değiştirmemden korkarak birden yanımdan ayrıldı. Uçan bir kartaldan daha hızlı dağdan indiğini, buz denizinin kabartıları arasında kayboluverdiğini gördüm.

Hikâyesini anlatması gün boyu sürmüştü; ayrıldığı esnada güneş ufka yaklaşmıştı. Çok geçmeden karanlıkta kalacağımı, bu yüzden hemen vadiye inmem gerektiğini biliyordum, fakat yüreğim ağır, adımlarım yavaştı. Gün içinde yaşadıklarının heyecanıyla meşgulken, dağdaki ufak patikalar arasında yere sağlamca basarak dolanmak kafamı bulandırıyordu. Yolun yarısındaki dinlenme yerine varıp çeşmenin yanına oturduğumda gece iyice çökmüştü. Geçen bulutların arasından zaman zaman yıldızlar ışıldıyordu. Önümde karanlık çamlar yükseliyor, sık sık kırılmış yerde yatan bir ağaç çıkıyordu karşıma. Son derece görkemli bir manzaraydı bu; içimde tuhaf duygular uyandırdı. Acı acı ağladım, ellerimi azapla kenetleyerek haykırdım: "Ah! Yıldızlar, bulutlar, rüzgârlar, hepiniz benimle alay eder gibisiniz. Bana gerçekten acıyorsanız, hislerimi, hafızamı ezin, bir hiç haline geleyim. Bunu yapmayacaksanız gidin, gidin, beni karanlıkta bırakın."

Bunlar dizginsiz, sefil düşüncelerdi; fakat yıldızların ezelî pırıltısının bana nasıl bir ağırlık yüklediğini, esen her rüzgârı, sanki beni yok etmeye gelen kasvetli, çirkin bir siroko gibi nasıl dinlediğimi anlatmam mümkün değil.

Ben Chamounix köyüne varmadan sabah oldu. Hiç dinlenmeksizin hemen Cenevre'ye döndüm. Kendi yüreğimde

dahi hislerimi ifade edemiyordum; bu hisler beni bir dağın ağırlığıyla eziyor, altlarında kalan ıstırabımı yok ediyordu. Böylece eve döndüm, ailenin karşısına çıktım. Bitik, yabani halim onları çok telaşlandırdı ama hiçbir soruya yanıt vermedim, pek de konuşmadım. Sanki bir yasak konmuştu bana –gönüldeşliklerini talep etme hakkım kalmamışçasına– onların yârenliğinden mahrum edilmiş gibiydim. Öyleyken dahi, onları taparcasına seviyordum. Onları kurtarmak için, kendimi iğrencin iğrenci işime adamaya karar verdim. Beni bekleyen böyle bir uğraş olunca, varoluşun her tür koşulu bir hayal gibi geçiyordu önümden; o düşünce, benim için hayatın tek gerçeğiydi.

XVIII. Bölüm

Cenevre'ye dönüşümün üzerinden günler, haftalar geçmişti; işime yeniden başlama cesaretini bulamamıştım. Hayal kırıklığına uğrayan ifritin intikamından korktuğum halde, bana buyrulan işe duyduğum tiksintiyi yenemiyordum. Birkaç ay boyunca tekrar yoğun şekilde çalışmadan, yoğun araştırmalar yapmadan, bir dişi meydana getiremeyeceğimi anlamıştım. Bir İngiliz filozofun, başarılı olmam için gerekli bilgiyi içeren bazı bulgulara ulaştığını duymuştum; kimi zaman, bu amaçla İngiltere'ye gitmek için babamın rızasını istemeyi düşünüyordum. Ama geç davranmak için her tür bahaneye sarılıyor, aciliyeti bana giderek daha az mutlak görünen bir girişimin ilk adımını atmaktan kaçınıyordum. İçimde birtakım değişiklikler olmuştu: O zamana dek kötüleyen sağlığım, epeyce toparlanmıştı; talihsiz vaadimin aklıma geldiği anlar haricinde, moralim daha yüksekti. Babam bu değişimi memnuniyetle izliyordu. Şimdi aklında, geriye kalan ve zaman zaman nöbetler halinde gelerek, yaklaşan gün ışığını bir çırpıda örten kasvetimi yok etmenin en iyi yöntemini uygulamak vardı. Böyle anlarda selameti, en mükemmel şekilde inzivaya çekilmekte buluyordum. Tüm günümü tek başıma, göl üzerindeki küçük bir teknede geçiriyor, sessizce, kayıtsızca bulutları seyrediyor, dalgaların çırpıntısını dinliyordum. Fakat temiz havanın, parlak güneşin beni bir nebze sakinleştirmediği pek olmuyordu.

Döndüğümde dostlarımın selamlarına, daha hazırlıklı bir tebessüm ve daha şen bir gönülle karşılık veriyordum.

Böyle bir gezintinin ardından eve döndüğümde, babam beni yanına çağırarak, şöyle dedi:

"Sevgili oğlum, eski zevklerini tekrar kazandığını, kendine gelmiş gibi göründüğünü fark etmek beni mutlu ediyor. Fakat hâlâ mutsuzsun, hâlâ bizlerden kaçıyorsun. Bir süre bunun sebebini hiç kestiremedim, ama dün bir fikir geliverdi aklıma. Temelsiz bir fikir değilse, bunu kabul etmeni beklerim. Böyle bir konuda ağzı sıkı olmak hem faydasız, hem de hepimize üç misli üzüntü yükler."

Bu giriş karşısında içim şiddetle ürperdi. Babam sözlerinin devamını şöyle getirdi: "İtiraf edeyim oğlum, evimizin refah kaynağı ve yaşlılık yıllarımın desteği olmak üzere, sevgili Elizabeth'imizle evlenmeni hep canıgönülden istedim. Küçüklüğünüzden beri birbirinize sevgiyle bağlısınız, birlikte eğitim gördünüz ve mizacınız, zevkleriniz bakımından birbirinize tam manasıyla uygundunuz. Fakat insanın tecrübesi o denli kör ki, planıma en iyi şekilde yardımcı olacağını sandıklarım, bu planı tamamen yıkmıştır belki. Ona, karın olmasını hiç arzu etmeden, kız kardeşin gözüyle bakıyor olabilirsin. Öte yandan, sevebileceğin başka biriyle karşılaşmış da olabilirsin. Belki namus gereği kendini Elizabeth'e bağlı kabul ediyorsundur; bu mücadele, hissediyor gibi göründüğün şiddetli perişanlığa yol açmış olabilir."

"Sevgili babacığım, şüphelenmen yersiz. Kuzinimi candan, içtenlikle seviyorum. Elizabeth gibi sıcacık takdirimi, sevgimi uyandıran başka hiçbir kadına rastlamadım. Geleceğe dair ümitlerim ve olasılıklar, tamamen onunla ortak bir hayat kurma beklentime bağlı."

"Sevgili Victor, bu konudaki duygularını ifade edişin, bir süredir hissetmediğim bir memnuniyet verdi bana. Böyle hissediyorsan mutlu olacağımıza güvenebiliriz; gelgelelim yaşadığımız hadiseler kasvet yükleyebiliyor üzerimize. Fakat

benim dağıtmak istediğim de, zihnine kuvvetle yerleşmişe benzeyen bu kasvet zaten. O zaman bu nikâhın hemen kıyılmasına itirazın olur mu, söyle bana. Talihsizlikler yaşadık ve son olaylar yüzünden, yaşımın ve sağlık durumunun gerektirdiği sükûnetten mahrum kaldık. Sen daha gençsin; ama yeterli servete de sahip olduğuna göre, erkenden evlenmenin, geleceğe dair itibar ve hizmet planlarını bozacağını düşünme. Bununla birlikte, sana bu mutluluğu dayattığımı, bu meseleyi ertelediğin takdirde ciddi şekilde rahatsız olacağımı da sanma. Sözlerimi açıkyüreklilikle değerlendir ve lütfen bana güvenle, samimiyetle yanıt ver."

Babamı sessizce dinliyordum. Bir süre, ne yanıt vereceğimi bilemeden öylece kaldım. Bir sürü düşünceyi zihnimde evirip çeviriyor, bir sonuca varmaya çalışıyordum. Heyhat! Elizabeth'le hemen evlenme düşüncesi korku ve dehşet veriyordu bana. Henüz yerine getirmediğim, bozmaya da cesaret edemediğim ciddi bir sözle bağlıydım. Sözümden dönmek, kim bilir benim ve ailemin başına ne türlü perişanlıklar gelmesine yol açacaktı! Boynumda asılı durup belimi büken şu ölümcül ağırlıkla, bir şenlik hazırlığına girişmem mümkün müydü? Bana huzur getirmesini umduğum bir evliliğin hazzına varmadan önce taahhüdümü yerine getirip, canavarın eşiyle birlikte uzaklara gitmesini sağlamak zorundaydım.

Ayrıca, İngiltere'ye seyahat etmem ya da teşebbüsüm açısından zorunlu bilgi ve keşiflere sahip filozoflarla uzun mektuplaşmalara başlamam gerektiğini hatırladım. Arzu ettiğim bilgiyi edinmek için, ikinci yöntem hem yavaş, hem de tatmin edicilikten uzaktı; ayrıca babamın evinde, sevdiğim insanlarla her zamanki ilişkimi sürdürürken bir yandan da iğrenç işimle uğraşma fikrine katlanamıyordum. Yüzlerce korkutucu kazanın ortaya çıkabileceğini, bunlardan en ufağının bile, benimle bağı bulunan herkesin tüyler ürpertici bir hikâyeyi öğrenmesine yol açacağını biliyordum. Sık sık tüm özdenetimimi, bu doğaüstü uğraş esnasında kapıldığım

asap bozucu hisleri saklama yetimi kaybettiğimin de farkındaydım. Çalışırken, sevdiğim herkesten uzak durmalıydım. İşe bir kez başladım mı, çabucak sonuna gelebilir, huzur ve mutluluk içinde ailemin yanına dönebilirdim. Sözümü yerine getirince, canavar ebediyen çekip gidecekti. Ya da (pek iyimserce hayal ettiğim üzere) belki bu arada onu yok edecek bir kaza gerçekleşir, esaretim ebediyen sona ererdi.

Babama verdiğim yanıtı bu duygular belirledi. İngiltere'ye gitmek istediğimi belirttim, ama bu talebimin gerçek sebeplerini gizleyerek, arzularımı hiç şüphe çekmeyecek bir kılığa soktum. Arzumun üzerinde, babamın kolayca onaylamasını sağlayacak bir ağırbaşlılıkla durdum. Babam, yoğunluğu ve etkileri bakımından deliliği andıran derin bir melankolinin ertesinde, böyle bir seyahat fikrinden haz alabilmemden ötürü memnundu; tebdilimekânın ve farklı eğlencelerin, dönüşüme kadar beni tamamen kendime getireceğini umuyordu.

Orada ne kadar kalacağımı kendim belirleyecektim. Akıllardan geçen süre birkaç ay, en fazla bir yıldı. Babam olarak onun öngördüğü iyi niyetli tedbir, yanıma bir yoldaş vermekti. Bana evvelce söylemeksizin, Elizabeth'le fikir birliği içinde, Clerval'in Strasbourg'da bana katılmasına dair ayarlamaları yapmıştı. İşime devam etmek için çok istediğim yalnızlık halini bozan bir şeydi bu; fakat seyahatime başlarken dostumun varlığı, hiçbir şekilde bana engel çıkarmazdı. Bu sayede uzun saatler boyu bir başıma, delirtici düşüncelere dalmaktan kurtulduğuma gerçekten sevinmiştim. Henry düşmanımın haneme girmesine engel olabilirdi. Yalnız kaldığım takdirde, yaratığın zaman zaman görevimi hatırlatmak veya işin ilerleyişi izlemek için iğrenç varlığını bana dayatması söz konusu olmayacak mıydı?

İşte böyle. İngiltere'ye gidiyordum. Döndüğümde Elizabeth'le hemen evlenmemiz kararlaştırılmıştı. Babam yaşı gereği gecikmelerden hiç hoşlanmaz olmuştu. Bana gelince, nefret ettiğim çabalarımın karşılığı olarak kendime

vaat ettiğim bir ödül, eşi görülmemiş acılarımın tesellisi olacak bir şey vardı: Sefil esaretimden kurtulup Elizabeth'le evlenerek, onunla kurduğum yuvada geçmişi unutma imkânı.

Şimdi seyahatim için gerekli ayarlamaları yapıyordum, fakat içimi korkuyla, heyecanla dolduran bir his vardı. Yokluğumda dostlarımı, çekip gitmemden ötürü kızgınlığa kapılabilecek düşmanlarının varlığından habersiz, onun saldırılarına karşı korumasız halde bırakacaktım. Ama o, gideceğim her yerde beni izlemeye söz vermişti; İngiltere'de de bana eşlik etmeyecek miydi acaba? Bu tasavvur kendi içinde berbat olsa da, en azından dostlarımın güvenliği açısından rahatlatıcıydı. Tersinin gerçekleşme ihtimalini düşününce içim acıyordu. Fakat yaratığımın kölesi olarak geçirdiğim süre boyunca, hep anlık itkilerle hareket etmiştim; şimdi de içimdeki güçlü his ifritin beni takip edeceğini, ailemi tehlikeli entrikalarından muaf tutacağını söylüyordu.

Takip eden eylül ayının sonunda yine memleketimden ayrıldım. Seyahatim kendi fikrim olduğundan Elizabeth de buna boyun eğdi. Ama ondan uzakta, perişanlığın, kederin pençesinde çile çekeceğimi düşünüp huzursuzlanıyordu. Clerval'in bana yoldaş olmasını sağlayan da oydu; fakat erkeklerin gözü, bir kadının sebatlı ilgisini uyandıran yüzlerce ufak tefek durumu hiç görmez. Dönüşümü hızlandırmayı istiyordu. Beni gözyaşları içinde sessizce uğurlarken, birbiriyle çatışan yüzlerce duygu yüzünden suspus olmuştu.

Beni götürecek arabaya, nereye gittiğimi pek bilmeden, etrafımda olup biteni de umursamadan attım kendimi. Hatırladığım tek şey –ki bunun üzerinde düşünmek çok ıstıraplıydı benim için– yanıma alacağım kimya gereçlerimin de paketlenmesini söylemekti. Birçok güzel, görkemli manzaranın önünden kasvetli tasavvurlar içinde geçtim, fakat gözlerim sabitti, hiçbir şeye dikkat etmiyordum. Sadece seyahatlerimin sonunda varacağım yeri ve bu seyahatler sürerken beni meşgul edecek işi düşünebiliyordum.

Uzun mesafeler aştığım birkaç günü böyle kayıtsız bir üşengeçlik içinde geçirdikten sonra, Strasbourg'a vardım; orada iki gün Clerval'i bekledim. Geldi. Ah, birbirimize nasıl taban tabana zıttık! Clerval her yeni görüntü karşısında canlanıyor, batan güneşin güzelliklerini gördükçe coşuyor, güneş doğup yeni bir gün başladığında iyice mutlu oluyordu. Bana manzaranın değişken renklerini, gökyüzünü işaret etti. "Yaşamak bu işte," diye bağırdı, "var olmaktan nasıl da haz alıyorum! Fakat sen sevgili Frankenstein, sen niçin ümitsiz ve kederlisin!" Gerçekten kasvetli düşünceler içindeydim. Ne akşam yıldızının batışını, ne de Ren üzerine yansıyan altın rengi gündoğumunu görüyordum. Manzarayı ilgi ve hazla izleyen Clerval'in günlüğü, size de benim düşüncelerimi dinlemekten daha eğlenceli gelirdi dostum. Hazza çıkan her yolu tıkamış bir lanetin musallat olduğu, bedbaht bir sefildim ben.

Strasbourg'tan bir tekneye binip, Ren üzerinden Rotterdam'a gitmeyi kararlaştırdık; oradan gemiyle Londra'ya geçebilirdik. Bu seyahat esnasında söğütlerle dolu birçok adanın yanından geçtik, birkaç güzel kasaba gördük. Bir günlüğüne Mannheim'da kaldık, Strasbourg'tan ayrılışımızın beşinci gününde Mainz'a vardık. Ren Nehri'nin Mainz'ın aşağısından akışı iyice göz okşayıcıydı. Hızla akan nehir, yüksek olmayan fakat dik ve güzel biçimli tepelerin arasından dolanır. Sarp kayalıkların kıyısında duran, kara ağaçlarla kuşatılmış, yüksek ve ulaşılmaz birçok kale yıkıntısı gördük. Ren'in bu kısmı gerçekten çok renkli, değişken bir manzara sunar. Bir noktada sarp tepeleri, muazzam uçurumların tepesindeki yıkık kaleleri görürsünüz; aşağılarından Ren geçer. Aniden bir burnu döndüğünüzde, nehrin kıyısını yeşillendiren gür şarap bağlarıyla, dolambaçlı akan bir nehir ve kalabalık kasabalar doldurur manzarayı.

Bağbozumu zamanında seyahat ediyorduk. Nehir boyunca ilerlerken, çalışanların şarkısını duyduk. Ben bile, sü-

rekli kasvetli düşünceler içindeki o keyifsiz halimle bile bir memnuniyet hissettim. Teknenin tabanına uzandım, bulutsuz mavi gökyüzüne bakarken sanki epeydir yabancısı olduğum bir sükûneti içime çeker gibiydim. Benim hislerim böyleyken, Henry'nin hislerini kim anlatabilirdi acaba? Henry sanki bir periler âlemine taşınmıştı. İnsanların nadiren tattığı bir mutluluk hali içindeydi. Şöyle dedi: "Memleketimin en güzel manzaralarını gördüm. Luzern ve Uri göllerine gittim. Oralarda karlı dağlar, siyah, nüfuz edilmez gölgeler düşürerek suya neredeyse diklemesine iner. Şen görüntüleriyle göze hitap eden yemyeşil adalar olmasa, manzara kasvetli ve dokunaklı olurdu. Bu gölü bir kasırganın hareketlendirdiğini görmüştüm. Rüzgârın etkisiyle suda, koca okyanusların ortasındaki hortumlara benzer girdaplar oluşuyor, dalgalar hiddetle dağın yamacına vuruyordu. O dağda düşen çığ, rahiple eşini yutmuş; yitip giden seslerinin hâlâ gece vakti esen rüzgârın arasında duyulduğu söylenir. La Valais dağlarını, Pays de Vaud'u gördüm. Ama bu ülke Victor, tüm o doğa harikalarından daha fazla hoşuma gidiyor. İsviçre dağları daha görkemli ve tuhaf, fakat bu ilahi nehrin kıyılarında eşine hiç rastlamadığım bir büyü var. Uçurumun tepesindeki kaleye bak. Şu adanın üzerindekine ne demeli: Güzelim ağaçların yaprakları arasında, neredeyse görülmüyor; işte bağdan gelen bir grup işçi; dağın girintisinde kısmen görünen bir köy var. Ah, şüphesiz bu yerlerde yaşayıp buraları koruyanların ruhu, bizim memlekette buzullar üzerinde yaşayan, yahut dağların erişilmez zirvelerine çekilmiş kişilerinkiyle kıyaslanınca, insana daha çok yaraşıyor." Clerval! Can dostum! Şimdi bile, sözlerini anmaktan, ne büyük övgüleri hak ettiğini düşünmekten haz duyuyorum. Clerval "doğanın has şiiri"yle* biçimleniyordu. Dizginsiz, tutkulu hayalgücünü, yüreğinin duyarlılığı ıslah ediyordu. Ruhu ateşli bir sevgiyle dolup taşıyordu. Dostluğu ise, dünyevi zihinlerin bize sade-

* Alıntı, Leigh Hunt'ın 1816 tarihli *Story of Rimini* şiirindendir. (ç.n.)

ce hayallerde aramamız gerektiğini öğrettiği türden, sadık, muhteşem bir tabiata sahipti. Fakat insanların gönüldeşliği bile, onun heveskâr zihnini tatmin etmeye yetmiyordu. Başkalarının hayranlık duyarak izlemekle yetindiği dış tabiat manzaralarını, Clerval şiddetle seviyordu:

> Şelalenin çağıltısı
> Bir tutku gibi hep aklındaydı: yüksek kaya,
> Dağ, derin ve kasvetli orman,
> Bunların renkleri, şekilleri,
> Bir arzuydu onun için; bir duygu, bir sevda;
> Düşüncenin getirdiği ya da gözün iade ettiği
> Başka hiçbir tılsım gerektirmeyen.*

Peki şimdi nerede o? Bu nazik, tatlı varlık ebediyen kaybolup gitti mi? Fikirleriyle, sıradışı ve muhteşem hayalleriyle bir dünya kurardı. O dünyanın varlığı, yaratıcısının hayatına bağlıydı; ziyan mı oldu bu zihin? Artık sadece hafızamda mı var olacak? Yok, öyle değil. O ilahi biçimli, güzellik saçan bedenin çürüdü; ama ruhun, bedbaht dostunu ziyaret edip avutuyor hâlâ.

Birden taşıveren bu kederi mazur görün. Hiçbir etkisi bulunmayan sözlerim, Henry'nin eşi görülmedik dünyasını ucundan kıyısından takdir etmek içindi. Fakat bu sözler, onu hatırladıkça gamla dolan yüreğimi rahatlattı. Hikâyeme devam edeyim.

Köln'ü geçtikten sonra, Hollanda'nın düzlüklerine indik. Yolun kalan kısmını posta arabasıyla aşmaya karar verdik, çünkü rüzgâr ters yönden esiyordu, nehrin akıntısı da bize yardımcı olamayacak ölçüde yavaştı. Buradan sonra güzel manzaraya duyduğumuz ilgiyi kaybettik, ama birkaç gün içinde Rotterdam'a varıp, oradan deniz yoluyla İngiltere'ye doğru yola çıktık. Havanın açık olduğu bir sabah, aralık

---

* Wordsworth, *Tintern Manastırı*'ndan. (ç.n.)

ayının son günlerinde, İngiltere'nin sarp beyaz kayalıklarını ilk kez gördüm. Thames Nehri'nin boyları yepyeni bir manzaraydı: Bu topraklar düz ama verimliydi. Neredeyse her şehrin, hatırlarda kalmış bir hikâyesi vardı. Tilbury Fort'u gördük, İspanyol Armadası'nı,* Gravesend'i, Woolwich'i ve Greenwich'i hatırladık ki, bunlar memleketimde bile bahsini duyduğum yerlerdi.

Sonunda Londra'nın sivri kulelerini, hepsine tepeden bakan St. Paul Katedrali'nin kulesini ve İngiliz tarihinin ünlü Kraliyet Sarayı'nı gördük.

* 1588 yılında Kuzey Denizi'ni geçerek İngiltere'ye çıkarma yapmayı amaçlayan orduya eşlik eden İspanyol filosu. (ç.n.)

XIX. Bölüm

Şimdiki dinlenme noktamız Londra'ydı. Bu harika, ünlü şehirde birkaç ay kalmayı kararlaştırdık. Clerval, zamanın deha ve yetenek sahibi insanlarıyla görüşüp konuşmak arzusundaydı, fakat bu benim için ikincil bir konuydu. Ben esas olarak, sözümü yerine getirmemi sağlayacak bilgileri edinmenin peşindeydim. Yanımda getirdiğim, en seçkin doğa filozoflarına hitaben yazılmış takdim mektuplarına el attım hemen.

Bu seyahat eğitim gördüğüm mutlu günlere denk gelseydi, beni ifade edilemeyecek derecede mutlu ederdi. Fakat bir felaket dadanmıştı yaşamıma; sadece benim için müthiş derecede önemli olan konuda bilgi alabileceğim insanları ziyaret ettim. Arkadaşlıklar bana usandırıcı geliyordu. Yalnızken, zihnimi cennet ve dünya görüntüleriyle doldurabiliyordum; Henry'nin sesi beni yatıştırıyor, böylelikle geçici de olsa bir huzur kandırmacasına kapılabiliyordum. Fakat işgüzar, ilgi çekicilikten uzak, neşeli yüzler, yüreğime tekrar ümitsizlik taşıyordu. İnsanlarla aramda aşılmaz bir engel bulunduğunu görüyordum. Söz konusu engel, William ve Justine'in kanlarıyla mühürlenmişti. Bu isimlerle alakalı hadiseleri düşününce ruhum acıyla doluyordu.

Clerval'de ise eski halimi görüyordum: Meraklı, tecrübe ve bilgi edinmeye istekliydi. Gözlemlediği tavır farklılıkları, onun için tükenmez bir bilgi ve eğlence kaynağıydı. Ayrıca,

epeydir göz önünde tuttuğu bir konunun peşindeydi. Tasarısı İngiltere'ye gitmekti. Orada konuşulan çeşitli dillere dair bilgisi ve Hint toplumuyla ilgili görüşleri sayesinde, Avrupa kolonileşmesinin ve ticaretinin ilerleyişine katkı sağlamanın yollarını bulacağı kanısındaydı. Planını uygulamak için gereken ilerlemeyi, ancak İngiltere'de sağlayabilirdi. Hep meşguldü. Neşesine ket vuran tek şey, benim gamlı, keyifsiz zihnimdi. Hayatın yeni bir evresine, herhangi bir kaygının ya da acı hatıranın rahatsızlığını hissetmeksizin giren kişi açısından çok doğal olan hazları engellememek için, halimi mümkün olduğunca gizlemeye çalışıyordum. Yalnız kalabileyim diye sık sık, başka bir işim olduğu bahanesiyle, ona eşlik etmeyi reddettim. Ayrıca yeni yaratıma gereken malzemeyi de toplamaya başlamıştım. Bu benim için, teker teker kafaya düşen su damlalarının işkencesi gibiydi. Buna dair her düşünce son derece acı veriyor, bununla alakalı olarak söylediğim her söz, dudaklarımın titremesine, yüreğimde bir çarpıntıya yol açıyordu.

Londra'da geçirdiğimiz birkaç ayın sonunda, evvelce Cenevre'de ziyaretimize gelmiş birinin İskoçya'dan yolladığı mektup elimize ulaştı. Memleketinin güzelliklerinden bahsediyordu: "Bu güzellikler, seyahatinizi uzatarak ikamet ettiğim Perth'e gelmenize yetecek caziplikte değil mi?" diye soruyordu. Clerval daveti kabul etmeye çok hevesliydi, ben de birileriyle arkadaşlık etmekten kaçındığım halde, doğanın seçilmiş yerlerini süsleyen dağları, akarsuları ve tüm o harika eserleri yeniden görmek istiyordum. İngiltere'ye ekimin başında gelmiştik, şimdi şubattı. Bir ay sonra kuzeye doğru yola çıkmaya karar verdik. Bu yolculukta Edinburgh'a giden büyük yolu izlemeyip, Windsor, Oxford, Matlock ile Cumberland göllerini ziyaret ederek, turumuzu temmuz sonlarında nihayete erdirecektik. İşimi İskoçya'nın kuzey dağlarındaki kuytu bir köşede tamamlamaya karar vererek, kimya gereçlerimi ve topladığım malzemeleri paketledim.

Londra'dan 27 Mart'ta ayrıldık, birkaç gün Windsor'da kalıp buradaki güzel ormanı dolaştık. Biz dağlılar için yeni bir manzaraydı bu: Haşmetli meşeler, av hayvanlarının bolluğu, görkemli geyik sürüleri, hepsi daha önce görmediğimiz şeylerdi.

Oradan ayrılıp Oxford'a doğru yol aldık. Şehre girerken zihinlerimizde, bir buçuk asır önce orada olup bitenlere dair hatırladıklarımız vardı. Birinci Charles,* kuvvetlerini burada toplamıştı. Tüm ülke Parlamento ve hürriyet bayrağı altında toplanıp onun davasını yüzüstü bıraktıktan sonra, bu şehir ona sadık kalmıştı. O talihsiz kralın ve yoldaşlarının, cana yakın Falkland'ın, arsız Goring'in, kraliçesinin ve oğlunun hatırası, bu insanların şehirde bulunmuş olabileceği her yere özel bir ilgi çekicilik katıyordu. Geçmiş günlerin ruhu hâlâ buralardaydı, biz de onun ayak izlerinden gitmekten hoşlanıyorduk. Bu duygularımızı tatmin edememiş olsaydık da, şehrin güzelliği yine hayranlığımızı kazanırdı. Eğitim binaları kadimdir; resmedilesi bir güzellikleri vardır. Caddeler, sokaklar da muhteşemdir. Şehrin yanı başında, yemyeşil enfes çayırlar içinde akan güzelim Isis, geniş bir alana durgun sular halinde yayılır. Yaşlı ağaçların arasından görünen şehrin kuleleri, kulelerin tepelikleri, kubbeler, görkemli bir topluluk halinde o sulara yansır.

Bu manzaradan keyif alıyordum; fakat gerek geçmişin anısı, gerekse geleceğe dair öngörülerim keyfimi kaçırıyordu. Huzurlu bir mutlulukla büyümüştüm. Gençliğimde hoşnutsuzluk hiç zihnime uğramamıştı; bıkkınlığa kapıldığım anlar olsa bile, doğanın güzellikleri ya da insanların ürünlerindeki üstünlük ve yücelikler her zaman yüreğime merak, ruhuma esneklik katmıştı. Ama paramparça olmuş bir ağaçtım ben, ruhuma yıldırım girmişti; o sırada, yakında olmayacağım

* 1625-49 arasında hüküm süren Büyük Britanya ve İrlanda kralı. Otoriter yönetimi ve Parlamento ile çatışması, ülkede iç savaşın başlamasına yol açmış, Birinci Charles savaşın sonunda idam edilmişti. (ç.n.)

şeyi sergilemeye direnmem gerektiğini hissettim... yani başkalarının acıyacağı, benim de tahammül edemediğim sefil bir insan bozuntusu görünüşünü.

Oxford'da epeyce kalıp, çevresinde dolaştık; İngiliz tarihinin en canlı devrine ilişkin her bir noktayı saptamaya çalıştık. Birbiri ardına karşımıza çıkan nesneler yüzünden, küçük yolculuklarımızın uzadığı çok oldu. Şanlı Hampden'ın* kabrini ve bu vatanseverin öldüğü araziyi ziyaret ettik. Ruhum bir an için alçaltıcı ve sefil korkulardan arınıp, kutsal özgürlük ve özveri fikirlerine yoğunlaştı. Gördüklerimiz, işte bu fikirlerin abideleri, hatırlatıcılarıydı. Bir an, zincirlerime asılarak etrafıma özgür, azametli bir ruhla bakmaya cüret ettim. Fakat demir, etlerime işlemişti; titreyerek, ümitsizce, yeniden kendi sefilliğime gömüldüm.

Oxford'dan üzülerek ayrılıp, bir sonraki dinlenme yerimiz olan Matlock'a geçtik. Bu köyün etrafındaki topraklar, büyük ölçüde İsviçre manzarasına benziyordu, fakat her şey daha küçük ebattaydı ve buradaki yeşil tepeleri, memleketimin çamlı dağlarına her zaman eşlik eden uzak, beyaz Alpler taçlandırmamıştı. Harika mağarayı ve küçük doğa tarihi odalarını ziyaret ettik. Buralarda da ilginç şeyler, Servox ve Chamounix'teki koleksiyonlarla aynı tarzda yerleştirilmişti. Chamounix'in ismini Henry'nin ağzından duyunca ürperdim; o dehşet verici sahneyi aklıma getiren Matlock'u bir an önce terk etmek istedim.

Derby'yi geçtikten sonra kuzeye doğru ilerlemeyi sürdürürken, Cumberland ve Westmorland'de iki ay kaldık. Şimdi âdeta İsviçre dağlarının arasında olduğumu hayal edebiliyordum. Dağların kuzey cephelerinde parça parça kalmış karlar, göller, kayalıklar arasından hızla akan sular, hep tanıdık ve kıymetli görüntülerdi benim için. Ayrıca burada, neredeyse mutlu olduğumu sanmama yol açan in-

* John Hampden; Birinci Charles'a muhalefet eden Uzun Süreli Parlamento'nun liderlerinden biriydi. (ç.n.)

sanlarla tanıştık. Clerval'in payına düşen haz, benimkinden daha fazlaydı: Yetenekli insanların arkadaşlığı zihnini açmış, kendisinden aşağıdaki insanlarla birlikteyken farkına varamadığı yeteneklerini, hünerlerini keşfetmişti. "Ömrümü burada geçirebilirdim," dedi bana, "bu dağların arasındayken İsviçre'yi de, Ren'i de pek özlemezdim."

Fakat bir gezginin yaşamının, hazların arasında birçok acıyı da barındırdığını öğrenmişti. Gezginin duyguları sürekli bir yayılma içindedir: İstirahate çekildiği zaman, yeni bir şeyin vereceği memnuniyet uğruna dinlencesine son verip, o yeni şeye dikkatini verme lüzumu hisseder; bulduğu şeyden de, başka yenilikler uğruna vazgeçer.

Cumberland ve Westmorland'deki çeşitli gölleri ziyaretimiz bitmiş, buranın bazı sakinleriyle bayağı yakınlaşmıştık. İskoçyalı ahbabımızla buluşma tarihimiz yaklaştığı için, onlardan ayrılıp seyahatimize devam ettik. Kendi adıma üzülmemiştim. Bir süredir vaadimi ihmal etmiş durumdaydım; iblisin yaşadığı hayal kırıklığının etkilerinden korkuyordum. Belki İsviçre'de kalmıştı, hıncını akrabalarımdan çıkarabilirdi. Bir parça dinlenebileceğim, huzur bulabileceğim her an, bu düşünce ardım sıra gelip bana eziyet ediyordu. Mektuplarımı telaşlı bir sabırsızlık içinde bekliyordum; mektuplarım gecikince sefil oluyor, binbir çeşit korkuya kapılıyordum. Nihayet geldikleri vakit üzerlerinde Elizabeth'in ya da babamın imzasını gördüğümde, yazılanları okuyup kaderimden haberdar olacak cesareti zor buluyordum. Bazen ifritin beni takip ettiğini, ihmalkârlığım yüzünden, beni hızlandırmak için yol arkadaşımı öldüreceğini düşünüyordum. Bu düşüncelere kapıldığımda Henry'nin yanından bir an bile ayrılmıyor, yok edicisinin hiddetinden korumak vehmiyle, onu gölgesi gibi izliyordum. Sanki büyük bir suç işlemiştim ve bunu bilmek musallat olmuştu başıma. Suçsuzdum, fakat üzerime çektiğim lanetin korkunçluğu, böylesi bir suçun laneti kadar ölümcüldü.

Edinburgh'u isteksiz gözlerle, isteksiz bir zihinle dolaştım; oysa bu şehir en bahtsız varlığın bile ilgisini çekebilirdi. Clerval, Edinburgh'u Oxford kadar sevmedi, çünkü Oxford'un kadimliğinden daha fazla hoşlanmıştı. Fakat Edinburgh şehrinin yeni kısmının güzelliği, intizamı, romantik kalesi ve dünyanın en hoş yerleri olan çevre bölgeleri, Arthur's Seat,* St. Bernard Kuyusu, Pentland Tepeleri bu değişikliği telafi ederek, içini neşeyle, hayranlıkla doldurdu. Bense seyahatimin sonuna erişmek için sabırsızlanıyordum.

Edinburgh'tan bir hafta içinde ayrılıp, Coupar, St. Andrew's ve Tay kıyısı üzerinden, ahbabımızın bizi beklediği Perth'e vardık. Ama ruh halim, yabancılarla söyleşip gülmeme ya da bir misafirden beklendiği üzere munisçe onların duygularına, planlarına uymama elvermiyordu. O yüzden Clerval'e, İskoçya'yı yalnız başıma dolaşmak istediğimi söyledim. "Siz keyfinize bakın," dedim, "bu buluşma böyle olsun. Ben bir ya da iki ay görünmeyebilirim, fakat lütfen benim hareketlerime karışmayın, kısa süreliğine huzur ve yalnızlık imkânı tanıyın bana. Sizin sakinliğinizle uyumlu, hafiflemiş bir yürekle yanınıza döneceğimi umuyorum."

Henry beni caydırmak arzusundaydı, ama bu planı kafaya koyduğumu görerek itiraz etmekten vazgeçti. Sık sık mektup yazmamı rica etti. "Ben de, tanımadığım bu İskoçyalılarla olmaktansa, yalnız gezintilerinde sana eşlik etmeyi tercih ederdim; bari acele et de sevgili dostum, kendimi biraz olsun vatanımda hissedebileyim. Sensiz bunun imkânı yok."

Dostumdan ayrılmamın ardından, İskoçya'nın uzak bir noktasına gidip işimi yalnızlık içinde bitirmeye karar verdim. Canavarın beni izlediğinden, çalışmam bittiğinde eşini almak üzere ortaya çıkacağından kuşkum yoktu. Bu karar doğrultusunda kuzey dağlarını aştım, Orkney Adaları'nın

---

* Arthur's Seat, İskoçya'daki Holyrood Park'ın büyük kısmını oluşturan bir grup tepenin ana zirvesidir. Efsanevi Kral Arthur'un kalesinin burada olduğu rivayet edilir. (ç.n.)

en uzaktakilerinden birini çalışma yerim olarak belirledim. Burası esasen, yüksek yamaçlarına dalgalar vurup duran bir kayadan ibaretti. İşim için uygundu. Çıplak toprakta, ancak birkaç sefil ineği besleyecek ve orada yaşayan beş kişiye yulaf ezmesi hazırlamaya yetecek kadar çayır vardı. Bu beş kişinin ne kadar sefil yiyeceklerle beslendiği, zayıf, cılız uzuvlarından belliydi. Sebze ve ekmek, hatta taze su gibi lükslere erişmek için, yaklaşık sekiz kilometre mesafedeki anakaraya gitmek gerekiyordu.

Tüm adada topu topu üç sefil kulübe bulunuyordu; oraya vardığımda biri boştu. Onu tuttum. Kulübede iki oda vardı, en sefil yoksulluğun olanca pisliğini sergiliyordu bu odalar. Sazdan samandan yapılma çatı çökmüştü, duvarlar sıvasızdı, kapı menteşelerinden çıkmıştı. Tamir edilmesini istedim, bazı mobilyalar satın aldım ve kulübenin mülkiyetini üzerime geçirdim. Orada yaşayanların tüm duyuları yokluklar ve menfur fakirlik yüzünden uyuşmuş olmasaydı, bu hareketim belli bir şaşkınlığa yol açardı şüphesiz. Ama şimdi kimsenin gözü üzerimde olmadan, rahatsız edilmeden yaşıyordum. Verdiğim üç-beş parça yiyecek ve giysi için doğru dürüst teşekkür bile etmemişlerdi. Çekilen sıkıntılar, insanların en sıradan duyularını dahi böyle köreltir işte.

Çekildiğim bu yerde, sabah saatlerini çalışmaya ayırıyordum, fakat akşamleyin hava müsaitse taşlı sahilde yürüyor, gürleyerek ayaklarıma vuran dalgaları dinliyordum. Tekdüze ama sürekli değişen bir görüntüydü bu. İsviçre'yi düşünüyordum: Orası bu ıssız, dehşet verici yere benzemezdi. İsviçre'de tepeler üzüm asmalarıyla kaplıdır, düzlüklere sık aralıklarla evler dağılmıştır. Göllere mavi, latif bir sema yansır. Rüzgâr suları karıştırdığı zaman o göllerin kıpırtısı, devasa okyanusun kükreyişi yanında neşeli bir çocuğun oyunu gibi kalır.

Geldiğim zaman uğraşlarımı bu şekilde dağıtmıştım, fakat işim ilerledikçe, çalışmak her geçen gün daha korkunç, daha usandırıcı olmaya başladı. Bazen birkaç gün boyunca

laboratuvara adım atamıyordum, bazen de işimi bitirmek için gece gündüz çalışıyordum. Gerçekten iğrenç bir sürecin içindeydim. Yaptığım ilk deneyde, hararetli bir şevk hali, uğraştığım şeyin korkunçluğunu görmemi engellemişti. Zihnim emeklerimin nihayete ermesine odaklanmış, gözlerim yaptıklarımın korkunçluğunu görmeyecek şekilde örtülmüştü. Oysa şimdi serinkanlılıkla işe girişmiştim ve sık sık ellerimin eseri karşısında yüreğim bulanıyordu.

İşte böyle, hiçbir şeyin bir an için dahi dikkatimi başka yere çekemeyeceği bu yalnızlık içinde tiksindirici işimle uğraşırken, ruh halim dengesizleşti, huzursuz, sinirli oldum. Her an, bana zulmedenle karşılaşmanın korkusu içindeydim. Bazen gözlerimi yere dikip oturuyordum; gözlerimi kaldırınca, bakmaktan o kadar ürktüğüm nesneyi karşımda bulacağımı sanıyordum. Diğer insanların beni göremeyeceği bir yere gittiğim takdirde, onun gelip eşini benden talep edebileceğinden korkuyordum.

Bu arada işime devam ediyordum. Çalışmalarım epeyce ilerlemişti. İşimin bitmesini ürkek, heveskâr bir ümitle, sorgulamada bulunmaya cesaret edemeden, kalbimin göğsümde sıkışmasına sebep olan kötü hislerle bekliyordum.

XX. Bölüm

Bir akşam laboratuvarımda oturuyordum. Güneş batmış, ay denizin üstünden yükselmekteydi. İşimi sürdürmeme yetecek ışık yoktu. Öylece durup bir değerlendirme yaptım: O gece için çalışmayı bıraksa mıydım, yoksa sonuca bir an önce varmak için dikkatimi dağıtmadan işime devam mı etseydim? Otururken, yaptığım şeyin sonuçlarına dair bir dizi düşünce geçti kafamdan. Üç yıl önce de aynı şey için uğraşmış, eşi görülmedik barbarlığıyla yüreğimi perişan edip vicdan azabıyla dolduran bir ifrit yaratmıştım. Şimdi yine, mizacını hiç bilmediğim yeni bir varlık biçimlendirmek üzereydim: Bu varlık, eşinden on bin kat daha habis olabilir, cinayetten ve türlü rezilliklerden haz duyabilirdi. Yaratık insanların yaşadığı yerleri terk edip çöllerde saklanma sözü vermişti, ama eşi böyle bir söz vermiş değildi. Düşünen, akıl yürüten bir hayvan olması muhtemel bu dişi, yaratılışından evvel yapılmış bir anlaşmaya uymayı reddedebilirdi. Hatta ikisi, birbirlerinden nefret edebilirlerdi. Halen hayatta olan yaratık, kendi biçimsizliğinden tiksiniyordu; aynı biçimsizlik bir dişinin bedeninde karşısına çıkınca, daha büyük bir tiksintiye kapılmayacak mıydı? Dişi de iğrenme duygusuyla, güzellikten yana üstün olan insanlara yönelebilir, ondan ayrılabilirdi. O takdirde yaratık, bu kez kendi türünden biri tarafından terk edilmenin öfkesi içinde yalnız kalacaktı. Avrupa'dan ayrılıp yeni dünyanın çöllerine yerleşseler bile,

iblisin özlem duyduğu gönüldeşliğin ilk neticelerinden biri çocuklar olacaktı. Dünya yüzüne, insan türünün varlığını tehlikeye atacak, onlara korku salacak bir iblisler ırkı yayılacaktı. Kendi çıkarım için, bu laneti benden sonraki tüm nesillerin başına sarmaya hakkım var mıydı? Evvelce, yarattığım varlığın sofizminden etkilenmiştim; ifritçe tehditleri mantığımı köreltmişti. Fakat şimdi ne kadar kötü bir vaatte bulunduğumun ilk kez farkına varıyordum. Gelecek çağlarda, kendi huzuru karşılığında, belki tüm insan ırkının varlığını bencilce feda eden bir musibet olarak hatırlanabileceğim düşüncesiyle ürperdim.

Başımı kaldırıp, pencere kanadında, ay ışığı altında şeytanı görünce titredim, yüreğim sıkıştı. Dudaklarında korkunç bir sırıtışla, verdiği görevi yerine getirişimi izliyordu. Evet, seyahatlerimde peşimden gelmişti; ormanlarda oyalanmış, mağaralarda saklanmış ya da geniş, ıssız fundalıklara sığınmıştı. Şimdi ne kadar ilerlediğimi görmeye, sözümü yerine getirmemi istemeye gelmişti.

Ben ona bakarken, son derece kötü, hain bir ifade vardı yüzünde. Ona benzer bir varlık daha yaratma düşüncesiyle çılgına dönüp, öfkeyle titreyerek, üzerinde çalıştığım şeyi paramparça ettim. Rezil, gelecekte mutlu olmak için bel bağladığı yaratığı yok edişimi görünce, yeis ve intikam duygularıyla, şeytan gibi uluyarak uzaklaştı.

Odadan çıktım, kapıyı kilitleyip, bir daha bu çalışmaya dönmeyeceğime yürekten ant içtim. Sonra titreyen adımlarla, kaldığım yere yöneldim. Yalnızdım; yakınımda kederimi dağıtacak, beni dehşetli düşüncelerin bunaltıcı baskısından kurtaracak hiç kimse yoktu.

Birkaç saat geçti. Pencerenin yanında durmuş, denize bakıyordum. Deniz neredeyse kıpırtısızdı, çünkü rüzgârlar dinmiş, tüm tabiat sükûnetli ayın gözü önünde istirahate çekilmişti. Suda sadece birkaç balıkçı teknesi görünüyor, arada sırada esen yumuşak yel, birbiriyle konuşan balıkçıların

sesini taşıyordu. Sessizliği, ne kadar yoğun olduğunu fark edemesem de hissediyordum. Aniden sahil civarından kürek sesleri geldi kulağıma. Biri evimin yakınında karaya çıktı.

Bir-iki dakika sonra kapımın gıcırdadığını duydum. Sanki biri kapıyı yavaşça açmaya çalışmıştı. Tepeden tırnağa ürperdim. Bunun kim olduğunu seziyordum. Bana yakın bir kulübede kalan köylülerden birini uyandırmak istedim, ama yaklaşan tehlikeden kaçmak için çabalayıp da bulunduğunuz yerde çakılı kaldığınız korkulu rüyalarda olduğu gibi, bir çaresizlik hissine yenik düştüm. Sonra girişteki ayak seslerini duydum. Kapı açıldı, korktuğum sefil karşıma çıktı.

Kapıyı kapatıp bana yaklaşarak, boğuk bir sesle şöyle dedi: "Başladığın işi yok ettin. Niyetin nedir? Sözünden dönmek cüretini mi gösteriyorsun? Onca zorluk ve sıkıntı çektim. Seninle birlikte İsviçre'den ayrıldım, Ren boyunca gizlenerek ilerledim, söğütlü adalardan geçtim, tepelerin zirvelerini aştım. Aylarca İngiltere'nin fundalıklarında, İskoçya'nın ıssız yerlerinde kaldım. Hesap edilemeyecek ölçüde yoruldum, üşüdüm, açlık çektim. Ümitlerimi yok etmeye mi cüret ediyorsun?"

"Defol buradan! Sözümü bozuyorum. Bir daha asla senin kadar biçimsiz, senin kadar habis bir varlık yaratmayacağım."

"Köle, daha önce seni ikna etmeye çalıştım, fakat gösterdiğim tenezzüle layık olmadığını ispat ettin. Gücün bende olduğunu unutma. Şimdi sefil halde olduğunu sanıyorsun ama seni öyle rezil rüsva ederim ki, gün ışığının bile nefretini kazanırsın. Sen benim yaratıcımsın ama ben senin efendinim. İtaat et!"

"Kararsızlık saatim geride kaldı, senin iktidar dönemin başladı. Tehditlerin habisçe bir eyleme zorlayamaz beni. Bu tehditler, sana yardımcı olacak bir eş yaratmama kararımı haklı çıkarıyor. Serinkanlılıkla, ölümden ve sefillikten haz alan bir şeytan mı salayım dünya yüzüne? Defol! Kararım kesin. Sözlerin benim hiddetimi artırmaktan başka bir işe yaramaz."

Canavar ne kadar kararlı olduğumu yüzümden anlayarak, öfkenin güçsüzlüğüyle dişlerini gıcırdattı. "Her erkeğin sinesinde karısı, her hayvanın yanında eşi varken, bir ben mi yalnız kalacağım? İyi duygularım vardı, karşılığında nefret ve küçümseme gördüm. Ey insan! Nefret içinde olabilirsin, ama dikkatli ol! Saatlerin korku ve perişanlık içinde geçecek. Yakında düşecek bir yıldırım, mutluluğunu ebediyen elinden alacak. Ben kendi sefilliğimin içinde sürünürken, sen mutlu mu olacaksın? Tüm duygularımı yok etsen de, intikam duygum kalacak... Bundan böyle intikam, ışıktan da yemekten de kıymetli benim için! Ben ölebilirim ama bunun öncesinde, bana zorbalık edip acı çektiren sen, yukarından perişanlığını seyreden güneşe lanet edeceksin. Benden sakın; çünkü korkmuyorum, o yüzden kuvvetliyim. Bir yılan kurnazlığıyla bekleyip, onun zehriyle sokacağım. Ey insan, bana ettiklerine pişman olacaksın."

"Şeytan, kes artık. Bu habis seslerle havayı zehirleme. Sana kararımı bildirdim. Sözlerinden korkarak eğilip bükülecek değilim. Defol buradan, kararım değişmeyecek."

"Pekâlâ. Gidiyorum. Fakat unutma, evlendiğin gece yanında olacağım."

Yerimden fırlayarak haykırdım: "Seni hain! İdam hükmümü imzalamadan önce, kendini emniyete almaya bak!"

Onu yakalayacaktım, fakat beni savuşturarak aceleyle evden çıktı. Az sonra onu teknesinin içinde gördüm. Sularda ok gibi ilerleyerek, çok geçmeden dalgaların arasında kayboldu.

Ortalık yeniden sessizleşmişti, ama canavarın sözleri kulaklarımda çınlıyordu. Huzurumun katilini takip etme, onu okyanusa gömme isteğiyle yanıyordum. Zihnim karmakarışık halde odamı bir aşağı bir yukarı arşınladığım esnada, kafamda dolaşan yüzlerce görüntü bana eziyet ediyor, canımı yakıyordu. Niçin ardından gidip, ölümüne kapışmamıştım onunla? Uzaklaşmasına sebep olmuştum,

o da anakaraya doğru yol almaya başlamıştı. Ürpererek, intikam arzusunu doyurmak üzere kimi kurban seçeceğini düşündüm. Sonra yine sözleri geldi aklıma: "*Evlendiğin gece yanında olacağım.*" Demek kaderimi belirleyecek dönem buydu. O saatte ölerek, onun habisliğini tatmin edip tüketmeliydim. Bu ihtimal beni korkutmuyordu, ama sevgili Elizabeth'imi, onun gözyaşlarını ve kederini, sevdalısının nasıl barbarca kendisinden koparıldığını öğreneceğini düşününce, aylardır hiç akıtmadığım yaşlar iniyordu gözlerimden. Düşmanımla kıyasıya mücadele etmeden ölmemeye karar verdim.

Gece sona erdi, güneş okyanusun üzerinden yükseldi. Duygularım sakinleşti; öfkenin şiddetinin umutsuzluğun derinliklerine çöküşü, sakinlik tabir edilebilirse eğer. Dün gece dehşetli bir münakaşaya sahne olmuş evden çıkarak, deniz kıyısında yürüdüm. Deniz şimdi, benimle diğer insanlar arasında duran aşılmaz bir engel gibi görünüyordu. Hayır, öyle olmasını dilemek, karşımdaki gerçeği değiştirmiyordu.

Yaşamımı bıkkınlık içinde, o çıplak kayanın üzerinde geçirebilirdim sahiden; fakat bu arada ani bir üzüntü yaşamamak şartıyla. Geri dönersem ya kendimi feda edecek, ya da en sevdiğim insanların kendi yarattığım iblisin elinde ölmelerini izleyecektim.

Tüm sevdiklerinden ayrılmış olmanın perişanlığı içindeki huzursuz bir hayalet gibi, adada dolaşıp duruyordum. Öğle vakti gelip güneş yükseldiğinde, otlara uzandım ve derin bir uykuya daldım. Önceki gece hiç uyumamıştım. Sinirlerim ayaktaydı. Sürekli etrafı gözlemekten ve üzüntüden ötürü, gözlerim yanıyordu. Uykuya dalınca toparlandım. Uyandığımda yine insan ırkına ait gibi hissettim kendimi. Olup bitenleri daha soğukkanlı şekilde gözden geçirdim. Ancak ifritin sözleri kulaklarımda bir matem çanı gibi çınlamaya devam ediyordu. Bir hayal gibiydi bu sözleri ama gerçek olacak denli net ve eziciydiler.

Güneş iyice alçalmıştı, ben hâlâ sahilde oturuyordum. İyice kabaran açlığımı yulaflı kekle bastırdığım sırada, bir balıkçı teknesinin yakınımda sahile yanaştığını gördüm. Adamlardan biri bana bir paket getirdi; içinde Cenevre'den yollanmış mektuplar vardı. Bir mektup da, yanına gelmemi rica eden Clerval'den geliyordu. Bulunduğu yerde vaktinin verimsiz geçip gittiğini, Londra'da edindiği arkadaşlarının, Hindistan'a gitme girişimiyle ilgili müzakereleri tamamlamak için geri dönmesini arzu ettiklerini yazmıştı. Yola çıkmayı daha fazla erteleyemeyecekti, ancak Londra'ya gidişini izleyecek uzun seyahat tahmininden de önce başlayabileceğinden, kendisiyle mümkün olduğunca çok zaman geçirmem için yakarıyordu. Bu ıssız adadan ayrılıp, onunla Perth'te buluşmamı, birlikte güneye doğru yola çıkmamızı istiyordu. Clerval'in mektubu beni bir nebze canlandırdı. İki gün içinde adayı terk etmeye karar verdim. Fakat ayrılmadan önce yapmam gereken, düşündüğümde tüylerimi diken diken eden bir iş vardı: Kimya gereçlerimi toparlamak, bu amaçla tiksindirici işimi yürüttüğüm odaya girip, bakmaya katlanamadığım aletleri tutmak zorundaydım. Ertesi sabah şafakla birlikte, yeterli cesareti toplayıp laboratuvarımın kapısını açtım. Yok ettiğim yarı yarıya tamamlanmış yaratıktan geriye kalanlar, yere dağılmış haldeydi. Canlı bir insanın etlerini parçaladığım hissine kapıldım. Titreyen ellerimle aletleri odadan çıkardım, fakat köylülerde korku ve şüphe uyandırmamak için, çalışmamın kalıntılarını ortada bırakmamam gerektiğini düşündüm, hepsini çok sayıda taşla birlikte bir sepete koydum. Bunları o gece denize atacaktım. Bu arada sahilde oturarak, kimya aygıtlarımı temizleyip düzenledim.

Şeytanın ortaya çıktığı geceden sonra duygularım köklü bir değişikliğe uğramıştı. Evvelce verdiğim söze kasvetli bir umutsuzlukla yaklaşıyor, sonuçları ne olursa olsun bu sözü yerine getirmem gerektiğini düşünüyordum. Oysa şimdi,

gözlerimin önündeki örtü kalkmış da, ilk kez her şeyi açık seçik görüyormuş gibiydim. Aklıma bir an bile çalışmalarıma tekrar başlamak gelmedi. İşittiğim tehdidin ağırlığı vardı üzerimde, fakat bu tehdidin önüne geçecek bir şey yapabileceğim kanısında değildim. İlkine benzer bir ifrit daha yaratmanın en alçakça, en menfurca bencillik olacağına karar verdim. Beni farklı bir sonuca götürebilecek her düşünceyi zihnimden kovdum.

Sabah saat ikiyle üç arasında ay doğdu. O zaman sepetimi küçük yelkenliye koyarak, sahilden dört mil kadar açıldım. Kimsecikler yoktu görünürde; birkaç tekne karaya dönüyordu ama onlardan uzak tarafa yöneldim. Korkunç bir suç işler gibi, endişeyle ürpererek, başka insanlarla karşılaşmaktan kaçınıyordum. Derken önceden açık şekilde görünen ay, kalın bir bulutla örtüldü. Ortalığın kısa süre için kararmasından yararlanıp sepetimi denize gönderdim. Sepetin gurultuyla batışını dinledikten sonra oradan uzaklaştım. Gök bulutlanmıştı, fakat hava temizdi. Bununla birlikte, o sırada çıkan kuzeydoğu rüzgârı bir soğukluk getirdi. Ama bu rüzgâr toparlanmamı sağlayıp içimi öyle hoş hislerle doldurdu ki, suyun üzerinde biraz daha kalayım dedim. Dümeni sabitleyip, teknenin tabanına uzandım. Ay bulutların arkasındaydı, hiçbir şey açık seçik değildi; sadece tekne karinasının dalgaları kesişini duyuyordum. Bu mırıltılı ses beni yatıştırdı. Çok geçmeden derin bir uykuya daldım. O halde ne kadar kaldım bilmiyorum, fakat uyandığımda güneşin epeyce yükselmiş olduğunu gördüm. Rüzgâr hızlanmıştı, dalgalar küçük yelkenlimin güvenliğini sürekli tehdit ediyordu. Kuzeydoğudan esiyordu rüzgâr; beni tekneye bindiğim kıyıdan uzağa götürmüş olmalıydı. Yönümü değiştirmeye çalıştım, fakat bunu bir kez daha denersem teknenin derhâl suyla dolacağını anlamam uzun sürmedi. Bu durumda yapabileceğim tek şey, rüzgârın önünde yol almaktı. İçime biraz korku düştüğünü itiraf

etmeliyim. Yanımda pusula yoktu ve dünyanın bu bölümündeki coğrafyayı o kadar az tanıyordum ki, güneş de fazla işime yaramazdı. Engin Atlantik'e sürüklenebilir, ölesiye açlık çekebilir ya da çevremde kükreyip tekneye çarpan uçsuz bucaksız sular tarafından yutulabilirdim. Şimdiden deniz üzerinde uzun saatler geçirmiştim. Çekeceğim diğer sıkıntılara girizgâh niteliğindeki yakıcı susuzluğun azabını hissediyordum. Başımı kaldırıp baktım: Göğü kaplayan bulutlar rüzgârla ilerledikçe, bir bulutun yerini hep bir diğeri alıyordu. Denize baktım; mezarım burası olacaktı. "İblis," diye bağırdım, "amacına ulaştın bile!" Elizabeth'i, babamı, Clerval'i, canavarın kanlı, acımasız öfkesini yatıştıracağı, geride kalmış herkesi düşündüm. Bu bende öyle umutsuzluk verici, öyle korkunç tasavvurlara yol açtı ki, her şeyin ebediyen sona ereceği noktaya gelişimi şimdi bile ürpermeden düşünemiyorum.

Böylece birkaç saat geçti, fakat yavaş yavaş, güneş ufka doğru alçaldıkça, rüzgâr yumuşak bir esintiye döndü, büyük dalgalar yatıştı. Ama o zaman etrafa ağır bir koku yayıldı. Midem bulanmıştı, dümeni zor tutuyordum; aniden güney yönünde yüksek bir kara hattı gördüm.

Saatlerdir aşırı yorulup, dehşetli bir belirsizlik içinde kalmaktan ötürü tükenmişliğin eşiğindeyken, kesinlikle hayatta kalacağıma dair aniden ortaya çıkan bu belirti yüreğime ılık sular gibi aktı; gözlerimden yaşlar boşandı.

Duygularımız nasıl da değişken, perişanlığın zirvesindeyken yaşama tutunma aşkımız ne kadar gariptir! Elbisemin bir parçasıyla yeni bir yelken yapıp, hevesle teknemi karaya yönelttim. Vahşi, kayalık bir görüntüsü vardı ama yaklaştıkça, ekilmiş toprak izlerini rahatça algıladım. Kıyıda gemiler gördüm ve kendimi birden tekrar, medeni insanların yaşadığı bir yere taşınmış olarak buldum. Toprağın kavislerini dikkatle izleyince, nihayet küçük bir burnun arkasından çıkan sivri kuleyi gördüm. İyiden iyiye halsiz düştüğümden, tekne-

yi doğrudan şehre yöneltmeyi kararlaştırdım; orada kolayca yiyecek bulabilirdim. Neyse ki yanımda para vardı.

Burnu dönünce küçük, derli toplu bir kasaba ile iyi bir liman gördüm. Bu umulmadık kurtuluştan ötürü kalbim neşeyle çarpıyordu.

Tekneyi yanaştırıp yelkenleri toplamakla meşgul olduğum esnada, birkaç kişi yanıma toplandı. Görünüşüm onları çok şaşırtmışa benziyordu, fakat yardımcı olmayı teklif edecekleri yerde, başka zaman olsa hafiften telaşlanmama yol açacak el-kol hareketleriyle fısıldaşmaya başladılar. O esnada tek fark ettiğim İngilizce konuştuklarıydı; ben de onlara bu lisanla seslendim. "Dostlar," dedim, "rica etsem bu kasabanın ismini söyler misiniz, neredeyim acaba?"

Adamlardan biri boğuk bir sesle, "Pek yakında öğrenirsin," dedi. "Belki zevkine pek uymayan bir yere gideceksin ama kimse sana nerede kalmak istediğini sormaz, emin ol."

Bir yabancıdan bu denli kaba bir yanıt almaya son derece şaşırmıştım. Yanındakilerin çatık kaşlı, öfkeli yüzleri de ayrıca şaşırtıcıydı. "Niçin bu kadar sert bir yanıt verdiniz?" dedim. "İngilizlerin âdetleri arasında, yabancılara böyle misafirperverlikten uzak davranmak yoktur."

"İngilizlerin âdetlerini bilmem," dedi adam, "fakat İrlandalıların âdeti, belalı adamlardan nefret etmektir." Bu tuhaf diyalog devam ederken, insanların hızla kalabalıklaştığını fark ettim. Yüzlerinde bana sıkıntı veren, biraz da telaşlanmama yol açan, merakla öfke karışımı bir ifade vardı.

Hana giden yolu sordum, fakat hiç kimse yanıt vermedi. O zaman yürümeye başladım. Çevremi saran kalabalıktan bir uğultu yükseliyordu. Uğursuz görünümlü bir adam yanıma gelip omzumu dürterek, "Gelin bakalım beyim, ardıma düşün de Bay Kirwin'in makamına gidelim. Kendinizle ilgili hesap vereceksiniz."

"Bay Kirwin de kim? Niçin kendimle ilgili hesap veriyormuşum? Özgür bir ülke değil mi burası?"

"Evet beyim, dürüst insanlar için yeterince özgürdür. Bay Kirwin sulh yargıcıdır. Siz de, dün gece burada katledilen beyefendinin ölümüne ilişkin hesap vereceksiniz."

Bu yanıt beni irkiltti, fakat kendimi toparladım. Ben masumdum, bunu ispat etmek kolaydı. O yüzden kılavuzumu sessizce takip ettim. Kasabanın en iyi evlerinden birine götürüldüm. Bitkinlikten, açlıktan yere çökecek haldeydim ama bir sürü insanla kuşatılmış haldeyken, olanca kuvvetimi toplamanın akıllıca olacağını düşündüm: Çünkü fiziksel güçsüzlük, korktuğuma ya da suçumun farkında olduğuma yorulabilirdi. Az sonra bana yaşatacağı dehşet ve umutsuzlukla, her tür alçaklık ya da ölüm korkusunu silip atacak felaketi, o sırada hiç beklemiyordum. Burada duraklamak zorundayım, çünkü anlatacağım ürkütücü olayları gerekli ayrıntılarıyla hafızamda tazelemek için son derece metanetli olmam gerekiyor.

XXI. Bölüm

Çok geçmeden sulh yargıcının huzuruna çıkarıldım. Sakin, yumuşak tavırlı, iyi huylu bir ihtiyardı. Lakin bana biraz haşince baktı, ardından beni getirenlere dönerek, bu hadiseye kimin tanık olduğunu sordu.

Beş-altı kişi öne çıktı. Sulh yargıcının bunlar arasından seçtiği adam, ifadesinde, önceki gece kayınbiraderi Daniel Nugent'le balığa çıktıklarını, saat on civarında kuzey yönünden güçlü bir rüzgâr patlayınca kıyıya döndüklerini anlattı. Henüz ay doğmadığı için çok karanlık bir geceymiş. Limana girmeyip, alışkanlıkları olduğu üzere, limanın iki mil aşağısındaki koyda karaya çıkmışlar. Kendisi balıkçılık malzemelerinin bir kısmını taşıyarak önden yürümüş, diğerleri biraz geriden onu takip etmişler.

Tanık kumlarda ilerlerken, ayağı bir şeye çarpıp yüzükoyun yere kapaklanmış. Diğerleri onun yardımına gelmişler. Fenerin ışığını tutunca, takılıp düştüğü şeyin yerde yatan bir adam olduğunu görmüşler. Adamın öldüğünü anlamışlar. Evvela bu cesedin boğulmuş, dalgaların sahile sürüklediği biri olduğunu sanmışlar, fakat inceleyince, elbiselerinin ıslak olmadığını, hatta gövdenin daha soğumadığını fark etmişler. Onu hemen bir ihtiyar kadının yakındaki evine taşıyıp hayata döndürmeye uğraşmışlar ama sonuç alamamışlar. Ölü, yaklaşık yirmi beş yaşlarında, yakışıklı bir delikanlıymış. Boğazlandığı anlaşılıyormuş, çünkü boynundaki siyah parmak izlerinden başka herhangi bir şiddet emaresi yokmuş.

İfadenin ilk kısmı hiç mi hiç ilgimi çekmemişti, fakat parmak izlerinden bahsedilince, kardeşimin katledilişini hatırlayarak son derece heyecanlandım; dudaklarım titredi, gözlerim dumanlandı, düşmemek için bir iskemleye tutunmak zorunda kaldım. Keskin bakışlarıyla beni izleyen sulh yargıcı, elbette bu hali lehime yorumlamadı.

Tanığın oğlu bu ifadeyi onayladı, fakat sonradan çağrılan Daniel Nugent, adamın yere kapaklanmasından hemen önce, sahilden biraz açıkta, içinde tek adam bulunan bir tekne gördüğüne yemin ediyordu. Yıldızların ışığı altında seçebildiği kadarıyla, bu tekne benimkiyle aynıymış. Bir kadın da ifadesinde, sahile yakın oturduğunu, evinin önünde oturup balıkçıların dönmesini beklediğini söyledi. Cesedin bulunduğunu öğrenmesinden bir saat kadar önce, içinde tek adam bulunan bir teknenin o kıyıdan denize açıldığını görmüş.

Başka bir kadın, balıkçıların cesedi onun evine getirdiklerini doğruladı. Vücut soğuk değilmiş. Onu yatağa koyup ovalamışlar, Daniel kasabadaki eczacıya gitmiş, fakat bu bedende can yokmuş artık.

Birkaç adam daha, karaya çıkışıma dair sorgulandı. Onlar da, muhtemelen geceleyin çıkan kuzey rüzgârı sebebiyle, uzun saatler boyu çabaladıktan sonra, denize açıldığım nokta civarına dönmek zorunda kaldığımı düşünüyorlardı. Ayrıca onların gözlemine göre, adamın bedenini başka yerden getirdiğim anlaşılıyordu. Sahili tanımıyor gibi göründüğüme göre, ... kasabasıyla cesedi koyduğum yer arasındaki mesafeyi bilmeksizin limana girmiş olabilirdim.

Bay Kirwin bu ifadeleri dinleyince, cesedin defnedilmek üzere bekletildiği odaya alınmamı istedi; bu görüntünün beni nasıl etkileyeceğini gözlemlemek istiyordu. Bu fikrin kaynağı muhtemelen cinayetin işleniş şekli anlatılırken son derece heyecanlanmış olmamdı. Böylece sulh yargıcı ve birkaç başka kişi tarafından hana götürüldüm. İster iste-

mez, bu olaylı gecede ortaya çıkan tuhaf tesadüflere şaşıp kalmıştım, fakat cesedin bulunduğu saatte, ikamet ettiğim adadaki birkaç kişiyle konuştuğumu bildiğimden, hadisenin sonuçları konusunda son derece sakindim. Cesedin yattığı odaya girdim, tabutun yanına götürüldüm. Ona bakarken hissettiklerimi nasıl anlatsam? Hâlâ dehşetle yanıyorum, ürpermeden, azap duymadan düşünemiyorum o korkunç anı. Yapılan sorgulama, sulh yargıcıyla tanıkların varlığı, Henry Clerval'in cansız bedenini önüme serilmiş olarak görünce hafızamdan bir hayal gibi geçti. Nefesim daraldı, kendimi vücudun üzerine atarak haykırdım: "Öldürücü entrikalarım seni de mi hayatından etti sevgili Henry? Zaten iki hayatı yok etmiştim; diğer kurbanlar da yazgılarını bekliyor. Ama sen Clerval, dostum, velinimetim..."

Bu insan gövdesi artık çektiğim azaba derman olamazdı. Böyle çırpınıp dövünürken, odanın dışına taşıdılar beni. Ardından ateşlendim. İki ay boyunca, öldü ölecek durumda yatmışım. Sonradan öğrendiğime göre sayıklamalarım korku vericiymiş; kendime William'ın, Justine'in, Clerval'in katili diyormuşum. Bazen bana eziyet eden ifriti yok etmeme yardımcı olsunlar diye yanımdakilere yalvarıyormuşum; bazen de canavarın parmaklarının boğazımı kavradığını hissedip azapla, dehşetle çığlık atıyormuşum. Neyse ki anadilimi konuştuğum için sadece Bay Kirwin anlıyormuş beni, fakat hareketlerim ve acı bağırışlarım, diğer tanıkları korkutmaya yetiyormuş.

Niçin ölmedim? Bir insanın hiç olmadığı kadar perişanken, niçin unutuşa, huzura gömülüp kalmadım? Ölüm, tazecik çocukları, üzerlerine titreyen anne-babalarının tek umudunu koparıp alır. Nice gelin, nice genç sevdalılar, vaktiyle sağlık ve umut içindeyken bir gün gelip mezarda çürür, solucanlara yem olur! Nasıl bir malzemeden yapılmaydım ki, bir tekerleğin dönüşü misali bana habire eziyet eden bunca sarsıntıya direnebilmiştim?

Yaşamaya mahkûmdum ve iki ay sonra kendimi bir rüyadan uyanmış olarak, hapiste, sefil bir yatağın üzerinde buldum. Tutuklular, gardiyanlar, sürgüler, bir zindanın tüm sefil araç-gereçleri vardı çevremde. Hatırladığım kadarıyla uyanıp başıma geleni anladığımda sabah vaktiydi: Tam olarak ne olup bittiğini unutmuştum; sadece aniden büyük bir talihsizlik yaşamış gibi hissediyordum, ama etrafıma bakınıp pencerelerdeki parmaklıkları, bulunduğum odanın pisliğini gördüğümde her şey hafızamda canlanıverdi ve acı acı inledim.

Bu ses, yanı başımdaki sandalyede uyuyan yaşlı bir kadını uyandırdı. Ücretle tutulmuş bir hemşireydi bu: Gardiyanlardan birinin karısıydı ve çehresi, o sınıfa özgün tüm kötü nitelikleri yansıtıyordu. Yüz çizgileri, sefilliğe gönüldeşlikten uzak gözlerle bakmaya alışmış kişilerde hep olduğu üzere sert ve kabaydı. Ses tonundan ne kadar kayıtsız olduğu anlaşılıyordu. Bana İngilizce hitap etti. Hemen ayırt ettim, ıstıraplarımın arasında duyduğum seslerden biriydi bu. "Artık daha iyi misiniz beyim?" diyordu.

Zayıf bir sesle, aynı dilde yanıt verdim: "Öyleyim galiba, fakat bütün bunlar gerçekse, gördüklerim rüya değilse, bu sefaleti ve dehşeti hissetmek için hayatta kaldığıma üzülürüm."

"Ayrıca," diye yanıtladı ihtiyar kadın, "katlettiğiniz şu beyefendiyi kastediyorsanız şayet, ölmeniz daha iyiydi bence, çünkü başınıza iyi şeyler gelmeyecek gibi! Gerçi bu beni ilgilendirmez; hemşirelik edip sizi iyileştirmek üzere buraya gönderildim, görevimi vicdanım rahat olarak yerine getiriyorum; keşke herkes öyle yapsaydı."

Ölümün kıyısından az önce kurtarılmış birine bu kadar hissizce sözler sarf edebilen bu kadından, nefretle yüz çevirdim; fakat kendimi isteksiz ve olup bitenler hakkında düşünemeyecek halde hissediyordum. Tüm hayatım bir rüya gibi görünüyordu bana; bazen her şeyin gerçek olduğundan şüpheye düşüyordum, çünkü bunlar zihnime, hakikatin kuvvetiyle sunmuyordu kendilerini.

Gözümün önünde yüzen görüntüler daha belirgin hale geldikçe hararetim yükseliyor, etrafımı karanlık sarıyordu. Sevginin yumuşak sesiyle beni yatıştıracak hiç kimse yoktu yanımda; bana destek verecek dost bir el de yoktu. Doktor gelip ilaçlar yazıyor, yaşlı kadın da benim için bu ilaçları hazırlıyordu, fakat doktordaki açık umursamazlık, kadının görünüşündeki gaddarlık gayet belirgindi. Bir katilin yazgısıyla, ücretini alacak cellattan gayrı kim ilgilenirdi?

İlk düşüncelerim bunlardı, fakat çok geçmeden, Bay Kirwin'in bana büyük iyilikte bulunduğunu öğrendim. Hapishanedeki en iyi odanın benim için hazırlanmasını sağlamış (en iyi oda sefil haldeydi gerçekten), doktorla hemşireyi ayarlayan da oymuş. Gerçi nadiren beni görmeye geliyordu, çünkü her insanın ıstırabını dindirmeye şiddetle istekli olsa da, bir katilin azabına ve sefil sabuklamalarına tanıklık etme arzusunda değildi. O yüzden ara sıra, ihmal edilmediğimden emin olmak için geliyordu. Ama çok kalmıyordu ve iki ziyaretinin arasında uzun zaman geçiyordu. Bir gün, yavaş yavaş iyileştiğim sırada, gözlerim yarı açık ve yanaklarım ölülerinki gibi kurşuni halde sandalyeye oturmuştum. Acı ve kasvete gömülmüştüm. Rezillikle dolu bu dünyada yaşamaktansa, ölümü aramam gerektiğini düşünüyordum sık sık. Bir ara zavallı Justine'den daha masum olan kendimi suçlu ilan ederek, kanunun vereceği cezayı çekmek geçmişti kafamdan. Odamın kapısı açılıp Bay Kirwin içeri girdiğinde bunları düşünüyordum. Yüzünde gönüldeşlik ve şefkat ifadesi vardı; yanıma bir iskemle çekip, bana Fransızca hitap etti: "Maalesef burası sizi fazlasıyla sarsmış; daha rahat etmenizi sağlamak için yapabileceğim bir şey var mı?"

"Teşekkür ederim, fakat bahsettiklerinizin hiç hükmü yok gözümde. Şu dünyada hiçbir surette rahata ermem mümkün değil."

"Bir yabancının gönüldeşliği, gayet tuhaf bir bahtsızlığa düşmüş sizin gibi birini pek rahatlatmaz, biliyorum. Fakat

çok geçmeden bu kasvetli hali bırakacaksınız, çünkü sizi ceza almaktan kurtaracak kuşku götürmez delilleri bulmak kolay."

"Bu en az umursadığım şey. Garip olaylar neticesinde fânilerin en sefili olmuşum. Ben bu kadar zulüm ve işkence çekmişken, ölümün bana ne kötülüğü dokunabilir ki?"

"Son zamanlarda ortaya çıkan tuhaf tesadüflerden daha talihsiz, daha acı bir şey olamaz gerçekten. Şaşırtıcı bir kaza sonucu, misafirperverliğiyle tanınan bu sahile savruldunuz; hemen yakalanıp cinayetle suçlandınız. Önünüze çıkarılan ilk görüntü, dostunuzun bedeniydi. Sanki bir ifrit tarafından gizemli biçimde öldürülüp yolunuzun üstüne yerleştirilmiş."

Bay Kirwin bunları söylediğinde, çektiğim ıstıraplara değinmesinin içimde yarattığı çalkantı bir yana, benimle ilgili bilgilere sahip görünmesine hayli şaşırmıştım. Yüzümde hayret ifadesi belirmiş olmalı ki, Bay Kirwin aceleyle şunları söyledi:

"Hasta düşmenizden hemen sonra, üzerinizdeki tüm kâğıtlar bana getirildi, ben de akrabalarınıza talihsizliğiniz ve hastalığınız hakkında bilgi iletmemi sağlayacak bir iz bulmak için, bu kâğıtların tümünü inceledim. Birkaç mektup buldum. Bunlardan birinin girişini okuyunca, babanızdan geldiğini anladım. Hemen Cenevre'ye haber saldım. Mektubumu yollamamın üzerinden yaklaşık iki ay geçti. Fakat hastasınız; şu an bile titriyorsunuz. Herhangi bir heyecanı kaldıracak durumda değilsiniz."

"Bu bekleyiş en korkunç olaydan bin kat kötü. Söyleyin, ölüm bu kez neyi sahneye koydu; kimin katline ağlayacağım?"

Bay Kirwin yumuşak bir tavırla, "Aileniz gayet iyi," dedi, "birisi, bir dost ziyaretinize geldi."

Hangi düşünce silsilesiyle aklıma düştü bilmem: Aniden katilin, perişanlığımla alay edip Clerval'in ölümü üzerinden bana sataşmak, cehennemî arzularına rıza göstereyim diye beni tahrik etmek için geldiği fikrine kapıldım. Elle-

rimle gözlerimi örterek azapla bağırdım: "Ah! Uzaklaştırın onu! Onu göremem. Tanrı aşkına içeri girmesine izin vermeyin!"

Bay Kirwin kaygılı bir ifadeyle baktı bana. İster istemez, bu nidayı suçlu olduğumun göstergesi olarak yorumladı ve sert bir tonla, "Genç adam, böyle şiddetli bir karşı çıkışta bulunmayacağınızı, babanızın varlığından hoşnutluk duyacağınızı sanmıştım."

"Babam mı!" diye bağırdım. Yüzümün her parçası, her bir kası rahatladı, acının yerini memnuniyet aldı. "Gerçekten babam mı geldi? Ne iyi, aman ne iyi! Fakat nerede, niçin hemen yanıma gelmiyor?"

Tavrımdaki değişiklik sulh yargıcını hem şaşırtmış, hem de memnun etmişti. Belki az önceki nidamı, bir an için sayıklama haline geri döndüğüme yormuştu. İyiliksever haline döndü yine. Kalkıp hemşiremle birlikte odadan çıktı, hemen sonra babam girdi.

O anda hiçbir şey beni babamın gelişinden daha fazla memnun edemezdi. Elimi ona doğru uzatarak bağırdım:

"Güvende misin... ya Elizabeth... ya Ernest?"

Babam onların güvende olduğuna ikna ederek beni rahatlattı ve bana çok ilginç gelen konulardan bahsederek moralimi düzeltmeye çalıştı. Fakat neşenin hapishaneyi mesken tutmayacağını anlaması uzun sürmedi.

Parmaklıklı pencerelere, odanın rezil görünüşüne acı acı bakıp, "Nasıl bir yerde kalıyorsun böyle evladım!" dedi. "Mutluluğu aramak için yolculuğa çıktın, ama ölüm seni izliyor gibi. Zavallı Clerval'e gelince..."

Bahtsız, katledilmiş dostumun ismi, bende o zayıf halimle kaldıramayacağım denli büyük bir heyecan yarattı, gözyaşı döktüm. "Ne yazık! Evet baba," diye yanıtladım, "En korkuncundan bir yazgı dolaşıyor başımın üstünde. Bu yazgının gereğince yaşamak zorundayım, aksi takdirde şüphesiz Henry'nin tabutu üstünde can verirdim."

Uzun süre konuşmamıza izin yoktu, çünkü sağlığımın nazik durumu, sükûnetimin bozulmamasını sağlayacak her önlemin alınmasını gerekli kılıyordu. Bay Kirwin içeri girdi, aşırı çaba harcayarak gücümü tüketmemem gerektiğini söyledi. Fakat babamı görünce, iyilik meleğimi görür gibi olmuştum; adım adım sağlığıma kavuştum.

Hastalığım beni terk ederken, hiçbir şeyin dağıtamayacağı kasvetli, kara bir melankoliye gömülüyordum. Clerval'in benzi solmuş, katledilmiş hali hiç gözümün önünden gitmiyordu. Bu düşüncelerin beni sürüklediği sarsıntılar kaç kez dostlarımın tekrar kötüleşeceğimden korkmasına sebep oldu. Heyhat! Bu kadar sefil, tiksindirici bir cana niçin sahip çıktılar ki? Şüphesiz, artık menziline ulaşmak üzere olan yazgımın gereğini yerine getireyim diye. Yakında, ah çok yakında ölüm bu çarpıntılara son vererek, beni mezara sürükleyen acıların ağırlığından kurtulmamı sağlayacak. Adaletin nihai hükmüyle ben de huzura ereceğim. Ölüm arzusu hep aklımda olsa da o zamanlar görüntüsü uzaktaydı; keşke kudretli bir döngü beni ve yok edicimi yıkıntıların arasına gömüverse diye düşünerek saatlerce konuşmadan, hareketsiz oturduğum çok olmuştur.

Adli dönem yaklaşıyordu.* Üç aydır cezaevindeydim; hâlâ güçsüz ve tekrar hastalanma tehlikesi içinde olsam da, davanın görüleceği şehre ulaşmak için aşağı yukarı yüz altmış kilometre yolculuk etmek zorundaydım. Bay Kirwin, tanıkları toplama ve savunmamla ilgili tüm ayarlamaları yapma sorumluluğunu üstlenmişti. Ölüm-kalım kararını verecek mahkemeye çıkarılmadığım için, suçlu sıfatıyla gözler önünde bulunma itibarsızlığını yaşamadım. Dostumun cesedinin bulunduğu saatte Orkney Adaları'nda olduğum ka-

* Eskiden İngiltere'nin idari bölümlerindeki adli ve cezai davalara, üst mahkemeler belli dönemler içinde bakarlardı. 18. yüzyıl İrlanda'sı henüz idari olarak İngiltere'nin mekanizmalarına bağlanmamış olsa da, adalet sisteminde bu ülkeyi örnek almıştı. (ç.n.)

nıtlandığı için büyük jüri dava dilekçesini reddetti ve oraya naklimden iki hafta sonra cezaevinden salıverildim.

Babam, bana yöneltilen suçlamanın sıkıntılarından kurtulduğuma, yeniden taze havayı içime çekebileceğime ve yurduma dönebileceğime çok sevinmişti. Ben öyle hissetmiyordum; benim için zindanın duvarları da, bir sarayın duvarları da aynı iğrençlikteydi. Yaşam kadehi ebediyen zehirlenmişti. Mutlu, yüreği şen insanlar gibi benim de üzerimde güneş ışıldıyordu, fakat çevremde yoğun ve ürkütücü bir karanlıktan başka bir şey göremiyordum. Bana dikilmiş iki gözün hafif parıltısından* başka hiçbir ışık delip geçemiyordu bu karanlığı. Bunlar bazen ölümün kucağındaki Henry'nin manalı gözleriydi; gözkapakları ve uzun kara kirpikleri, koyu renkli yuvarları neredeyse kapatmıştı. Bazen de canavarın ilk kez Ingolstadt'ta gördüğüm nemli, donuk gözleri oluyordu.

Babam, içimde sevecen hisler uyandırmaya çalışıyordu. Yakın zamanda gitmem gereken Cenevre'ye, Elizabeth'e, Ernest'e dair konuşuyordu, fakat bu sözler, benim içli içli âh etmeme yol açıyordu sadece. Bazen gerçekten mutlu olmayı arzuluyor, hüzünlü bir hazla sevgili kuzinimi düşünüyordum. Tüketici bir *maladie du pays*** ile gençliğimde nice sevdiğim o mavi gölü ve hızla akan Rhone Nehri'ni bir kez daha görmek istiyordum. Fakat genel duygusal halim çok cansızdı; ben bu haldeyken cezaevi, doğadaki en semavi manzara kadar kabulümdü. Bu nöbetler nadiren de olsa, kaygı ve umutsuzluk krizleriyle bölünüyordu. Öyle anlarda nefret ettiğim şu hayata son vermeye kalkışıyordum. Korkunç bir şiddet eyleminde bulunmamı engellemek için, benimle sürekli ilgilenilmesi, hep tetikte durulması gerekiyordu.

---

* Burada, Percy Bysshe Shelley'nin 1816 tarihli *Alastor* şiirine gönderme vardır. Şiirin kahramanına, yüzü peçeli bir kızın iki gözü musallat olur; hayalindeki bu kız, nihayetinde onun ölümüne yol açar. (ç.n.)

** Sıla özlemi. (Fr.)

Ancak bana bir görev kalmıştı ki, bunu hatırlamak en sonunda bencilce umutsuzluğuma galip geldi. Gecikmeden Cenevre'ye dönerek, sevdiklerimin canını korumam ve katilin gelişini beklemem gerekiyordu. Saklandığı yeri şans eseri bulursam, ya da tekrar ortaya çıkarak bana saldırmaya cüret ederse, hedefini bulan bir atışla, görünüşünden de canavarca bir ruh bozuntusu bahşettiğim o canavarın varlığına son verebilirdim. Babam, seyahatin yoruculuğuna dayanamayacağım endişesiyle, hâlâ yola çıkış zamanımızı ertelemek istiyordu; harap haldeydim zira... bir insan müsveddesine dönmüştüm. Gücümü kaybetmiştim. Bir deri bir kemik kalmıştım; yükselen ateş, eriyen gövdemi gece gündüz yiyip bitirmişti. Yine de İrlanda'dan ayrılmamız için öyle huzursuzca, sabırsızca bastırıyordum ki, babam boyun eğmeye karar verdi. Havre de Grâce'a giden bir gemiye bindik, yelkenlerimizi dolduran güzel rüzgârla İrlanda kıyılarından ayrıldık. Gece yarısıydı. Güverteye uzanıp yıldızlara baktım, dalgaların gemiye çarpışını dinledim. İrlanda'yı görüşümden silen karanlığı selamladım; yakında Cenevre'yi göreceğimi düşündükçe nabzım ateşli bir coşkuyla atıyordu. Geçmiş, korkulu bir düşün ışığında görünüyordu bana; fakat bulunduğum gemi, İrlanda'nın kahrolası sahillerinden bana doğru esen rüzgâr ve çevremi kuşatan deniz, bir hayale kanmamın söz konusu olmadığını açıkça söylüyordu. Dostum, can yoldaşım Clerval, benim ve yarattığım canavarın kurbanı olmuştu. Hafızamda, tüm ömrümü gözden geçirdim; Cenevre'de ailemle yaşadığım günlerin dingin mutluluğunu, annemin ölümünü, Ingolstadt'a gidişimi. Ürpererek uğursuz düşmanımı yaratmaya beni sevk eden delice tutkuyu hatırladım; onun yaşadığı ilk gece aklıma geldi. Düşünceler silsilesini takip edemiyordum; yüzlerce duygunun ağırlığı vardı üzerimde. Acı acı ağladım.

Ateşi atlatmamdan beri, her gece az miktarda afyon içmeyi âdet edinmiştim, çünkü hayatımı sürdürmem için ge-

rekli huzuru, ancak bu ilaç sayesinde bulabiliyordum. Türlü talihsizliklerimi hatırlamanın sıkıntısıyla, artık her zamanki miktarın iki katını alıp, çok geçmeden derin bir uykuya dalıyordum. Fakat uyku, düşüncelerden ve perişanlıktan kurtarmıyordu beni; rüyalarıma beni korkutan yüzlerce nesne giriyordu. Sabaha doğru, bana bir tür kâbus musallat oldu: İblisin boynumu kavradığını hissediyor, bir türlü kendimi kurtaramıyordum; kulaklarımda iniltiler, çığlıklar çınlıyordu. Halimi izleyen babam, huzursuzluğumu hissederek beni uyandırdı. Gemiye vuran dalgalar çevrede, bulutlu gökyüzü tepedeydi; ifrit burada değildi. Bir emniyet hissi, şimdiki an ile karşı konulmaz, feci gelecek arasında ateşkes ilan edildiği zannı, bir tür sakin unutkanlık verdi bana ki, insan zihni yapısı gereği bu unutkanlığa kolayca kapılıverir.

XXII. Bölüm

Yolculuk sona erdi. Gemiden indik, Paris'e doğru ilerledik. Çok geçmeden, kendime fazla yüklendiğimi, seyahate devam etmeden önce biraz dinlenmem gerektiğini anladım. Babam dikkatini, özenini hiç eksik etmiyordu, fakat ıstıraplarımın kaynağını bilmiyor, tedavisi imkânsız bir hastalığa deva olmak için yanlış çareler arıyordu. Toplum içinde kendime eğlence aramamı arzu ediyordu. İnsan yüzü görmekten tiksiniyordum. Ah, tiksinmiyordum aslında! Onlar benim kardeşlerim, türdeşlerimdi; en iğrenç olanlarını bile meleksi bir tabiata, semavi bir mekanizmaya sahip yaratıklarmış gibi çekici buluyordum. Fakat kendimde, onların ilişkilerini paylaşma hakkını görmüyordum. Onların kanını dökmekten, iniltilerinden zevk alan bir düşmanın zincirlerini çözmüştüm. Şeytani eylemlerimi ve bizzat kaynağı olduğum suçlarımı bilseler, nasıl da tiksinip, dünya yüzünden silerlerdi beni!

Babam sonunda toplumdan kaçma arzuma boyun eğip, çeşitli fikirlerle umutsuzluğumu ortadan kaldırmaya çalıştı. Bazen cinayet suçlamasına karşılık vermek zorunda kalmanın aşağılayıcılığından çok etkilendiğimi düşünerek, bana gururun beyhudeliğini kanıtlamaya uğraşıyordu.

"Ah baba!" dedim. "Ne kadar az tanıyorsun beni. Benim gibi bir rezil gurur duysaydı, duyguları ve tutkularıyla insanoğlu aşağılanmış olurdu. Justine, zavallı Justine de benim

kadar masumdu ve aynı suçlamaya maruz kaldı, bu yüzden öldü; buna ben sebep oldum... onu ben öldürdüm. William, Justine, Henry... hepsinin ölümü benim elimden oldu."

Babam mahpusluğum sırasında sık sık, aynı iddiayı dile getirdiğimi duymuştu ve ben böyle kendimi suçlayınca, bazen bir açıklama yapmamı ister gibi görünüyordu; bazen de bunun bir sayıklama ürünü olduğunu, hastayken muhayyileme böyle bir düşünce yerleştiğini, nekahet dönemimde hâlâ bu düşünceyi hatırladığımı düşünüyordu sanki.

Açıklama yapmaktan kaçınıyor, yarattığım rezil hakkında sessiz kalmayı sürdürüyordum. Beni deli sanacakları kanaatindeydim, o yüzden dilime ebediyen zincir vurulmuştu. Fakat bunun yanı sıra duyanı dehşet içinde bırakacak, yüreğine dehşet ve doğadışı korkular salacak bir sırrı ifşa etmeye gönlüm elvermiyordu. Bu yüzden, gönüldeşliğe olan sabırsız açlığımı dizginliyor, ölümcül sırrımı söylemek için dünyaları verebilecekken sessiz kalıyordum. Yine de az önce andığıma benzer sözler, denetimim dışında ağzımdan çıkıveriyordu. Sözlerimi izah edemiyordum ama doğrulukları, gizemli ıstırabımın yükünü kısmen hafifletiyordu. Bu defa da babam, hudutsuz bir hayret ifadesiyle, "Sevgili Victor, bu ne budalaca söz! Sevgili oğlum, ne olur bir daha sakın böyle bir iddiada bulunma," dedi.

"Deli değilim ben," diye bağırdım kararlı bir tavırla, "yaptıklarımı izleyen güneş ve gökler, haklılığımın tanığıdır. O masum kurbanların suikastçısıyım ben; entrikalarım yüzünden öldüler. Hayatlarını kurtarmak için kendi kanımı damla damla akıtmaya razıydım, ama yapamazdım baba, tüm insan ırkını kurban edemezdim."

Konuşmamı böyle bitirince, babam delice fikirlerim olduğuna inandı. Hemen başka bir konu ortaya atarak düşüncelerimin akışını değiştirmeye çalıştı. İrlanda'da olup bitenlere dair hatıraları mümkün olduğunca silmek istiyor, onlara hiç atıfta bulunmuyor, beni talihsizliklerimden bahsetmeye zorlamıyordu.

Zaman geçtikçe biraz daha sakinleştim. Istırap yüreğimde yer etmişti, ama artık suçlarım hakkında öyle tutarsızca konuşmuyordum; onların bilincinde olmak bana yetiyordu. Kendime büyük şiddet uygulayarak, zaman zaman kendini bütün dünyaya duyurmak isteyen rezilliğin buyurgan sesini zapt ediyordum. Tavırlarım buz denizine seyahatimden beri hiç bu kadar sakin ve dingin olmamıştı. İsviçre'ye gitmek üzere Paris'ten ayrılmamızın birkaç gün öncesinde Elizabeth'ten şu mektubu aldım:

"Sevgili Dostum,

Amcamın Paris'ten yazdığı mektubu almak, beni çok, ama çok sevindirdi; artık aşılması güç bir mesafede değilsin, iki hafta geçmeden seni görmeyi ümit edebilirim. Zavallı kuzenim, ne çok acı çektin! Muhtemelen seni Cenevre'den ayrıldığın zamankinden daha hasta görünümlü bulacağım. Endişeli bekleyişim esnasında bu kış pek sefil, pek eziyetli geçti; yine de yüzünde huzur olduğunu, yüreğinin rahatlıktan, sükûnetten tamamen yoksun kalmadığını görmek isterim.

Ancak, bir yıl önce seni öyle perişan eden duyguların hâlâ durmasından, hatta zamanla artmış olmasından korkuyorum. Bu dönemde, omuzlarında birçok talihsizliğin yükü varken seni rahatsız etmezdim; fakat ikimiz bir araya gelmeden evvel, amcamla yola çıkışından önce yaptığım bir konuşmaya dair açıklama yapmam gerekiyor. Açıklama! Muhtemelen, Elizabeth'in neyi açıklaması gerekiyor ki diyorsun. Gerçekten öyle diyorsan, sorularım yanıtlanmış ve tüm kuşkularım ortadan kalkmış olacak. Fakat benden uzaktasın. Bu açıklama, seni dehşete düşürmekle beraber memnun da edebilir; böyle olacağını varsayarak, yokluğunda sık sık sana söylemek istediğim, fakat başlayacak cesareti hiç bulamadığım şeyi yazmayı daha fazla ertelemeyeceğim.

İyi bildiğin gibi Victor, anne-baban çocukluğumuzdan beri, ikimizin evlenmesini tasarladı. Bize bunu genç yaşta söylediler, buna gün olup gerçekleşecek bir hadise gözüyle bakmayı öğrettiler. Çocukken birbirini seven oyun arkadaşlarıydık ve bana göre, büyüdükçe birbirimiz için candan, kıymetli dostlar olduk. Fakat biri erkek biri kız iki kardeş, çoğu zaman daha samimi bir ortaklık arzu etmeden birbirlerine güçlü bir sevgi beslerler. Bizim durumumuz da öyle olmasın? Söyle sevgili Victor. Müşterek mutluluğumuz adına yanıt ver lütfen: Başka bir sevdiğin yok mu?

Seyahatlere çıktın; ömrünün birkaç yılını Ingolstadt'ta geçirdin. İtiraf edeyim dostum, geçen sonbaharda seni öyle mutsuz, tüm yaratıklardan kaçarak yalnızlığa çekilir görünce, aramızdaki bağa hayıflandığını, anne-babanın arzusunu kendi isteklerine zıt olsa da yerine getirmeyi şeref meselesi saydığını düşünmeden edemedim. Ama bu yanlış bir akıl yürütme. İtiraf edeyim sevgili dostum, seni seviyorum ve geleceğe dair havai düşlerimde benim kalıcı dostum, eşlikçim oldun hep. Ama sadece benim değil, senin de mutlu olmanı arzuluyorum ve evliliğimiz senin özgür seçiminin gereği olmazsa beni sonsuza dek bedbaht kılar. Şimdi bile senin, en zalim bahtsızlıklara maruz kalmışken, 'şeref' kelimesiyle, seni eski haline getirebilecek tüm sevgi ve mutluluk ümidini boğduğunu düşünerek ağlıyorum. Seni çıkarsızca severken, arzularına engel olmak suretiyle, acılarını on kat artırıyorumdur belki. Ah! Victor, emin ol ki kuzinin, oyun arkadaşın, bu kanı yüzünden sefil edilemeyecek denli içten bir sevgi besliyor sana. Mutlu ol dostum; bu biricik isteğimi yerine getirdiğin takdirde, şu dünyada hiçbir şeyin sükûnetimi bozmayacağına emin ol.

Bu mektup seni rahatsız etmesin. Sana acı verecekse yarın yanıt yazma; ertesi gün de. Hatta buraya gelinceye dek yazma. Amcam sağlık durumundan haberdar eder beni.

Buluştuğumuz zaman dudaklarında, şu ya da bu gayretimin eseri olan tek bir gülücük görsem, başka mutluluk gerekmez bana.

Elizabeth Lavenza
Cenevre, 18 Mayıs 17.."

Bu mektup, unuttuğum şeyi, ifritin tehdidini hafızamda yeniden canlandırdı: "*Evlendiğin gece yanında olacağım!*" Hükmüm böyle verilmişti ve o gece iblis beni yok etmek, ıstıraplarımı kısmen dindirmek üzere vaat olunmuş bir parçacık mutluluğu benden almak için ne gerekiyorsa yapacaktı. O gece, suçlarını benim ölümümle tamamlamaya karar vermişti. Öyle olsundu bakalım. Ölümcül bir mücadele yaşanacaktı kuşkusuz. Mücadeleyi o kazanırsa, huzura erecektim, üzerimdeki kudreti sona erecekti. O kaybederse özgür bir adam olacaktım. Heyhat! Ne özgürlüğü? Ailesi gözlerinin önünde katledilmiş, evceğizi yakılmış, tarlaları harap edilmiş, gayesiz, evsiz, meteliksiz ve yalnız kalmış, fakat özgür bir köylü gibi. Benim özgürlüğüm de öyle olacaktı. Şu farkla ki, Elizabeth benim için bir hazine kıymeti taşıyacak, ne yazık ki öte yanda, ölünceye dek peşimi bırakmayacak vicdan azabının ve suçluluğun dehşeti bulunacaktı.

Tatlı, sevgili Elizabeth! Mektubunu tekrar tekrar okudum. Bazı yatıştırıcı duygular yüreğime sızıp, cennetvari aşk ve sevinç hayalleri fısıldamaya cüret etti. Fakat elma çoktan ısırılmış, meleğin kolu beni tüm umutlarımdan uzaklaştırmıştı. Gerçi Elizabeth'i mutlu etmek için ölebilirdim. Canavar tehdidini gerçekleştirdiği takdirde ölüm kaçınılmazdı; ancak, evlenmenin yazgımı hızlandırıp hızlandıramayacağını da değerlendirdim. Mahvım birkaç ay erken gerçekleşebilirdi, ama işkencecim evlenmeyi ertelediğimden kuşku duyarsa, bunu bir tehdit gibi algılayarak yeni ve daha korkunç intikam yöntemleri bulabilirdi şüphesiz.

Evlendiğim gece yanımda olmaya ant içmişti, ancak onun nazarında bu tehdit o zamana dek barışçıl davranacağının taahhüdü değildi, çünkü henüz kana doymadığını bana göstermek istercesine, tehditlerini dile getirişinin hemen ardından Clerval'i öldürmüştü. O yüzden bir karara vardım: Evliliğim ne kuzinimin, ne de babamın mutluluğuna yol açmayacak olsa da, düşmanımın canımı almaya yönelik tasarıları, bu evliliği bir saat bile geciktirmemeliydi.

Elizabeth'e bu ruh haliyle bir mektup yazdım. Mektubum sakin ve sevecendi. "Maalesef sevgili kız," dedim, "dünya yüzünde bize çok az mutluluk kaldı; ancak gün gelip tadabileceğim tüm mutluluğun merkezinde sen varsın. Boş korkuları defet; ömrümü, tüm çabalarımı sana adamaktan memnunum. Bir sırrım var Elizabeth, dehşetli bir sır; bunu açıkladığımda korkuyla ürpereceksin; sonra da perişanlığıma şaşırmak bir yana, başıma gelenlere rağmen hayatta kaldığıma hayret edeceksin. Bu perişanlık ve dehşet hikâyesini sana, evlenmemizden sonraki gün anlatacağım, çünkü tatlı kuzinim, aramızda kusursuz bir güven olmalı. Fakat o zamana dek, lütfen bunu hiç anma, ima bile etme. Bunu çok rica ediyorum senden ve sözüme uyacağını biliyorum."

Elizabeth'in mektubunun gelişinden yaklaşık bir hafta sonra Cenevre'ye döndük. Tatlı kız beni sıcak bir sevecenlikle karşıladı, fakat sıskası çıkmış bedenime, ateşli yanaklarıma bakarken gözlerinde yaşlar vardı. Onda da değişiklik gördüm. Daha zayıftı ve evvelce beni büyüleyen o ilahî canlılığı epeyce kaybetmişti. Fakat inceliği, şefkatli yumuşak bakışları, benim gibi paramparça olmuş, perişan birine daha iyi bir eş kılıyordu onu. O an tadına vardığım sükûnet sürekli olmadı. Hafıza beraberinde deliliği getiriyordu; olup bitenleri düşündüğümde, gerçek bir akıl hastalığı pençesine alıyordu beni; bazen hiddetlenip öfkeyle yanıyor, bazen de neşesiz, meyus oluyordum. Ne konuşuyor, ne kimseye bakıyor, beni mağlup eden bir sürü acıdan şaşkına dönmüş halde, kıpırdamadan oturuyordum.

Sadece Elizabeth, beni bu nöbetlerden kurtarma gücüne sahipti. Hiddete kapılmışken onun nazik sesiyle sakinleşiyordum; uyuşukluğa gömülmüşken insani hisler uyanıyordu içimde. Benimle beraber ve benim için ağlıyordu. Aklım başıma geldiğinde sitem ediyor, bana tevekkül aşılamaya çalışıyordu. Ah! Bahtsızlar için tevekkül iyidir, çünkü suçlular huzur bulamaz. Vicdan azabı, bazen aşırı kederde bulunabilen rahatlığı zehirler. Eve varışımın biraz sonrasında babam, Elizabeth'le hemen evlenmem gerektiğinden bahsetti. Ben sessiz kaldım.

"Yoksa bağlandığın başka biri mi var?"

"Yeryüzünde öyle biri yok. Elizabeth'i seviyorum, onunla evlenmeye can atıyorum. Gün belirlensin şu halde. Böylece kendimi yaşamda ve ölümde kuzinimin mutluluğuna adayayım."

"Sevgili Victor, öyle deme. Ağır felaketler yaşadık, ama gel daha sıkı sarılalım geride kalanlara, kaybettiklerimize duyduğumuz sevgiyi, hâlâ yaşayanlara aktaralım. Ailemiz küçük, fakat sevginin ve müşterek felaketlerin bağıyla sımsıkı sarmalanmış olacak. Zaman senin umutsuzluğunu yumuşattığında, bizden zalimce koparılanların yerini almak üzere, gönlümüzde yeri bulunan yeni nesneler doğacak."

Babamın verdiği dersler böyleydi. Fakat ben yine tehdidi hatırlamaya başlamıştım; ifrit kanlı işler çevirme konusunda öylesine kudret sahibiydi ki, onu âdeta yenilmez kabul ediyordum; "*Evlendiğin gece yanında olacağım,*" dediğinde, bu tehditkâr yazgıyı kaçınılmaz görmüştüm. Fakat ölüm, Elizabeth'in kaybıyla kıyaslandığında, benim için hiç de kötü değildi. Dolayısıyla halinden memnun, hatta neşeli bir ifadeyle, kuzinim razı olduğu takdirde nikâh töreninin on gün içinde yapılmasına onay verdim. Böylelikle kaderimi mühürlediğim kanısındaydım.

Yüce Tanrım! Düşmanım olan ifritin şeytanca maksadının ne olabileceğini bir an için düşünsem, bu sefil evliliğe

nza göstermektense kendimi ebediyen memleketimden sürgün eder, dostu olmayan, toplum dışına itilmiş biri olarak yeryüzünde dolaşır dururdum. Fakat canavar, asıl niyetini benden, sanki sihirli güçler yardımıyla saklamıştı. Sadece kendi ölümümü hazırladığını sanırken, çok daha sevgili bir kurbanın ölümünü çabuklaştırıyordum.

Belirlenmiş nikâh tarihimiz yaklaşırken, korkaklıktan mı, kâhince bir öngörüden mi bilmem, yüreğimin kararddığını hissettim. Ama duygularımı, babamın çehresinde tebessüm ve sevinç uyanmasını sağlasa da, Elizabeth'in uyanık ve dikkatli gözlerini pek kandıramayan bir neşe görüntüsünün ardına gizledim. Elizabeth nikâhımızı sakin bir memnuniyetle bekliyordu. Bu memnuniyete, yaşadığımız felaketlerin getirdiği ufak bir korku da karışmıyor değildi. Sanki şimdi belirgin, elle tutulur görülen mutluluk, çok geçmeden dağılıp bir hayale dönüşecekmiş, geriye derin ve kalıcı bir üzüntüden başkası kalmayacakmış gibi.

Nikâh hazırlıkları yapılmıştı; tebrik ziyaretlerini kabul ediyorduk. Herkesin yüzünde gülümseme vardı. Yüreğimi daraltan endişeyi mümkün olduğunca bastırmıştım. Görünüşte, babamın planlarını ciddiyetle uyguluyordum. Oysa bu planlar sadece, tragedyama dekor işlevi üstlenecekti. Babamın gayretleri sonucunda, Avusturya hükümeti Elizabeth'in mirasının bir kısmını ona iade etmişti. Como* sahilinde yer alan küçük bir mülk Elizabeth'e aitmiş. Nikâhımızın hemen ardından Villa Lavenza'ya gidip, mutluluğumuzun ilk günlerini güzel gölün kıyısındaki bu evde geçirecektik.

Bu arada, ifritin bana uluorta saldırması ihtimaline karşı her tedbiri alıyordum. Sürekli tabancalarla ve bir hançerle geziyordum. Hilelerin önüne geçmek için de hep tetikteydim. Böylece çok daha sakinleşmiştim. Vakit ilerledikçe, söz konusu tehdit huzurumu bozmaya değmeyecek bir aldan-

* İtalya'nın Lombardiya bölgesinde, İsviçre sınırında yer alan küçük bir şehir. Adını verdiği Como Gölü'yle tanınır. (ç.n.)

ma gibi görünmeye başlamıştı. Nikâh için belirlenen tarih yaklaştıkça, evliliğimde bulmayı umduğum mutluluk gözüme daha kesin görünüyor ve sürekli hiçbir kötü olayın bu nikâha engel olamayacağının konuşulduğunu duyuyordum.

Elizabeth mutlu görünüyordu. Sakin tavırlarımın, onun da sakinleşmesine çok yardımı olmuştu. Fakat arzularımın yerine geleceği, kaderimin gerçekleşeceği gün melankoliye ve kötü bir önseziye kapılmıştı; belki de ertesi gün ona açıklayacağımı vaat ettiğim korkunç sırrı düşünüyordu. O esnada fazlasıyla neşeli ve hazırlıkların telaşı içinde olan babamsa, yeğeninin bu melankolik halini gelin olmanın getirdiği çekingenliğe yoruyordu.

Törenden sonra, babamın evinde büyük bir davet verildi, ama kararımıza göre Elizabeth'le seyahatimize tekneyle başlayacak, geceyi Évian'da* geçirip yola ertesi gün çıkacaktık. Güzel bir gündü, rüzgâr müsaitti. Nikâh sonrası biz tekneye binerken herkes gülümsüyordu.

Bunlar hayatımda mutluluğu tattığım son anlardı. Süratle ilerliyorduk. Güneş yakıcıydı ama bir tür tenteyle ışınlardan korunuyorduk. Bu arada güzel manzaranın tadını çıkarıyorduk. Bazen gölün Mont Salève'i gördüğümüz yakasındaki Montalègre'nin latif kıyısına ve uzaktaki, hepsine baskın çıkan Mont Blanc'a, ona öykünmek için boşuna çabalayan karlı dağlar topluluğuna bakıyorduk; bazen de diğer taraftaki kıyı boyunca ilerleyip, karanlık cephesiyle anavatanını terk etme heveslerinin önünde dikilen, yurdu esarete sürüklemek isteyen işgalcinin önünde âdeta aşılmaz bir engel oluşturan görkemli Jura Dağları'nı görüyorduk.

Elizabeth'in elini tuttum. "Kederlisin hayatım. Ah! Neler çektiğimi, daha nelere katlanmak zorunda olduğumu bilseydin, şu tek günlük huzurun, özgürlüğün tadını çıkarma imkânı tanırdın bana."

---

* Évian-les-Bains. 18. yüzyıldan beri sularıyla ün kazanmış bir kaplıca. (ç.n.)

"Neşelen sevgili Victor'ım," diye yanıtladı Elizabeth, "umarım seni endişelendiren hiçbir şey yoktur. Emin ol ki, yüzüme bir sevinç ifadesi çizili değilse de, yüreğim halinden memnun. Bir şey bana, gelecekten fazla bir şey ummamam gerektiğini fısıldıyor. Fakat böyle netameli bir sese kulak asmayacağım. Baksana ne hızlı ilerliyoruz; bazen belirsizleşen, bazen Mont Blanc'ın kubbesini aşan bulutlar, şu güzel manzarayı nasıl daha da ilginç kılıyor. Duru sularda yüzen sayısız balığa bak: Dipteki çakılların hepsini ayırt edebiliyoruz. Ne enfes bir gün! Doğa nasıl da mutlu, sakin görünüyor!"

Elizabeth bu şekilde, ikimizin de düşüncelerini kasvetli meselelerden uzaklaştırmaya çalışıyordu. Fakat ruh hali değişkendi; anbean gözlerinde neşe parıldıyor, fakat sonra hep dalgınlaşıyor, hülyalara dalıyordu.

Güneş gökyüzünde alçaldı. Drance Nehri'ni geçtik, nehrin yüksek tepeler arasındaki dar boğazlardan, alçak tepeler arasındaki vadilerden akışını izledik. Alpler burada göle yaklaşmıştı; doğudaki sınırlarını oluşturan, dağlardan müteşekkil amfiteatra yaklaştık. Evian'ın kulesi, onu çevreleyen ormanların ve yukarısındaki dağ silsilesinin altında parlıyordu.

Bizi oraya kadar şaşırtıcı bir hızla taşıyan rüzgâr, günbatımında hafif bir esintiye döndü. Suları hafifçe kırıştıran yumuşak hava, biz sahile yaklaşırken ağaçların arasında hoş bir hareket yaratıyor, bu hareketle ortaya enfes bir çiçek ve ot kokusu yayılıyordu. Biz kıyıya çıkarken güneş ufkun ardında battı. Sahile ayak bastığımda, çok geçmeden beni sarmalayıp hiç bırakmayacak kaygı ve korkuların tekrar canlandığını hissettim.

XXIII. Bölüm

Karaya çıktığımızda, saat sekizdi. Kısa bir süre, geçici ışığın tadını çıkararak sahilde yürüdük, sonra otele çekilip suların, ormanın ve karanlıkta belirsizleşse de hâlâ siyah hatlarını belli eden dağların tatlı görüntüsünü izledik.

Güneyde zayıflayan rüzgâr, şimdi büyük bir şiddetle batıdan esiyordu. Göğün zirvesine yükselen ay, artık alçalmaya başlıyordu. Akbabaların uçuşundan da hızlı hareket eden bulutlar ayın ışınlarını karartıyor, bu hareketli göğü yansıtan göl, yükselmeye başlayan huzursuz dalgalarla daha da hareketli bir hal alıyordu. Birden ağır bir sağanak iniverdi.

Gün boyunca sakindim, fakat gece olup nesnelerin biçimleri belirsizleşince zihnimde yüzlerce korku belirdi. Endişeli ve tetikteydim; sağ elimle, göğsümde saklı duran tabancayı kavramıştım. Her sesle korkuya kapılıyordum ama canımı seve seve vermeye, ben ya da düşmanım ölmeden çatışmayı bırakmamaya kararlıydım. Elizabeth huzursuzluğumu bir süre ürkek, korkulu bir sessizlikle izledi, fakat bakışlarımda ona dehşet veren bir şey vardı. Titreyerek sordu:

"Sevgili Victor, niçin huzursuzsun? Korktuğun ne?"

"Ah, rahat ol, rahat ol hayatım," diye yanıtladım, "bu gece geçsin, her şey güvenli olacak; ama bu gece korkunç, çok korkunç."

Bir saatimi bu ruh haliyle geçirdim, sonra aniden o sırada gerçekleşmesini beklediğim dövüşün eşimi ne kadar

korkutacağını düşündüm. Ciddiyetle, gidip yatmasını istedim Elizabeth'ten. Düşmanımın durumu hakkında bir bilgi edinmeden, onun yanına gitmemeye karar verdim.

Elizabeth yanımdan ayrıldı. Binadaki geçitlerde bir aşağı bir yukarı yürüyüp, düşmanımın saklanabileceği her köşeyi tetkik ettim. Fakat hiçbir iz bulamadım; talihin bir şekilde, tehdidini gerçekleştirmesinin önüne geçtiğini düşünmeye başlamıştım ki, birden tiz ve korkunç bir çığlık duydum. Elizabeth'in yatmak üzere girdiği odadan geliyordu. Çığlığı duyduğumda gerçeği anlayıverdim; kollarım yana sarktı, tüm kaslarım, tüm liflerim cansızlaştı; kanımın ağır akmaya başladığını, el ve ayak parmaklarımın uçlarını karıncalandırdığını hissettim. Bu hal sadece bir an sürdü. Çığlık tekrarlandı ve ben de odaya koştum. Yüce Tanrım! Niçin o anda ölüp gitmedim ki! Niçin en büyük umutların, yeryüzündeki en temiz yaratığın yok edilişini anlatmak için buradayım? Orada, cansız, hareketsiz, yatağa fırlatılmış haldeydi. Başı aşağı sarkmıştı. Saçları, solgun, çarpılmış yüzünü kısmen örtmüştü. Nereye baksam aynı görüntü karşımda... Katilin, Elizabeth'in artık tabut altlığına dönmüş gelin yatağına fırlatıp attığı gevşek bedeni, cansız kolları. Bunu gördükten sonra yaşayabilir miydim? Heyhat! Hayat inatçıdır ve en çok nefret edildiği anda sımsıkı tutunur size. Sadece bir an her şey silindi kafamdan. Hissiz biçimde yere yığıldım.

Kendime geldiğimde, oteldekileri etrafıma toplanmış buldum. Yüzlerinde yoğun bir dehşet ifadesi vardı; fakat bu ifade beni ezen duyguların ancak bir gölgesi, bir şaka gibiydi. Onlardan kurtulup Elizabeth'in yattığı odaya girdim. Hayatım, karım, biraz evvel canlı olan pek sevgili, pek kıymetli Elizabeth... Az önce gördüğüm yatış şekli değiştirilmişti; şimdi yatarken, başı kolunun üzerindeydi. Yüzüne, boynuna bir mendil örtülmüştü. Sanki uyur gibiydi. Koşup ona tutkuyla sarıldım, fakat ölümün kıpırtısızlığı ve uzuvlarının soğukluğu, şimdi kollarımda tuttuğumun, eskiden sev-

diğim, üzerine titrediğim Elizabeth olmadığını söyledi bana. İblisin ölümcül kavrayışının izi boynundaydı; dudaklarında nefes yoktu artık. Çaresizliğin acısıyla Elizabeth'in üzerine eğilmişken, yukarı bakacağım tuttu. Evvelce, odanın pencereleri karanlıktı; ayın solgun sarı ışığının odayı aydınlattığını görünce, bir nevi panik hissettim. Panjurlar itilip açılmıştı; tarifi imkânsız bir korkuyla, açık pencerede o uğursuz, iğrenç figürü gördüm. Bir sırıtış vardı canavarın yüzünde. İfrit parmağıyla karımın cesedini gösterirken alay eder gibiydi. Hemen pencereye koştum, göğsümden çıkardığım tabancayla ateş ettim, fakat isabet ettiremedim. Canavar durduğu yerden sıçrayıp, yıldırım hızıyla koşarak göle daldı.

Tabanca patlayınca bir sürü insan odaya doluştu. Canavarın kaybolduğu noktayı gösterdim, teknelerle peşine düştük; ağlar atıldı, fakat boşunaydı. Birkaç saat sonra umutsuzca geri döndük; yanımdakilerin çoğu, gördüğüm şeyin hayalgücümün ürünü olduğuna inanıyordu. Kıyıya çıktıktan sonra etrafı araştırmaya başladılar. Gruplara ayrılıp ağaçların, bağlıkların arasında farklı istikametlere gittiler.

Onlara katılmayı deneyip, evden biraz uzaklaştım ama başım dönüyor, adımlarım bir sarhoşun adımlarına benziyordu. Sonunda tamamen tükendim, gözlerime bir perde indi, tenim hummalı bir ateşle kavrulmaya başladı. Beni o halde gerisingeri taşıyıp yatırdılar. Olup bitenlerin pek farkında değildim; gözlerim kaybettiğim bir şeyi ararcasına odayı tarıyordu.

Bir süre sonra kalktım, âdeta bir içgüdüyle sevgilimin cesedinin yattığı odaya süzüldüm. Ağlaşan kadınlar vardı çevresinde; cesede bakakaldım ve kederli gözyaşlarımı onlarınkine kattım. Bütün bu süre boyunca belirgin bir şey düşünemedim; aklım çeşitli konulara kayıp durdu, talihsizliklerim ve bunların sebeplerine dair karmaşık düşüncelere kapıldım. Bir hayret ve korku bulutu içinde, şaşkına dönmüş vaziyetteydim. William'ın ölümü, Justine'in idamı, Clerval'in ve

son olarak eşimin katledilişi... O an bile, geride kalan dostlarımın ifritin kötülüklerine karşı güvende olup olmadıklarını bilmiyordum. Hatta belki, babam şimdi onun pençesinde kıvranıyor, Ernest ise ayağının dibinde ölü halde yatıyordu. Bunu düşününce, ürperip hareketlendim. Mümkün olan en hızlı biçimde Cenevre'ye dönmeyi kararlaştırdım.

At bulmam mümkün değildi ve göl üzerinden dönmek zorundaydım, fakat rüzgâr elverişli değildi, üstelik sağanak halinde yağmur yağıyordu. Ancak henüz sabah oluyordu ve geceleyin oraya ulaşabilirdim. Kürek çekecek adamlar tuttum, kendim de bir küreğe geçtim, zira zihinsel eziyetlerimi hafifletmek için daima bedenimi çalıştırmaktan medet ummuşumdur. Fakat o anda son derece perişan olmam, yaşadığım aşırı heyecan gücümü tamamen tüketmişti. Küreği attım, başımı ellerime yaslayıp kasvetli düşüncelere yol verdim. Başımı kaldırdığımda mutlu zamanlarımdan aşina olduğum ve artık bir gölgeden, bir hatıradan ibaret Elizabeth'le önceki gün seyrettiğimiz manzaraları görüyordum. Gözlerimden yaşlar boşanıyordu. Yağmur bir anlığına durdu ve suda tıpkı birkaç saat evvelki gibi oynaşan balıkları gördüm; Elizabeth de görmüştü onları. Hiçbir şey insan zihnine büyük ve ani bir değişim kadar acı veremez. İster güneş ışıldamaya devam etsin, isterse bulutlar kararsın, hiçbir şey gözüme bir önceki günkü gibi görünmeyecekti. Bir ifrit gelecekte mutlu olma umudumu tamamen alıp götürmüştü; hiçbir varlığın başına gelmemiş bir perişanlık içindeydim. Bu kadar korku verici bir hadisenin insanlık tarihinde eşi yoktu. Fakat niçin bu kahredici hadisenin sonrasını anlatıp duruyorum? Bir korku hikâyesi oldu benimki; hikâyenin doruğuna da vardım, şimdi anlatacaklarım size usandırıcı gelebilir. Bilin ki, dostlarım birer birer koparılmıştı benden; yapayalnız kalmıştım. Kuvvetim tükendi, uğursuz hikâyemi birkaç kelimeyle tamamlamalıyım artık. Cenevre'ye vardım. Babam ve Ernest henüz hayattaydı, ama benden duyduğu haberler babamı çökertti.

O harika, muhterem ihtiyarı görür gibiyim! Boş boş bakıyordu, çünkü tılsımını, haz kaynağını kaybetmişti gözleri... Elizabeth'i kızından da öte sevmişti: Bir insanın hissedebileceği en büyük sevgiyle. Hayatının son demlerinde sevecek fazla kimsesi olmayıp, geride kalanları daha candan kucaklayan her insan gibi Elizabeth'in üzerine titremişti. Onun kır saçlarına ıstırap düşüren, perişan edip tükenmesine yol açan ifrite lanet, lanet olsun! Çevresinde biriken dehşeti kaldıramadı. Hayat kaynakları birden tükendi, yatağından kalkamayıp, birkaç gün sonra kollarımda öldü.

O zaman bana ne oldu? Hiç bilmiyorum. Hislerim kaybolmuştu; sadece zincirlerle karanlığın baskısını hissediyordum. Bazen çiçekli çayırlarda, güzel vadilerde gençliğimin dostlarıyla gezip dolaştığımı düşlüyordum, fakat uyandığımda bir zindanda buluyordum kendimi. Bunu melankoli takip ediyordu, fakat yavaş yavaş acılarımı ve durumumu açık seçik kavramaya başladım ve o vakit hapishanemden çıktım. Delirdiğimi düşünmüşlerdi ve anladığım kadarıyla aylarca, tek başıma bir hücrede yaşamıştım.

Fakat aklım başıma gelince içimde intikam duyguları da uyanmasa, özgürlük benim için faydasız bir armağan olurdu. Başıma gelen felaketlerin hatırası üzerime geldikçe, bunların sebebini düşünmeye başladım: Yarattığım canavar, mahvıma sebep olsun diye dünyaya saldığım sefil iblis. Onu düşündükçe çıldırtıcı bir öfkeye kapılıyordum. Melunu ele geçirip, ondan büyük, esaslı bir intikam almayı arzuluyor, bunun için tutkuyla dua ediyordum.

Nefretim kendini uzun süreliğine gereksiz isteklere hasretmedi. Nefretimi sağlama almanın en iyi yolları üzerine düşünmeye başladım; bu amaçla, salıverilmemden bir ay sonra şehirdeki bir ceza yargıcına giderek bir suçlamada bulunacağımı, ailemi yok edeni tanıdığımı, katilin tutuklanması için tüm yetkisini kullanmasını istediğimi söyledim. Sulh yargıcı beni dikkatle, nazikçe dinledi.

"Hiç merak etmeyin efendim," dedi, "o haini bulmak için hiçbir zahmetten, hiçbir çabadan kaçınmayacağım."

"Size teşekkür ederim," diye yanıtladım, "şu halde, vereceğim ifadeyi dinleyin. O kadar garip bir hikâye ki, harika olmakla beraber, gerçekten ikna edici bir tarafı olmasa inanasınız gelmezdi maalesef. Bu hikâye, bir rüya sanılamayacak denli bütünlüklü; yalan söylememi gerektiren bir şey de yok." Ona bu şekilde hitap ederken, etkileyici fakat sakin bir tavır içindeydim. Yüreğimde, yok edicimi ölüme taşıyacak bir çözüm oluşturmuştum ve bu gaye, ıstırabımı yatıştırıp bir süreliğine beni hayatla uzlaştırmıştı. Başımdan geçenleri özetle, ama düzgün ve dikkatlice, tarihleri doğru biçimde belirterek ve hiç sövüp saymadan, bağırmadan anlattım.

Sulh yargıcı başlangıçta gayet kuşkulu görünüyordu, fakat ben anlatmaya devam ettikçe, dikkati ve ilgisi arttı. Bazen dehşetle ürperdiğini gördüm, bazen de inanmazlıktan uzak bir şaşkınlık beliriyordu yüzünde. Anlattıklarım bitince şöyle dedim:

"Suçladığım, yakalanıp cezalandırılması için tüm kudretinizi kullanmanızı rica ettiğim yaratık bu işte. Sulh yargıcı olarak göreviniz bu. İnsan olarak duygularınızın da, şu halde söz konusu işlevin yerine getirilmesine karşı çıkmayacağını umuyor ve buna inanıyorum."

Bu hitap, muhatabımın yüz ifadesinde kayda değer bir değişime yol açtı. Ruhlarla, doğaüstü olaylarla ilgili bir masal, nasıl kısmen inanarak dinlenirse, o da öyle dinlemişti hikâyemi. Fakat resmî olarak harekete geçmesi rica edildiğinde, tekrar tamamen kuşkucu bir tavra büründü. Yine de yumuşak bir yanıt verdi:

"Bu işte size memnuniyetle yardımcı olurdum, fakat bahsettiğiniz yaratık, tüm çabalarıma meydan okuyacak güçlere sahip gibi görünüyor. Buz denizini aşabilen, hiçbir insanın girmeye yeltenmeyeceği mağaralarda, inlerde yaşayan bir hayvanı kim takip edebilir? Üstelik suçlarını işleme-

sinin üzerinden birkaç ay geçmiş. Ne tarafa gittiğini, şu an hangi bölgede olabileceğini kestirmek mümkün değil."

"Yaşadığım yerin çok yakınında olduğuna kuşkum yok. Şayet gerçekten Alplere sığındıysa, onu dağ keçisi gibi avlayıp, yırtıcı bir hayvan gibi yok etmek mümkün. Fakat ne düşündüğünüzü anladım: Anlattıklarıma itimat etmiyorsunuz. Hak ettiği cezayı vermek için düşmanımın peşine düşmeye niyetiniz yok." Konuşurken gözlerim hiddet saçıyordu. Sulh yargıcının gözü korkmuştu.

"Yanlışınız var," dedi. "Gayret sarf edeceğim. Canavarı yakalamak elimden gelirse, suçlarıyla orantılı bir ceza çekeceğinden emin olun. Fakat bahsettiğiniz özellikleri dolayısıyla, bunun yapılamayacağından korkuyorum. Yani gereken her önlem alınacak olsa da, hayal kırıklığı yaşamaya hazırlıklı olmalısınız."

"Böyle bir şey olamaz, fakat ne söylesem fayda etmeyecek. Benim intikamım sizin nazarınızda önem taşımıyor; ayrıca bir fenalık olduğunu kabul etsem de bu intikam, ruhumun beni yiyip bitiren yegâne tutkusu. Toplumun arasına saldığım katilin hâlâ yaşadığını düşündükçe duyduğum öfke anlatılamaz. Adilane talebimi reddediyorsunuz. Tek çarem kaldı: Yaşasam da ölsem de, onu yok etmeye adıyorum kendimi."

Bunu söylerken aşırı heyecandan titriyordum. Tavrımda çılgın bir hal ve hiç kuşkum yok ki, eski zaman şehitlerinin sahip olduğu rivayet edilen mağrur atılganlık vardı. Fakat kafası adanmışlık ve kahramanlık fikirlerinden çok başka şeylerle meşgul olan Cenevreli sulh yargıcı için bu zihinsel yükseliş, daha ziyade delilik gibi görünüyordu. Bir çocuğu yatıştırmaya çalışan dadı gibi davranıyor ve hikâyemi ateşli hastalığımın etkilerine yoruyordu.

"Bayım," diye bağırdım, "aklınızla böyle gururlanmanız ne kadar cahilce! Yeter; neden bahsettiğinizi bilmiyorsunuz."

Öfkeli, endişeli halde oradan çıktım ve başka bir eylem şekli belirlemek üzere köşeme çekildim.

XXIV. Bölüm

Tüm iradi düşüncelerin yutulup kaybolduğu bir haldeydim. Büyük bir öfkeye kapılmıştım; bana güç ve soğukkanlılık veren tek şey intikam duygusuydu. Hislerimi o şekillendiriyor, payıma çılgınlığın ya da ölümün düşebileceği zamanlarda hesaplı ve sakin olmamı sağlıyordu.

İlk kararım Cenevre'den ebediyen ayrılmaktı. Mutlu, sevilen biriyken kıymet verdiğim memleketim, bahtsız zamanımda nefret ettiğim bir yer haline gelmişti. Yanıma bir miktar parayla, annemden kalma birkaç mücevher alıp yola çıktım. Ömrümün sonuna dek sürecek gezginliğim başlamıştı. Dünyanın çok büyük kısmını dolaştım, gezginlerin ıssız yerlerde, barbar memleketlerde karşılaştığı türden zorluklarla yüzleştim. Nasıl sağ kaldığımı, kaç kere takatsiz uzuvlarımı kumlu düzlüklere uzatıp ölmek için dua ettiğimi bilemiyorum. Fakat intikam duygusu beni hayatta tuttu. Ölüp de, düşmanımı canlı bırakmaya cüret edemedim.

Cenevre'den ayrıldıktan sonra evvela ifrit düşmanımın izini sürmemi sağlayacak ipuçlarını elde etmeye çalıştım. Fakat planım belirsizdi; ne tarafa gideceğimi bilemeden, şehir duvarlarının çevresinde dolaşarak epey zaman harcadım. Gün geceye dönerken kendimi William, Elizabeth ve babamın yattığı mezarlığın kapısında buldum. Mezarlığa girdim, kabirlerinin yerini işaret eden lahde yaklaştım. Rüzgârın hafif hafif salladığı yapraklar dışında her yan sessizdi; gecenin

karanlığı neredeyse çökmüştü. Kayıtsız birine dahi ağırbaşlı ve etkileyici gelecek bir manzara vardı. Göçüp gidenlerin ruhları sanki etrafta uçuşuyor, yas tutanların başına görülmeyen fakat hissedilen bir gölge düşürüyordu.

Bu manzaranın başlangıçta arz ettiği keder, çabucak öfke ve yeise kapılmama yol açtı. Onlar ölmüştü, ben yaşıyordum, katilleri de yaşıyordu; katili yok etmek için, şu yorgun varlığımı sürdürmek zorundaydım. Otların üzerine diz çöktüm, yeri öpüp, titreyen dudaklarımla haykırdım: "Diz çöktüğüm kutsal toprak, etrafımda dolaşan gölgeler, hissettiğim derin ve ezelî keder üzerine ant içerim. Ve senin üzerine ey Gece, sana hükmeden ruhlar üzerine ant içerim ki, bu ıstıraba sebep olan iblisi takip etmeyi sürdüreceğim; ikimizden biri ölümcül savaşımızda yok olana dek. Bu amaç için yaşamaya devam edeceğim: Bu korkunç intikamı alabilmek için yine güneşe bakacak, yine topraktaki yeşil otları çiğneyeceğim. İntikamım olmasa, bunlar gözümün önünden sonsuza dek silinirdi. Ey ölülerin ruhları, ey gezgin intikam elçileri,* yardım edin bana, yönlendirin beni. O lanetli, cehennemî canavar derin acılara düşsün, bana acı veren yeisi o da hissetsin." İsteğimi dile getirirken, katledilmiş dostlarımın beni duyduğuna, adanmışlığımı onayladıklarına neredeyse emin olmamı sağlayan bir ağırbaşlılık içinde konuşmuştum, fakat sözümü bitirirken, intikamcı ruhlar beni ele geçirmiş, sözlerim öfkeye boğulmuştu.

Gecenin durgunluğu içinde yüksek, ifritçe bir kahkaha yanıtladı beni. Bu kahkaha kulaklarımda uzun uzun, kuvvetle çınladı; dağlar yeniden yankıladı kahkahayı: Bütün cehennem alaylarla, kahkahalarla beni kuşatmıştı sanki. Elbette o sırada bir çılgınlık hali içindeydim ve sefil hayatıma son vermem gerekirdi, ama yeminim duyulmuş, intikam alayım diye esirgenmiştim işte. Kahkaha dindi, çok iyi tanıdığım, iğ-

* Yunan mitolojisinin intikam tanrıçaları olan Erinys'e gönderme. Bunlar aileye karşı işlenen suçları cezalandırırlardı. (ç.n.)

renç bir ses, belli ki kulağıma yakın mesafeden, işitilir şekilde fısıldadı: "Buna memnun oldum seni zavallı sefil! Yaşamaya karar vermişsin, buna çok memnun oldum."

Sesin geldiği noktaya doğru atıldım, ama şeytanı tutamadım. Geniş ay yuvarlağı aniden ortaya çıkıp, onun korkunç, çarpık şeklini tamamen aydınlattı: Ölümlülerin erişemeyeceği bir hızla kaçıyordu.

Peşine düştüm. Aylar boyunca tek işim bu oldu. Belirsiz bir ipucunu takip ederek, Rhone Nehri'nin kıvrımlarında yol aldım, fakat nafileydi. Mavi Akdeniz çıktı karşıma ve garip bir tesadüf eseri ifritin gece vakti Karadeniz'e doğru yola çıkacak bir gemiye binip saklandığını gördüm. Aynı gemiye bindim ama ifrit kaçtı. Nasıl becerdiğini bilmiyorum.

Tataristan ve Rusya'nın vahşi topraklarında hâlâ benden kaçsa da izini sürmekten vazgeçmedim. Bazen onun iğrenç görüntüsünden dehşete düşmüş köylüler, nereye gittiğini bildiriyordu bana; bazen de kendisi, izini tamamen kaybettiğim takdirde umutsuzluğa kapılıp ölmemden korktuğu için, bana yol gösterecek bir işaret bırakıyordu. Başıma karlar düşerken, beyaz bir düzlükte onun koca ayak izini gördüm. Hayata yeni başlayan, kaygılarla tanışmamış, azabı bilmeyen siz, o zamanlar ve şimdi neler hissettiğimi nasıl anlayabilirsiniz? Soğuk, yoksunluklar ve bitkinlik, çekmeye yazgılı olduğum acıların en önemsizleriydi. Bir şeytan tarafından lanetlenmiştim ve ezelî cehennemimi gittiğim her yere taşıyordum; yine de iyi bir ruh beni izliyor, adımlarımı yönlendirip, en şikâyetçi olduğum anlarda aşılmaz gibi görünen zorluklardan kurtarıyordu. Bazen açlığa yenik düşen bedenim, yorgunluktan tükenme noktasına geldiğinde, yokluğun ortasında hazırlanmış bir yemekle gücüm yerine geliyor, moral buluyordum. Elbette köylülerin yedikleri gibi, boğazdan geçmesi zor bir besindi bu; ama yardım için yakardığım ruhlar tarafından oraya konduğuna hiç kuşkum yoktu. Kaç kez, her yer kuru ve gökyüzü bulutsuzken, susuzluktan içi-

min kavrulduğu esnada, belli belirsiz bir bulut göğü hafifçe kararttarak beni canlandıran birkaç damla dökmüş, ardından kaybolmuştu.

Mümkün olduğunca nehir boylarını takip ettim, fakat ülke nüfusu esasen buralarda toplandığı için, iblis genellikle nehir boylarından sakınıyordu. Diğer yerlerde nadiren insana rastlanıyordu, genellikle yoluma çıkan vahşi hayvanları yiyordum. Yanımda para vardı. Onu dağıtarak köylülerin dostluğunu kazanıyordum ya da öldürdüğüm hayvanların etini getiriyor, bu etten ufak bir parça aldıktan sonra kalanı her zaman, bana ateş ve kap-kacak temin edenlere ikram ediyordum.

Bu şekilde geçen hayatım gerçekten nefret uyandırıyordu bende. Yalnızca uyurken sevinç duyabiliyordum. Ey mübarek uyku! İyice perişan düştüğümde dinlenmeye çekiliyordum ve rüyalarım beni kendimden geçirecek denli neşeli oluyordu. Hac yolculuğumu tamamlayacak kuvvetim kalsın diye, beni koruyup gözeten ruhlar sağlıyordu bu mutluluk anlarını, ya da saatlerini. Bu molalardan mahrum kalsaydım, çektiğim zorlukların altından kalkamazdım. Gün boyunca gecenin umuduyla bekliyor, moral buluyordum, çünkü uykuda dostlarımı, karımı, sevgili memleketimi görüyordum; babamın yüzündeki iyiliksever ifadeyi görüyordum yine; Elizabeth'imin sesinin gümüşi tonlarını duyuyor, Clerval'in sağlıklı, genç halini izliyordum. Zahmetli yürüyüşlerin ardından bitkin düştüğümde, gece oluncaya kadar gördüklerimin bir düş olduğuna, hakikatin tadına geceleyin sevgili dostlarımın kollarında varacağıma ikna ediyordum kendimi. Nasıl da azap vericiydi onlara duyduğum sevgi! Bazen uyandığım saatlerde dahi bana musallat olan aziz suretlerine nasıl da tutunuyordum. Kendimi onların hâlâ yaşadığına inandırıyordum. Böyle anlarda yüreğimde yanan intikam ateşi sönüyor, o şeytanı yok etmek için ilerleyişimi, ruhumun güçlü arzusu olarak değil de, ilahî bir görev, bi-

lincine varamadığım bir kudretin mekanik dürtüsü olarak devam ettiriyordum.

Peşine düştüğüm hangi duygular içindeydi bilemiyorum. Bazen ağaç gövdelerine veya taşlara kazıdığı yazılarla bana rehberlik ediyor ve gazabımı körüklüyordu. "Saltanatım sona ermedi henüz" (yazdıklarından biri böyle diyordu) "Sen yaşıyorsun, benim de gücüm eksiksiz artık. Peşimden gel; kuzeyin sonsuz buzlarına doğru gidiyorum. Orada, beni etkilemeyen dondurucu soğuğun perişanlığını hissedeceksin. Çok yavaş ilerlemezsen buranın yakınında ölü bir yaban tavşanı bulacaksın. Onu ye, kuvvetin tazelensin. Haydi bakalım düşmanım; ölümüne kapışacağımız vakit de gelecek, ama o vakte dek nice zorlu ve sefil saat geçireceksin."

Seni alaycı şeytan! Tekrar intikam yemini ediyorum: Sefil ifrit, senin payına yine işkence ve ölüm ayırdım. İkimizden biri ölene dek aramayı bırakmayacağım; ancak o zaman vecit ile Elizabeth'e ve göçüp gitmiş dostlarıma katılacağım. Onlar şimdi bile, bezdirici çabalarımın ve korkunç hac yolculuğumun ödülünü hazırlıyorlar!

Kuzeye doğru ilerleyişim sürerken, karlar yoğunlaşmaya başladı ve hava neredeyse dayanılmayacak kadar soğudu. Köylüler kulübelerine kapanmışlardı. Sadece birkaçı, yiyecek aramak için saklandıkları yerden çıkmış hayvanları yakalamaya çabalıyordu. Nehirler buzla kaplanmıştı, balık tutmak mümkün değildi. O yüzden başlıca besin kaynağımdan yoksun kalmıştım. Çabalarımın zorlaşması, düşmanımın zaferini artırıyordu. Bıraktığı yazılardan biri şöyleydi: "Hazır ol! Eziyetler yeni başladı. Kürklere sarın, erzak bul; çünkü yakında, ıstıraplarının sonsuz nefretimi tatmin edeceği bir seyahate başlayacağız."

Bu alaycı sözler cesaretimi ve sebatımı artırmıştı. Amacıma mutlaka ulaşmaya karar verip Tanrı'dan yardım dileyerek, hiç azalmamış öfkemin ateşiyle geniş ıssız toprakları aştım. Derken uzakta, ufkun nihai sınırını oluşturan okyanus

belirdi. Ah! Güneyin mavi denizlerinden nasıl da farklıydı! Buzlarla kaplı haliyle onu karadan ayıran, son derece vahşi ve engebeli görünüşüydü. Yunanlar Asya'nın tepelerinden Akdeniz'i görünce sevinçten ağlamış, çilelerinin sınırını coşkuyla selamlamışlardı.* Ben ağlamadım, fakat diz çöküp, düşmanımın iğneleyici sözlerine rağmen onunla karşılaşıp kapışmayı umduğum yere güvenle ulaşmamı sağladıkları için, bana rehberlik eden ruhlara bütün yüreğimle teşekkür ettim.

Birkaç hafta önce bir kızakla köpekler satın almış, böylece karların üzerinde inanılmaz bir hızla yol almıştım. İblis de aynı üstünlüğe sahip miydi bilmiyordum; fakat daha önce her gün onun gerisinde kalırken, şimdi ona yaklaştığımı keşfetmiştim. Öyle ki, okyanusu gördüğüm gün aramızda sadece bir günlük mesafe vardı. O sahile ulaşmadan, yolunu kesmeyi umuyordum. O yüzden yeni bir cesaretle ilerlemeye devam edip, iki gün sonra deniz kıyısındaki viran bir köyceğize vardım. Köy sakinlerine ifriti sordum ve kesin bilgiler edindim. Önceki gece bir tüfek ve bir sürü tabancayla donanmış devasa bir canavar gelip, ürkütücü görüntüsüyle, ıssız yerdeki bir kulübede oturanları korkutup kaçırmış. Onların kışlık erzakını alıp bir kızağa koymuş, kızağı çekmek üzere çok sayıda eğitimli köpek yakalamış. Köpeklere koşum vurup aynı gece deniz üzerinde, hiçbir kara parçasına ulaşmayan bir istikamette yola koyularak, dehşet içindeki köylülerin yüreğine su serpmiş. En kısa zamanda, buzların kırılmasıyla ya da cehennemî soğuğun etkisiyle donarak helak olacağını tahmin ediyorlardı.

Bu bilgiyi alınca, umutsuzluğa kapılır gibi oldum. Elimden kaçmıştı. Okyanusun dağ gibi buzulları arasında, orada yaşayanlardan çoğunun dayanamayacağı, yumuşak ve güneşli bir iklimden gelen benim gibi birininse hayatta kalması hiç mümkün olmayan soğukta, yıkıcı ve neredeyse sonu gelmez bir yolculuğa çıkmam gerekiyordu. Bununla birlikte, ifritin

* Ksenophon'un *Anabasis –Onbinlerin Dönüşü–* eserine atıf. (ç.n.)

yaşamaya devam edeceğini ve muzaffer olacağını düşününce, hiddetim ve intikam arzum geri geldi, kudretli bir dalga gibi diğer bütün hislerimi ezip geçti. Biraz dinlendim. Bu sırada ölülerin ruhları etrafta geziniyor, beni çabalamaya, intikam almaya kışkırtıyordu. Sonra yolculuğa hazırlandım. Kızağımı, donmuş okyanusun engebelerine göre yapılmış bir kızakla değiştirdim. Bol miktarda erzak satın alıp karadan ayrıldım.

O zamandan bu yana kaç gün geçti kestiremiyorum, fakat yüreğimde yanan adil ceza duygusu olmasa dayanamayacağım bir sefalete maruz kaldım. Muazzam, sarp buz dağları geçişimi sık sık engelliyordu; ikide bir zeminin altındaki çalkantılı denizin tehditkâr gümbürtüsünü duyuyordum. Ama sonra yine dondurucu soğuk geliyor, deniz üzerindeki patikaları güvenli kılıyordu.

Tükettiğim erzakın miktarına bakarak, bu yolculuğun üç hafta sürdüğünü tahmin ediyorum. Sürekli aldatıcı bir umut beslemek, sık sık gözlerimden umutsuzluk ve keder yaşlarının akmasına sebep oluyordu. Yeis neredeyse avını ele geçiriyordu: Bu perişanlığın içine gömülüp gidecektim. Bir keresinde, kızağımı çeken hayvanlar inanılmaz bir çabayla, meyilli bir buzdağının zirvesine ulaşmıştı; hayvanlardan biri bu aşırı yorgunluğa dayanamayıp öldü. Önümdeki açıklığı ıstırapla izlerken, hayli karanlık düzlükte koyu renkli bir nokta gözüme çarpıverdi. Bunun ne olabileceğini anlamak için görüşümü zorladım. Bir kızağı ve bu kızağın içindeki pek aşina olduğum figürü ayırt edince büyük bir hazla bağırdım. Ah! Umut nasıl da yakıcı bir akışla döndü yüreğime! Gözlerime ılık yaşlar doldu; şeytanı görmemi engellemesin diye çabucak sildim bu yaşları. Buna rağmen yakıcı damlalar görüşümü karartıyordu. Sonunda beni bunaltan duygulara boyun eğip, hıçkıra hıçkıra ağladım.

Fakat kaybedecek zaman yoktu. Köpekleri ölü arkadaşlarının yükünden kurtardım, onlara bol bol yiyecek verdim. Kesinlikle gerekli olsa da fena halde canımı sıkan bir saatlik

dinlenmenin ardından yoluma devam ettim. Kızak hâlâ görülebiliyordu; buzlu kayaların kısa müddetle araya girdiği anlar dışında, onu hiç gözden kaybetmedim. Ona fark edilir şekilde yaklaşmıştım. Aşağı yukarı iki günlük yolculuğun ardından, düşmanımı bir kilometreden daha yakın mesafede görünce yüreğim hopladı.

Fakat neredeyse düşmanımı yakalayacak gibiyken, umutlarım aniden tükendi. Evvelce hiç olmadığı biçimde, onun izini tamamen kaybettim. Denizin çalkantısını işitiyordum. Sular altımda dalgalanıp kabardıkça, her bir an daha uğursuz, daha dehşetli hale geliyordu. Uğraşmaya devam ediyordum, fakat boşunaydı. Rüzgâr çıktı, deniz gürledi, âdeta kudretli bir depremin şokuyla bölünüp, muazzam, kahredici bir sesle çatırdadı. Her şey çabucak olup bitti: Birkaç dakika sonra çalkantılı deniz, düşmanımla aramda kabarıverdi. Sürekli küçülen, böylece beni korkunç bir ölüme hazırlayan bir buz parçası üzerinde sürükleniyordum. Bu şekilde berbat saatler geçti, köpeklerimden birkaçı öldü. Ben de biriktirdiğim endişenin altında çöküp gitmek üzereydim ki, geminizin demir attığını, bana yardım ve yaşam ümidi sunduğunu gördüm. Gemilerin bu kadar kuzeye gelebildiğini hiç bilmiyordum; şaşırıp kalmıştım. Hemen kızağımın bir kısmını parçalayıp, kendime kürek yaptım. Bu kürekler sayesinde, sonsuz bitkinlik içinde, üzerinde durduğum buzdan salı geminize doğru yönlendirmeyi başardım. Yönünüz güney olduğu takdirde, amacımdan vazgeçmektense, yine kendimi denizlerin merhametine bırakmaya karar vermiştim. Düşmanımı izleyebilmem için bana bir tekne vermeye sizi ikna etmeyi umuyordum. Fakat kuzeye doğru gidiyordunuz. Takatim tükenmişken beni gemiye aldınız. Artan sıkıntılarım yüzünden yakında yok olup gideceğim; ölüm hâlâ korkutuyor beni, çünkü görevim henüz tamamlanmadı.

Ah! Rehberim olan, şeytanı takip etmemi sağlayan ruh, onca arzuladığım huzuru ne zaman verecek? Acaba benim

ölmem, fakat onun hayatta kalması mı gerek? Eğer ölürsem Walton, onu elinizden kaçırmayacağınıza yemin edin; onu bulacağınıza, öldürüp intikam arzumu tatmin edeceğinize yemin edin. Hac yolculuğumu üstünüze alıp, çektiğim zorluklara katlanmanızı istemek cüretinde mi bulunuyorum? Hayır, o kadar bencil değilim. Fakat ölümümden sonra onu görürseniz, intikam elçileri onu size yönlendirirse, sağ bırakmayacağınıza yemin edin; birikmiş acılarım üzerinden zafer kazanamayacağına, karanlık suçlarına yenilerini eklemek üzere yaşamayı sürdüremeyeceğine yemin edin. Etkili, ikna edici konuşur; sözleri benim yüreğimi dahi etkilemişti, fakat güvenmeyin ona. Ruhu da bedeni kadar cehennemîdir; hainlikle, ifritçe bir kötü niyetle doludur. Dinlemeyin onu. William'ın, Justine'in, Clerval'in, Elizabeth'in ve babamın, bir de şu mahvolmuş Victor'ın ruhlarını çağırın. Kalbine saplayın kılıcınızı. Ben yakınlarınızda dolanıp, çeliği doğruca hedefine yönlendireceğim.

Devamını Walton anlatıyor

26 Ağustos 17..

Bu garip ve müthiş hikâyeyi okudun Margaret. Dehşetten damarlarındaki kanın donduğunu hissetmiyor musun; ben şimdi bile aynı his içindeyim. Kimi zaman üzerine bir azap çöküveriyor, anlattıklarının gerisini getiremiyordu. Kimi zaman da azap yüklü sözler, umutsuz fakat insanın içine işleyen bir sesle çıkıyordu ağzından. Güzel, tatlı gözleri kâh öfkeyle parlıyor, kâh kederlenip sonsuz bir perişanlık içinde sönükleşiyordu. Bazen en korkunç olayları, yüz ifadesini ve ses tonunu denetleyerek, tüm heyecan belirtilerini zapt ederek sakin bir sesle anlatıyordu, sonra kendisine zulmedene söverken, yüzü lav püskürten bir yanardağ gibi birden değişip en vahşi hiddet ifadesine bürünüyordu.

Hikâyesi tutarlı ve akla yakın görünüyor; fakat kabul etmeliyim ki, her ne kadar tutarlı ve samimi olsa da hikâyesinin gerçekliğine inanmam, onun söylediklerinden ziyade, bana verdiği Felix ile Safie'nin mektupları ve canavarın gemiden gördüğümüz şekli sayesinde mümkün oldu. Böyle bir canavar gerçekten var demek ki! Bundan şüphe duyamam, yine de şaşkınlığa ve hayrete düşmüş durumdayım. Frankenstein'dan bu yaratığı meydana getirişinin ayrıntılarını öğrenmeye çalıştığım oldu, fakat bu konuda ağzını bıçak açmıyordu.

"Çıldırdınız mı dostum?" demişti. "Saçma merakınız nereye vardırır sizi? Siz de mi, kendiniz ve dünya için şeytani bir düşman yaratacaksınız? Sakin olun, sakin! Acılarımdan ders çıkarın ve kendi acılarınızı artırmayın." Frankenstein, hikâyesine dair notlar tuttuğumu anladı; bunları görmek istedi ve ardından birçok yerde düzeltmeler, eklemeler yaptı; bilhassa da düşmanıyla yaptığı konuşmalara ruh ve canlılık katmak için. "Anlattıklarımı muhafaza ettiğinize göre," demişti, "hikâyem sonraki nesillere eksik-gedik ulaşmasın bari."

Ben hayalgücünün biçimlendirdiği en garip hikâyeyi dinlerken bir hafta geçmişti. Bu hikâye ve misafirimin yüce, nazik tavırları, düşüncelerimi ve ruhumun tüm duygularını ona yöneltiyor. Onu yatıştırmak istiyorum, fakat bu kadar perişan, her tür teselli umudundan yoksun birine, yaşaması için nasihatte bulunabilir miyim? Ah hayır! O bundan sonra, un ufak olmuş ruhunu yalnızlığa, çılgınlığa teslim etmekten sevinç duyabilir ancak. Yine de yalnızlığın, çılgınlığın ürünü olan bir avuntusu var: Rüyalarında dostlarıyla konuşup acılarına teselli bulduğu vakit, bunların kendi hayalinin ürünleri değil de, ayrık bir dünyadan kendisini ziyarete gelmiş varlıklar olduğuna inanıyor. Bu inanç onun hayallerine, onları benim nazarımda neredeyse gerçek kadar etkileyici ve ilginç kılan bir yücelik katıyor.

Her zaman onun başından geçenler ve talihsizlikleriyle sınırlı kalmıyor sohbetlerimiz. Genel edebiyata dair uçsuz bucaksız bilgisi, hızlı ve keskin bir kavrayışı var. Belagati etkili ve dokunaklı. Acıklı bir olaydan bahsettiğinde, ya da acıma, sevgi duygularını harekete geçirmek istediğinde gözlerinden yaş hiç eksik olmuyor. Harap haldeyken böylesine asil, ilahî ise, mutlu günlerinde ne şanlı bir yaratıktı kim bilir! Kendi kıymetini de, yenilgisinin büyüklüğünü de hissedermiş gibi görünüyor.

"Gençken," demişti, "kaderimde büyük bir teşebbüsün yattığına inanıyordum. Duygularım çok derindi; fakat beni

parlak başarılara hazırlayan serinkanlı bir muhakeme gücüm vardı. Tabiatımdaki meziyetlere dair bu kanım, başkalarını bunaltabilecekken bana güç verdi, zira diğer insanlara faydası dokunabilecek yetenekleri anlamsız bir keder içinde kenara atmayı suç telakki ediyordum. Duyuları ve aklı olan bir hayvandan geri kalmayan eserim üzerinde düşününce, sıradan tasarımcılar güruhuyla bir göremiyordum kendimi. Fakat kariyerimin başında bana destek olan bu düşünce, artık beni alçaltmaktan, tozun toprağın içine çekmekten başka bir şeye yaramıyor. Tüm tahminlerim, tüm umutlarım boşa çıktı; kadiri mutlak olmayı arzulayan Baş Melek gibi ezelî cehenneme zincirlenmişim.* Hayalgücüm canlıydı, buna mukabil analiz ve uygulama kudretim de gayet iyiydi. Fikrimi bu nitelikleri birleştirerek oluşturdum ve bir insan yarattım. Şimdi bile, eserim henüz tamamlanmamışken kurduğum hayalleri, heyecanlanmadan hatırlayamıyorum. Düşüncelerimde cennete çıkıyor, kâh kudretimden kıvanç duyuyor, kâh bu kudretin etkilerini düşünerek için için yanıyordum. Çocukluğumdan itibaren büyük umutlarla, ulvi tutkularla yoğruldum, fakat şimdi nasıl da çökmüş durumdayım! Ah! Eski zamanlarımda karşılaşmış olsaydık, şimdi bu düşkün halimle tanıyamazdınız beni. Umutsuzluk nadiren uğrardı yüreğime. Yüce bir yazgıyı takip eder gibiydim; bir daha asla, asla kalkamayacak şekilde düştüğüm zamana değin."

Bu takdire şayan varlığı kaybetmek zorunda mıyım? Bir dosta hasrettim; gönüldeşim olacak, beni sevecek birini arıyordum. Bak bu ıssız denizlerde öyle birini buldum, fakat maalesef, kıymetini anladıktan sonra onu kaybedecekmişim. Onu hayata bağlardım ama kendisi bu fikri reddediyor.

"Benim gibi zavallı bir sefile iyi niyetle yaklaştığınız için sağ olun Walton," diyor, "fakat yeni bağlardan, taze sevgi-

* Baş Melek tabiri, Milton'ın *Kayıp Cennet*'indeki Şeytan'a göndermedir. (ç.n.)

lerden bahsederken, sanıyor musunuz ki göçüp gidenlerin yeri dolabilir? Başka bir adam Clerval'in, başka bir kadın Elizabeth'in yerini tutabilir mi benim nazarında? Sevgi duygumuzu uyandıran üstün meziyetlerin söz konusu olmadığı hallerde dahi, çocukluk arkadaşlarımız her zaman sonraki dostların elde edemeyeceği bir kudrete sahiptir zihinlerimiz üzerinde. Sonraları düzeltilse de asla tamamen yok olmayan çocuksu taraflarımızı bilirler; güdülerimizin doğruluğuna bakıp, eylemlerimize dair daha kesin yargılara varabilirler. İnsanın kardeşi, evvelce alametlerini görmediyse, asla onun hilekârlık ettiğinden, üçkâğıt çevirdiğinden şüphelenmez; oysa başka bir arkadaşın, aradaki bağ ne kadar kuvvetli olursa olsun, ister istemez birtakım şüphelere düşmesi mümkündür. Fakat sadece alışkanlık ve yakınlık dolayısıyla değil, meziyetlerinden ötürü de hoşuma giden dostlarım oldu. Şimdi nerede olursam olayım Elizabeth'imin yatıştırıcı sesi, Clerval'in sohbeti fısıltı halinde kulağımda olacak. Onlar öldü ve böyle bir yalnızlık içindeyken sadece bir tek duygu beni hayatımı sürdürmeye ikna edebilir. İnsanlara çok büyük faydası dokunacak yüce bir uğraş ya da tasarıyla meşgul olsaydım, bu maksat için yaşamaya devam edebilirdim. Ama kaderim böyle değilmiş: Yarattığım varlığın izini sürüp, onu yok etmek zorundayım; o zaman alınyazım gerçekleşecek, ölebileceğim."

2 Eylül

Sevgili kız kardeşim,

Tehlikelerle kuşatılmış halde, aziz İngiltere'yi ve orada yaşayan daha aziz dostları tekrar görüp göremeyeceğimi bilemeden yazıyorum sana. Kaçış imkânı tanımayan, her an gemimi ezebilecek buz dağlarının ortasındayım. Bana katılmaya ikna ettiğim cesur adamlar benden çare bekliyor, fakat çarem yok. Halimiz dehşet verici olsa da, cesaretim

ve umutlarım terk etmiyor beni. Yine de bunca adamın hayatını tehlikeye attığımı düşünmek korkunç. Kaybolursak, nedeni benim delice planlarımdır.

Ya senin ruh halin ne olacak Margaret? Helak olduğumu duymayacaksın, endişe içinde dönüşümü bekleyeceksin. Yıllar geçecek, anbean umutsuzluğa kapılacaksın, yine de içindeki umut sana azap verecek. Ah! Sevgili kardeşim, senin içten beklentilerinin boşa çıkması, düşününce, ölmekten daha korkunç geliyor bana. Fakat eşin, tatlı çocukların var; mesut olabilirsin. Tanrı seni kutsasın, bahtiyar kılsın!

Talihsiz misafirim, hassas bir şefkatle yaklaşıyor bana. İçimi umutla doldurmaya çalışıp, hayata bir kıymet atfedermişçesine konuşuyor. Aynı kazaların, bu denizi aşmaya çalışan başka denizcilerin başına ne kadar sık geldiğini hatırlatıyor; içim ister istemez şen beklentilerle doluyor. Konuştuğunda, belagatinin gücünü denizciler bile hissediyor: Artık umutlarını kaybetmiyorlar, onların da enerjisini yükseltiyor. Sesini duyduklarında, bu koca buzdağlarının, insanın azmi karşısında dağılıp gidecek köstebek yuvaları olduğuna inanıyorlar. Bu duygular geçici. Beklentilerin ertelendiği her gün korku getiriyor. Umutsuzluğun bir isyana yol açacağından korkuyorum neredeyse.

5 Eylül

Az önce o kadar sıradışı bir hadise yaşandı ki, bu kâğıtlar muhtemelen eline geçmeyecek olsa da, yazmadan edemeyeceğim.

Hâlâ buzdan dağlarla kuşatılmış halde, onların çatışmasıyla ezilme tehlikesi içindeyiz. Hava son derece soğuk. Talihsiz yoldaşlarımın birçoğu şimdiden bu ıssız manzarada kendilerine birer mezar buldu. Frankenstein'ın sağlığı günbegün kötüledi. Gözleri hâlâ ateşin etkisiyle parıldıyor ama dermanı tükendi. Ani hareket ettiğinde, hemen tekrar cansızlaşıveriyor.

Son mektubumda isyan çıkmasından korktuğumu söylemiştim. Bu sabah, dostumun solgun çehresini seyrederek otururken –gözleri yarı kapalıydı; kolları-bacakları halsizce sarkmıştı– beş-altı askerin kamaraya giriş izni istemesiyle irkildim. Girdiler, benimle önderleri konuştu. Diğer denizcilerin onu ve arkadaşlarını temsilci olarak seçtiğini, reddedemeyeceğim hakkaniyetli bir talepte bulunacaklarını söyledi. Buzların arasında kısılmış durumdaydık ve muhtemelen kurtulamayacaktık; ama buzlar dağılıp da bir geçit açıldığı takdirde, bu tehlikeyi savuşturmuşken, seyahate devam ederek onları yeni tehlikelere atacak denli düşüncesiz davranmamdan korkuyorlardı. O yüzden gemi serbest kalırsa derhâl yönümüzü güneye çevireceğime söz vermeliydim.

Bu konuşma beni tedirgin etti. Umutsuzluğa kapılmamıştım, serbest kalırsam geri dönmek hiç aklımdan geçmemişti. Ama hakkaniyet çerçevesinde bu talebi geri çevirebilir miydim? Yanıt vermeden önce tereddüt ettim. O sırada, önce sessiz duran ve konuşmamıza katılacak kadar dinç görünmeyen Frankenstein canlandı. Gözleri kıvılcım saçıyordu; yanakları o anın zindeliğiyle kızarmıştı. Adamlara dönerek şöyle dedi: "Meramınız nedir? Kaptanınızdan ne istiyorsunuz? Hedefinizden vazgeçmek bu kadar kolay mı? Bunun muhteşem bir keşif yolculuğu olduğunu söylemiyor muydunuz? Niçin muhteşemdi peki? Gidilecek yol güney denizlerindeki gibi düzgün ve sakin olmadığı, tehlikelerle ve dehşetle dolu olduğu için. Her yeni hadisede metanet göstermeniz, cesaret sergilemeniz gerekeceği, her seferinde tehlikeyle, ölümle karşılaşacağınız için. Bunlarla yüzleşecek, her şeyin üstesinden gelecektiniz. Bu yolculuk o yüzden muhteşem, bu iş o yüzden şeref vericiydi. İleride kendi türünüzün velinimeti olarak selamlanacaktınız. İsimleriniz şeref ve insanlığın çıkarı için ölümü göze alan cesur kişiler olarak sevgiyle anılacaktı. Oysa bakın şimdi hayal ettiğiniz ilk tehlikede, isterseniz buna cesaretinizin ilk büyük ve müthiş sınavı

deyin, geri çekiliveriyorsunuz. Soğuk havayı ve zarar görme ihtimalini göze alamayan, üşüyerek şöminenin başına dönen insanlar olarak anılmakla yetiniyorsunuz. Bu hazırlığa ne lüzum vardı; sırf korkak olduğunuzu kanıtlamak için bu kadar uzağa gelmeniz, kaptanınızı da yenilginin utancına sürüklemeniz gerekmezdi. Ah! Erkek olun; ya da erkekten fazlası. Amaçlarınızda istikrarlı, kaya gibi sağlam olun. Buz, sizin yüreğinizin maddesinden yapılmamıştır, kaypaktır; siz orada duramayacağını söylerseniz, duramaz. Ailelerinize alnınızda utanç damgasıyla dönmeyin. Savaşan, fetheden, düşmanla yüzleşmekten kaçınmak nedir bilmeyen kahramanlar olarak dönün."

Sesini konuşmasında ifade ettiği çeşitli duygulara uydurarak, gözleriyle yüce bir amaç ve kahramanlık yansıtarak söylemişti bunları; adamlar etkilenmeyip de ne yapsınlar? Birbirlerine baktılar; yanıt verecek durumda değildiler. Ben söz aldım; onlara, gidip söylenenler hakkında düşünmelerini, geri dönmeyi şiddetle istiyorlarsa onları daha kuzeye götürmeyeceğimi, fakat düşünüp taşınınca cesaretlerinin yerine gelmesini umduğumu söyledim. Onlar gidince arkadaşıma yöneldim; fakat dermansızlıktan çökmüş, âdeta canı çekilmiş haldeydi.

Tüm bunlar nasıl sona erecek bilmem, fakat amacımı gerçekleştirmeden utanç içinde geri dönmektense, ölürüm daha iyi. Yine de kaderimin öyle yazıldığından korkuyorum. Şan ve şeref duygusunun desteği olmadan, bu adamlar şu anki sıkıntılara canıgönülden katlanmayı sürdüremezler.

7 Eylül

Ok yaydan çıktı. Helak olmadığımız takdirde dönmeye razı oldum. Böylece umutlarım, korkaklığın, kararsızlığın elinde dağılıp gitti. Hiç bilgi edinememiş, hayal kırıklığına uğramış halde geri geliyorum. Bu haksızlığı sabırla karşılamak için, benim sahip olduğumdan daha fazla bilgelik lazım.

12 Eylül

Her şey bitti. İngiltere'ye dönüyorum. Faydalı olmaya, şan-şeref kazanmaya dair tüm ümitlerimi kaybettim; dostumu kaybettim. Fakat bu acı durumun detaylarını anlatmaya çalışacağım sevgili kardeşim. Rüzgâr beni İngiltere'ye ve sana doğru sürüklerken karamsar olmayacağım.

9 Eylül'de buzlar hareket etmeye başladı ve dört bir yandaki adalar yarılıp çatlarken, gök gürültüsü gibi sesler duyuldu. Tehlike çok yakındı ama bir şey yapamadan beklediğimiz sırada, dikkatim talihsiz misafirimin üzerindeydi. Hastalığı, onu tamamen yatağa bağlayacak kerteye gelmişti. Arkamızdaki buzlar kırılarak, o kuvvetle kuzeye doğru ilerledi. Batıdan bir rüzgâr esmeye başladı, güney yönündeki 11. geçit tamamen açıldı. Denizciler bunu görüp, yurtlarına döneceklerini anlayınca epey uzun süren sevinç çığlıkları atmaya başladılar. Frankenstein uyanarak şamatanın sebebini sordu. "Bağırıyorlar," dedim, "çünkü yakında İngiltere'ye dönecekler."

"Yani dönecek misiniz gerçekten?"

"Yazık ki evet. İsteklerine direnemem. Kendi istekleri haricinde tehlikeye sürükleyemem onları; dönmek zorundayım."

"Madem öyle dönün. Ama ben dönmeyeceğim. Siz amacınızdan vazgeçebilirsiniz ama benim amacım Tanrı eliyle verildi; vazgeçemem ondan. Dermansızım ama elbette intikamıma yardımcı olan ruhlar, bana yeterli gücü bahşedecektir." Böyle diyerek yataktan kalkmayı denediyse de, bu çaba ona fazla geldi; baygınlık geçirerek tekrar yatağa düştü.

Kendine gelinceye kadar o kadar uzun süre geçti ki, canının tamamen çekildiğini düşünmüştüm. Nihayet gözlerini açtı. Zor nefes alıyor, konuşamıyordu. Cerrah ona bir müsekkin içirdi, bize de hastayı rahatsız etmeme talimatını verdi. Bu arada dostumun fazla vakti kalmadığını söyledi bana.

Bu cümle katiydi; kederlenmekten ve sabırlı olmaktan başka bir şey gelmiyordu elimden. Yanı başına oturup onu izledim: Gözleri kapalıydı, uyuyor sandım. Fakat o sırada güçsüz bir sesle bana seslendi, yaklaşmamı rica ederek şöyle dedi: "Çok yazık! Güvendiğim kuvvetten eser kalmadı. Yakında öleceğimi hissediyorum. O, düşmanım ve işkencecim hâlâ yaşıyor olabilir. Hayatımın son anlarında, evvelce bahsettiğim yakıcı nefreti, güçlü intikam arzusunu hâlâ hissettiğimi düşünme Walton; fakat düşmanımın ölümünü arzularken haklı olduğumu hissediyorum. Şu son günler boyunca geçmişteki davranışlarımı gözden geçirdim; kınanacak bir şey bulamadım. Hararetli bir çılgınlık nöbetinde akıllı bir yaratığa can verdim; elimden geldiğince onun mutluluğunu, iyiliğini gözetmekle yükümlüydüm.

Sorumluluğum buydu ama daha da önemli bir şey vardı: Kendi türümden varlıklara olan sorumluluğum daha önemliydi, çünkü onların mutluluk ve kederdeki hisseleri daha fazlaydı. Bu bakış açısıyla hareket ederek, ilk yaratık için bir arkadaş yaratmayı reddettim; doğru olanı yaptım reddetmekle. Kötülük konusunda benzersiz bir kin ve bencillik gösterdi: Dostlarımı yok etti; enfes duygulara, mutluluklara, hikmetlere sahip varlıklara yıkım getirdi; intikam açlığının sonu gelecek mi bilmiyorum. Başka birini harap edemediği takdirde ölüp gidecektir sefil. Onu yok etme işi benimdi, ama başaramadım. Bencil, kötü niyetli dürtülerle hareket ederek, sizden yarım kalmış işimi tamamlamanızı istedim. Şimdi ise, sadece mantık ve erdem çerçevesinde aynı isteği tekrarlıyorum.

Fakat sizden ülkeniz ve arkadaşlarınız pahasına bu işi yapmanızı isteyemem. Şimdi İngiltere'ye dönmektesiniz madem, onunla karşılaşma olasılığınız düşük. Ama bu konuları değerlendirmek ve sorumluluklarınıza yüklediğiniz kıymeti dengelemek size kalmış. Yaklaşan ölüm aklımı, fikirlerimi bulandırmaya başladı bile. Doğru olduğunu düşündüğüm

şeyi yapmanızı istemeye cüret edemiyorum, zira öfkem halen beni yanlış yönlendiriyor olabilir.

Kötülüğün bir aracı olarak yaşayacak olması beni rahatsız ediyor; öte yandan çok yakında özgür olmayı beklediğim şu saat, birkaç seneden sonra kendimi mutlu hissettiğim tek zaman dilimi. Sevgili ölmüşlerimin görüntüleri geçiyor gözümün önümden; onların kollarına koşuyorum. Elveda Walton! Mutluluğu huzurda ara, tutkulardan sakın; bilimler, keşifler alanında ön plana çıkmak gibi masum bir tutku olsa bile. Bunu neden söylüyorum ki? Ben bu umutlar içinde darmadağın oldum, gelgelelim başkası muvaffak olabilir."

Konuştukça sesi güçsüzleşti ve sonunda harcadığı çaba yüzünden tükenmiş halde sessizliğe gömüldü. Yarım saat kadar sonra tekrar konuşmayı denediyse de başaramadı; zayıfça elimi sıktı, dudaklarında yumuşak bir tebessümün ışıltısı belirip kaybolurken, gözleri sonsuza dek kapandı.

Margaret, bu muhteşem ruhun zamansız tükenişi üzerine nasıl bir yorumda bulunabilirim? Üzüntümün derinliğini anlamanı sağlayacak ne söyleyebilirim? İfade edeceğim her şey uygunsuz ve yetersiz olacak. Gözlerim yaşlı; zihnimi hayal kırıklığının bulutu gölgeliyor. Ama İngiltere'ye doğru yol alıyorum; orada teselli bulabilirim.

Yazmaya ara vermeliyim. Bu sesler neyin habercisi ki? Gece yarısı oldu. Güzel bir rüzgâr esiyor; güvertedeki nöbetçi ise nadiren kıpırdar. Yine insan sesine benzeyen, fakat daha boğuk bir ses duyuldu; Frankenstein'ın cesedinin yattığı kamaradan geldi. Kalkıp bakmak zorundayım. İyi geceler kardeşim.

Yüce Tanrım! Neler oldu az önce! Hâlâ aklımda kalanların sersemliği içindeyim. Ayrıntıları anlatacak gücü bulur muyum bilmem. Ancak bu nihai ve harika trajedi olmadan, anlattığım hikâye eksik kalacak. Bahtsız ve takdire şayan dostumun cesedinin yattığı kamaraya girdim. Kelimelerle tarif edemeyeceğim bir şekil eğilmişti üzerine: Devasa, fakat

çok tuhaf ve orantısızdı. Tabutun üzerine eğildiği esnada, uzun karmakarışık saçları yüzünü saklamıştı; fakat uzattığı kocaman el, rengi ve apaçık görülen dokusuyla bir mumyanın eli gibiydi. Yaklaştığımı duyunca kederli, korkulu sızlanmaları kesip pencereye doğru sıçradı. Onun yüzü kadar korku verici bir şey görmemiştim; hem iğrenç, hem de insanı şaşkına döndüren çirkinlikteydi. Elimde olmadan gözlerimi yumdum, bu yok ediciyle ilgili sorumluluklarımı hatırlamaya çalıştım. Kalmasını istedim ondan.

Durakladı, bana şaşkın şaşkın bakıp yine yaratıcısının cansız bedenine döndü. Benim varlığımı unutmuş gibiydi; sanki tüm ifadeleri ve hareketleri, denetleyemediği vahşi bir öfkenin etkisindeydi.

"İşte bu da benim kurbanlarımdan!" diye haykırdı. "Onu da katletmekle suçlarımı tamamladım. Varlığımın sefil dizisi sonuna geldi artık! Ah Frankenstein! Asil, kendini yıkıma sürükleyen varlık! Şimdi beni affetmeni istesem neye yarar? Ben ki sevdiğin herkesi ortadan kaldırarak, seni de geri dönüşsüz şekilde ortadan kaldırmışım. Heyhat! O artık soğuk, yanıtlayamıyor beni."

Sesi boğulur gibi oldu. Dostumun son nefesinde düşmanının yok edilmesini istediğini aklıma getiren ilk itkilerin yerini, şimdi merak ile şefkatin bir karışımı almıştı. Bu devasa varlığa yaklaştım. Gözlerimi tekrar yüzüne çevirmeye cesaret edemedim; çirkinliğinde çok ürkütücü, doğadışı bir şey vardı. Konuşmaya yeltendim ama kelimeler dudaklarımda soldu. Canavar coşkun, tutarsız şekilde kendine sitem etmeyi sürdürüyordu. Öfke kasırgası bir an durakladığında, nihayet ona seslenecek kararlılığı bulabildim.

"Pişmanlığın lüzumsuz artık," dedim. "Şeytani intikamını bu kerteye taşımadan önce vicdanını dinleyip, pişmanlığın sızısını dikkate alsaydın Frankenstein hâlâ yaşıyor olacaktı."

"Hayal mi görüyorsun?" dedi iblis. "Sana göre önceden ıstıraba, pişmanlığa duyarsız mıydım?" Cesedi göstererek

sözüne devam etti: "O, işin sonu geldiğinde hiç acı çekmedi ki. Ah! Bu zaman boyunca benim çektiğim azabın binde birini çekmedi. Yüreğim pişmanlıkla zehirlenmişken, korkutucu bir bencillik içinde hareket ediyordum. Clerval'in iniltilerini duymaktan hoşlandım mı sanıyorsun? Yüreğim sevgiye, gönüldeşliğe açıkken acı ve nefretle burkulunca, bu değişimin şiddetiyle tasavvur edemeyeceğin bir işkenceye maruz kaldı.

Clerval'i öldürdükten sonra, yüreğim kırılmış, mağlup olmuş halde İsviçre'ye döndüm. Frankestein'a acıyordum. Acımam dehşete dönüştü; kendimden tiksindim. Onun, varlığımın ve anlatılmaz acılarımın yaratıcısının mutlu olma ümidi beslediğini, benim üzerimde yıkım ve yeis biriktirirken, sonsuza dek mahrum bırakıldığım duyguların, tutkuların tadını çıkarmak istediğini keşfedince, aciz haset ve buruk öfke yüzünden, doymak bilmez biçimde intikama susadım. Tehdidimi hatırladım, bu tehdidin gereğini yapmaya karar verdim. Kendim için ölümcül bir işkence hazırladığımı biliyordum, ama nefret etsem de karşı koyamadığım bir isteğin efendisi değil, kölesiydim. Fakat o kadın öldüğü zaman! Hayır, o sırada perişan değildim işte. Umutsuzluğumun doruğundayken isyan etmiş, tüm duygularımı kenara atmış, tüm acılarımı bastırmıştım. O andan sonra kötülük, iyilik oldu benim için. O kadar ileri gittikten sonra, isteyerek seçtiğim şartlara tabiatımı uydurmaktan başka seçeneğim yoktu. Şeytani planımı tamamlamak doyurulmaz bir tutku haline gelmişti. Artık bitti. Son kurbanım orada işte!"

Başlangıçta, perişanlığını ifade edişi bana dokunmuştu; ancak Frankenstein'dan onun belagat ve ikna kudretine dair dinlediklerim aklıma gelince, bir de tekrar dostumun cansız bedenine bakınca içimde yine öfke uyandı. "Sefil!" dedim. "Yarattığın harabeden yakınmak için buraya gelmen ne güzel. Bir sürü binanın içine bir meşale atıyorsun, binalar yandıktan sonra yıkıntıların arasında oturuyor, bu

çöküşe ağlayıp dövünüyorsun. Riyakâr ifrit! Yasını tuttuğun adam hayatta kalsa, yine senin kahrolası intikamının hedefi, kurbanı olurdu. Hissettiğin şey acıma değil; sırf habisliğinin kurbanı elinden kurtuldu diye dövünüyorsun."

"Ah, öyle değil," diye sözümü kesti varlık. "Gel gör ki, eylemlerimin görünüşteki manası, sana bu izlenimi vermiş olmalı. Fakat perişanlığım içinde, kimsenin duygularımı anlamasını beklemiyorum. Bir gönüldeşlik bulmam mümkün değil. Bu arayışa ilk kez girdiğimde, fazilet sevgisini, tüm varlığımı dolduran mutluluk ve sevecenlik hislerini paylaşmanın peşindeydim. Ama şimdi o fazilet bir gölge oldu benim için; mutluluk ve sevecenlik ise buruk, nefret dolu bir yeise dönüştü. Gönüldeşliği nerede bulayım? Acılarım sürdüğü müddetçe, yalnız başıma acı çekmeye razıyım; öldüğüm zaman belleğime nefret ve utanç sökün edeceği için memnunum. Bir zamanlar erdem, şöhret ve haz hayalleri kurarak içimi rahatlatırdım. Bir zamanlar dış görünüşümü mazur görerek, açığa çıkarabileceğim harika nitelikler için beni sevecek varlıklarla karşılaşmayı ümit ederdim. Yüksek şeref ve adanmışlık fikirleriyle beslenmiştim. Oysa şimdi suçlarım, beni en bayağı hayvanlardan aşağı seviyeye düşürdü. Hiçbir suç, hiçbir kötülük, habislik benimkiyle kıyaslanamaz. Günahlarımın korkunç listesine bakınca, eskiden düşünceleri güzelliğin yüce ve üstün görüntüleriyle, iyiliğin haşmetiyle dolu yaratığın ben olduğuma inanamıyorum. Ama öyle oldu işte; düşmüş melek, kötü şeytana dönüştü. Fakat o Tanrı ve insan düşmanının bile, kederli hali içinde dostları, eşlikçileri vardı: Bense yalnızım.

Frankenstein'a dostum diyen sen, suçlarıma ve talihsizliklerime dair bilgi sahibisin anlaşılan. Fakat anlattıklarının detaylarına, acizane tutkular içinde harcadığım perişanlık saatlerini, aylarını sığdırması mümkün değildi. Onun umutlarını yok ederken, kendi arzularımı tatmin etmiyordum. O tutkular hep alev alev ve şiddetliydi: Hâlâ sevgiyi, arkadaşlı-

ğı arzuluyor, hâlâ reddediliyordum. Adaletsizlik yok muydu bunda? Tüm insanlık bana karşı günah işlerken, tek suçlu görülecek ben miyim? Kapısından kendi dostunu hoyratça kovan Felix'e niçin nefret beslemiyorsun? Çocuğunun kurtarıcısını yok etmeye çalışan köylüye niçin kötü gözle bakmıyorsun? Olmaz; bunlar faziletli, lekesiz varlıklar! Bense sefil ve terk edilmiş halimle reddedilmesi, tekmelenmesi, ayaklar altına alınması gereken bir ucubeyim. Şimdi bile, bu adaletsizliği hatırlayınca kanım beynime sıçrıyor.

Ama bir rezil olduğum doğru. Tatlı, çaresiz insanları katlettim. Masumları uykuda boğazladım; ne beni, ne de başka bir canlıyı incitmiş kişilere ölüm getirdim. Yaratıcımın, bu sevilmeye, takdir edilmeye layık seçkin insan örneğinin perişanlığına sebep oldum; iflah olmaz şekilde yıkılana dek peşinden ayrılmadım hatta. İşte orada cansız yatıyor: Bembeyaz, buz gibi. Benden nefret ediyorsun ama senin nefretin, benim kendime karşı hissettiklerimin yanında hafif kalır. Bu işi yapan ellere bakıyorum, bunu tasavvur eden yüreği düşünüyorum, bu ellerin gözlerimle buluşacağı, o hayalin artık düşüncelerime musallat olmayacağı anın özlemini çekiyorum.

Korkma, artık başka kötülüklerin aracı olmam. İşim neredeyse bitti. Varlık dizimi tamamlamak ve yapılması gerekeni bitirmek için ne senin, ne de başka bir adamın ölmesi gerekiyor; sadece benim ölmem lazım. Bu ölümü geciktireceğimi sanma. Beni buraya kadar getiren buz parçasının üzerinde ayrılacağım geminden. Yerkürenin en kuzey ucuna dek gideceğim. Cenaze ateşi için odunlar yığıp bu sefil bedeni küle çevireceğim ki, benden geriye kalanlar, tekrar benim gibisini yaratmaya kalkacak meraklı ve habis bir rezile ışık tutmasın. Öleceğim. Beni tüketen acıları hissetmeyeceğim artık; tatmin olmayan, fakat yatışmak da bilmeyen hislerin kurbanı olmayacağım. Var olmama yol açan kişi öldü; ben de ortadan kalkınca, ikimize dair hatıralar hızla silinip gidecek. Artık güneşi, yıldızları görmeyecek, yanağımı

okşayan rüzgârı hissetmeyeceğim. Işık, hisler, duyular yok olacak. Mutluluğu ancak böyle bulacağım. Birkaç yıl önce, bu dünyanın sunduğu görüntüler ilk kez karşıma çıktığında, yaz mevsiminin keyif veren sıcaklığını hissedip yaprakların hışırtısını, kuşların şakımasını duyduğumda, bütün bunlar karşısında ölene dek ağlamalıymışım. Artık ölüm tek teselli-m. Suçlarla kirlenmiş, en acı pişmanlıklara boğulmuşken, ölümden başka nerede huzur bulurum?

Elveda! Senden ayrılıyorum. Bu gözlerin göreceği son insan sen olacaksın. Elveda Frankenstein! Hayatta olsan ve benden intikam alma arzun devam etse, ortadan kalkmam değil de yaşamam tatmin ederdi arzunu. Ama öyle olmadı; daha büyük yıkımlara sebep olmayayım diye beni yok etmek istedin. Nasıl olduğunu bilemediğim şekilde düşünmez ve hissetmez olmasaydın, benimkinden daha büyük bir intikam arzusuna kapılmazdın. O harap halinde bile, benim azabım fazlaydı seninkinden. Çünkü pişmanlığın zehirli iğnesi, yaralarını sızlatmayı sürdürecek; ölüm bu yaraları ebediyen kapatıncaya dek."

"Fakat yakında öleceğim," diye bağırdı, kederli ve ağırbaşlı bir şevk içinde, "Şu an hissettiklerimi hissetmeyeceğim artık. Çok geçmeden, bu yakıcı acılar sona erecek. Cenaze ateşimin odunlarını muzafferane dizecek, alevlerin işkencesini bir zafer sevinciyle çekeceğim. O büyük yangının ışığı sönüp gidecek; küllerim rüzgârla denize savrulacak. Ruhum huzur içinde uyuyacak ve eğer düşünürse, elbet böyle olmayacak düşünceleri. Elveda."

Böyle diyerek kamaranın penceresinden, geminin yanı başında duran buz parçasına atladı. Biraz sonra dalgalarla sürüklendi, karanlığın içinde uzaklaşıp kayboldu.

Mary Shelley (1797-1851): Yaşadıkları zamanın en önemli yazar ve filozoflarından olan William Godwin ile Mary Wollstonecraft'ın kızıdır. 1816 yılında eserleri üzerinde büyük etkisi olan, İngiliz şiirinin saygın isimlerinden Percy Bysshe Shelley ile evlendi. 1818'de epey genç bir yaşta kaleme aldığı, ilk bilimkurgu örneklerinden biri sayılan Frankenstein ya da Modern Prometheus *ile büyük bir üne kavuştu. Yayımlandığı dönemde gerek konusu, gerekse yazarının kadın olması nedeniyle büyük ilgi gören* Frankenstein, *yaklaşık iki asırdır dünya edebiyatını ve diğer tüm kültür ürünlerini etkilemeyi sürdürmektedir.*

Yiğit Yavuz (1970): Radyo yayıncısı, yazar ve çevirmen. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. 1989'dan beri TRT'de çalışıyor, 2005'ten beri kitap çevirmenliği yapıyor. Jack London, Vladimir Nabokov gibi önemli yazarların çeşitli eserlerini, bilhassa 20. yüzyılın önde gelen romanlarından Solgun Ateş*'i dilimize kazandırdı. Çeşitli dergilerde yazılar yazmaktadır.* Radyonun Abece'si *isimli telif bir kitabı vardır.*

9 786053 327325

15 TL